VELIKI TEKS

Magnus

veseli četvrtak

DOLINA TERORA

VELIKI TEKS

Scenario:
Klaudio Nici

Crtež:
Magnus

DOLINA TERORA

Ja sam gusar koji je otkrio ostrvo s blagom: kolektivnu maštu. Tu pristajem svojim brodom, pljačkam, a onda pravim kolaže fantazije i običaja i prodajem ih onom ko ponudi najviše.

Magnus

veseli
četvrtak

Broj 1
DOLINA TERORA
oktobar 2016.

Autor lika:
Đanluiđi BONELI

Scenario:
Klaudio NICI

Crtež:
MAGNUS

Izdavač:
veseli četvrtak

Glavni urednik:
Dušan MLADENOVIĆ

Prevod:
Sandra KNEŽEVIĆ

Lektura:
Snežana GLIGORIJEVIĆ

Grafička oprema:
Vuk POPADIĆ

Prelom teksta u oblačićima:
Studio POPOKATEPETL

Redakcija:
Igor MALOVIĆ
Nikola DRAGOMIROVIĆ
Aleksandar MIĆIĆ
Boban KNEŽEVIĆ
Marko ŠUNJIĆ

Štampa:
SD PRESS d.o.o.

broj originala: 9

naslov originala:
La valle del terrore

TEX SPECIALE –
izdanje prema ugovoru sa
SERGIO BONELLI EDITORE.

Godina izdanja 2016.

redakcija@veselicetvrtak.com
facebook.com/veselicetvrtak
twitter.com/veseli_cetvrtak

CIP katalogizacija u publikaciji.
Narodna bibilioteka Srbije
ISBN 978-86-6361-041-5
COBISS.SR-ID 226171404

TEKSOV *Magnus* STRIP

DOBRO NAM DOŠLI, DRAGI ČITAOCI, na stranice prvog *Velikog Teksa!* Čast da otvori ediciju pripala je, bez previše dvoumljenja, jednom od najvećih italijanskih autora – Robertu Ravioli, poznatijem kao Magnus (da, Italijani izgovaraju *Manjus*), a nama je, sa druge strane, ukazana čast da prvi put na srpskom jeziku objavimo strip ovog velikana u kome protagonisti nisu Alan Ford i Grupa TNT, te da ovim dostojno luksuznim i bogato opremljenim izdanjem ispravimo tu višedecenijsku nepravdu. Radi se o, bez lažnog preterivanja, njegovom najboljem, nesumnjivo kapitalnom delu. Zaljubljenici u poštovanje originalne hronologije verovatno nam već zameraju što je (svesno) zanemarujemo, ali sloboda predstavljanja najboljih od najboljih, uveravamo vas, opravdava našu odluku. Velike priče o Teksu Vileru ni u čemu ne korespondiraju jedna sa drugom i ne postoji opasnost da ćete čitanjem albuma po našoj hronologiji biti zakinuti za bilo koji detalj mitologije Noćnog Orla koji bi vam pokvario čitanje neke druge pustolovine. Zato, pomirite se s tim i prepustite se uživanju, jer ćete u ovoj ediciji zaista videti sve sama remek-dela vrhunskih autora devete umetnosti. Ali krenimo redom...

Storija o Teksu Vileru zapravo je klasična priča o ružnom pačetu. Kao što legenda kaže, on se prvi put sreo sa svojim italijanskim čitaocima poslednjeg septembarskog dana 1948. godine, kao junak mračne prošlosti i ne preterano svetle budućnosti, budući da su njegovi tvorci više nade polagali u drugi strip na kome su istovremeno radili. Aurelio Galepini je uz pomoć Đanluiđija Bonelija – pod očiglednim uticajem Džonstona Makalija i Aleksandra Dime – za izdavačku kuću Audače (ponovo oživljenu nakon Drugog svetskog rata), tada u vlasništvu Tee Bertazi Boneli, koja ih je i spojila, stvorio lik Karla Lebua, pravdoljubivog francuskog aristokrate iz XVIII veka smeštenog u Kanadu. Serijal pod nazivom *Mrko oko* planiran je kao ambiciozni izdavački projekat za tu jesen, namenjen čitalačkoj publici istančanog ukusa koja bi prepoznala sav trud uložen u ovo luksuzno, kartonom ukoričeno, dvonedeljno izdanje onih

Naslovna strana prvog broja *Teksa*

LEVO: Tabla iz *Mrkog oka* · GORE: Naslovna strana „Nasilne zakletve", jedne od malobrojnih epizoda *Mrkog oka*

DOLE:
Galepinijev autoportret za radnim stolom

dimenzija koje danas poznajemo kao tzv. *Boneli format*. Situacija u zemlji nije bila sjajna, pa je postojala opravdana hronična bojazan od bankrota (mnogima se to već desilo) i urednica odlučuje da autorski tandem uposli na još jednom projektu, osetno nižeg profila. Njen bivši muž Đanluiđi (iskusni urednik, pisac i prevodilac knjiga Džeka Londona na italijanski) i marljivi Galepini pristaju da naprave jedan „niskobudžetni" i najverovatnije ne preterano dugovečan strip inspirisan Divljim zapadom, u formi kaiševa (tada popularnom izdavačkom formatu), koji bi izlazio uporedo sa *Mrkim okom* i tako izdavaču omogućio i jedno džepno izdanje na kioscima, duplo jeftinije od glavnog aduta, zlu ne trebalo. Ideja o *Teksu Kileru* bila je začeta. Jeste, dobro ste pročitali – *Killer!* I dok je Galepini za potrebe *Mrkog oka* vredno crtao detaljne table neuobičajene veličine za trenutno tržište i narativnog stila inspirisanog radovima američkih crtača – kao što su Aleks Rejmond, Harold Foster i Bern Hogart – novim serijalom bavio se tek nakon celodnevnog rada na sopstvenom serijalu, najčešće u noćnim satima, nakon bezbroj ispijenih kafa, ne posvećujući mu ni približno istu količinu snage i volje. No, sudbina otelotvorena u reakcijama čitalaca poigrala se sa junacima ove priče, pa je kompleksniji serijal *Mrko oko* zbog slabe prodaje ukinut posle samo šest sveščica i danas ga se malo ko

TAJANSTVENI TOTEM

PIŠE: ĐANLUIĐI BONELI
CRTA: AURELIO GALEPINI

NAKON DUGOG GALOPIRANJA KOJE GA JE ODVELO VAN GRANICA TEKSASA, TEKS VILER SE ULOGORIO U DIVLJEM KLANCU KANJONA REJNBOU. IZNENADA, S NEVELIKE UDALJENOSTI ODJEKNUŠE PUCNJI...

Prvi kaiš prve Teksove avanture

osim istoričara i seća, dok je špageti *Teks* (navodno, na Galepov nagovor preimenovan u Viler, kako moralistima ne bi zvučao suviše krvnički) nakon nekog vremena preoteo format svog starijeg brata, postao najpopularniji i najdugovečniji strip svih vremena u Italiji (ako izuzmemo Mikija Mausa, naravno) i u trenucima dok se ovaj tekst piše slavi 670. broj redovne edicije. Život piše drame u stripu.

Kada se radi o domaćoj, tj. jugoslovenskoj publici – stvar je malo drugačija. Moralo je da prođe skoro dvadeset godina pre nego što Teks dojaše na naše tržište (dakle, već je uveliko bio hit u Italiji), ali kada je konačno stigao, ukazana mu je velika čast i ovde je zauvek ostao. Iako sve ukazuje na to da se ovo odigralo sticajem tržišnih okolnosti i niske cene kopirajta u odnosu na neke druge stripove, *Teks Viler* imao je privilegiju da otvori dve najkultnije strip-edicije na ovim prostorima: u januaru 1968. godine *Zlatnu seriju* i dva meseca kasnije *Lunov magnus strip*. Prvi broj *Zlatne serije* obeležila je naslovna strana na kojoj Teks drži pušku (kuriozitet je bila zadnja korica na kojoj je, između ostalih, bio i Supermenov lik), ali u knjižnom bloku čitaoce su zatekli stripovi *Bili Mek Gregor* nepoznatih autora[1], *Džejn Arden* tandema Volt Grejem i Džim Sid, i Teksova pustolovina pod naslovom „Sudija Kolt", što je zapravo bio patrljak „Teksove prošlosti", kod nas poznate još i kao „Junak/šampion rodea" (u originalu brojevi 83-85). Imenovan po serijalu romana *Lun, kralj ponoći* Frederika Eštona, tj. Mitra Miloševića, rodonačelnika jugoslovenske popularne kulture druge polovine XX veka, *LMS* je u početku ostavljao utisak specijalnog izdanja *Zlatne serije* na većem formatu (moglo bi se reći da je bio preteča *Velikog Teksa*, zar ne?), da bi se već posle četiri broja spustio na format svoje starije sestre. U prvom broju ovog izdanja, koje je odlikovalo kombinovanje romana iz serijala *Lun, kralj ponoći* i humorističkih karikatura na istoj strani sa stripom (!), objavljena je priča „Tajna zlatnog rudnika" (originalni 67. broj) sa naslovnom stranom 28. broja, koju u restauriranoj verziji možete naći u sedmoj knjizi naše *Biblioteke TEKS*. Uh, suviše podataka? Pazite dalje, jer je glavna zanimljivost to što je prava naslovna strana ove epizode iskorišćena za gorepomenutu koricu prvog broja *Zlatne serije*, ali ni tu nije kraj zabavi. Pored svega ostalog, novosadskom

[1] „Strip iz kasnijeg perioda *Cowboy Picture Library*, kada se ekipa Italijana (kasniji bonelijevci) i Argentinaca povukla na bolje poslove. *Fleetway* je tada angažovao priučene crtače koji su PRECRTAVALI kadrove iz raznih stripova. Ovde je kvalitet crteža vrlo različit. Vidi se ruka bar trojice tušera, a i olovka mi je sumnjiva... U svakom slučaju, vrlo bezvredan strip." – Bane Kerac

LUN MAGNUS STRIP BR. 1 MART 1968

Frederik Eston

LUN KRALJ PONOĆI I OTMIČAR

Vraćajući se iz Sohoa Donald Sikert stiže do starog nasipa, koji je delio Springfild park od totenhejmskih baruština, davno uređenih da izgledaju kao ukrasna jezerca u ovom delu Londona. Odluči se da ostavi blizu par ka svoja velika, neugledna kola, u kojima je brujao čudovišno jak motor, od pet stotina konjskih snaga. Iako je bilo dva sata posle ponoći, on odluči da se prošeta i osmotri okolinu.

Tu, usred trećeg jezerca, pre četiri stotine godina nalazilo se ostrvce s dvorcem moćnog Dînka Čabema, koji je pretajama izvadio titulu lorda. Dvorac je davno nestao, a temelji utonuli zajedno s ostrvcem tokom triju velikih poplava, kad je reka Lie plavila ceo kraj sve do Temze. Podizanje nasipa izdiglo je nivo vode i već je odavno ostatke zidina bio prekrio mulj.

Lun je otkrio da su postojali ogromni podrumi dvorca i podzemni prolazi ispod jezera. Kupio je staru zgradu na nasipu pored novog puta jer je baš tuda morao prolaziti jedan od potopljenih podzemnih prolaza. Otkrio ga je kopajući iz podruma. Ubacujući ogromne metalne cevi u tunel, stigao je do još uvek neoštećenih podruma dvorca. Dovlačeći konstrukciju od plastičnih delova uspeo je prvo da izoluje četiri velike podrumske prostorije, pa da iz njih istisne vodu. Gradeći čitav zamršeni sistem podzemnog skloništa, Lun je proveo pet meseci. Ali sada je imao pravu podzemnu i podvodnu tvrđavu na najmanje petnaest jardi ispod muljevitog dna. Bilo je to skupo sklonište, ali je bilo takvo da bi odolelo najjačem atomskom napadu i svim zemljotresima. Sada, u gluho doba noći, Donald Sikert, tajanstveni Lun, kralj ponoći, želeo je da osmotri ceo taj kraj. Išao je donjom stazom nasipa prema severu

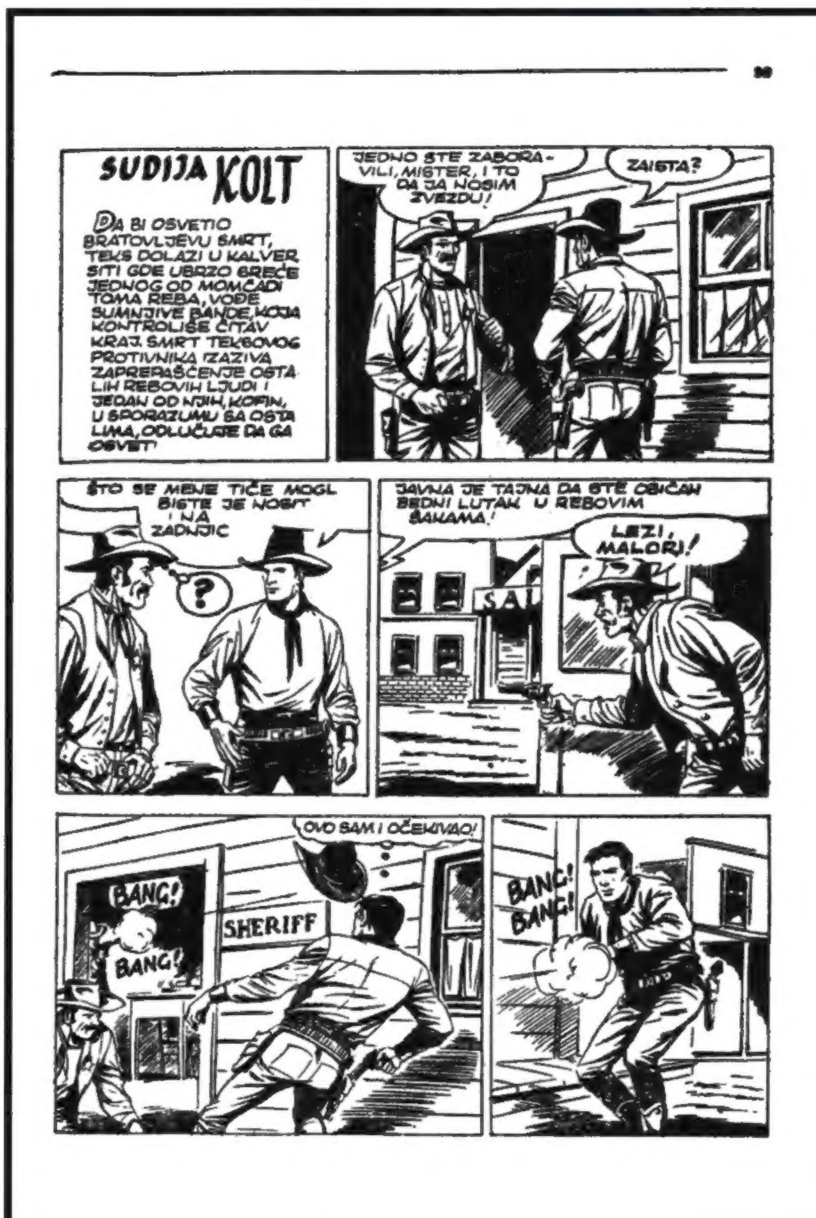
LEVO GORE:
Prva strana prvog broja *Lunovog magnus stripa*

DESNO GORE:
Naslovna strana prvog broja *Zlatne serije*

LEVO DOLE:
Naslovna strana prvog broja *Lunovog magnus stripa*

DESNO DOLE:
Prvo pojavljivanje Teksa na našim prostorima

Dnevniku treba skinuti kapu i zbog toga što je započeo objavljivanje edicije čiji naš prvi broj upravo držite u rukama. Radilo se o originalnom prvom *Specijalu* i priči koju su potpisali Klaudio Nici i Gvido Buceli. Doduše, epizoda je bila objavljena na standardnom formatu *Zlatne serije*, podeljena u dve sveske (sa jednom dodatom, naravno, nepripadajućom naslovnom ilustracijom), ali šta ćete, takva su varvarska vremena bila...

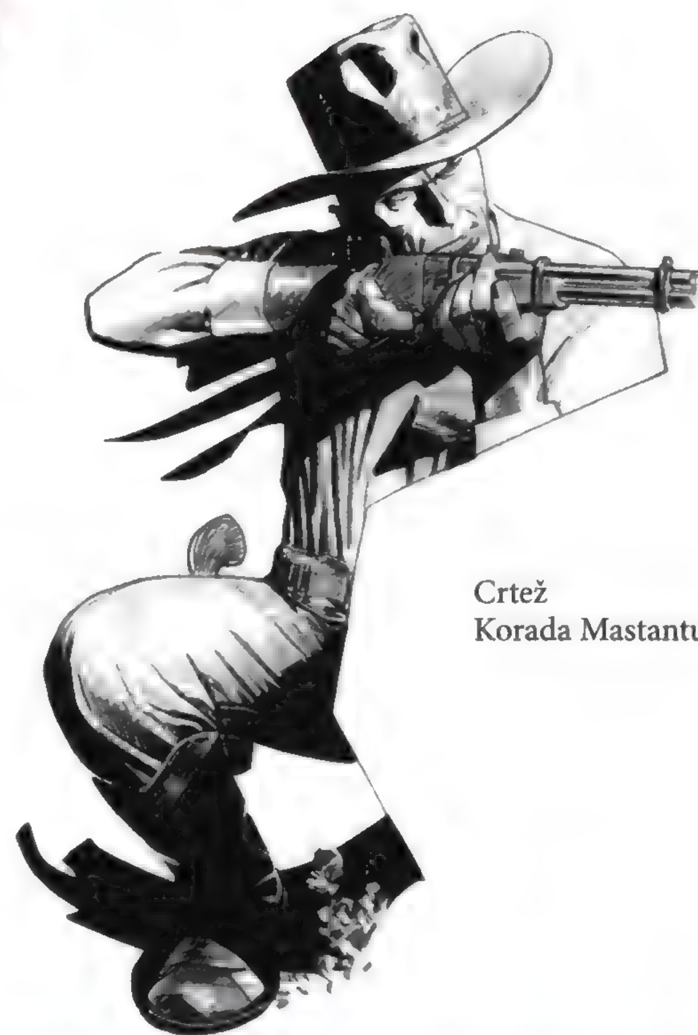

Motiv sa Bucelijeve naslovne strane

E dobro, toliko o početku serijala u Italiji i premijeri na našem tržištu, hajde sad da premotamo nekoliko decenija unapred. Kako bi obeležili četrdesetogodišnjicu od pokretanja stripa na kome su izgradili imperiju, Serđo Boneli Editore (bivši Audače, Araldo, Daim Press, Čepim i Altamira) pokreće ediciju *Teks Specijal* na A4 formatu, sa duplo većim brojem strana nego što ih ima mesečna sveska. Glavna ideja iza takvog čina bila je namera da se na taj način omogući velikim imenima iz sveta stripa da rade na pričama o Noćnom Orlu, bez nužnog uplitanja u redovnu seriju i poštovanja prestrogih rokova koje ona nameće. Još od šezdesetih godina prošlog veka, Serđo Boneli žudeo je za time da rad na *Teksu* postane stvar prestiža i najbolji način da to postigne video je u korišćenju svake prilike da angažman ponudi najboljim crtačima u Italiji, ali i iz drugih zemalja. Među najčuvenijima koji su mu tokom sedamdesetih rekli ne bili su Vilijam Vans, Ruben Peljehero, Alberto Đoliti (rekô, pa porekô) i Enco Manji, dok je bilo i onih koji su, poput Serđa Canibonija i Nadira Kvinta, rekli da bi bili zainteresovani, ali da jednostavno nemaju vremena. Konačno, na demonstracijama u Rimu početkom osamdesetih, Serđo sreće Gvida Bucelija, poznatog autora koji je karijeru izgradio na francuskom tržištu, ali koji se proslavio i radom na naslovnim ilustracijama *Flaša Gordona* i *Fantoma*, i nagovara ga na obećanje da će crtati ovog junaka! Iako je pristao, do saradnje je došlo tek leta 1983, kada je Buceli našao dovoljno slobodnog vremena da se posveti jednom toliko odgovornom zadatku. Buceliju je dodeljen Nicijev scenario za redovnu priču pod naslovom „U šumama Oregona", ali budući da je Buceliju trebalo dve godine da završi 224 table stripa, pošto je lutao između sopstvenog i stila koji bi bio sličan Galepinijevom

Crtež
Paskvalea Frizende

Crtež
Korada Mastantuona

(kao što mu je Serđo tražio), on je, ne sasvim zadovoljan učinjenim, nakon završene obaveze odlučio da se Teksu jednostavno više neće vraćati. Boneli, suočen sa stripom koji se vizuelno nije uklapao u redovnu seriju, nije imao izbora sem da tu odluku poštuje i obeća mu da će njegovu epizodu, u znak zahvalnosti što se posla uopšte prihvatio, objaviti kao jedinstveno izdanje posvećeno crtaču koga je vrlo cenio, a koje će funkcionisati kao dvobroj sa celokupnom pričom. No, pre nego što je došlo do realizacije, table tog stripa morale su da provedu u nekoj redakcijskoj fioci sledeće tri godine, tokom kojih je Klaudio Vila bio zadužen da vrši sitne intervencije na njima, kako bi glavni junak što više ličio na uobičajenog sebe. Dvadeset petog juna 1988. godine, *Specijal* zamišljen kao *one shot* pojavio se na kioscima. Početni tiraž bio je, sa naše tačke gledišta, sićušnih 50 000 primeraka, koji su se rasprodali za tren, zbog čega je izdavač bio primoran da ubrzo odštampa drugo, a zatim i treće izdanje, što je celokupni tiraž prvog broja podiglo na neverovatnih 250 000. Sve u istoj godini. Dileme nije bilo: *Specijal* će postati redovna godišnja edicija, a Ticijano Sklavi lično mu je nadenuo nadimak *Teksone* („Teksčina", jelte), podrazumevajući time ne samo visinu, širinu i debljinu sveske, već i veličanstvenost ideje iza edicije na kojoj bi radili isključivo najbolji crtači. Na taj su način svi oni autori koji su godinama ovo izbegavali i odbijali bili saterani u ćošak i dobili poligon na kom su mogli da rade *Teksa* svojim stilom, bez ikakvih obaveza prema vizuelnoj zaostavštini serijala.

Za sledeći broj bio je viđen Đoliti, koji je poklekao budući da je izdavaču već dugovao uslugu: sredinom sedamdesetih počeo je rad na jednoj epizodi („Krvavi pesak", broj 188), ali je posle svega 33 table od toga odustao i posao je završio Đovani Tiči. Bezuslovna kreativna sloboda bila je ključ pristanka i dogovor je pao. Opet je uzet Nicijev scenario za redovnu epizodu i rad na „Zemlji bezakonja" je otpočeo. Istovremeno, već odavno na spisku Bonelijevih prestižnih imena, veliki Magnus takođe je konačno pristao i prva priča namenski napisana za ovu ediciju bila je „Dolina terora", imajući u vidu specifičnost njegovog izražajnog stila i teme koje ga zanimaju. Poznajući Magnusa, Ticijano

Naslovna strana Brećinog *Velikog Teksa*

Tabla sjajnog Argentinca Enrikea Breće

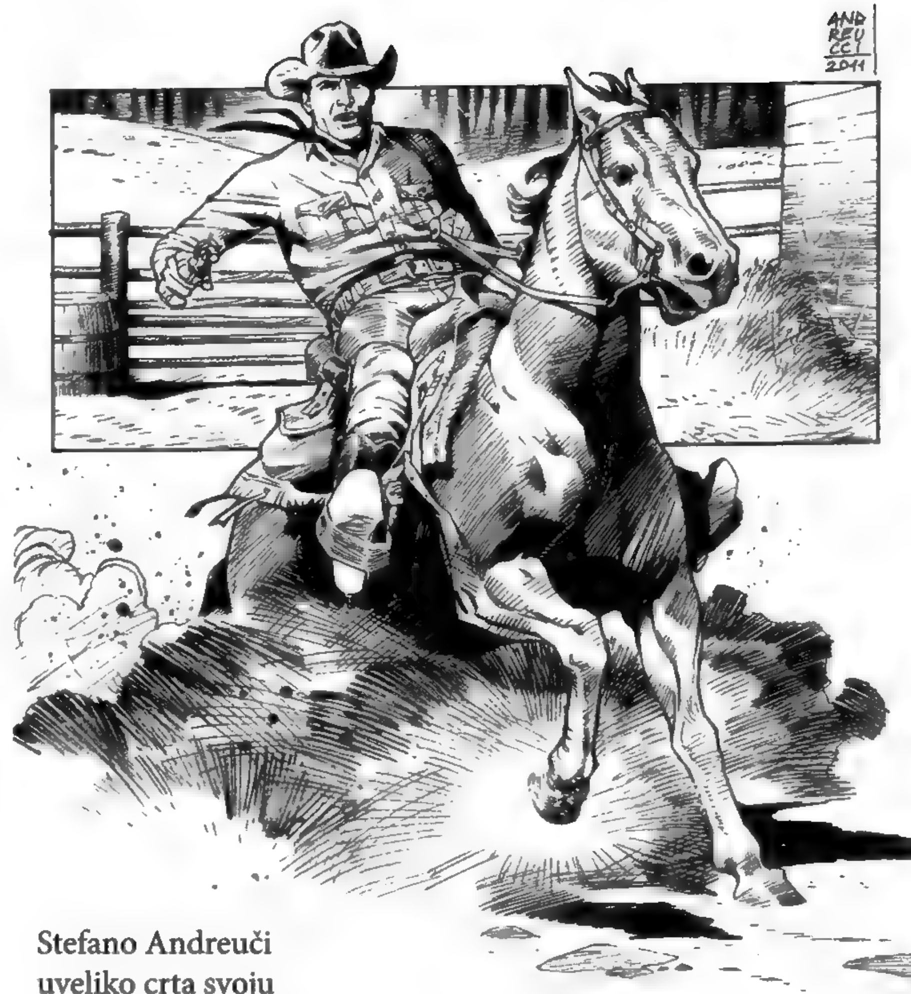
Sklavi, očigledno glavni sporedni lik u ovoj priči, ponudio je Serđu opkladu da ovaj nikada neće završiti posao i da će ga izgurati najviše do pedesete table, te da će to jedino moći da se objavi kao zanimljivi propali projekat u nekom specijalizovanom časopisu. Na svu sreću, Sklavi je opkladu izgubio, uprkos kreativnim krizama autora i mučnim trenucima u kojima se činilo da će je dobiti. Planiran za 1990, a prvobitno odložen za 1991, pa za 1992, ovaj strip objavljen je tek 1996. godine. Kako biste saznali još preciznije detalje vezane za njegov dramatični nastanak, nemojte oklevati i odmah nakon ovog pročitajte i ostale zanimljive tekstove koji prate ovo izdanje. Najpre je na redu emotivni Bonelijev predgovor prvom italijanskom izdanju, zatim je tu odličan tekst Gracijana Fredijanija i (nakon samog stripa) sublimacija zakulisne priče kroz isečke iz nekoliko intervjua, kao i bogato ilustrovani sveobuhvatni esej o samom Magnusu našeg Nikole Dragomirovića.

No, peripetijama tu nije bio kraj. Magnusova epizoda odložena je na neodređeno, a nalaženje velikih crtača koji će pristati i, još važnije, ispoštovati dogovor o crtanju novog broja za manje od godinu dana nije baš najlakši posao na svetu. Sva sreća, tu u priču uleće sada već časna starina Galepini, a za njim i Serđo Caniboni, Španci Viktor de la Fuente (o kome se šuška da je posao prihvatio tek nakon koje flaše vina) i Hose Ortiz, uz manje ili više nagovoranja i probijanja rokova. Klaudio Nici nastavio je da piše scenarije koji su odgovarali senzibilitetu svakog crtača posebno (često i u dogovoru sa njima) i nakon prvih nekoliko „knap" brojeva, voz se nezaustavljivo zahuktao i nastavio da svakog juna donosi novog *Teksonea* na kioske. Budući da su od njega već svi digli ruke, Magnusov *Veliki Teks* objavljen je kao drugi broj u 1996. godini (što se dogodilo još samo 2011), a za njim su nastavila da se ređaju imena kao što su: Bernet, Parlov, Font, Milaco, Venturi, Kjubert, Brindizi, Somer, Roi, Ambrozini, Alesandrini, Mastantuono, Frizenda, Breća i ostali. Što se scenarija tiče, Nici ih je do sada u ovoj ediciji potpisao dvadeset i jedan. Za njim ide Mauro Bozeli sa svojih pet, Paskvale Ruju sa dva i Đino D'Antonio, Đanfranko Manfredi i Tito Farači sa po jednim.

Neću kriti, ozbiljan je posao pred nama. Pored ovog stripa, trenutno nas očekuje još tačno trideset *Velikih Teksova*, a taj broj će se svake godine samo uvećavati (ali ćemo ga i mi smanjivati), s obzirom na to da na budućim epizodama trenutno rade Stefano Andreuči, Horasio Altuna, Masimo Karnevale, Mario Rosi, Klaudio Vila i ko zna ko sve ne. Krenuli smo sa zakašnjenjem, ali ne dopuštamo da nas to obeshrabri, niti nameravamo da stanemo, naravno. Iako naš planirani početni ritam od jednog albuma godišnje nekim čitaocima može delovati razočaravajuće – verujte nam, uz našu upornost i vašu podršku možemo to promeniti.

Uživajte u stripu pred vama, ali i svim propratnim sadržajima koje smo se potrudili da obezbedimo i tako od ove knjige napravimo jedinstveno izdanje u svetu. Do čitanja...

Dušan Mladenović

Stefano Andreuči uveliko crta svoju epizodu *Velikog Teksa*

Frizendina posveta Aureliju Galepiniju – Galepu, vizuelnom ocu Teksa Vilera

Teks Viler onakav kakvim ga je video veliki Roberto Raviola, poznatiji pod pseudonimom Magnus. Prihvativši da ilustruje jednu priču o Noćnom Orlu, popularni bolonjski crtač ostao je izuzetno veran liku koji su stvorili Boneli i Galep 1948.

LIŠĆE KASTEL DEL RIJA

Manaus, Rio Negro,
brazilska Amazonija, 17. februara 1996.

Dragi prijatelji,

Možete da pretpostavite s kakvim uzbuđenjem vam predstavljam izdanje koje smo vi, stotine hiljada drugih zaljubljenika i ja čekali punih sedam godina. Ovo bi trebalo da bude jedan radostan predgovor – odgovor i optimistima, koji su, sigurni u konačan rezultat, toliko vremena čekali, i pesimistima, koji su tvrdili da Magnusovo delo nikada neće biti završeno. Bilo kako bilo, ovaj *Teksone* se već sada nalazi na svih trideset pet hiljada prodajnih mesta u Italiji i uskoro će, u to sam siguran, krenuti put Francuske, Španije, Brazila i ostalih stranih tržišta. Ali ON neće imati zadovoljstvo da vidi njegovu naslovnu stranu na kioscima, niti da mu u nekoj knjižari pogled padne na hrpu primeraka, složenih tik do nekih najpoznatijih i najprestižnijih izdanja. To neće moći zato što nas je i on, Roberto Raviola, za nas Magnus, napustio u ovom (ako mi dozvolite iskrenost) prokletom periodu koji nas je već ostavio bez velikih talenata i, pre svega, sjajnih prijatelja, poput Huga Prata, Franka Bonvičinija i Franka Donatelija, da pomenemo samo one vezane za našu izdavačku kuću.

Kao što po datumu i geografskoj lokaciji možete zaključiti, vest me je zatekla iznenađenog i sa punih dvanaest dana zakašnjenja, tek onda kada sam imao prilike da dođem do telefona, nakon dve nedelje provedene u potpunoj izolaciji po rekama ove Amazonije, koja je za mene, dvadeset pet godina nakon prvog putovanja ovamo, već postala poznato i opuštajuće

Upečatljivi čovečuljak sa velikim nosem, koga je Magnus uvek ubacivao u svoje table i kojim je voleo da se autoportretiše

mesto na kome zaboravim sve poslovne (a i privatne) probleme, koji redovno prete da mi preplave mozak. Iznosim vam sve ove privatne stvari ne bih li vas uverio da neću čekati povratak za pisaći sto u ulici Buonaroti u Milanu kako bih napisao sve što mogu da kažem o Magnusu. Draže mi je da to uradim odmah, ponesen iskrenom emocijom koja će sigurno dati veću vrednost mom svedočenju. Pretpostavljam da su dosad to mnogo bolje od mene već uradili u svojim izdanjima (mada, s obzirom na popularnost ličnosti o kojoj pričam, verovatno i na radiju, televiziji i u dnevnim i nedeljnim novinama) svi oni koji su ga stvarno dobro poznavali. Prvi među njima scenarista i izdavač Lučano Seki (Maks Bunker, naravno) – sa kojim je Magnus, stvorivši taj „crni strip" (*fumetto nero*) koji je predstavljao nesumnjivo važnu prekretnicu u italijanskoj izdavačkoj panorami, od '64. do '75. doživljavao uzbudljiva iskustva na kojima se može samo pozavideti; ili pak urednik Renko Barbijeri – koji je Magnusu prvi ponudio mogućnost da oslobodi svoju zaintrigiranost erotskim i transgresivnim stripom.

Magnus je bio težak čovek, ponekada neshvatljiv, poput svih pravih umetnika, i ja sam, priznajem, često bio u neprilici kada sam morao da, s obzirom na svoju ulogu urednika, kanališem nemirnu bujicu njegove kreativnosti u reku koja se kreće ka logičnom završetku svakog dela – njegovom izdavanju. Čak sam birao i lakši put, mada i neobičniji, kako bih ubrzao njegov rad: bukvalno sam pokušavao da prigušim njegov entuzijazam i obeshrabrim njegovu pedanteriju, upućujući ga u pravcu srednjeg kvaliteta, manje nemirnog i bolnog.

Zaboga! Zašto bi se ikada talenat poput njegovog našao u stanju potčinjenosti pri crtanju lika kakav je Teks, i to unutar edicije u kojoj sam od autora uvek tražio da se ne odriču svoje grafičke ličnosti? Zar mu se nije činilo, na primer, da je previše pažnje i vremena posvetio tom lišću, za koje je govorio da ga je crtao kopirajući prizor direktno iz šume Kastel del Rio, pažljivo radeći jedan po jedan list? „Jednoga dana, Serđo, kada mi bude bolje, pozvaću te da me posetiš u ovoj šumi u Apenino Emilijanu, gde sam pre pet godina odlučio da dođem da živim..." – govorio mi je. „Kada i ti budeš video to lišće, shvatićeš da

nisam mogao da ga nacrtam nikako drugačije." Njegov poziv mi je, nažalost, stigao kada sam već kretao u Amazoniju, među guste i neprohodne šume, među biljke egzotičnih i fascinantnih oblika i imena: *sumauma, seringueira, jatobà, sapucaia...*

Neću biti toliki licemer da sada kažem kako smo Magnus i ja bili veliki prijatelji: naši privatni životi, pa čak i profesionalne karijere, imali su, u stvari, paralelne puteve koji su se ukrštali tek s vremena na vreme na izložbama ili konferencijama za štampu. A ipak, baš u tim retkim prilikama uvek smo nalazili načina da pokažemo obostrane lične simpatije i profesionalno uvažavanje, kao i uzajamno poštovanje. Upravo to poštovanje mi je godinama sugerisalo da ne insistiram previše nudeći mu saradnju, njemu koji je oduvek voleo da radi slobodno, danas za ovog, sutra za onog izdavača; isto poštovanje uvek me je sprečavalo i da ga prečesto pritiskam nakon što je predviđeni period rada prevazišao dogovoreno vreme i prerastao u već pomenutih sedam godina.

Ipak, tokom ovih poslednjih meseci dobio sam nezaboravnu lekciju o ponosu, dostojanstvu i profesionalnosti od Roberta Raviole zvanog Magnus. Baš u mesecima u kojima je bolest sedenje za crtačkim stolom činila teškim, izolovan u progonstvu koje je izabrao, on je uspeo da „samelje" lavinu stranica do završetka priče, kao da je, svestan svoje sudbine, hteo da pošalje svoju poslednju, strastvenu poruku meni, vama i svim svojim brojnim obožavaocima. Sada gledam okolo, i sve te biljke egzotičnih i teških imena me više ne zanimaju toliko: ma kakva *sumauma, seringueira, jatobà, sapucaia...* Čim se vratim u Italiju, sačekaću da proleće ponovo ozeleni biljke u šumi Kastel del Rio, popeću se tamo i probati napokon da shvatim tajnu poruku koju je pet godina to lišće prenosilo našem velikom, nezaboravnom Magnusu.

Serđo Boneli

Magnus nikada nije napravio portret Serđa Bonelija, ali je jedan od njegovih bliskih saradnika Galijeno Feri u više navrata nacrtao legendarnog scenaristu i izdavača

Magnus

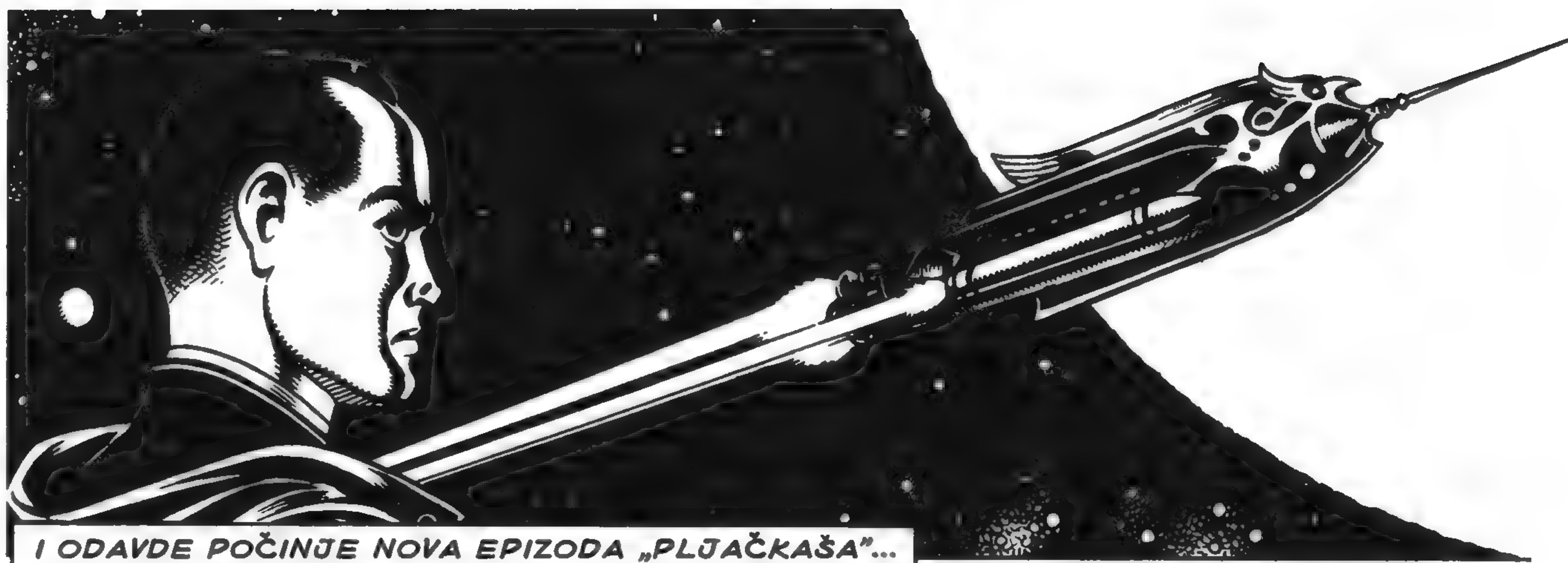

Tokom svoje karijere, Magnus je znao da prelazi iz jednog pripovedačkog žanra u drugi, u konstantnoj potrazi za novim izvorima inspiracije. Tokom tog dugog puta, dva ključna momenta predstavljaju likovi Alana Forda (gore) i Neznanca (stranica pored), prvi humorističan, drugi dramatičan.

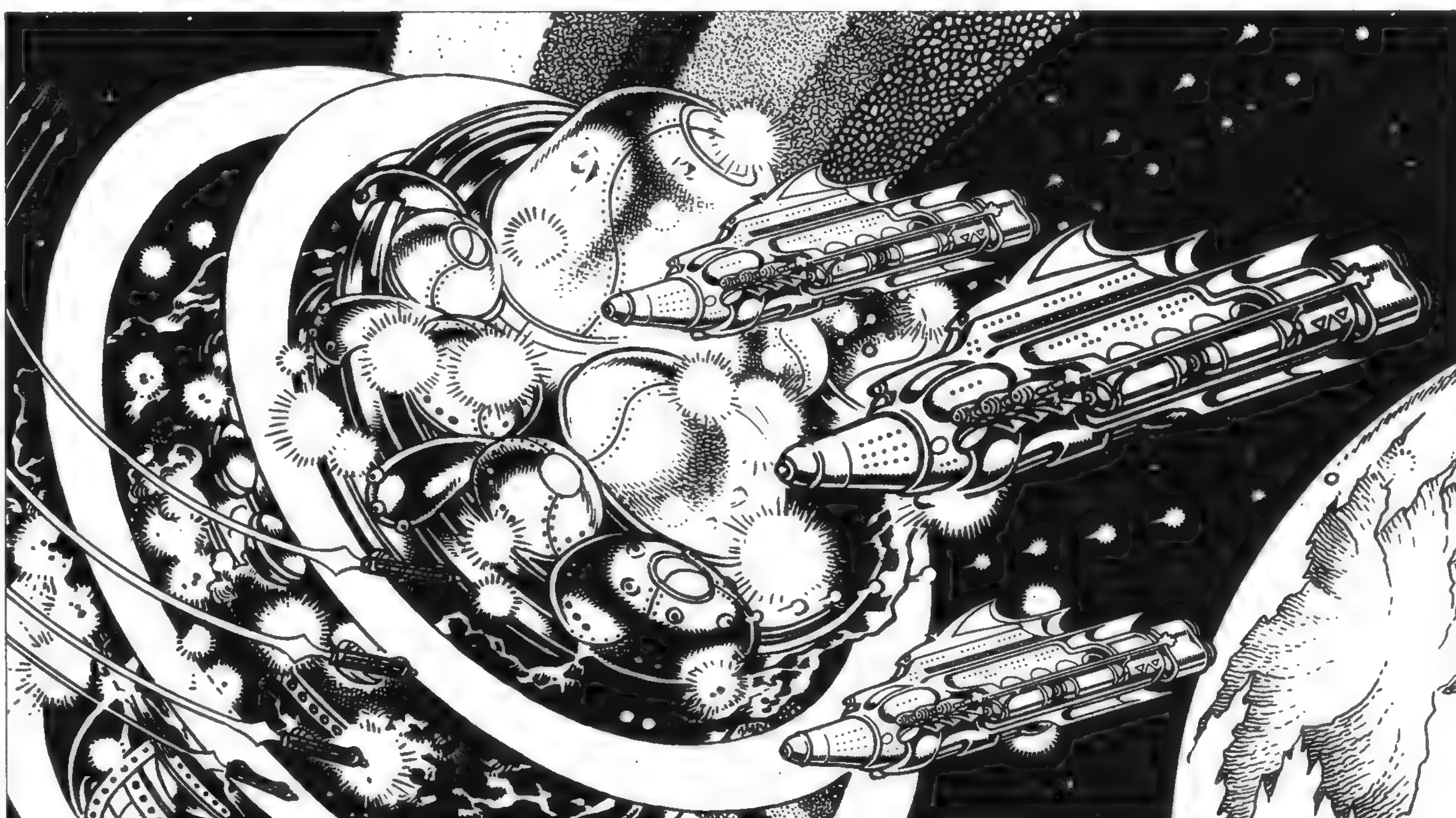
LEGENDA O ČOVEKU KOJI NIKADA NIJE PRESTAO DA TRAŽI

KADA SAM PRIHVATIO DA POSTANEM član *Teksovog* tima, Magnus je već bio legenda, barem u našem malom svetu italijanskog stripa. Svojim jedinstvenim stilom, čas dramatičnim čas grotesknim, poigravanjem sa kontrastom crne i bele i sposobnošću da ispriča više a da nikada ne izgubi kontrolu i uvek ostane veran samom sebi (ne propuštajući priliku da sve začini prstohvatom zdrave ironije) – izgradio je reputaciju (potpuno zasluženo, složiće se mnogi) ekscentričnog crtača, briljantnog ali nepredvidivog, onog koji sme da se usudi, te samim tim i kojeg je jako teško zauzdati. Pa ipak, iznenađujući one koji ga nisu dobro poznavali, otpočeo je ovaj posao (koji je u potpunosti okupirao poslednjih sedam godina njegovog postojanja!) sa skromnošću nekoga ko zna da ima još mnogo toga da nauči. Nikada, ni na trenutak, Magnus nije pomislio da za potrebe stripa izmeni lik, prilagodi ga sebi, izmeni njegov karakter i govor, drugim rečima – da, manje ili više otvoreno, izneveri duh. Njegov *Veliki Teks* od početka je trebalo da bude, i on to jeste, jedan vrlo nežan omaž, prepun poštovanja za veliku teksovsku tradiciju, koju su 1948. započeli Đanluiđi Boneli i Aurelio Galepini, a zatim pratili, uz dosta prostora za kreativnu slobodu, svi crtači i scenaristi koji su radili uz njih. Dakle, rendžer kreiran nepredvidivim Magnusovim perom nije neminovno morao da liči na svoju manje ili više „crnu", sarkastičnu, transgresivnu „braću": nije posedovao destruktivni bes Kriminala ili Satanik, groteskni i ludački

I ODAVDE POČINJE NOVA EPIZODA „PLJAČKAŠA"...

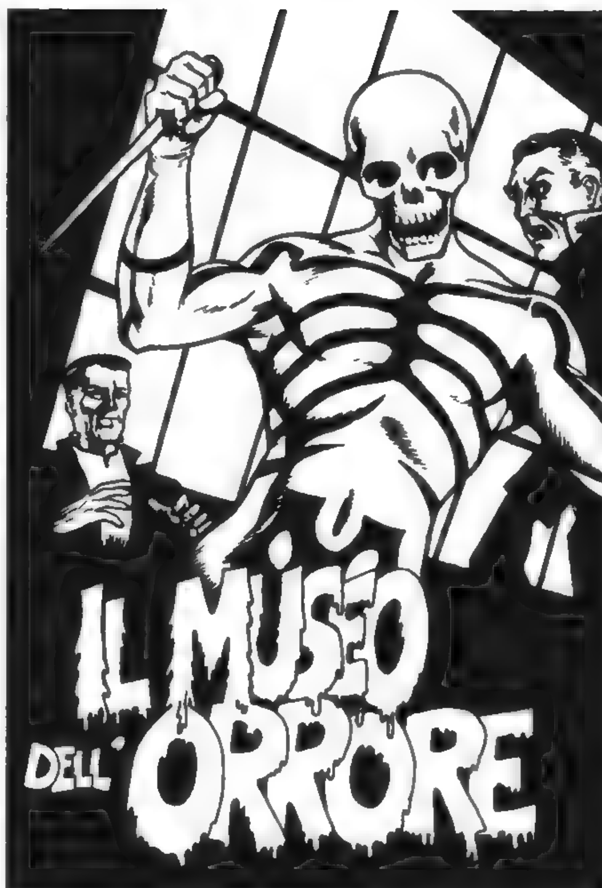

AH! TAČNO SU ISPOD NAS! NAREDITE NAPAD!
RAZUMEM, GOSPODINE!

Godinama je Magnusovo ime bilo vezivano za ime Maksa Bunkera (Lučano Seki). Zajedno su, izmedu ostalih, podarili život Kriminalu i Satanik (vidite ih pored), dvoma izvanrednim „crnim" junacima, kao i vedrom tajnom agentu Denisu Kobu (u krugu ispod). Ali Magnusov veliki vizionarski talenat bio je u stanju da stvori i manje realistične atmosfere, inspirisane snažnim „osećajem začudnosti" *(sense of wonder)*. To pokazuju ilustracije na prethodnoj strani, odozgo nadole i s leva nadesno: jedan kaiš *Pljačkaša*; omaž priči iz voljenog *Flaša Gordona*; ilustracija namenjena projektu koji je ostao nezavršen (verzija „Pinokija" u stripu, po tekstu Maksa Bunkera); spektakularna bitka među zvezdama iz sage o *Pljačkašima*.

polet Alana Forda i Nekrona, niti ispunjenost ispoljavanjem zastrašujućeg i beznadežnog nasilja koje prati Neznanca u njegovim neprekidnim putovanjima kroz „žarišta" Zemlje. Magnus je odabrao da mu priđe s izuzetnom skromnošću („Mogu samo da se poklonim radu autora pre mene. Crtanje Teksa je zadatak od koga drhte ruke..." – govorio je), odlučan da sebi samom i svojoj publici pokloni pravi avanturistički strip, intrigantan i zavodljiv poput onih koje potpisuju veliki majstori popularne literature, a koje je on toliko voleo u mladosti, pre nego što je i sam postao majstor: *Saturn protiv Zemlje* Đovanija Skolarija i Federika Pedrokija, *Morska lasta* Brendona Volša i Nikolasa Afonskog (radi se o italijanskom prevodu klasičnog američkog stripa *Ming Fu*), *Flaš Gordon* Aleksa Rejmonda, *Miki Maus* Flojda Gotfredsona, a zatim i radovi Rina Albertarelija, Franka Kapriolija i Pijera Lorenca de Vite, kao i sve priče koje su pre i posle rata objavljivane u nastavcima brojnih časopisa za decu poput *Intrepido, Aventurozo* i *Il Vitoriozo*...

Od samog početka, Magnus je planirao da radi na svom *Velikom Teksu* bez žurbe, bez opsesije zadatim rokovima i maksimalno precizno, poštujući ne samo pripovedački ritam, tako da čitaocu nikada ne bude dosadno, već izvodeći i s najvećom preciznošću – hronološkom, arhitektonskom, ambijentalnom, anatomskom – ono što je trebalo da pretvori u crtež. Zbog toga je tokom vremena, kako je napredovao na svom beskrajnom putovanju kroz svet Noćnog Orla, stvorio naviku da skicira i lično pravi desetine modela i prostornih studija, kako bi svaki živi ili neživi element prisutan u sceni (od konja do kočija, od satova do pušaka, od reka do planina...) prikazao kao da je zaista bio ili bi trebalo da bude u predstavljenom prostoru. I ako nekoga čudi takva Magnusova sitničavost, treba da zna da ju je on smatrao neophodnom, potrebnom, bukvalno neizbežnom: „U Teksovim pustolovinama" – neumorno je ponavljao – „ništa nije nacrtano slučajno, ništa nije improvizovano."

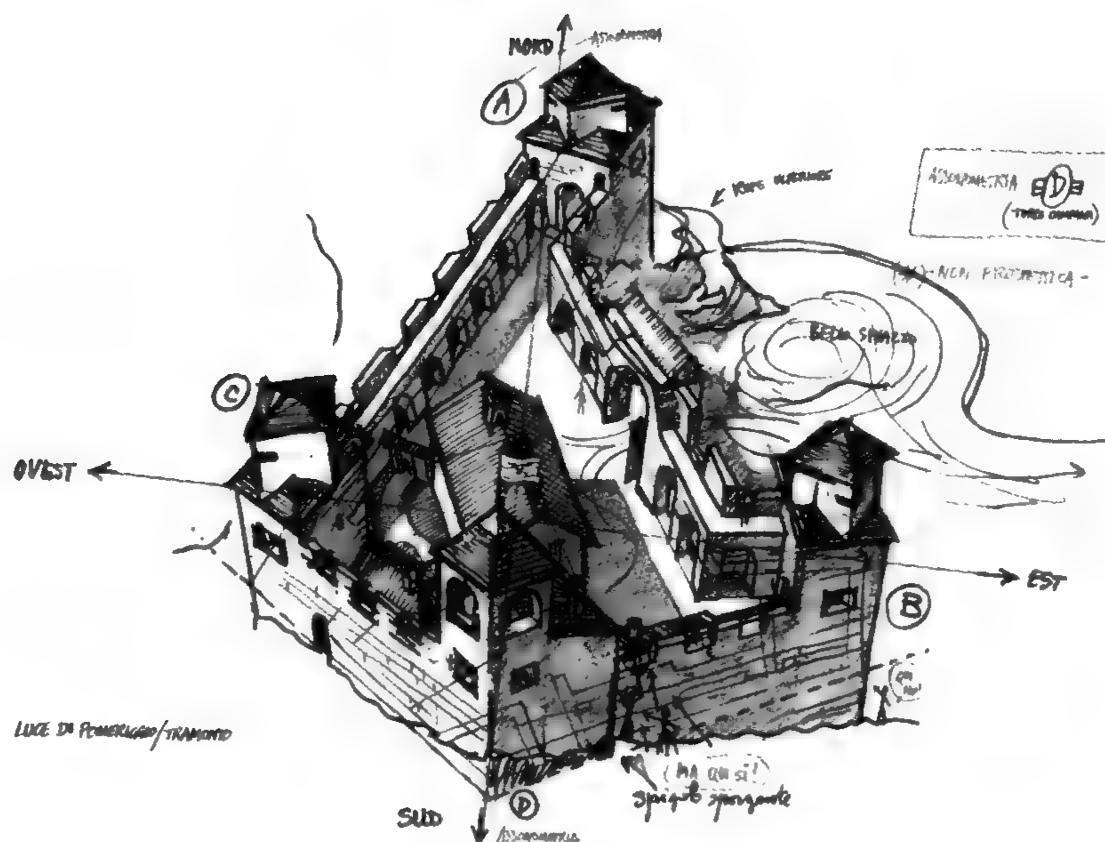

ALI... ONO TAMO JE LURID ŠKORPION!
BOLJE DA BEGAMO, GDE SE TAJ POJAVI, TU JE MIRIS SMRTI!
B-B-BO... BOJE GA SE!
ŠTA JE, SVI ODLAZE, JE LI? BEŽITE OD MENE KAO OD KOLERE!

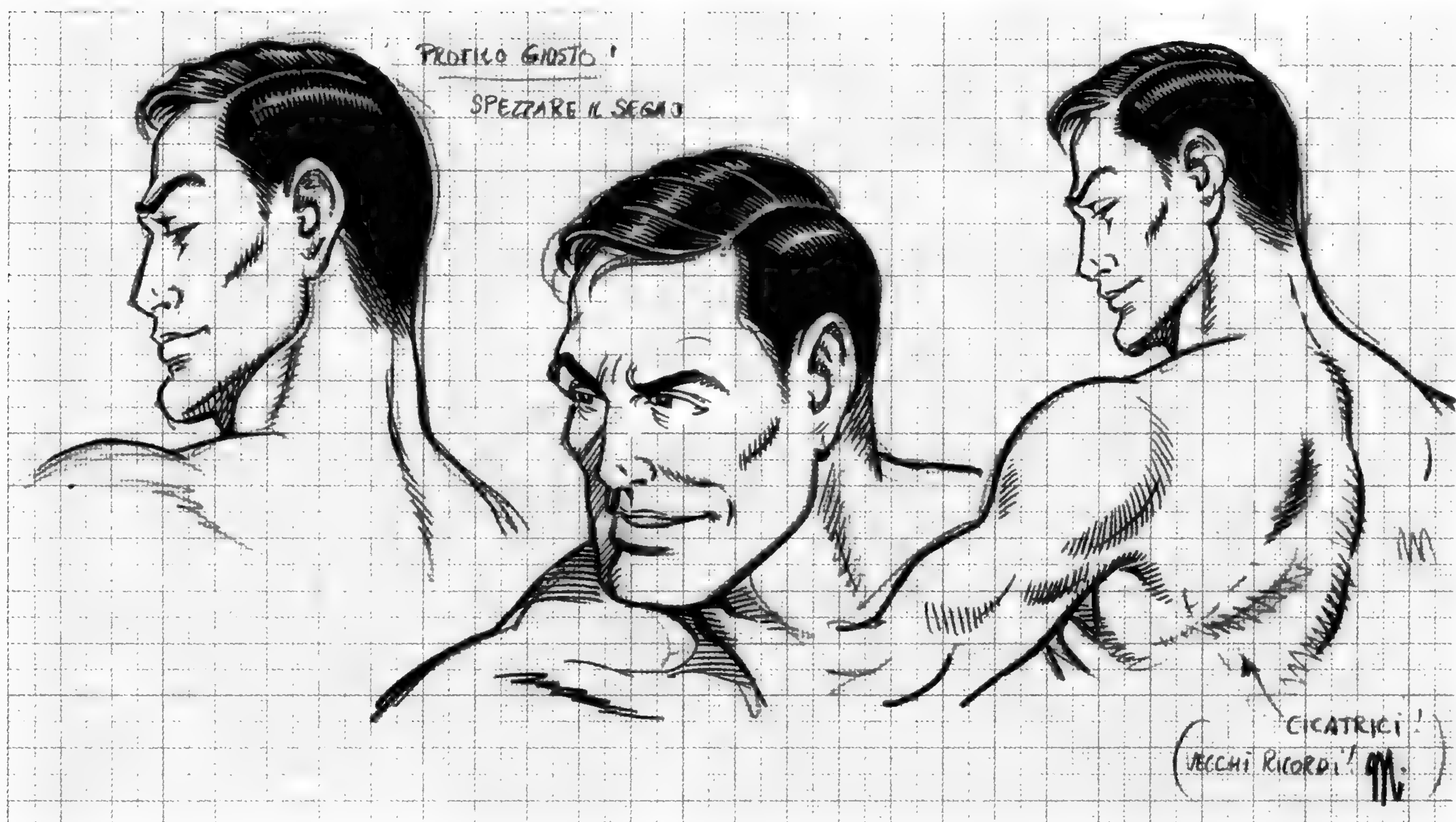

NORTH DAKOTA
Samuel Nataniel Dobson
MARSHALL
BISMARK

Kako bi što bolje uradio svog *Velikog Teksa*, Magnus je izabrao da ne ostavi prostora improvizaciji. Tako se, zahvaljujući stotinama pripremnih crteža, posvetio proučavanju lica našeg rendžera (dole) i raskošnoj kući Džona Satera (gore) do najsitnijih detalja. Osim na nekim povremenim crtežima (kao što vidite na stranici pored), on se nikada ozbiljnije nije bavio svetom Divljeg zapada. Redak izuzetak je kratka priča od desetak tabli *Lurid Škorpion* (kaiš na vrhu prethodne strane), koju on i Maks Bunker potpisuju još 1971. godine.

Eto zašto se, svestan poduhvata, bacio na rad bez entuzijazma, ali sa vedrinom i spokojem sjajnog ratnika koji se sprema da se suoči sa ključnim izazovom, sa najvećim ispitom u kojem će morati da pokaže sve što je naučio. Uostalom, uvek je voleo da rizikuje, po cenu toga da ponovo krene od nule; ne iznenađuje što je sredinom sedamdesetih godina, kada je odabrao da napusti serijale *Kriminal, Satanik* i *Alan Ford* kako bi nastavio svoju potragu za novim formama izražavanja, prve priče *Pljačkaša* i *Neznanca* potpisao heksagramom koji, prema drevnoj kineskoj filozofiji iz „Knjige promena" („Ji đing"), simbolizuje Putnika, čoveka koji nikada ne prestaje da traži.

Tako u „Dolini terora" ne postoji nijedna sitnica koja nije na mestu: puške i pištolji izgledaju kao da dolaze iz kataloga kolekcionara (Magnus zaista i jeste bio strastveni ljubitelj oružja); živopisni kostimi Kineza i Kanaka, pripadnika sekte „osvetnika", potiču iz pažljivo reprodukovane štampe tog vremena; kapi kiše kojima započinje naša priča, kao i listovi drveća

(S. BONNER)
LUCAS

(MAY-LING

(MAY-LING)

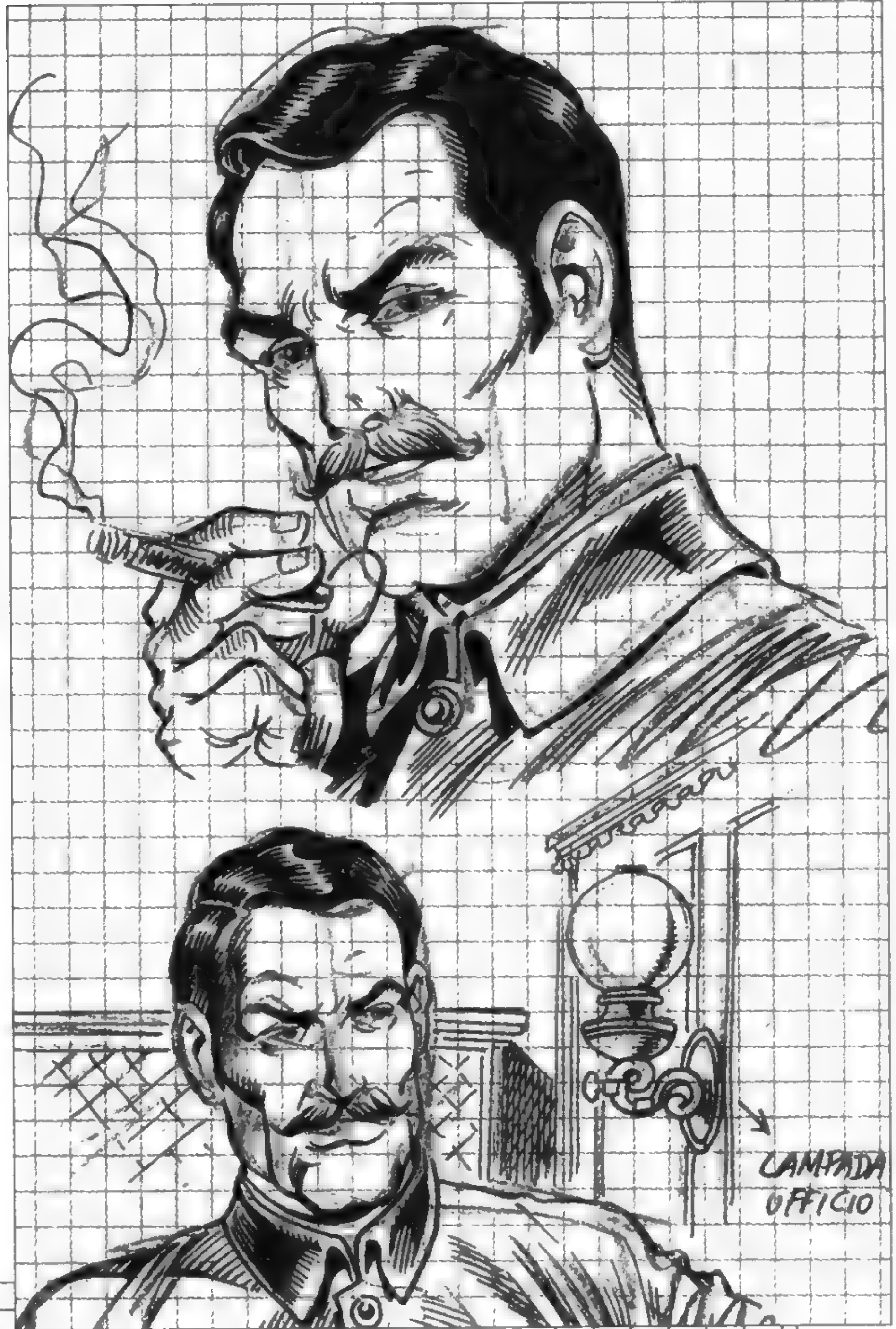
koje se pojavljuje u pozadini desetina tabli, sve to doslovno je crtano jedno po jedno, sa tačnošću nekog botaničara i posvećenošću slikara-hiperrealiste. „Opsesivno sam proučavao svaku stvar, svako okruženje, svaki pejzaž i preselio se u planinu, jer mi se, za razliku od grada, gore činilo lakšim da posmatram kamen, reku, drvo, da zaronim u starinski i prirodni ambijent priče smeštene na američkom Zapadu..." – pričao je jednom. „Čak sam analizirao drveće i šume, koji su od velikog značaja za priču koju je trebalo realizovati. Probao sam da uhvatim njihov različit izgled na dnevnom svetlu i po noćnoj tmini, kako sa mesečinom tako i bez nje; radio sam tako da čak i obična pucnjava, koju je čitalac već hiljadu puta video, postane neobična i fascinantna zahvaljujući sofisticiranoj igri svetlosti..."

Nenadmašan u „skitanju" po najrazličitijim literarnim žanrovima (krimi, špijunski, naučna fantastika, komedija, horor, splater, seksi, manje ili više *hard*...), Magnus se nikada do sada nije susreo sa svetom vesterna. Osim u slučaju *Lurida Škorpiona*, kratke metafizičko-parapsihološke priče u nastavcima, koju je realizovao sa Maksom Bunkerom 1971, i ako izostavimo neke pokušaje u ranijim godinama – kada je strip kome se okretao nosio realistično-pedagoški pečat, veoma zastupljen u novinama poput *Il Vitoriozo* – njegov se pogled i četkica nikada nisu zadržavali na nekim od legendarnih klišea sa Divljeg zapada, kao što su svetlucavi kolt, beskrajne prerije, galopiranje, nezaustavljivo pristizanje hiljada pionira, spremnih na svakakvo nasilje kako bi osvojili i iskoristili divlji svet bez zakona koji se pružao pred njima...

Neobjavljene skice sa ovih strana pokazuju s kakvom je pažnjom i gotovo manijakalnom pedantnošću Magnus proučavao sve likove na sceni „Doline terora": zagonetnog Lukasa Bonera, nemilosrdnu Mej-Ling, mudrog i džangrizavog Kita Karsona, hitrog i domišljatog Teksa Vilera...

CAMPADA
OFFICIO

„Crtežu je potrebno posvetiti mnogo vremena i čestitosti. A Aurelio Galepini je bio šampion u te dve stvari" – nastavljao je da ponavlja Magnus. „Ovo je opklada: želim da se nađem unutar preciznih ograničenja. Kao na brodu, okružen mornarima. Ne želim nikakve privilegije."

Iako je iskazao puno poštovanje i ostao veran klasičnom *Teksovom* duhu, „Dolina terora" je ipak – i drugačije nije moglo biti! – delo koje je u potpunosti, neodoljivo magnusovsko. Najzad, u inat svim pretpostavkama, na svakoj od dvesta dvadeset četiri table koje čine ovaj broj i stari i novi čitaoci će sa iznenađenjem otkrivati dalju, izvanrednu evoluciju tog stila koji se stalno menjao, a na kome je „otac" Kriminala i Nekrona izgradio svoju skoro tridesetogodišnju karijeru.

Kao što dobro znaju njegovi čitaoci, i kao što je prikazano na skicama koje vidite na ovim stranama, Magnusovi likovi u stanju su da iskažu sve emocije „pravih" ljudskih bića. U „Dolini terora" pak posebnu važnost imaju i kostimi, oružje, unutrašnjost domova, pejzaži, konji... I baš kod crtanja tih poslednjih (pomogavši Ravioli da privede kraju svoj dugotrajni trud) fundamentalan doprinos dao je Đovani Romanini, koji je bio Magnusov učenik i sa kojim je između 1977. i 1979. realizovao zabavnu epopeju *Družina od vješala*.

Svuda se, u stvari, pojavljuju prepoznatljiva „obeležja" Magnusove umetnosti: pre svega, sposobnost oživljavanja elemenata (kiša, vetar, munje, oblaci, neverovatna jasnoća zvezdane noći) i kompleksna harmonija prostora, bili oni otvoreni ili zatvoreni (vidi se, na primer, unutrašnjost zamka u kome živi Džon Sater, bivši „kralj Kalifornije", prepuna zamki, tajnih prolaza i mračnih mesta koja kriju smrtne opasnosti); zatim, tu je i njegova gotovo frojdovska sposobnost da prikaže emocije (srdžbu, perfidnost, ironiju, uzbuđenje, okrutnost, strah), crtajući svaku nijansu na licima likova; na kraju – zadovoljstvo u prikazivanju beskrajne fiziološke različitosti ljudskih bića bez ikakvih predrasuda i tabua (bilo korpulentnih ili suvonjavih, užasavajućih ili privlačnih, smešnih ili nepristupačnih) i nezaobilazni čovečuljak sa velikim nosem, kojim je Magnus oduvek imao običaj da predstavlja samog sebe i koji je postao njegov zaštitni znak, te nije propuštao priliku da ga ubaci u masu. Najzad, zahvaljujući živopisnom scenariju Klaudija Nicija, „Dolina terora" nije samo triler u egzotičnom okruženju sa neočekivanim horor elemenatima, već prvenstveno savršena priča, koja neodoljivo podseća na popularne i nezaboravne petparačke romane iz devetnaestog veka. To je galerija okrutnih mučitelja i nadasve smrtonosnih „mračnih dama"; neprekidan niz zamki i zaseda; veličanstven kinematografski splet ključnih scena, gde je svaka spektakularnija od prethodne, a do najsitnijih detalja, izuzetno snažno, ili bolje reći tvrdoglavo, izveo ih je onaj koji je odlučio da ispriča i oseti svaku emociju u svakom trenutku života, do poslednjeg daha. To je bila Magnusova filozofija, ali je i bila, i jeste, filozofija njegovog Teksa: jednog okretnog i promućurnog Teksa, ironičnog i odlučnog, nepobedivog i uzornog, kakvim ga je zamislio pre više od pola veka nezaboravni Galepini, inspirisan jednom od najvoljenijih zvezda holivudskih vesterna, lepim i mladim Garijem Kuperom iz filmova „Poslednji karavan" i „Čovek iz Virdžinije". Drugim rečima, iako je nameravao da stvori skromni omaž ključnom liku u maloj istoriji italijanske popularne kulture, putnik kroz strip uspeo je da napravi novi proboj iza Herkulovih stubova: od sada pa nadalje, Teks koga ćete videti u akciji na narednim stranama postaće oslonac, referentna tačka, cilj koji je zaista veoma teško dostići. Kako je govorio jedan od mudraca koje je Magnus toliko voleo da citira: samo legenda može stvoriti još veću legendu.

Gracijano Fredijani

ПОТРАГА ЗА БЛАГОМ

ПОДЗЕМНА РЕКА ЗЛАТА

двадесет два

двадесет три

CALIFORNIAN.

The Californian

A NEW AND MAGNIFICENT CLIPPER FOR SAN FRANCISCO.
MERCHANTS' EXPRESS LINE OF CLIPPER SHIPS!
Loading none but First-Class Vessels and Regularly Dispatching the greatest number.
THE SPLENDID NEW OUT-AND-OUT CLIPPER SHIP

CALIFORNIA

HENRY BARBER, Commander, AT PIER 13 EAST RIVER.

This elegant Clipper Ship was built expressly for this trade by Samuel Hall, Esq., of East Boston, the builder of the celebrated Clippers "SURPRISE," "GAMECOCK," "JOHN GILPIN," and others. She will fully equal them in speed! Unusually prompt dispatch and a very quick trip may be relied upon. Engagements should be completed at once.

RANDOLPH M. COOLEY, 88 Wall Street, Tontine Building.

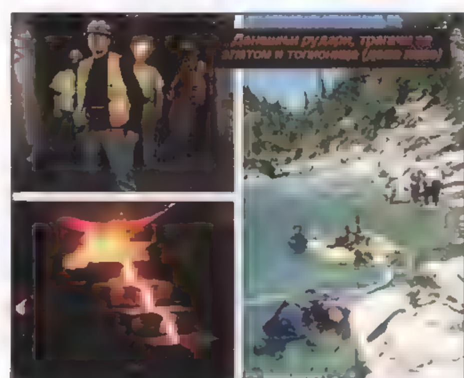
Reklama za vožnju kliperom, tipom jedrenjaka koji je razvijen početkom XIX veka i koji se isticao velikom brzinom, namenjena pomahnitalim kopačima zlata

ном је био у седлу обилазећи околне рударске логоре, избијајући [illegible]

Поред два бара, шерифовог уреда, банке и добро опремљене продавнице мешовите робе, Пламас је имао двадесетак барака где су живели рудари. Насеље је било окружено површинским коповима дубине до шест метара и брдима ископане шљаке. Копачи су се удруживали у мале групе, предузећа, заједнички тражећи злато. Сваки од њих је, по неписаном закону, могао да заузме 40 квадратних метара земљишта.

Многи су отишли у брда и тамо копали тунеле, некада дуже од 30 метара. Такође су испирали злато у реци Федер. Злато је привукло и богате. Они су сиромашним копачима нудили такозвани „граб дил", удео од педесет одсто у замену за алат, шаторе и храну. За неке појединце радило је на основу таквог договора и по стотињак [illegible]

Обилазећи раднике, Кнап описује живот рударских заједница: „Поред Американаца и Калифорниоса (на- [illegible] порекла), овде је било доста Швеђана, Француза, Енглеза, Италијана, Немаца, Кинеза и Индијанаца. Једном приликом упознах легендарног вођу Индијанаца из племена Вране, Џима Бекворта. Имао је педесетак година, савршено је говорио неколико језика а његови људи причали су да погледом може да заледи крв у човеку. Беспоговорно су га слушали, а ми остали уживали смо слушајући о његовим невероватним подвизима."

Дани су углавном пролазили мирно, у раду и недељном одмору, наликујући један на други све до маја 1852. године, када се у долину слила река нових трагача за златом. Кнап бележи:

„На стотине људи стигло је само у Пламас, насеље расте као трава после кише. Ничу нови салуни, продавнице, бренаре. Већину придошлица чине војници из рата Америке са Мексиком и одмах су почеле зађевице са Калифорниосима, чим би неко од њих чуо шпанске речи. Сукоб је почео када је један Американац избо неког сиротог Шпанца. Напетост је расла све до 4. јула. На прослави Дана независности пијани Мексиканац убио је неког јадничка и опљачкао га. То је био знак за почетак рата. У сукобима је погинуло или било рањено десетак људи, многа насеља су спаљена све док Калифорниоси, умешани у борбе, нису отишли."

„Тих дана баш сам се нарадио а морао сам двојици да ампутирам ногу", наставља Кнап. „Извадио сам из рана десетине метака, а колико сам их превио, броја им не знам." Прилике су се смириле, у јесен су људи почели да одлазе јер је зима у овом крају била изузетно тешка. Претходне године били су завејани скоро три месеца и преживели су само захваљујући довољним залихама брашна и сушене говедине. „Ипак, кад је дан одласка дошао, моје срце је оклевало. Допадао нам се наш дивљи и варварски живот", писао је Фајет.

Како говоре мање-више прецизне статистике Америчког геолошког института, до 1855. године извађено је укупно 336 тона злата, до 1880. године још 320. После 1890. године прешло се на багеровање дна река и спрудова што је, до почетка 20. века, донело налазачима још 600 тона из кварцних стена. Искоришћавање рудника Калифорније настављено је до данас, а нађене количине знатно су мање од оних пре 160 година, око 644 килограма годишње. У прошлом веку ископано је 196 вагона калифорнијског злата.

Кристална пећина

Завиримо сада у записник изјаве Ерла Ф. Дора, дате под заклетвом и оверене 12. октобра 1934. године. Он сведочи:

„Грађевински инжењер, господин Мортон и ја провели смо четири дана истражујући пећину и њене ходнике укупне дужине 12 км. При истрази смо користили висиномер, педометар и теодолит, мерећи из три различита угла. Наше истраживање открило је следеће чињенице. Од улаза пећине спустили смо се око 2 км, где смо наишли на почетак кањона дубине 3 до 3,5 км према нашим инструментима, што значи да је пећина, на дну кањона, била дубине 5,4 км. На дну кањона је бистра река, широка за време плиме око 300, а кад је осека опадне до 8 метара. За време осеке указују се обале од црног песка веома богатог златом. Наноси песка достижу 4 до 11 м дебљине. Изнад кањона постоје бројне камене заравни, дуге преко 8 км, широке од 10 до 40 м, прекривене дебелим слојем златоносног песка.

Још раније сам с Оливером Баком и Џорџом Пајсертом, другарима из детињства, истраживао мали део овога кањона. Један од њих, Џорџ, изгубио је живот у реци ронећи. Ту смо довукли грађу и направили испиралиште користећи пумпу. Током шест недеља нашли смо више од 57 000 долара (ондашња цена била је 20 долара за 28 грама злата). Злато смо предали банци у Нидлсу (Калифорнија) и Лас Вегасу (Невада). Господин Мортон и ја допремили смо нешто злата, ја сам понео 10 кг и продао га по цени од 18 долара за унцу.

Испитивање златног песка које је обавио Џон Херман са Института за племените метале у Лос Анђелесу показује вредност од 20,67 долара за унцу. Ја, Ерл Ф. Дор, са пребивалиштем на броју 390, Адена улица, Пасадена, Калифорнија, дајем ову изјаву с циљем довођења инвеститора да улажу у рударство и истраживање злата у овим пећинама. Заклињем се да је моја целокупна изјава у претходном тексту у потпуности истинита те да ће сва лица која буду истраживала наведено место наћи све физичке услове како их наведох, кад буду на лицу места."

Пошто је изјава обелодањена, Дор је нашао партнера у богатој калифорнијској породици Валас, створивши предузеће „Кристална пећина" за истраживање Коковеф врха. Током Другог светског рата постављена су постројења за добијање цинка, после окончања светске војне, кренуло се у потрагу за златном реком. Предузећу се придружила породица магната Шнара из Неваде. Приликом минирања неких стена, 1957. године, Ерл Ф. Дор је погинуо, пригњечен огромним каменом. Од 1985. до 2006. године истраживања су појачана, пробијене су многе бушотине и на 1,1 км дубине нађено је злато, али улаз у пећину који води до златне реке још није откривен. Челници предузећа слажу се, а електронска геофизичка мерења потврђују, да се морају правити нове бушотине, до 2,5 км дубине. Да ли ће онда коначно бити пронађена златна река?

Миодраг Милановић

Књигу можете да наручите на телефоне (011) 411-34-64 и 062-306-033, односно на електронску адресу vandelija.rs@gmail.com

двадесет четири

Забавник 25. 3. 2016.

Članak „Podzemna reka zlata" Miodraga Milanovića, objavljen u 3346. broju *Politikinog zabavnika*, takođe se bavio ovom temom

FOR
CALIFORNIA!
DIRECT
EXTRAORDINARY INDUCEMENTS!!
THIRTY-FIVE DAYS TO GOLD REGIONS!
The "California Steam Navigation Co."
STEAM SHIP!
NICARAGUA
DAVID JERROLD, Master positively
On FRIDAY, MARCH 23d, 1849,
Capt. BRONSON, of the U.S. Topographical Engineers,
200 JACK ASSES!
The Quickest, Safest and Cheapest!!
Price of Passage Through Ninety Dollars!
HOBSON, BROTHERS & Co., 187 Wall Street, (opposite the Railroad.)

Oglas za povoljno putovanje parobrodom do Kalifornije u jeku zlatne groznice

PREPLAVLJENI ZLATNOM GROZNICOM

Portret Džona Satera iz 1866.

TRAGIČNA SUDBINA DŽONA SATERA – čoveka koga su u to vreme nazivali kraljem Kalifornije, i čija figura dominira od prve do poslednje strane u događajima ispričanim u ovom stripu – u svojoj pozadini ima događaj koji je nepovratno obeležio veliku epopeju na Divljem zapadu. Kada se u prvim mesecima 1848. godine pronela vest da su u Kaliforniji otkrivena značajna nalazišta zlata, prava bujica emigranata (verovatno najveća i najnezaustavljivija selidba u dotadašnjoj istoriji čovečanstva) smesta se slila na tu prelepu ali još divlju teritoriju, vođena zajedničkim snom: obogatiti se za najkraće moguće vreme. Iako je zahtevala ogromne žrtve (trebalo je putovati stotinama i stotinama milja, prelaziti pustinje i beskrajne prerije, zaobilaziti ogromne prepreke, poput impozantnih Stenovitih planina), „trka za zlatom" bila je masovan i naprasan fenomen. „Gotovo svi naši pretplatnici i čitaoci" – moglo se pročitati u tužnom članku poslednjeg broja prvog kalifornijskog dnevnog lista *The Californian* iz San Franciska – „zaključali su vrata kuća i kancelarija, i žurno napustili grad vičući: 'Zlato! Zlato! Zlato!'. Radovi u poljima su obustavljeni, kuće izgrađene dopola, napuštena je svaka aktivnost osim proizvodnje lopata i pijuka." Štaviše, po sećanju Ralfa Andrista, koji je toj temi posvetio esej „Zlatna groznica", magično grumenje kao da je odasvud iskakalo, praktično u svakom vodenom toku koji je sa Sijera Nevade silazio prema reci Sakramento, i to

Lice železničkog pamfleta sa redom vožnje i pravcima za zainteresovane kopače zlata

do te mere da su rudari često napuštali žile koje su otkrili, ubeđeni da će samo nekoliko milja dalje otkriti još bogatije: „U Kolumi, na mestu prvog otkrića, već je u junu 1848. radilo dve hiljade ljudi, rasutih na potezu reke dugačkom oko trideset milja. Do kraja jula bilo ih je četiri hiljade..." Kada je i u države na Atlantiku i Srednjem Zapadu stigla potvrda da kalifornijski eldorado nije izmišljotina (zahvaljujući zvaničnom saopštenju predsednika Sjedinjenih Država Džejmsa Polka), iz Njujorka, Nove Engleske i Masačusetsa krenuli su takozvani *forty-niners* (to jest, „oni iz '49."), drugi talas kopača zlata, još zaluđenijih i odlučnijih od prethodnih. „U takvom entuzijastičnom raspoloženju nijedna bajka nije zvučala nemoguće. Neki su pričali da su grumenje zlata našli čupajući žbunje, jer je bilo zakačeno za korenje, ili kako su neki potoci bili toliko puni zlatnih kamenčića da je voda imala zlatni odsjaj..." – kaže Andrist. Neiskusni i priučeni, spremni da se u svakom trenutku obruše jedan na drugoga, isceđeni kao limun od naduvanih cena trgovaca koji su ih snabdevali (osam dolara za kilogram šećera, deset za lopatu, dvadeset za flašu najgoreg viskija...), forti-najnersi su stigli u obećanu zemlju u rasklimanim brodovima, priključujući se improvizovanim karavanima, ponekad čak i pešice, pri čemu su mnogi nestali usput, umrli od gladi na planinama ili od žeđi u pustinjama; na nesreću, dobar deo onih koji su preživeli tu smrtonosnu odiseju sa sobom je doneo zarazne bolesti poput kolere. Među njima su bile hiljade Evropljana i Istočnjaka (istoričari su izračunali da se za nekoliko sezona u Ameriku iskrcalo više od dvadeset hiljada Kineza); sve ih je, međutim, čekao pakleni život, koji je sa sobom nosio polomljene ruke i kičme, svakodnevno kopanje i prosejavanje tona i tona peska i šljunka, sve u iščekivanju da se sreća osmehne. Prema nekim proračunima, tokom prve dve godine od početka „groznice" u Kaliforniju se doselilo skoro sto hiljada ljudi; 1849. pronađeno zlato dostiglo je ukupnu količinu od 287 791 kilograma, dok se 1852. taj broj popeo do 2 304 705 kilograma! I verovatno ne greše oni koji smatraju da je upravo ta migracija gotovo biblijskih razmera zvanično postavila temelje belačkom osvajanju Zapada.

Đ. L. Boneli kako ga je video Tarkvinio

TEKSOV „TATA"

Pisac, pesnik i scenarista, Đovani Luiđi Boneli se s punim pravom naziva „rodonačelnikom" italijanskog stripa. Rođen je u Milanu 1908. godine, i još kao veoma mlad počeo je da piše (poeziju, priče, avanturističke romane i, naravno, stripove). Bio je urednik u različitim publikacijama, među kojima je najpoznatiji *Il Vitoriozo*, ali i vlasnik izdavačkih kuća. Međutim, odmah posle rata, napustio je sve ostale aktivnosti kako bi se posvetio samo pisanju. Bilo bi nemoguće ovde nabrojati sva njegova dela (od *Furije* do *Juma Kida*, od *Hondoa* do *Tri Bila*, od *Hipnosa* do *Jorge*). Da bi se stekao utisak o impozantnom Bonelijevom delu, dovoljno je navesti samo njegovog mezimca Teksa, iza kojeg je šezdeset osam godina izlaženja u kontinuitetu i desetine hiljada tabli. Jedinstven primer profesionalnosti, pouzdanosti i ljubavi među italijanskim strip-autorima.

GRAFIČKI TVORAC

Aurelio Galepini, umetničkom svetu poznat kao Galep, rodio se u Kazal di Pari (Groseto) 1917. godine. Bavljenje grafikom započeo je crtanjem animiranih filmova za nemačko tržište. Godine 1936, ilustrovao je bajke za *Mondo fančulo*, zatim je bio saradnik u Modelini i crtao naslovne strane za *Il matino ilustrato*. Za Mondadori ilustruje Pedrokijeve priče „Brodski šegrt Pino" i „Biseri Omanskog mora". Nakon intenzivne saradnje sa Nerbinijevim časopisom *Aventurozo* i Universovim *Albi del interpido*, 1948. za izdavačko preduzeće Tee Boneli radi brojna izdanja (najpozatije je *Mrko oko*) i po tekstovima Đ. L. Bonelija grafički kreira lik Teksa Vilera, a ubrzo se i posvećuje isključivo njemu, te realizuje mnogobrojne epizode i sve naslovne strane ovog serijala do broja 400. Ta posvećenost (gotovo simbioza, zapravo) prekinula se tek Galepovom smrću. Preminuo je u Kijavari (Đenova), 10. marta 1994.

Galepov autoportret

Vilin portret Nicija

BONELIJEV NASLEDNIK

Naslednik, baš tako, budući da Klaudio Nici već odavno piše najveći broj scenarija *Teksa Vilera*. To je zadatak od koga drhte ruke i koji je mogao biti poveren samo jednom od najboljih strip-scenarista u Italiji, kakav je on. Rođen u Setifu (Alžir) 1938, Nici je svoju karijeru započeo na stranicama časopisa *Il Vitoriozo*, pišući pripovetke i romane, a 1969. definitivno prelazi na strip, započevši dugu saradnju sa Đornalinom i stvorivši brojne serijale, među kojima su *Lari Juma, Kapetan Erik, Rosko i Soni*. Za Serđo Boneli Editore od 1981. piše nekoliko priča *Mister Noa*, a zatim se posvećuje *Teksu*. Godine 1988, pokrenuo je svoj detektivski strip-serijal *Nik Rajder*, koji i danas, godinama nakon ukidanja, ima vernu bazu obožavalaca čak i kod nas.

ČOVEK KOJI JE CRTAO OVAJ SPECIJAL

Roberto Raviola – Magnus rođen je u Bolonji 1939. Posle umetničke škole, pohađao je kurs scenografije i slikarstva na Akademiji lepih umetnosti. Međutim, stripovi su bili ti koji su otkrili njegovu neobičnu sposobnost izražavanja, gde se on nametnuo kao apsolutni majstor u korišćenju crnog tuša. Između 1964. i 1969, zajedno sa Lučanom Sekijem (Maks Bunker), realizovao je serijale *Kriminal, Satanik, Denis Kob – agent SS018, Džezebel, Maksmagnus, Alan Ford*. Od 1975. počinje karijeru koja ga vodi među najrazličitija dela: *Miledi, Neznanac, Družina od vješala, Pljačkaši, Nekron, Očaravajuće žene...* Od trilera do grotesknog, od erotike do splatera, njegov stil uvek je bio nepogrešivo jedinstven. Preminuo je u Imoli (Bolonja), 5. februara 1996. godine.

Magnusov autoportret

DOLINA TERORA

TEKST: NICI CRTEŽ: MAGNUS

U DUBOKOJ DOLINI, IZGUBLJENOJ MEĐU PLANINAMA KALIFORNIJE, NOĆNO NEBO RAZDIRU MUNJE, A ZEMLJU TUČE SILOVIT PLJUSAK...

KRAAAK

RRRRUMMMM
BU BUMMM

VAU
BUCKY

VAU VAU VAU

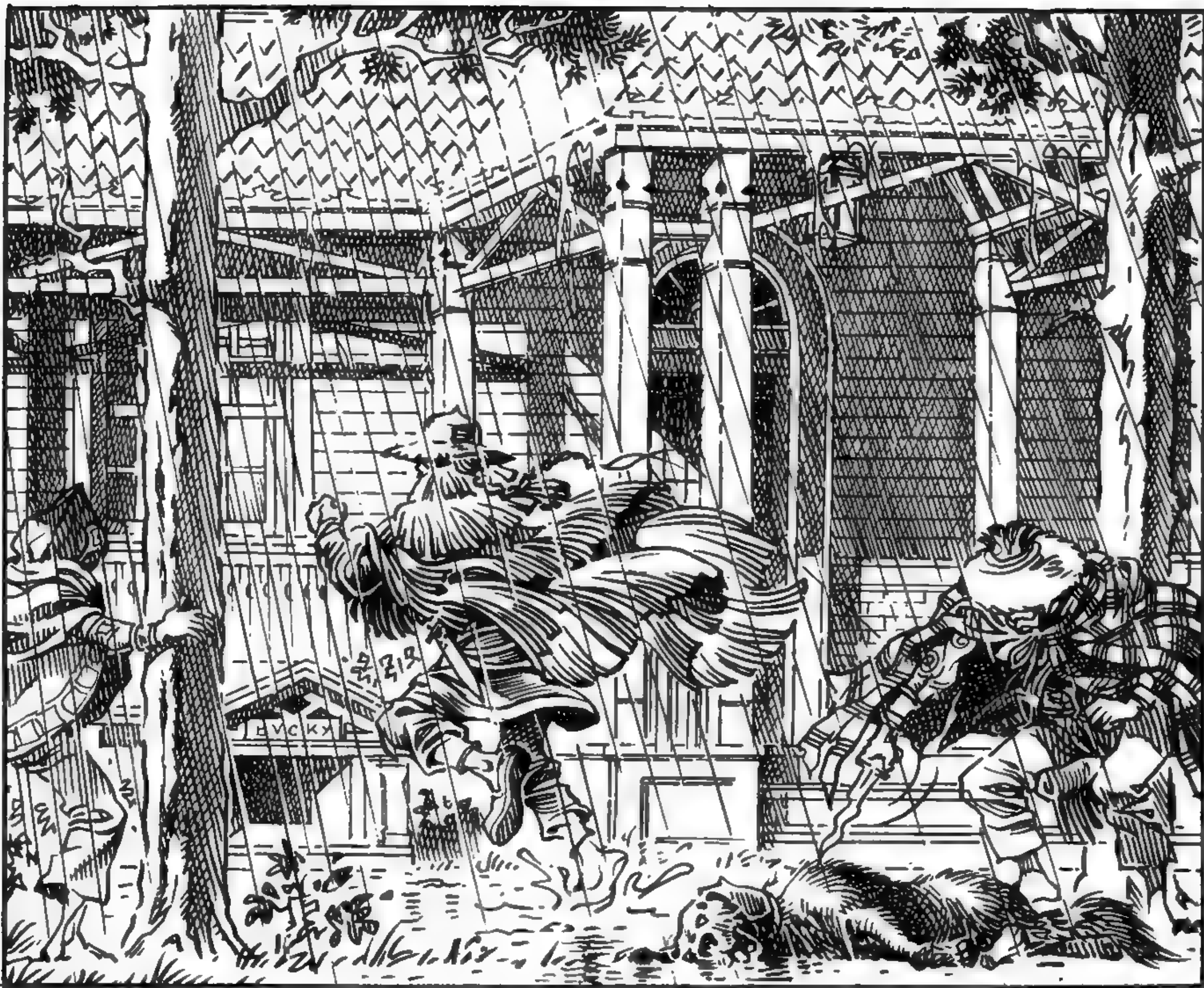

?

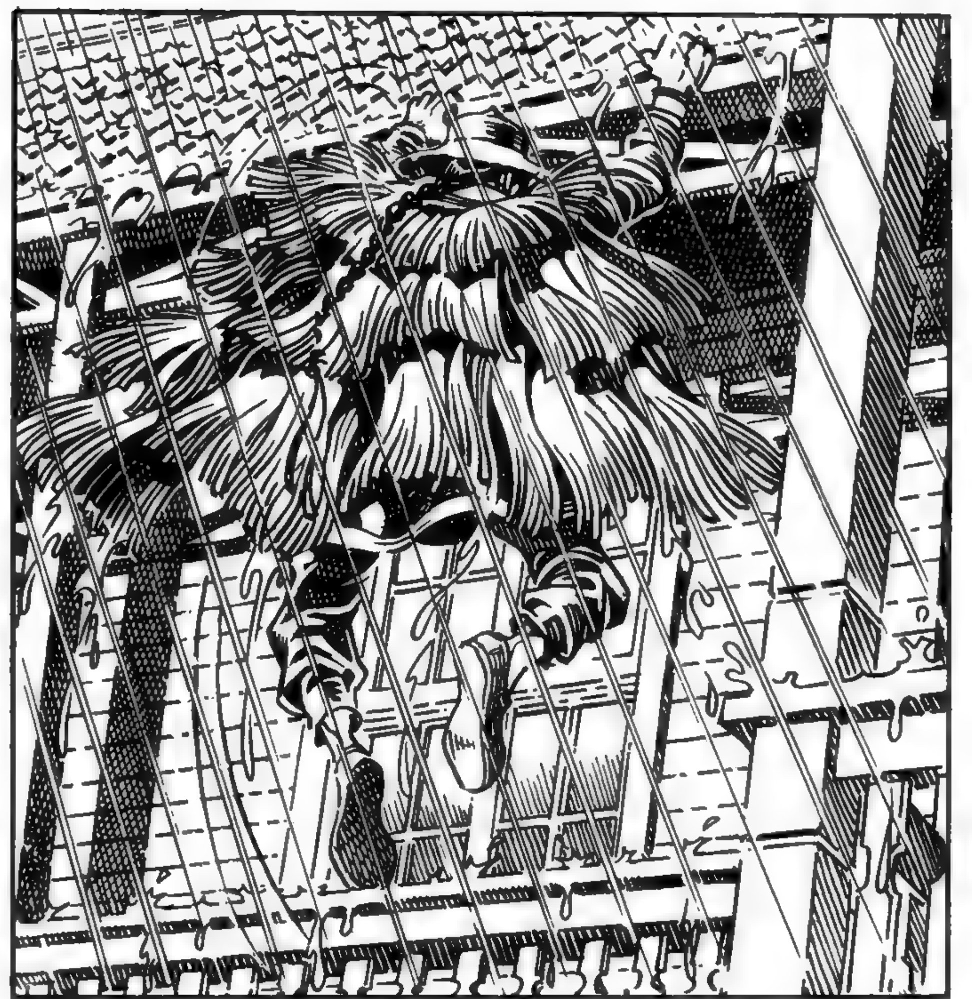

GROARR

CVIL!

MA ŠTA SE TO DEŠAVA?

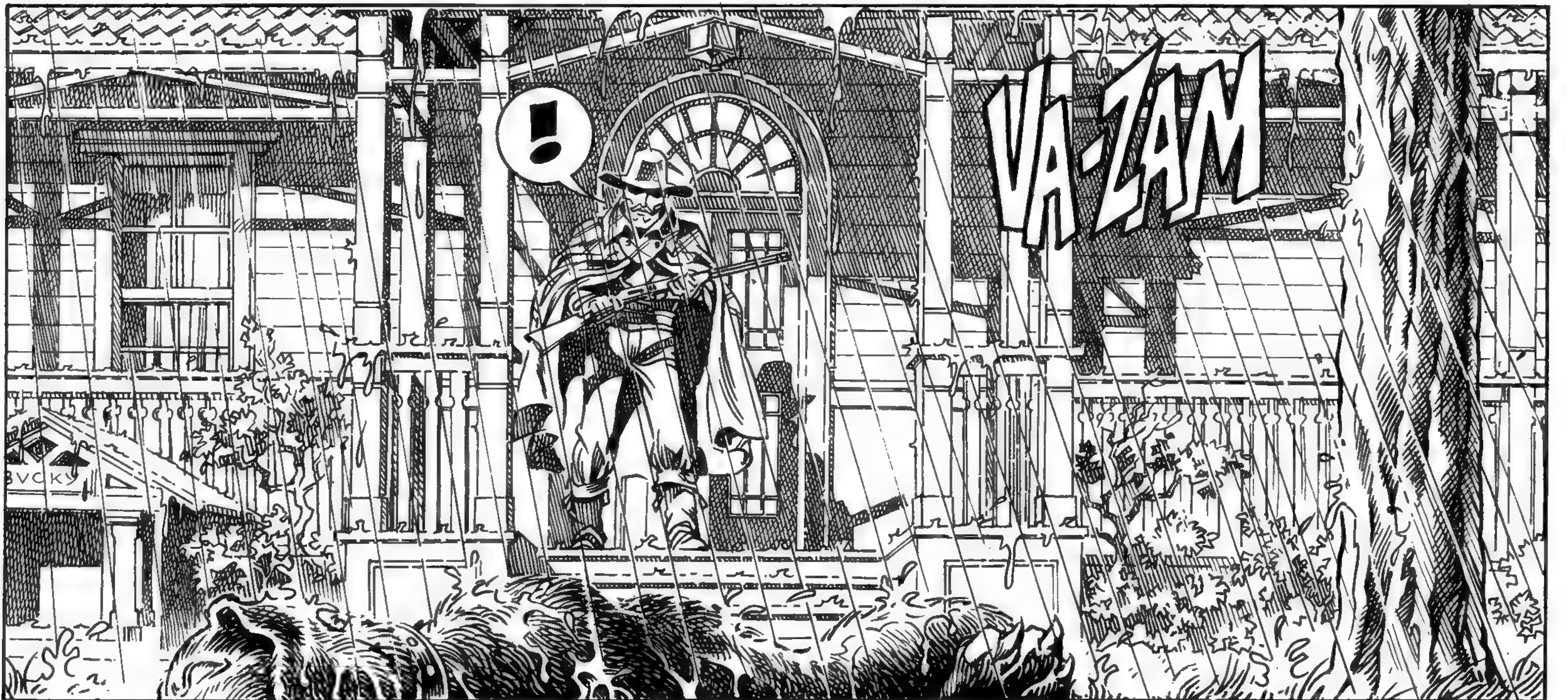

ŠTA SE DEŠAVA, HAUARDE?! ZAŠTO JE PAS PRESTAO DA LAJE?
IDEM DA VIDIM. TI SE VRATI U KREVET DA SE NE PREHLADIŠ.

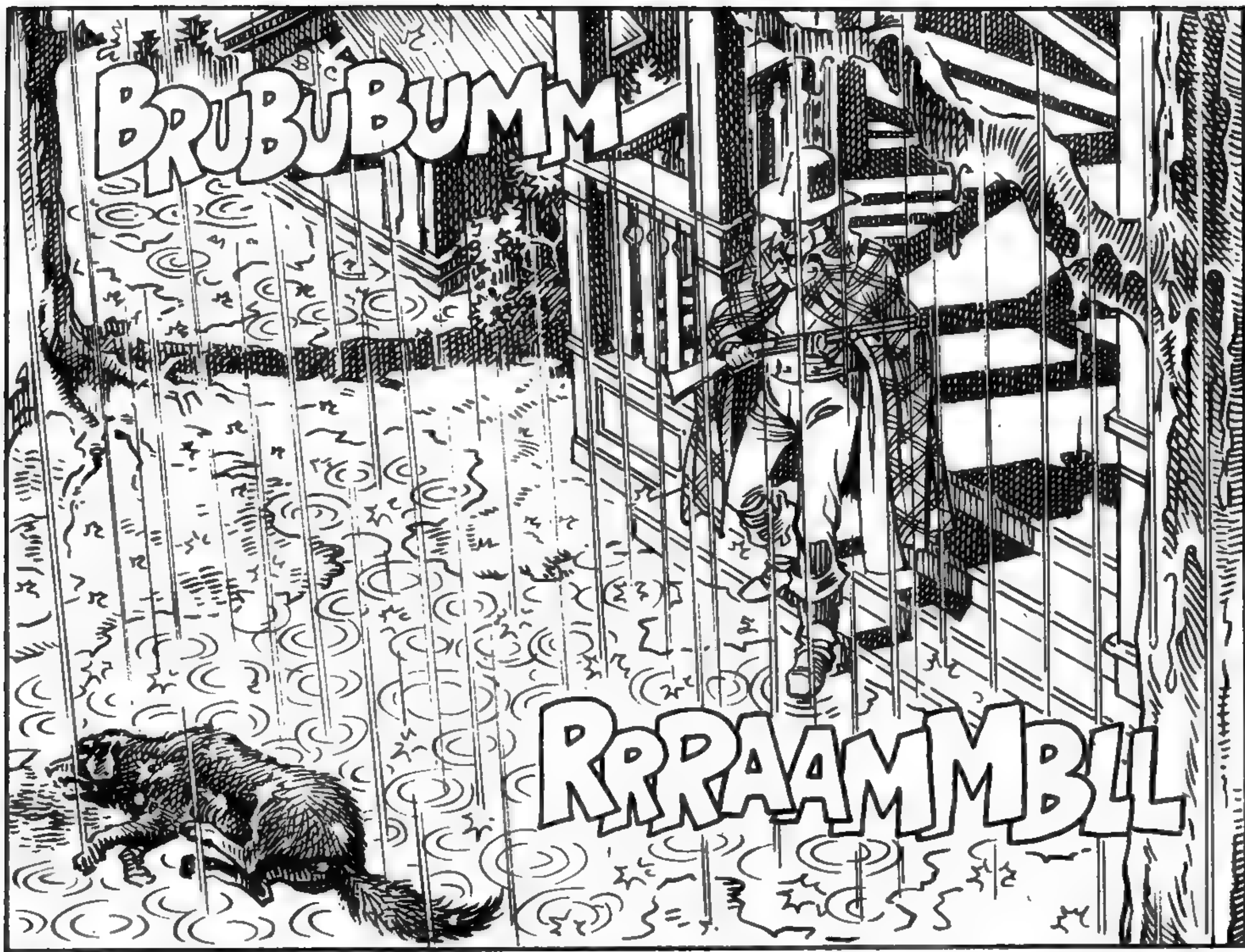

NE, HAUARDE, NE IZLAZI!

NE BRINI, DRAGA. JOŠ UMEM DA UPOTREBLJAVAM OVU STVARČICU!

BAKI! GDE SI?

!
VA-ZAM

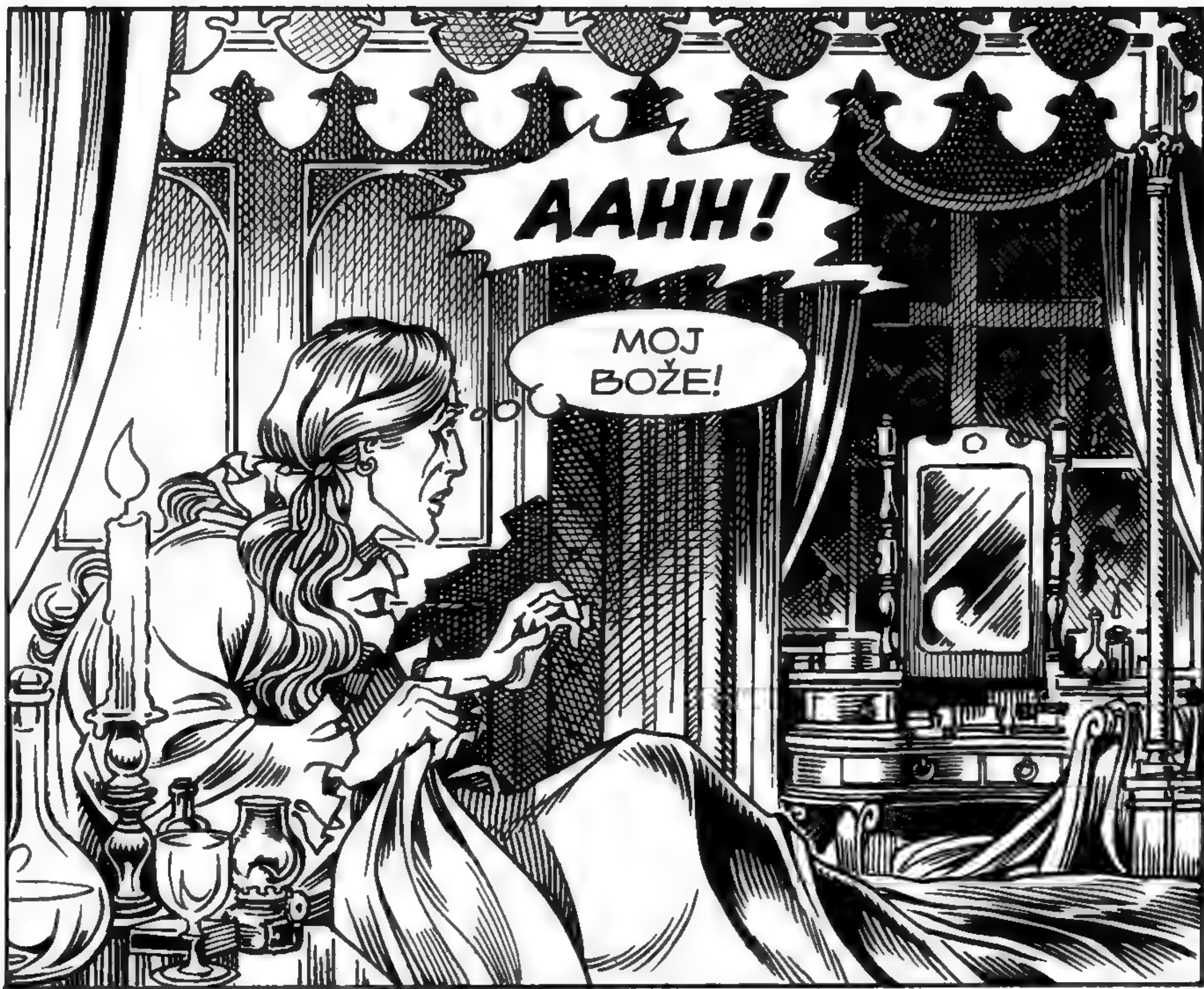

BRUBUBUMM
RRRAAMMBLL

BAKI...

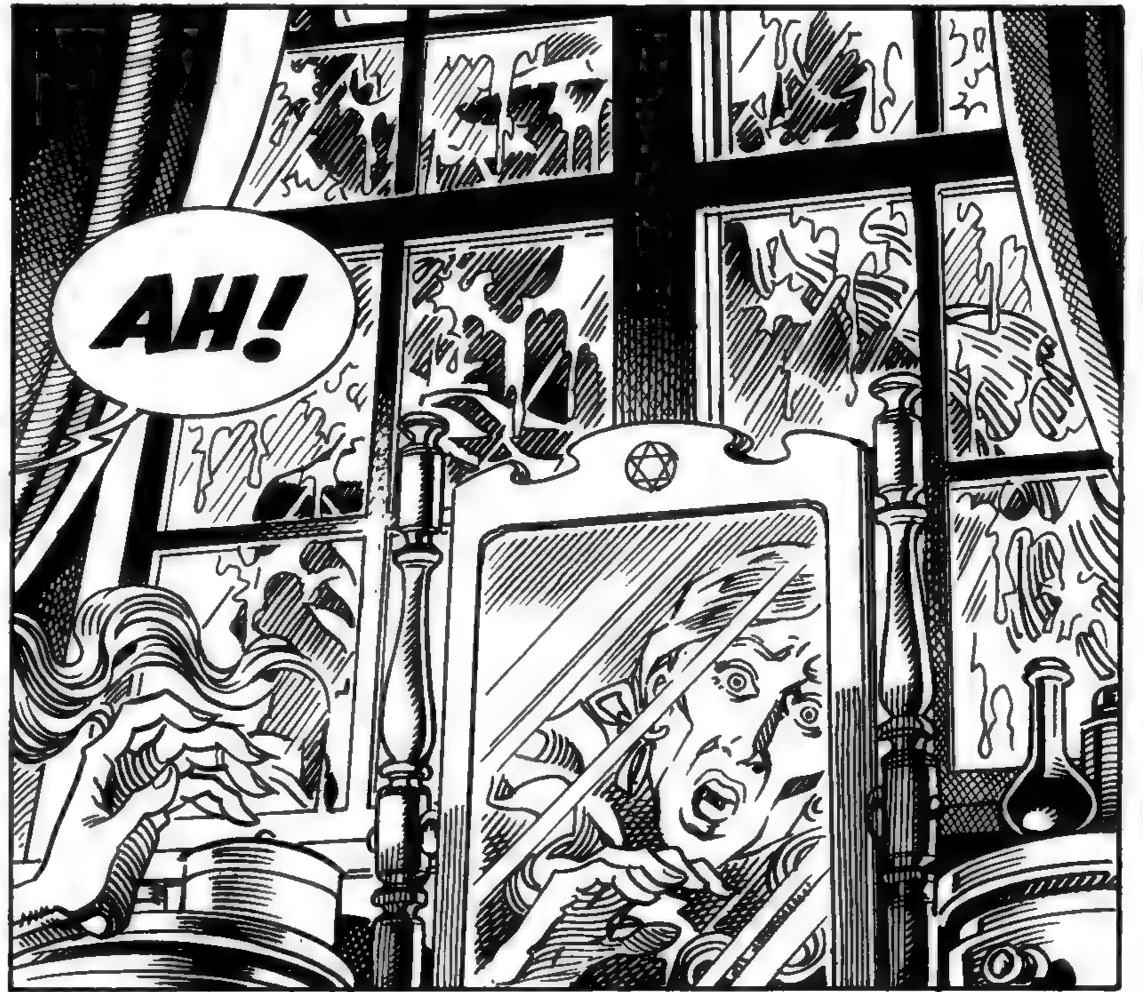

?!

NE!

AAHH!

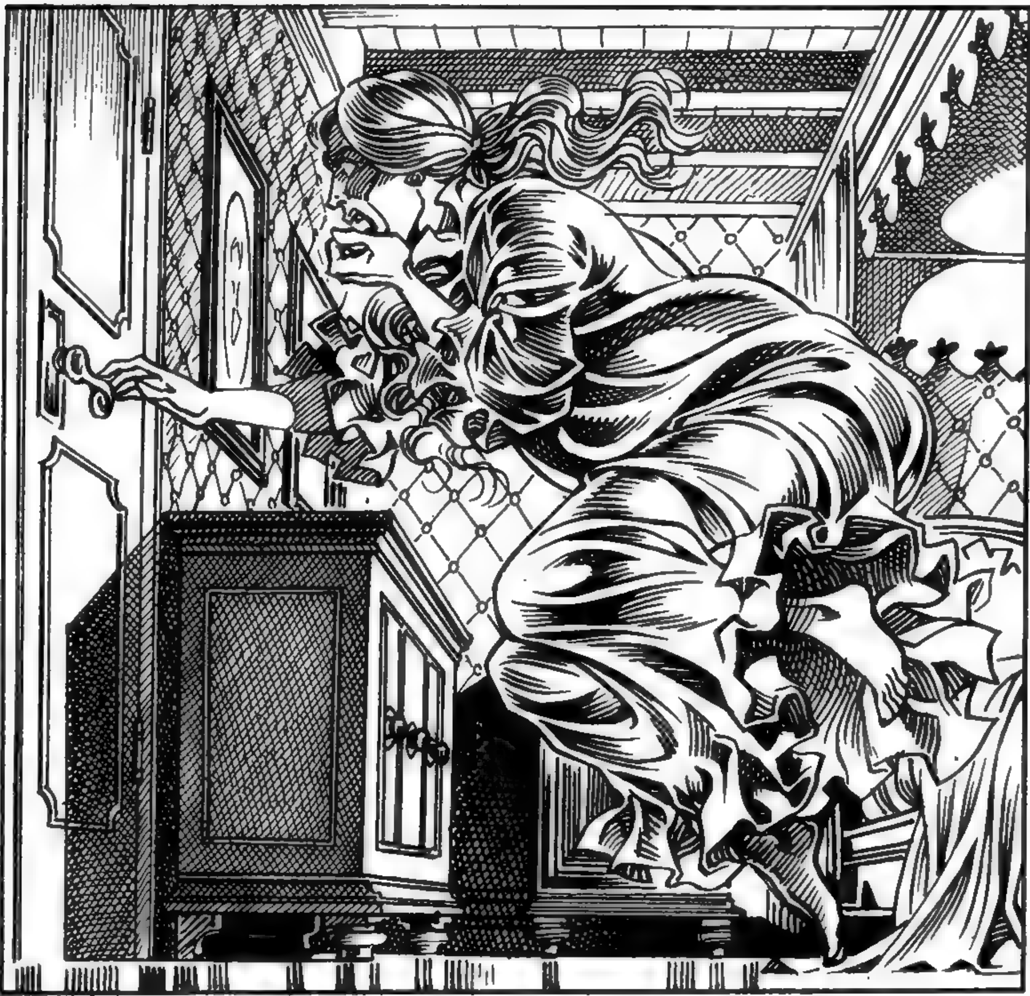

AAHH!
MOJ BOŽE!

HAUARDE!

VA-ZAM

AH!

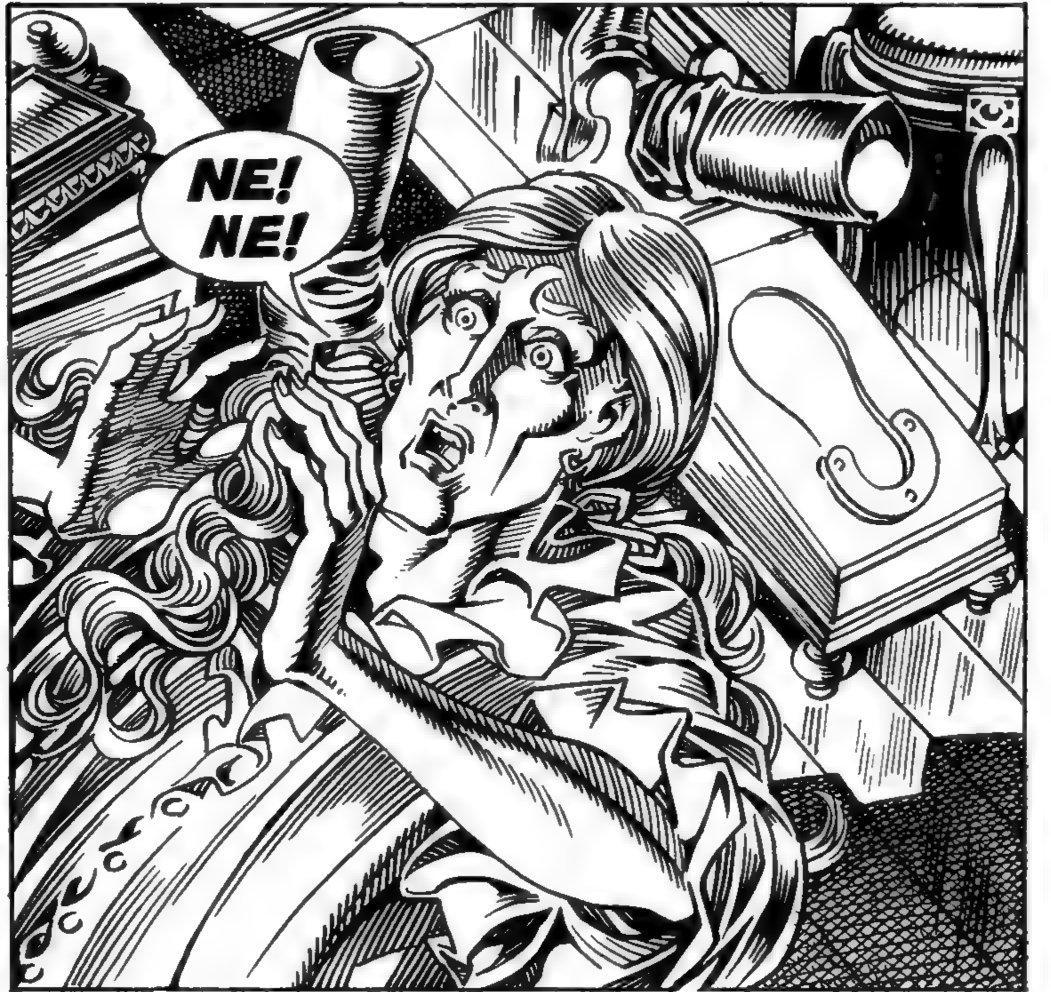
KRAŠK

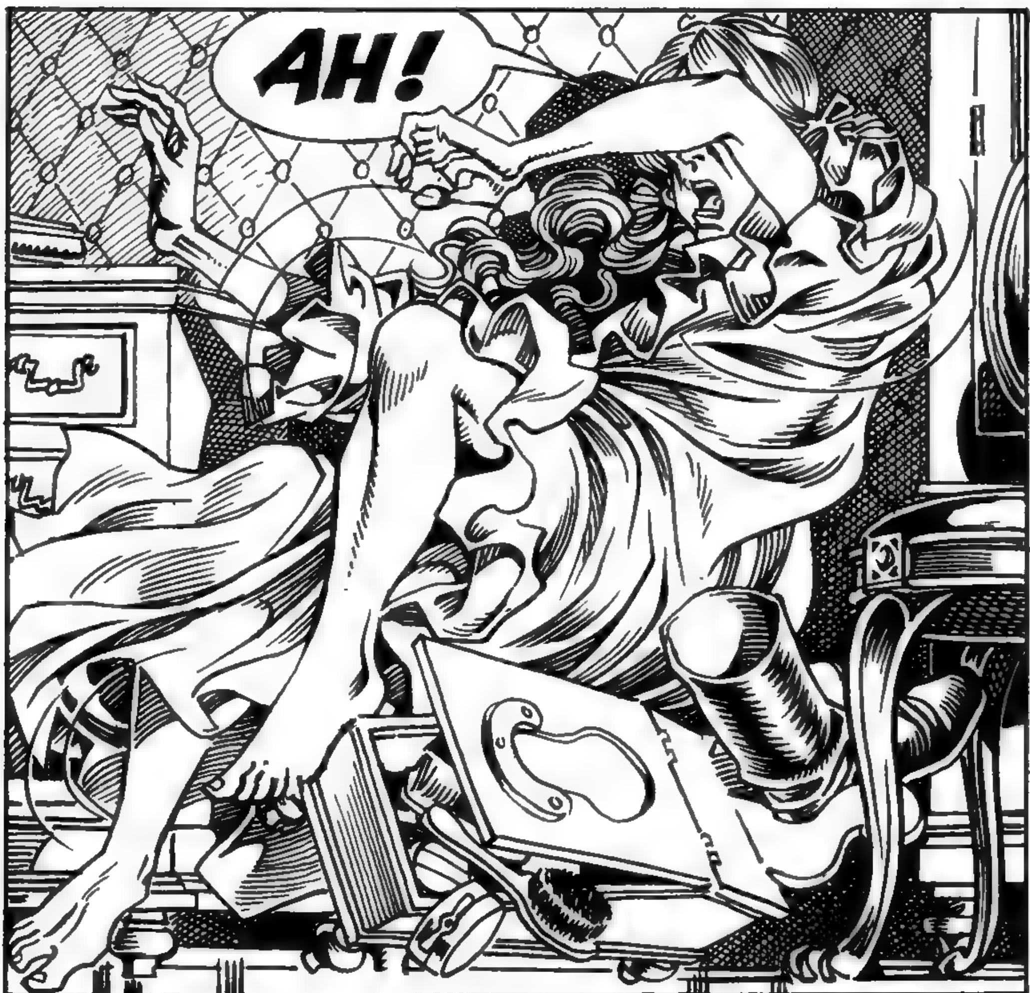
UPOMOĆ!
RRRAMBLL

NE!

AAH!

NE!
NE!

AH!

NEE! MILOST!

AAAHH!
KRAAAK

¡DEMO!

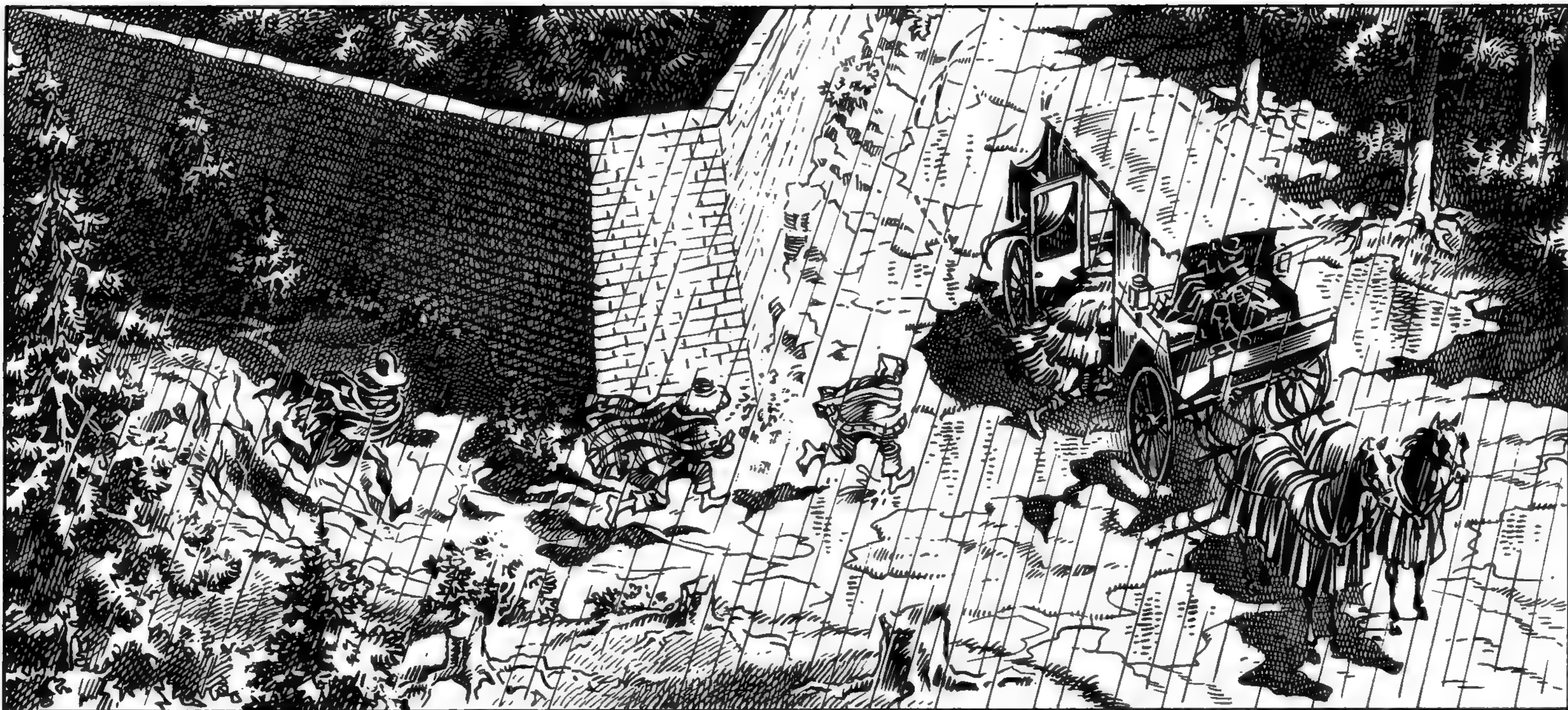

¡DEMO! ¡IZLAZITE!

RRR RAAMBLL

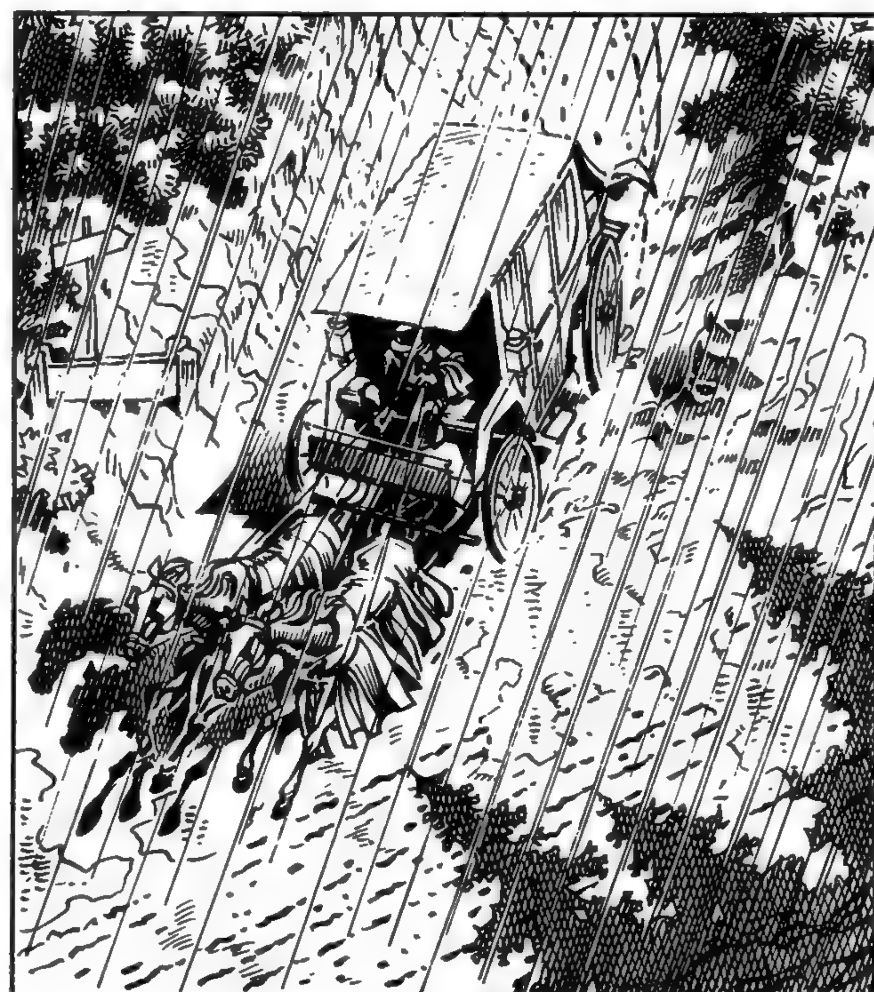

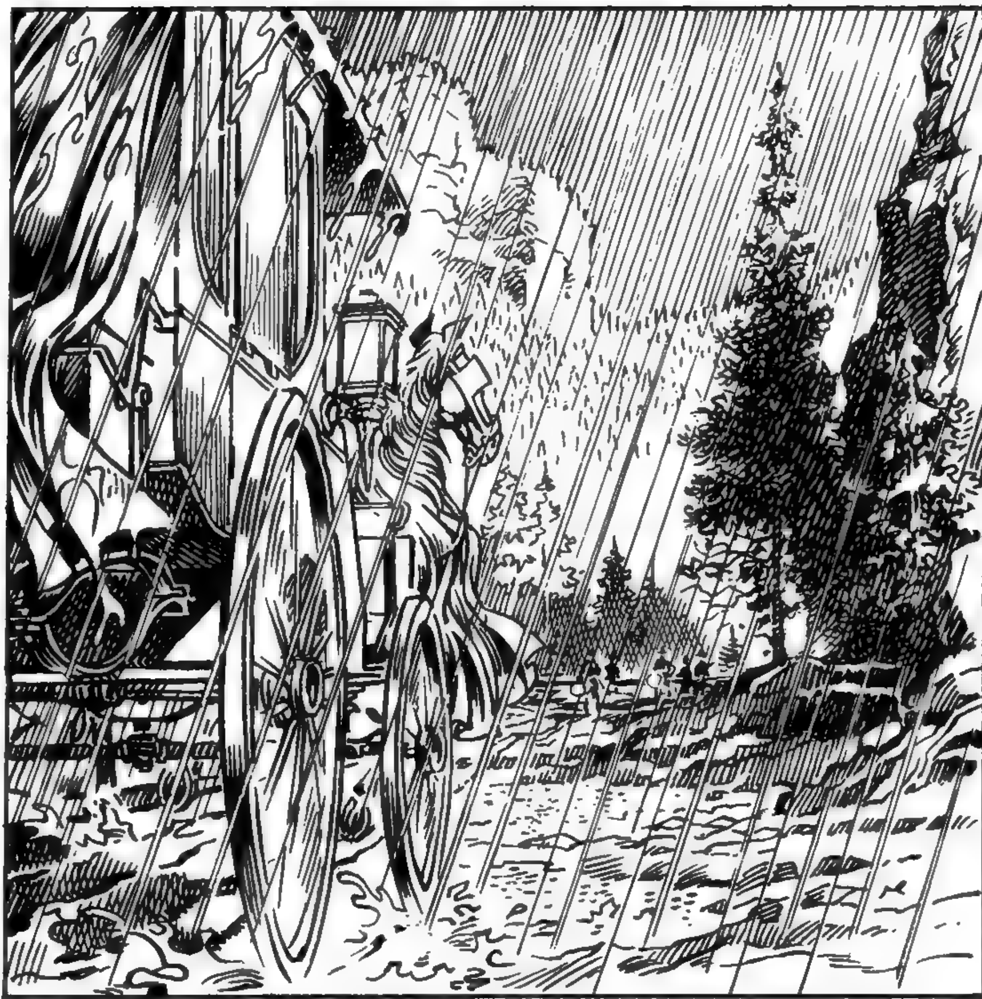

TOK
TOK
KREĆI!

ĐIIII!
ŠAP

STOJ! STANI!

ŠTA SE DEŠAVA, ŠE-RIFE?
AH, TO STE VI, GOSPODINE BONERU!

UPRAVO SE VRAĆAM IZ SAKRA-MENTA... NEŠTO SE DOGODILO?

AKO ME PITATE JESU LI „OSVETNICI" PONOVO UBIJALI - NISU, HVALA DRAGOM BOGU! ALI U NOĆIMA POPUT OVE VOLE DA NAPADAJU, I ZATO SAM ORGANIZOVAO BLOKADE.
DOBRO STE URADILI, ŠERIFE.

NEMA SUMNJIVIH KRETANJA?
NIŠTA ZA SADA. ALI, PRE ILI KASNIJE, TE PROKLETE UBICE ĆE UPASTI U MREŽU.
MORA BITI TAKO, AKO IMA PRAVDE NA OVOM SVETU!

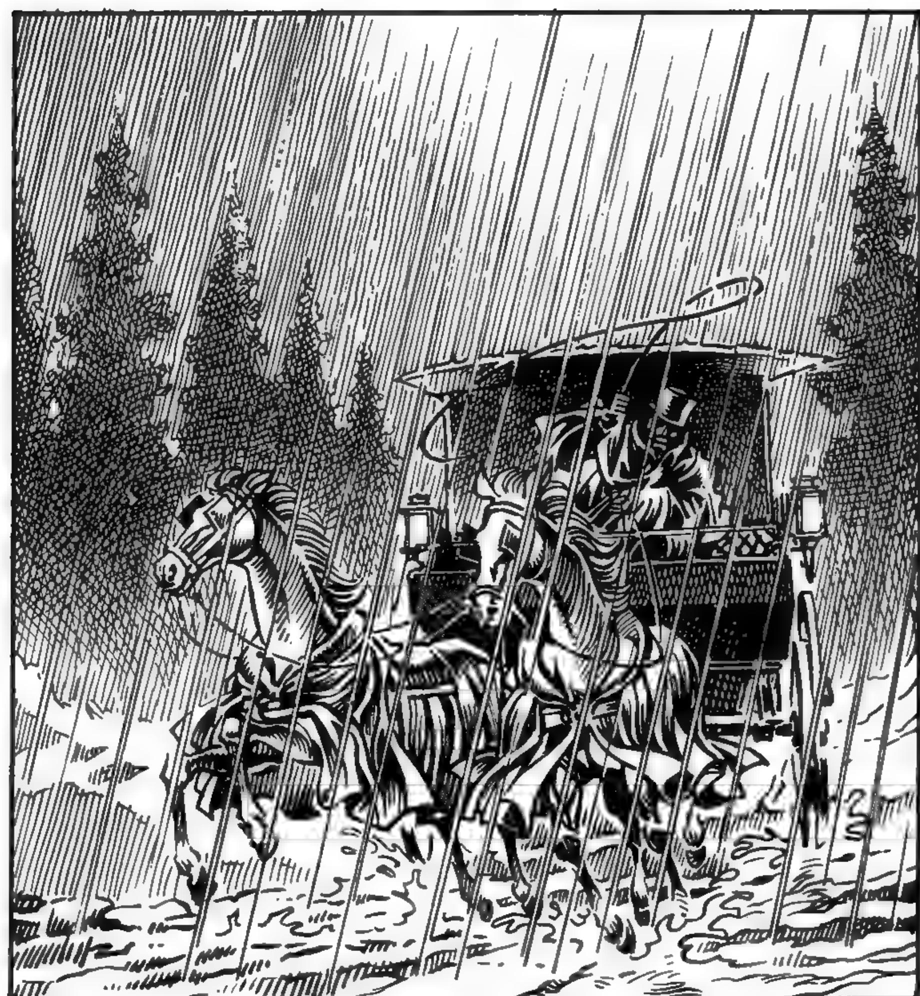

KAKO GOD, GOSPODINE BONERU, SAVETUJEM VAM DA POŽURITE KUĆI I DOBRO SE ZAKLJUČATE.
BUDITE SIGURNI DA HOĆU, ŠERIFE.

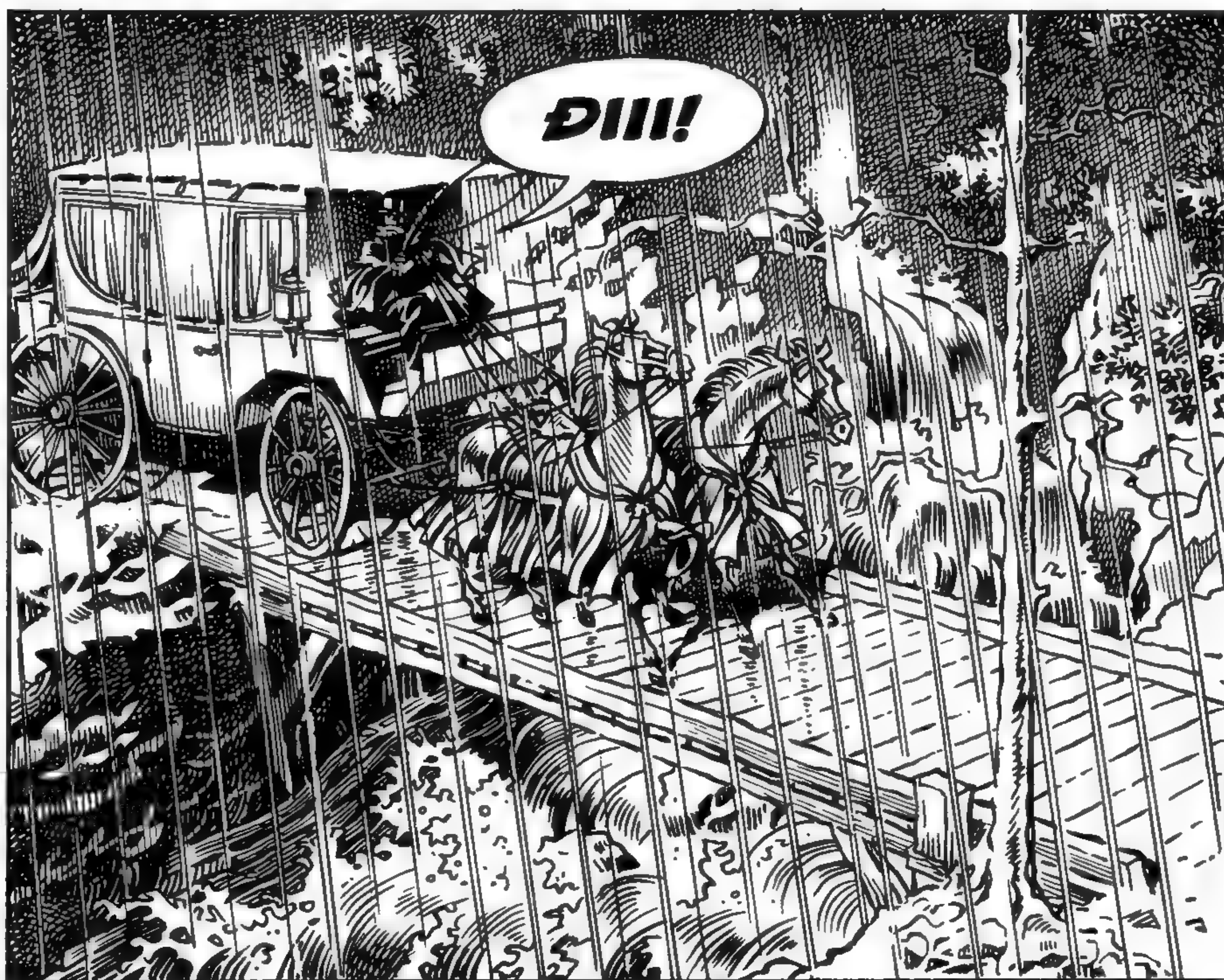

PUSTITE DA PROĐU!

STVARNO JE HRABAR KAD PUTUJE U OVAKVIM NOĆIMA!
HRABAR? NESMOTRENI LUDAK!

RRRAAAMBUU ...RRRUUUUM
TJA! GLAVA JE NJEGOVA, SVIH MI ĐAVOLA!

HAJDE! VRATITE DEBLO NA SREDINU PUTA!

ĐIII!

NEKOLIKO MESECI KASNIJE, U KANCELARIJI TOMA DEVLINA, ŠEFA POLICIJE SAN FRANCISKA...

KOJI JE RAZLOG NJEGOVOG POZIVA?
PRILIČNO OZBILJAN, TEKSE.

U TOJ DOLINI DOGODILI SU SE ZLOČINI KOJI SU I DALJE NEKAŽNJENI... TI GNUSNI ZLOČINI, PO ONOME ŠTO SE PRIČA, MOGLI SE PRIPISATI NE-KOJ MISTERIOZNOJ SEKTI.

NIJE SPROVEDE-NA ISTRA-GA?
NEŠTO JE RAĐENO, ALI BEZ IKAKVOG REZULTA-TA.

LOKALNI ŠERIF DELUJE NEMOĆNO, A ISTRAŽITELJI KOJE JE POSLAO GUVERNER ZADRŽALI SU SE TAMO NEDE-LJU DANA I NISU URADILI NIŠTA.

ČAK SAM RAZGO-VARAO SA DVOJICOM TIH NJUŠKALA I, ISKRENO, ČINI MI SE DA...
NASTAVI.

PA, DOĐAVOLA, MOJ UTISAK JE DA SU TA DVOJICA ZBRISALA ODATLE ŠTO SU BRŽE MOGLA, REŠE-NA DA NIKADA VIŠE NE KROČE U TU DOLINU!

MUNJE I GROMOVI...
STRAH?

A ŠTA DRUGO? TA DVOJICA DŽENTLMENA SU SE DOBRO POTRUDILI DA MI SVE RACIONALNO OBJASNE, ALI SU DELOVALI BUKVALNO PREPLAŠENO.

POSLE TOGA SE ULRIH OBRATIO MENI, ALI SAM JA MORAO TO DA ODBIJEM IZ DVA RAZLOGA... PRVI: NE MOGU DA NAPUSTIM OVU PROKLETU FOTELJU. DRUGI: ZNAM DA, I UZ NAJBOLJU VOLJU, NE BIH USPEO DA URADIM NI POLOVINU ONOGA ZA ŠTA STE SPOSOBNI VAS DVOJICA!
ČUJEŠ LI, KITE? KAKO BI TI OVO NAZVAO?
ULAGIVANJEM.

ILI, AKO TI SE VIŠE SVIĐA, BESRAMNIM LASKANJEM KOJIM NAŠ PRIJATELJ TOM POKUŠAVA DA NAM UVALI VELIKI VRELI KROMPIR!
A ŠTO JE NAJBOLJE, USPEO JE U TOME. PRIHVATAMO ZADATAK, TOME!

PRIHVATAMO?!
NARAVNO! PA KAD SMO VEĆ DOŠLI...

„KAD SMO VEĆ DO..." **PAKLENI UGARKU!**

GDE JE SADA TAJ TVOJ PRIJATELJ?
NA „SATEROVOM ODMORU"... ALI JE SPREMAN DA SE SRETNE S VAMA U HOTELU NEVADA U SAKRAMENTU AKO DOBIJE MOJ POTVRDNI TELEGRAM.

OKEJ, POŠALJI TAJ TELEGRAM. TREBA POŽURITI.
UHM!

JE LI BAR SIMPATIČAN?
ULRIH? DOBAR JE ČOVEK, TO JE SIGURNO.

PRE SVEGA, ZABRINUT JE ZA ŽENU...
ZA ŽENU?

RADI SE O MINI SATER, ĆERKI ONOG **DŽONA SATERA** KOGA SU NEKADA ZVALI KRALJEM KALIFORNIJE ZBOG OGROMNOG BOGATSTVA.
DA... ČUO SAM ZA NJEGA.

ČAK MISLIM I DA JE KORISNO DA, PRE NEGO ŠTO SRETNETE MOG PRIJATELJA, ČUJETE PRIČU O DŽONU SATERU, ČIJE SU NEVEROVATNE NEDAĆE UTICALE KAKO NA ŽIVOT ULRIHA I NJEGOVE ŽENE, TAKO I NA SUDBINU DOLINE...

DA ČUJEMO.

TREBA DA ZNATE DA JE SATER, ŠVAJCARAC NEMAČKOG POREKLA, MORAO DA POBEGNE IZ SVOJE ZEMLJE KAKO BI IZBEGAO SUĐENJE ZBOG DUGOVA. TO SE DOGODILO 1834...*

*PRIČA TOMA DEVLINA JE ISTORIJSKI UTEMELJENA.

IMAO JE NEŠTO VIŠE OD TRIDESET GODINA, ALI JE U ŠVAJCARSKOJ OSTAVIO ŽENU I ČETVORO DECE, KOJI SU TREBALI DA MU SE PRIDRUŽE U AMERICI AKO BI USPEO DA SE OBOGATI.

POŠTO SE ISKRCAO U NJUJORKU I ODLUČIO DA IDE U KALIFORNIJU, SATER SE PRIDRUŽIO KARAVANU KOJI JE IŠAO NA ZAPAD I, POSLE NEKOLIKO MESECI PUTOVANJA, STIGAO U UTVRĐENJE VANKUVER...

TU SE, NE NAŠAVŠI BRODOVE KOJI IDU PREMA KALIFORNIJI, UKRCAO NA JEDRENJAK KOJI PLOVI KA HAVAJIMA, ODAKLE JE NAMERAVAO DA STIGNE DO SVOG KONAČNOG ODREDIŠTA.

MEĐUTIM, U HONOLULUU SE ZADRŽAO SKORO GODINU DANA, IZNAJMIO NA KREDIT MALI BROD I ANGAŽOVAO POSADU KANAKA*...
*IME KOJIM SU SEBE NAZIVALI STAROSEDEOCI HAVAJSKIH OSTRVA.

POSVETIO SE TRGOVINI IZMEĐU OSTRVA I ALJASKE, GDE SU U TO VREME RUSI USPOSTAVILI CENTAR ZA TRGOVINU KOŽAMA...

PREDUZIMLJIV TIP!
I TE KAKO!

CILJ MU JE BIO DA U KALIFORNIJU STIGNE S MNOGO NOVCA KAKO BI MOGAO DA KUPI VELIKO IMANJE... I TAKO JE I BILO.
PACIFIC OCEAN

U LETO 1839. NJEGOV BROD PROŠAO JE MOREUZ GOLDEN GEJT...

...I BACIO SIDRO PRED SELOM JERBA BUENA, KOJE JE ZA NEKOLIKO GODINA IZRASLO U GRAD SAN FRANCISKO.

ČETIRI DANA KASNIJE, U MONTEREJU, SATER JE TRAŽIO OD GUVERNERA ALVARADA DOZVOLU DA NASELI ISTOČNI DEO ZALIVA...

TIH GODINA JE KALIFORNIJA, BUDUĆI I DALJE MEKSIČKA, BILA SLABO NASELJENA. ALVARADU SE DOPAO SATEROV PLAN, I ODOBRIO MU JE DA SE SMESTI U OBLASTI U KOJOJ JE ŽELEO.
PACIFIC O
SAN FRANCISCO
MEXICO
Map 1.

ODLUČAN DA NAPRAVI DOBAR IZBOR, SATER JE ISTRAŽIO CELU OBLAST OKO ZALIVA, I IŠAO JOŠ DALJE NA SEVER UZ REKU SAKRAMENTO...

...DA BI SE NA KRAJU SMESTIO NA UŠĆU TE REKE I REKE AMERIKEN...
N. YUBA R.
M. YUBA R.
S. YUBA R.
YUBA R.
FEATHER R.
BEAR R.
SACRAMENTO R.
AMERICAN R.
COAST RANGES
SACRAMENTO
SUTTER'S FORT
S. PABLO BAY
GOLDEN GATE
SAN FRANCISCO
S.F. BAY
S. JOAQUIN R.
SCALE
5 10 15 20
MILES

...U BRDOVITOJ I PLODNOJ OBLASTI...

NA BREŽULJKU KOJI JE DOMINIRAO OKOLINOM, UZ ODOBRENJE MEKSIČKIH VLASTI, IZGRADIO JE VELIKO I ČVRSTO UTVRĐENJE KOJE JE EFIKASNO MOGLO DA BRANI NJEGA I NJEGOVE LJUDE OD NAPADA INDIJANACA.

TOKOM NAREDNIH GODINA, DODATNIM PRISVAJANJEM ZEMLJE, KOLONIJA KOJU JE SATER OSNOVAO I KOJU JE, U SEĆANJE NA DALEKU DOMOVINU, NAZVAO NOVA HELVECIJA PROŠIRILA SE TOLIKO DA SE NIJE MOGLA SAGLEDATI...
PACIFIC OCEAN
Map 1.

...A NA BESKRAJNIM NJENIM PAŠNJACIMA ŽIVELA SU OGROMNA KRDA GOVEDA, KONJA I OVACA.

GONJEN NEZAUSTAVLJIVOM ENERGIJOM, SATER SE BRINUO ZA SVE. ORGANIZOVAO JE ODBRANU OD INDIJANACA KOJI SU BILI PROTIV ŠIRENJA NJEGOVE IMPERIJE...

...RUKOVODIO RADOVIMA NA IZGRADNJI NOVIH ZDANJA, PUTEVA, MOSTOVA...

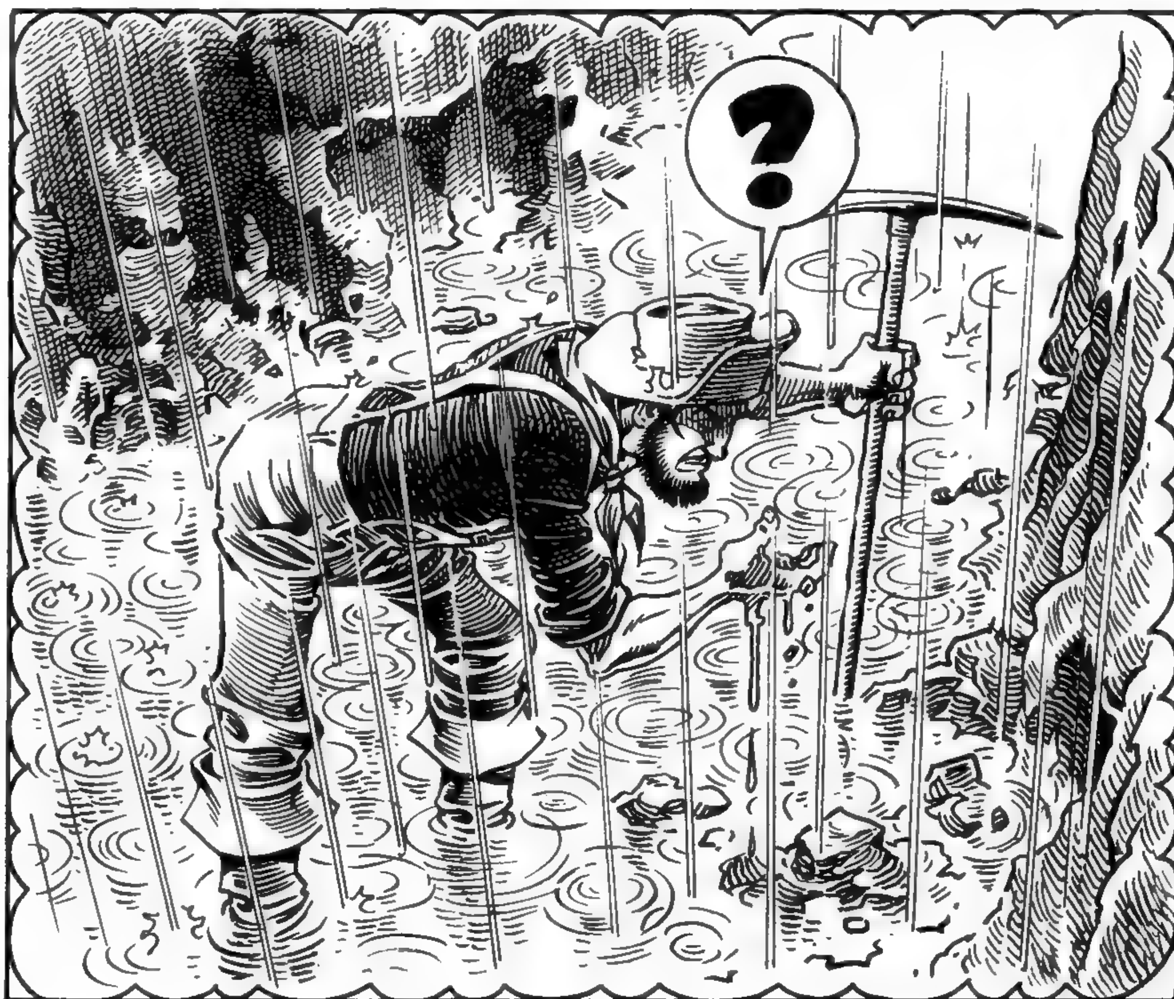

...DOK SU SVAKOG DANA SA MOLOVA NA RECI UKRCAVANE ŽIVOTINJE, KOŽE, ŽITARICE, MASLAC I SIR, ZA PIJACE VANKUVERA I JUŽNOAMERIČKIH LUKA.

I NARAVNO, ZAJEDNO SA BOGATSTVOM, RASTAO JE I SATEROV POLITIČKI UTICAJ, U TOJ MERI DA JE ZA GUVERNEROVOM TRPEZOM JEDNO MESTO UVEK BILO REZERVISANO ZA NJEGA...

ALI U JANUARU 1848, KADA JE VEĆ BIO NA VRHUNCU SVOJE MOĆI, DESILO SE NEŠTO ŠTO JE OZNAČILO POČETAK NJEGOVOG KRAHA.
FEATHER R.
BEAR
RAMENTO R.
AMERICA
SACRAMENTO
SUTTER'S FORT

NA JEDNOJ OD PRITOKA REKE AMERIKEN, SATER JE NALOŽIO DA SE IZGRADI PILANA...

DOK JE ČISTIO MALI KANAL OD OTPADAKA, JEDAN OD NJEGOVIH RADNIKA JE DOŠAO DO NEOČEKIVANOG OTKRIĆA...

?

GROM ME SPALIO AKO OVO NIJE **ZLATO!**

I TE KAKO JE BILO! NA SATEROVU NESREĆU, TAJ SLUČAJNI PRONALAZAK OTKRIO JE DA JE CELA OBLAST OGROMNO NALAZIŠTE NEVEROVATNOG BOGATSTVA.

I ISTOG MOMENTA JE BUKNULA SILOVITA ZLATNA GROZNICA!
ČEKAJ! ČEKAJ!

KAKO TO MISLIŠ „NA SATEROVU NESREĆU"? TA ZEMLJA JE BILA NJEGOVA, ZAR NE? DAKLE, I ZLATO JE BILO NJEGOVO!
U TEORIJI, ALI REALNOST JE BILA DRUGAČIJA.

U MESECIMA KOJI SU USLEDILI, NEZAUSTAVLJIVA BUJICA LJUDI IZ CELOG SVETA SLILA SE U KALIFORNIJU...

...I GODINU DANA KASNIJE STOTINE I STOTINE BRODOVA TRUNULI SU U LUCI SAN FRANCISKO, NAPUŠTENI OD SVOJIH POSADA, KOJE SU OTIŠLE NA KOPNO DA PRATE TRAG ZLATA.

*SPORAZUM POTPISAN U GRADU GVADALUPE HIDALGO, 2. FEBRUARA 1848.

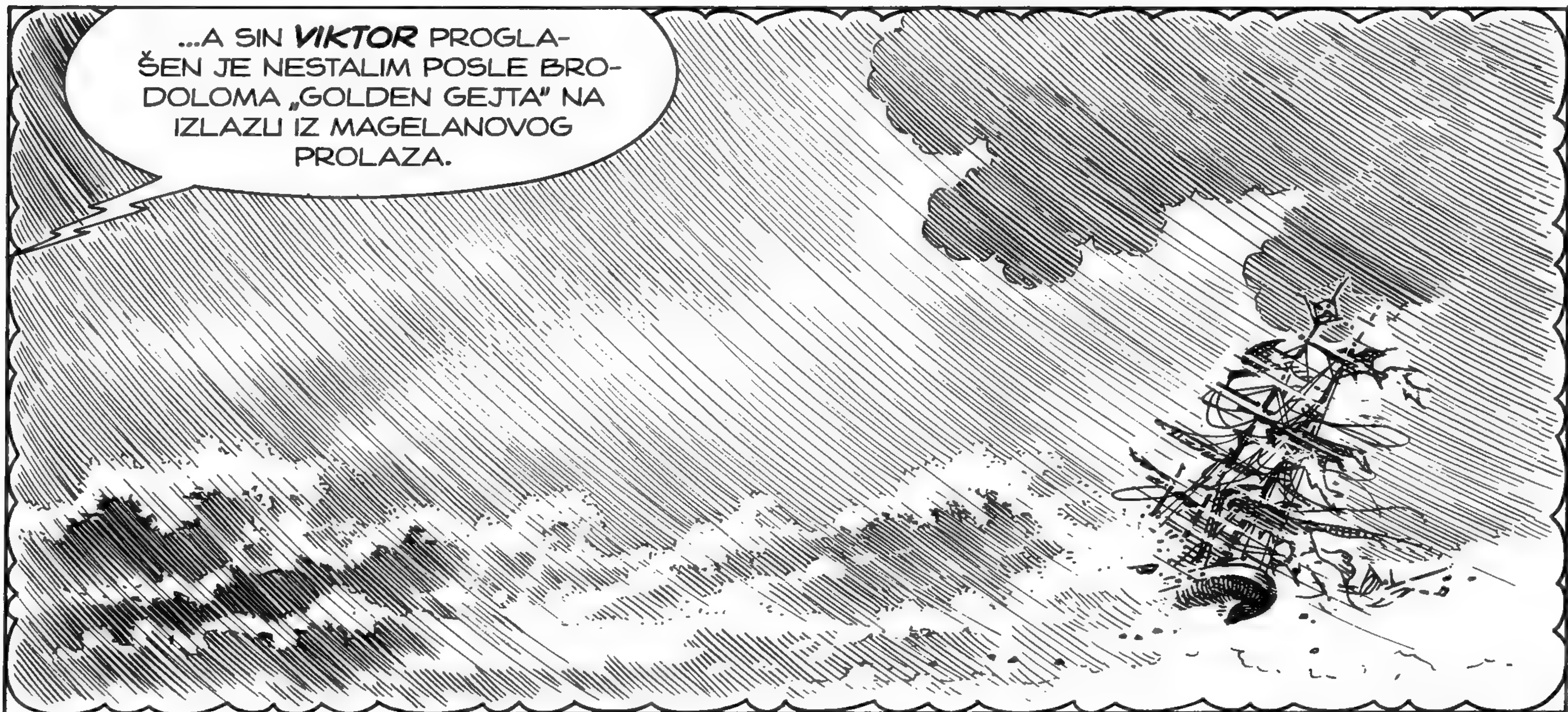

JER, PORED EKONOMSKE PROPASTI, OTKRIĆE ZLATA IZAZVALO JE GOTOVO POTPUNO UNIŠTENJE NJEGOVE PORODICE, KOJA JE U MEĐUVREMENU STIGLA IZ ŠVAJCARSKE.

SATEROVA SUPRUGA, ISCRPLJENA DUGIM PUTOVANJEM, UMRLA JE NA VRATIMA KUĆE PRE NEGO ŠTO JE STIGAO PONOVO DA JE ZAGRLI...
EN! NEEE!

SIN ARTUR JE UBIJEN DOK JE POKUŠAVAO DA ODBRANI IMANJE OD PLJAČKAŠA...
AH!

SIN EMIL, KOJI JE BIO ADVOKAT I KOJI JE BEZUSPEŠNO ZASTUPAO OCA U SUDSKIM SPOROVIMA, UBIO SE POSLE KO ZNA KOG PORAZA U SUDNICI...

...A SIN VIKTOR PROGLAŠEN JE NESTALIM POSLE BRODOLOMA „GOLDEN GEJTA" NA IZLAZU IZ MAGELANOVOG PROLAZA.

NESREĆNOM SATERU JE, DAKLE, OSTALA SAMO ĆERKA *MINA*, UDATA ZA ULRIHA, KOJA TRENUTNO ŽIVI SA OCEM I JEDINA MU JE UTEHA.

KUGO!

TAJ ČOVEK MORA DA JE ROĐEN POD NESREĆNOM ZVEZDOM KAD GA JE SUDBINA TOLIKO UNESREĆILA.
BAŠ TAKO, DOĐAVOLA!

DA, NJEGOV ŽIVOT JE NEVEROVATNA PRIČA I DANAS, VEĆ SEDAMDESETOGODIŠNJAK, SATER ŽIVI PRISEĆAJUĆI SE PROŠLIH VREMENA.
REKAO SI DA JE TVOJ PRIJATELJ ZABRINUT ZBOG SVOJE ŽENE... MOŽDA SE BOJI DA BI I ONA MOGLA POSTATI ŽRTVA TE SEKTE?

PRETPOSTAVLJAM DA JE TAKO... ALI DETALJNIJE ĆETE ČUTI OD NJEGA SAMOG ČIM SE SUSRETNETE S NJIM.

OKEJ, TOME, SUTRA KREĆEMO ZA SAKRAMENTO.
ALI VEČERAS ĆEŠ NAM BITI GOST NA VEČERI, DOGOVORENO?
NI SLUČAJNO!

NA VEČERU ĆEMO IĆI, ALI ĆETE VI BITI **MOJI** GOSTI. KOD MOJE SMO KUĆE, ZAR NE?
ČUJEŠ LI, STARA SOVO? JEŠĆEMO O TROŠKU POLICIJE!

TO JE NAJMANJE ŠTO MOŽE DA URADI, JUPITERA MI, NAKON ŠTO NAM JE UTRAPIO TO VRUĆE KESTENJE!
HA-HA-HA!

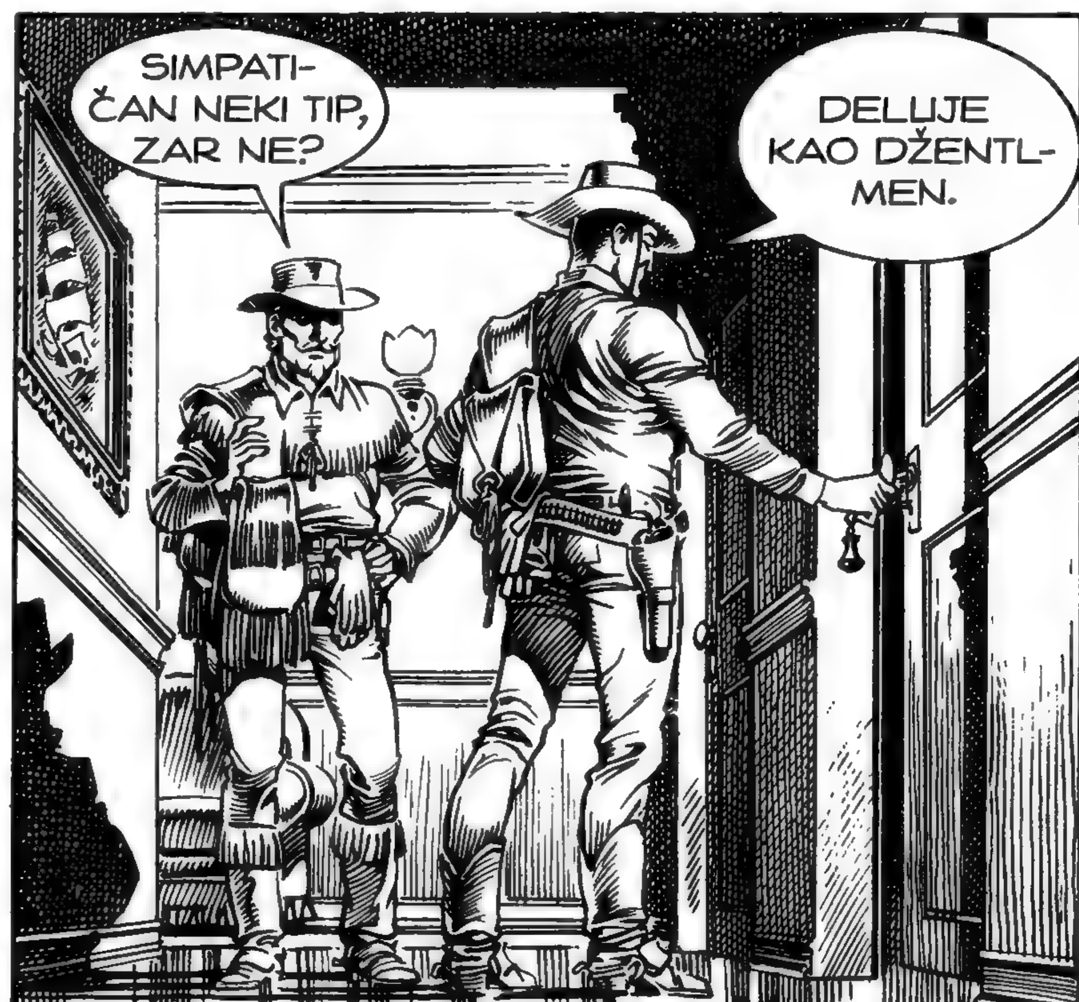

SLEDEĆEG JUTRA DVOJICA RENDŽERA RANO KRENUŠE NA PUT I, PRATEĆI STAZU UZ REKU SAKRAMENTO, NEKOLIKO DANA KASNIJE STIGOŠE PO MRAKU U ISTOIMENI GRAD KOJI LEŽI NA NJENOJ OBALI.
MITH & CO
SALOON
HOTE

I TU, U HOTELU NEVADA, ZATEKOŠE ULRIHA VINKELRIDA KAKO IH ČEKA.
DRAGO MI JE ŠTO VAS UPOZNAJEM, GOSPODO. TOM DEVLIN MI JE ISPRIČAO SVE NAJBOLJE O VAMA!
STARI TOM UVEK PRETERUJE.

PRETPOSTAVLJAM DA STE UMORNI OD PUTA...
NIŠTA ŠTO DOBAR SAN NE MOŽE DA REŠI.

VEČERAS VAS NE BIH ZADRŽAVAO U RAZGOVORU, ALI, AKO SE SLAŽETE, SUTRA UJUTRU MOŽEMO KRENUTI, PA ĆU USPUT IMATI DOVOLJNO VREMENA DA VAM OBJASNIM RAZLOGE KOJI SU ME NATERALI DA TRAŽIM POMOĆ OD TOMA.
BUENO, GOSPODINE VIN...
MOGU LI VAS ZVATI ULRIH?

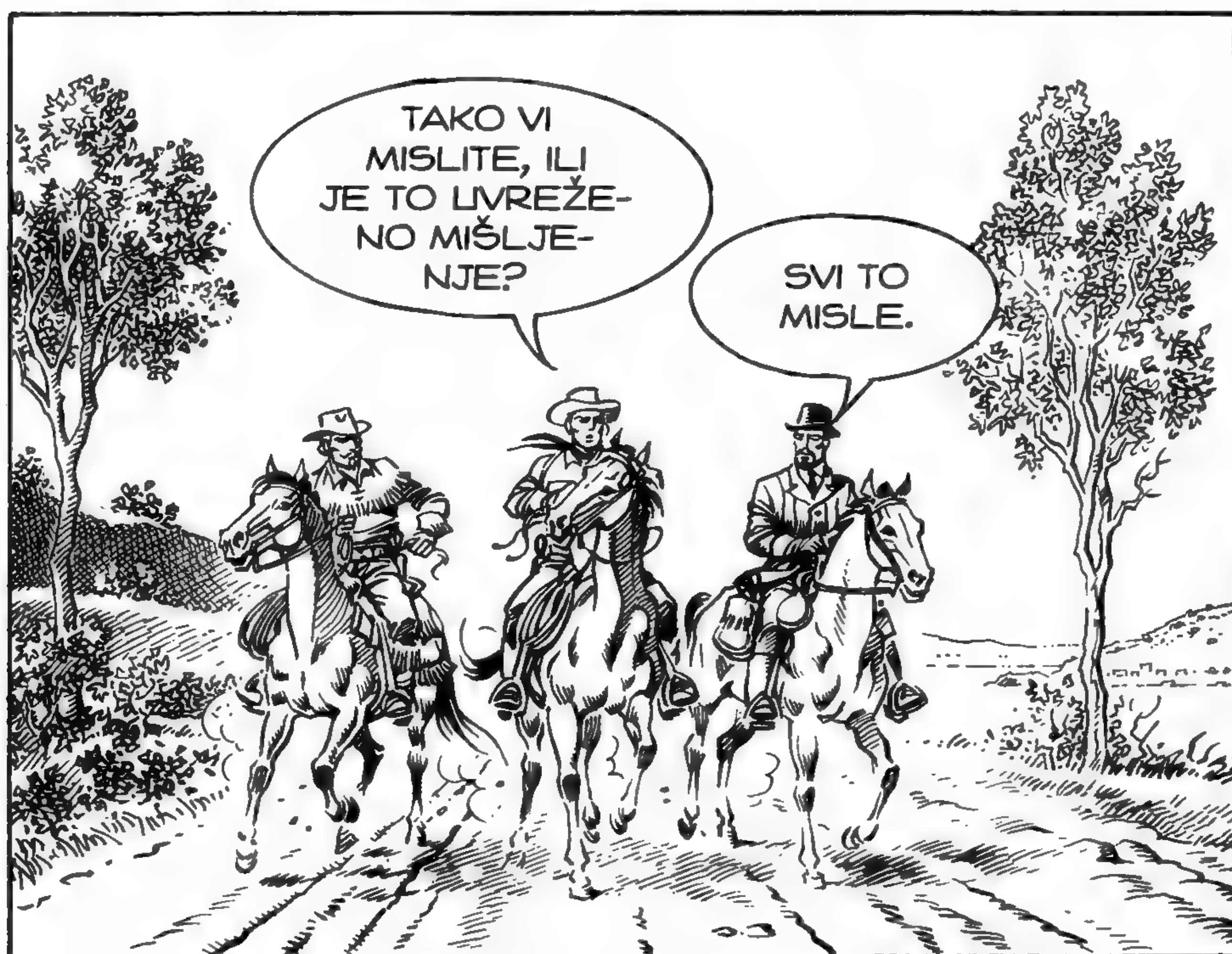

NISAM U STANJU DA IZGOVORIM VAŠE PREZIME.
U PRAVU STE, NISTE JEDINI... ULRIH JE SASVIM U REDU.

SIMPATIČAN NEKI TIP, ZAR NE?
DELUJE KAO DŽENTLMEN.

I SLEDEĆEG JUTRA...
JEL' MNOGO DALEKO?
IMANJE MOG TASTA? TRI DANA JAHANJA, A POSLEDNJI ĆEMO PROVESTI PENJUĆI SE NERAVNIM PUTEM KOJI IDE UZ DOLINU REKE JUBA.

BUENO, SADA JE VREME DA NAM PRIČATE O ZLOČI-NIMA.

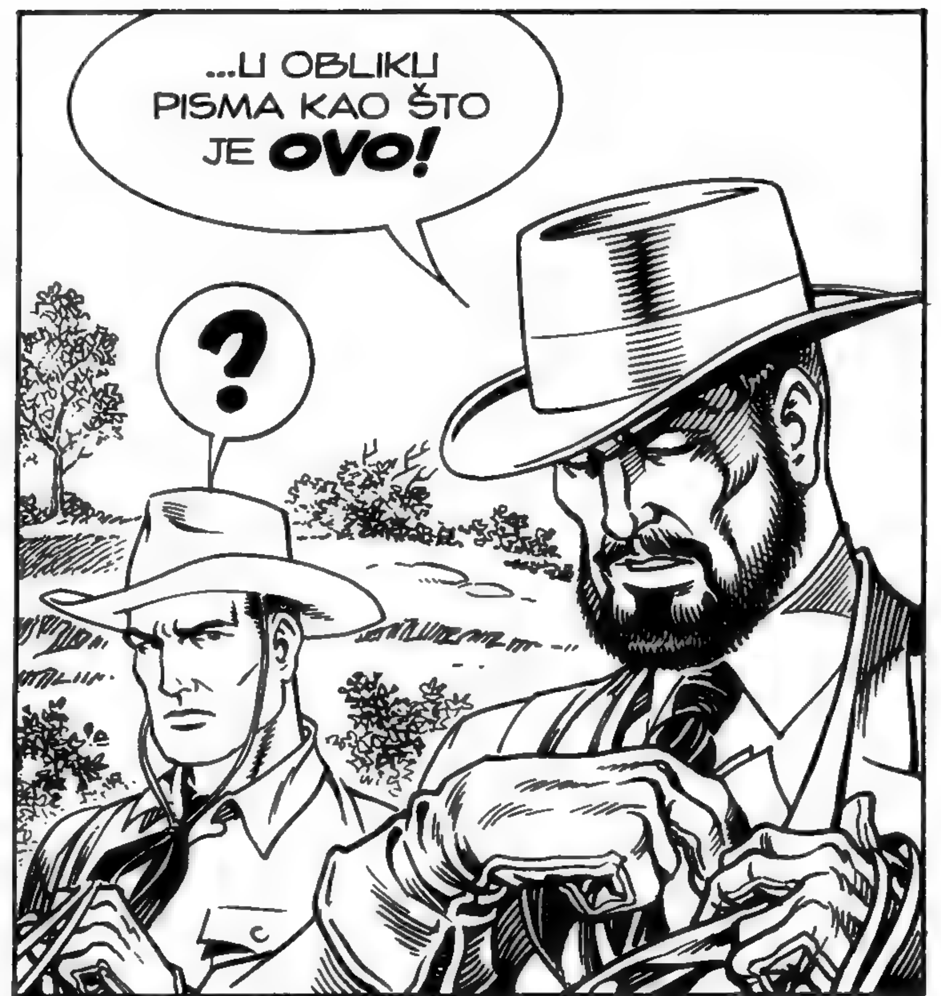

TOM JE POMENUO ČINJENICU DA SE MOGU PRIPISATI NEKOJ TAJAN-STVENOJ SEKTI... IMA LI TU ISTINE?
GOTOVO SIGURNO JE TAKO.

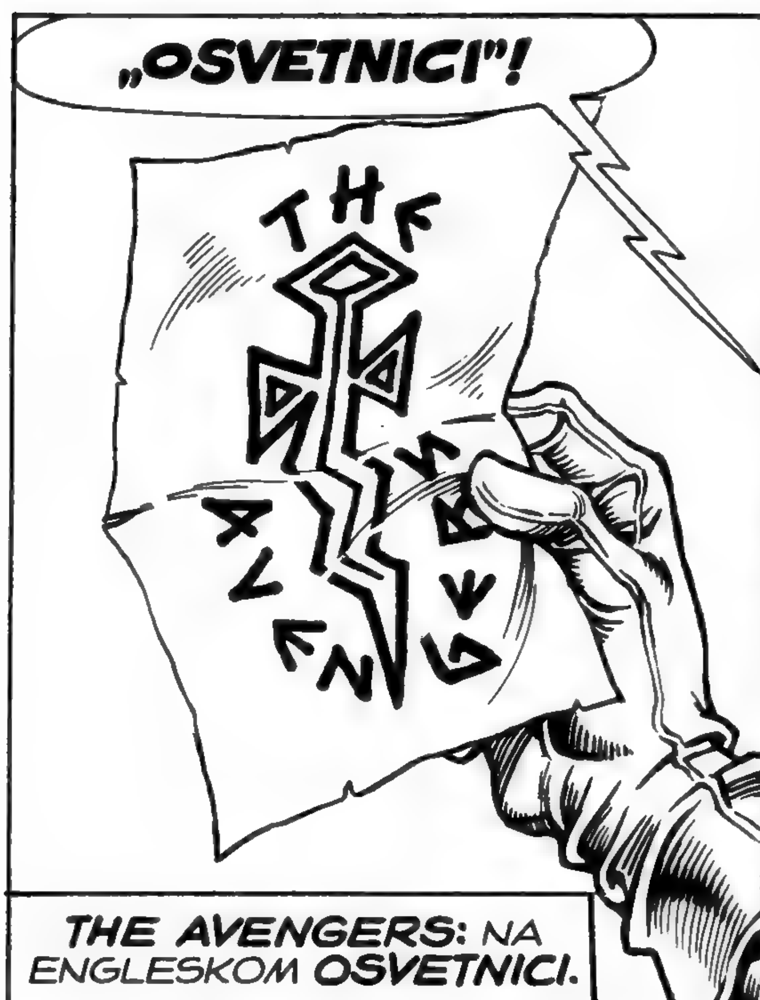

TAKO VI MISLITE, ILI JE TO UVREŽE-NO MIŠLJE-NJE?
SVI TO MISLE.

ODUVEK JE POSTO-JALA SUMNJA, ZBOG NEUOBIČAJENOG NAČI-NA NA KOJI SU ZLOČI-NI POČINJENI, A PO-RED TOGA...
KAKO TO MISLITE „NE-UOBIČAJE-NOG"?

TJA, GOTOVO NIKAD KAO ORUŽJE NIJE UPOTREBLJENA PUŠKA ILI PIŠTOLJ, ŠTO BI SE OČEKIVALO OD OBIČNIH RAZBOJNIKA ILI OTMIČA-RA. ŽRTVE SU IZBODENE NOŽEM ILI PONEKAD ZADAVLJENE, ŠTO NAVODI NA POMISAO DA SE RADI O NEKAKVOM RITUALU, O DRU-GAČIJIM UBICAMA OD ONIH KOJE INA-ČE HARAJU NAŠIM I DALJE DIVLJIM KRAJEM...

NASTAVITE! HTELI STE NEŠTO DA DODATE KADA SAM VAS PREKINUO.
DA, HTEO SAM REĆI DA TA BANDA UBICA NAJAVLJUJE SVOJE ZLOČINE ŠALJUĆI ODABRANOJ ŽRTVI NAJAVU SMRTI...

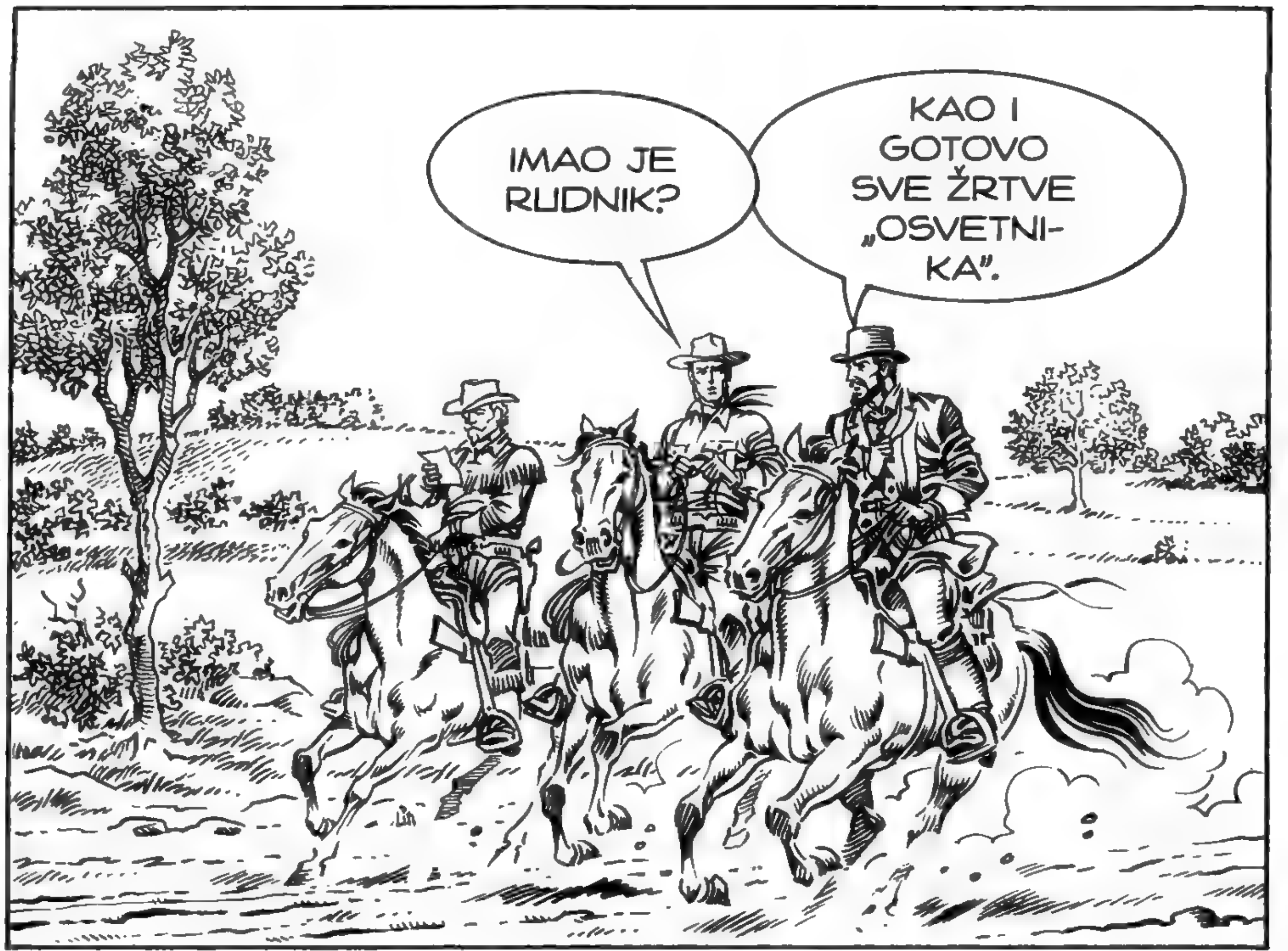

...U OBLIKU PISMA KAO ŠTO JE **OVO**!
?

„OSVETNICI"!
THE AVENGERS
THE AVENGERS: NA ENGLESKOM **OSVETNICI**.

SVI U DOLINI ZNAJU DA ONOME KO DOBIJE NAJAVU „OSVETNIKA" NEMA SPASA: PRE ILI KASNIJE ĆE SE NAĆI POD NJIHOVIM BODEŽOM.
KUGO!
!

DO SADA JE SAMO JEDNA OD OSOBA KOJE SU DOBILE NAJAVU USPELA DA IZBEGNE SMRT, IZVESNI LARKAN... I PRENEO JE DA SU NJEGOVI NAPADAČI BILI KINEZ I KANAK, NAORUŽANI NOŽEVIMA KOJI SU SLIČNI ONOME SA CRTEŽA.
TAJ LARKAN JOŠ ŽIVI U DOLINI?

NE... POSLE NEUSPEŠNOG ATENTATA, SPAKOVAO SE I POBEGAO VELIKOM BRZINOM, OSTAVIVŠI NOTARU DA PRODA RUDNIK NA LICITACIJI.

IMAO JE RUDNIK?
KAO I GOTOVO SVE ŽRTVE „OSVETNIKA".

POSLEDNJE UBISTVO DOGODILO SE PRE DVADESET DANA. I U TOM SLUČAJU SE RADILO O VLASNIKU RUDNIKA. UBILI SU CELU PORODICU.

TO JE JOŠ JEDAN PODATAK KOJI OTKRIVA NJIHOV FANATIZAM... NEČUVENA SUROVOST. NEMAJU MILOSTI NI PREMA ŽENAMA I DECI!
UHM!

OVO JE POSLATO VAMA?
NE...

MOJOJ ŽENI.

KADA JE TO DOBILA?
PRE DESETAK DANA. ODMAH SAM JE ZAMOLIO DA NAPUSTI „SATEROV ODMOR", ALI ME NIJE POSLUŠALA.

JEDINO ŠTO SAM USPEO DA DOBIJEM JESTE OBEĆANJE DA NEĆE JAHATI SAMA I DA NEĆE IZLAZITI IZ KUĆE DOK SE JA NE VRATIM.

VAŠA ŽENA JE VLASNICA RUDNIKA?
APSOLUTNO NE.

KAO ŠTO VAM JE TOM MOŽDA REKAO, NJEN OTAC, MOJ TAST, BIO JE IZUZETNO BOGAT, ALI DANAS ŽIVI GOTOVO U BEDI... ŠTO SE MENE TIČE, JA SAM LEKAR I ŽIVIM OD SVOG RADA.

SREĆOM, IMAM MALO PORODIČNO NASLEDSTVO, INAČE NE ZNAM KAKO BIH ŽIVEO, POŠTO SAM MORAO PRIVREMENO DA ZATVORIM SVOJU MALU ORDINACIJU U SAKRAMENTU I PRESELIM SE U „SATEROV ODMOR" KAKO BIH MINI ISPUNIO ŽELJU DA BUDE UZ OCA...

DA LI SE VAŠA ŽENA BOJI DA JOJ JE OTAC U OPASNOSTI?
NE... BOJI SE NEČEG DRUGOG...

DRUGOG?
ČUJTE, VILERU... TOM DEVLIN MI JE REKAO DA VAM MOGU SLEPO VEROVATI, ZATO ĆU BITI POTPUNO ISKREN...

MINA JE UVRTELA SEBI U GLAVU DA JE NJEN OTAC ***VOĐA „OSVETNIKA"***!

KUGO!
?!

ODAKLE JOJ, DOĐAVOLA, TAKVA IDEJA?
KAŽE DA OTAC TO RADI KAKO BI SE OSVETIO ZA TOLIKE GUBITKE...

NEKADA JE SVE OVO ŠTO VIDITE PRIPADALO NJEMU, UKLJUČUJUĆI I RUDNIKE U DOLINI KOJE DANAS KORISTE DRUGI.

ONA SAMO SUMNJA ILI IMA I NEKI DOKAZ ZA TO?
PREMA MINI, DOKAZ PREDSTAVLJA ČINJENICA DA JE VIDELA MEJ-LING KAKO RAZGOVARA SA IZVESNIM TAJANSTVENIM KINEZIMA.

MEJ-LING?
AH, DA, NISAM VAM JE JOŠ POMINJAO.

ONA JE KINESKINJA OD TRIDESETAK GODINA KOJA SKORO ODUVEK ŽIVI UZ MOG TASTA... KAO DEVOJČICA JE DOŠLA U NOVU HELVECIJU I UVEK BILA DEO POSLUGE U KUĆI. ALI ONA JE DANAS ZA DŽONA SATERA MNOGO VIŠE OD KUĆEPAZITELJKE. ONA JE NJEGOVA ODANA SENKA, I TOLIKO MU JE PRIVRŽENA DA JE LJUBOMORNA I NA SÂMU MINU.
UHM!

MOŽDA SU KINEZI SA KOJIMA JU JE VAŠA ŽENA VIDELA DA RAZGOVARA NJENI ROĐACI, BUDUĆI DA SU ISTE RASE.
TO SAM I JA ODMAH REKAO, ALI MINA TVRDI DA NIJE TAKO.

TOKOM JEDNOG OD SVOJIH JAHANJA VIDELA JE KAKO SE SASTAJU U OSAMLJENOJ KOLIBI NA OBODU IMANJA, I SVI SU JOJ DELOVALI TAJNOVITO I SUMNJIVO.

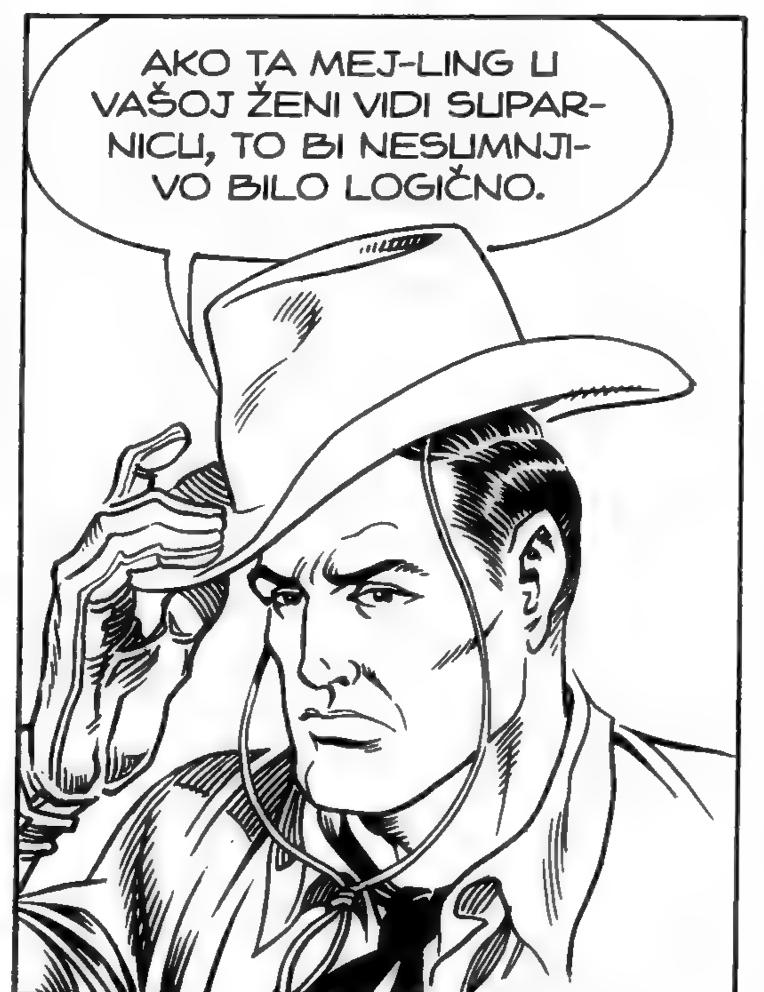

A POŠTO MEJ-LING NIKADA NIŠTA NE RADI BEZ SAGLASNOSTI GAZDE, MINA JE ZAKLJUČILA DA SE TAJ SUSRET DESIO PO NALOGU NJENOG OCA...
GLUPOSTI!

KAKO BI SE OBJASNILA PORUKA?
DA!

KAKO VAŠA ŽENA OBJAŠNJAVA ČINJENICU DA JE DOBILA UPOZORENJE „OSVETNIKA"?
NE UKLAPA SE U NJENE SUMNJE.

DA JE OTAC ZAISTA VOĐA „OSVETNIKA", ZAŠTO BI JOJ PRETIO?
MINA IMA OBJAŠNJENJE I ZA TO.

MISLI DA JOJ JE UPOZORENJE POSLALA MEJ-LING, SA CILJEM DA JE UPLAŠI I NATERA DA NAPUSTI „SATEROV ODMOR"... JER JE LJUBOMORNA.
UHM...

AKO TA MEJ-LING U VAŠOJ ŽENI VIDI SUPARNICU, TO BI NESUMNJIVO BILO LOGIČNO.

KAKO GOD, SITUACIJA JE KOMPLIKOVANA I NEĆE JE BITI LAKO RASPETLJATI.
VELIKOG MI POTIFARA! PRVI PUT ČUJEM DA TAKO NEŠTO PRIZNAJEŠ, SATANO!

REKAO SAM DA NEĆE BITI LAKO, STARA KAMILO, A NE DA ĆE BITI NEMOGUĆE... SPREMAN SAM ČAK I NA OPKLADU DA ĆEMO NA KRAJU USPETI DA RAZMRSIMO KLUPKO.
TO TI MISLIŠ!

TRI DANA KASNIJE, U JEDNOM OD RUDNIKA U DOLINI REKE JUBA...
ŽAO MI JE, MOMCI, ALI OVO JE POSLEDNJA PLATA KOJU ĆETE DOBITI OD MENE.
STVARNO STE ODLUČILI DA ZATVORITE, GOSPODINE MENING?
MANNING MINERALS ENTERP

ODLAZITE ZBOG STRAHA OD „OSVETNIKA", ZAR NE?
MORAM! NE BIH DA ME NAĐU SA NOŽEM ZABODENIM U LEĐA.

NEMOJTE, GAZDA! AKO SE SVI RUDNICI ZATVORE, OSTAĆEMO BEZ POSLA!
LUKAS BONER JE ODLUČIO DA NE ODUSTAJE... ZAŠTO SE NE BISTE UGLEDALI NA NJEGA?

LUKAS BONER NEMA ŽENU I TROJE DECE O KOJIMA TREBA DA BRINE. JA MORAM DA MISLIM NA NJIHOVU SIGURNOST.
NE MOŽE SE REĆI DA NISTE U PRAVU, GAZDA.

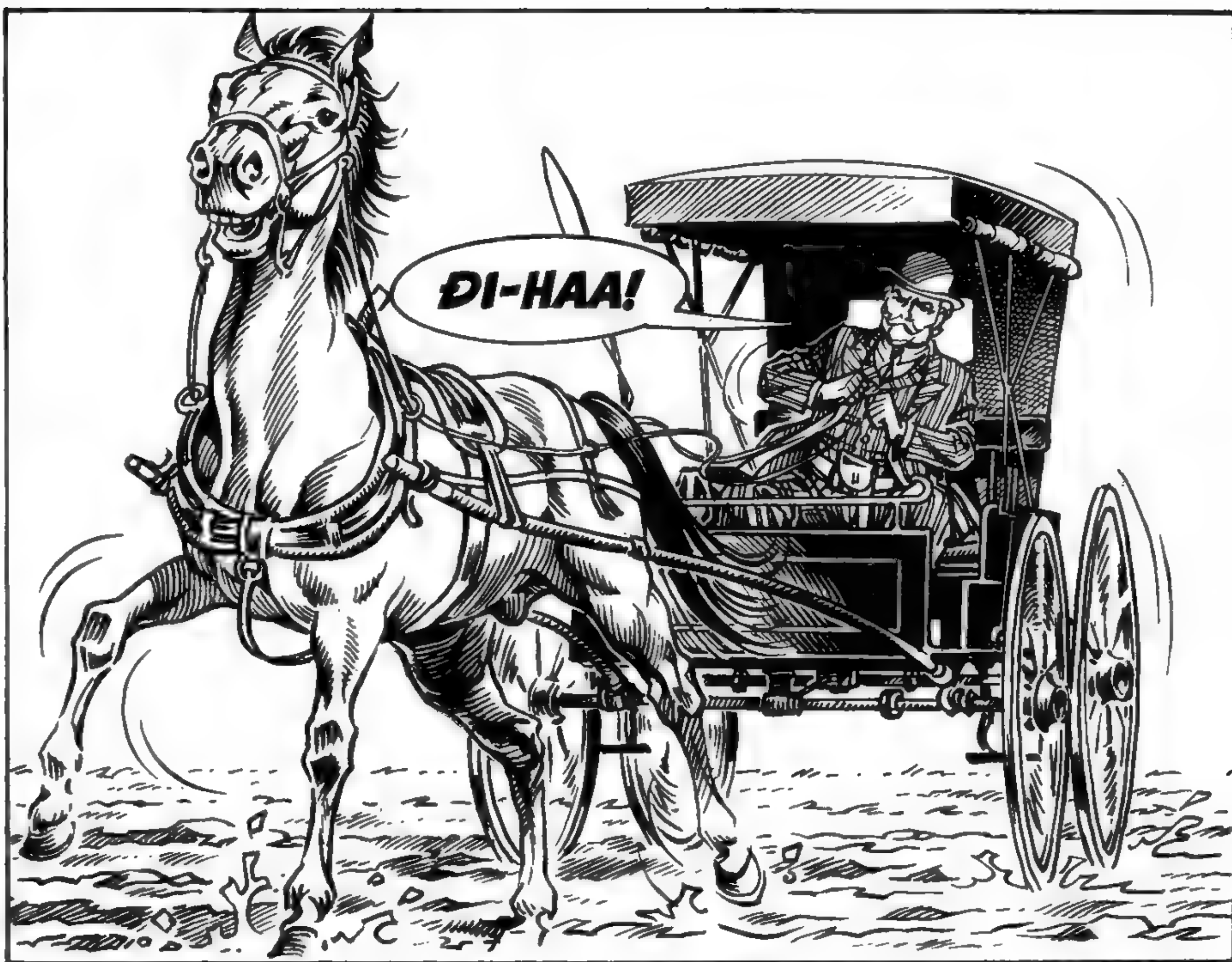

KUDA ĆETE SADA?
U SAKRAMENTO. I TO TRKOM.

OTKUD TOLIKA ŽURBA? DA NISTE MOŽDA PRIMILI UPOZORENJE „OSVETNIKA"?
SAČUVAJ BOŽE!
MANNING
MINERALS ENTERPRISE

SREĆOM, NISAM GA JOŠ DOBIO... ALI IMAM NEKI LOŠ PREDOSEĆAJ I ODLAZIM KAKO BIH SPREČIO DA BUDEM SLEDEĆI NA KOGA ĆE NASRNUTI!

ŠTA ĆE BITI S NAMA, GOSPODINE MENING?
TJA, NIKO VAS NE TERA DA OSTANETE OVDE. OVIM TEMPOM, SVI ĆE RUDNICI ZARĐATI.

ŽELITE LI SAVET? URADITE ŠTO I JA! POKUPITE SVOJE PRNJE I IDITE. U OVOJ DOLINI NEMA BUDUĆNOSTI.

ĐI-HAA!

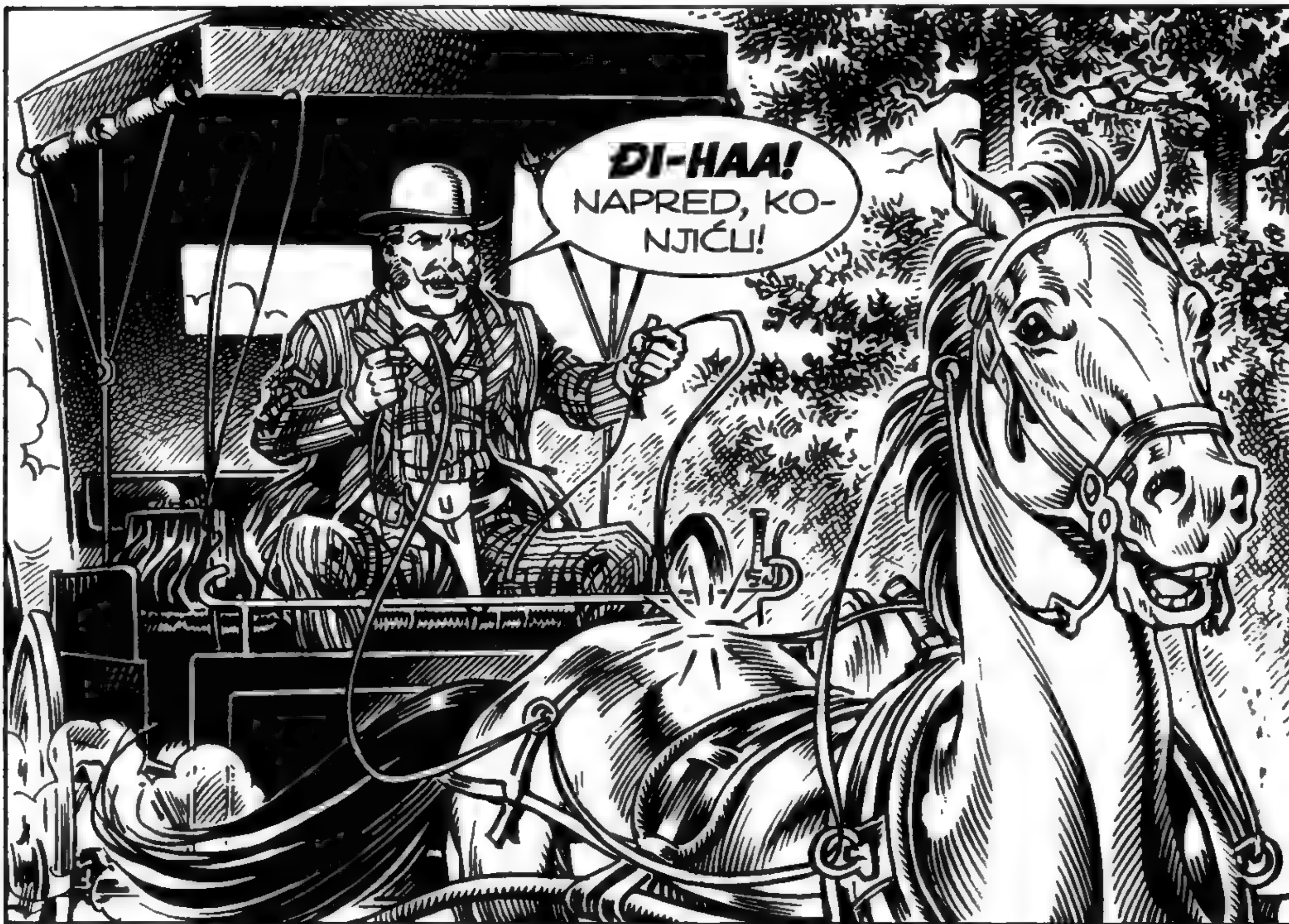

„URADITE ŠTO I JA"! DOĐAVOLA! LAKO JE BOGATAŠU KAO ŠTO JE ON TO DA KAŽE... A KAKO MI DA SE SNAĐEMO?
TJA, NAS BAR „OSVETNICI" NE DIRAJU...
KAKVA GLUPOST!

TAČNO! NEĆE UDARITI DIREKTNO NA NAS, ALI KADA SE RUDNICI ZATVORE, OSTAĆEMO BEZ SVEGA.
OKEJ, BIĆE NAM PRAZNI DŽEPOVI... ALI NIKO NAS NEĆE ZAKLATI!

MANNING MINERALS ENTERPRISES

DOĐAVOLA! IZGUBIO SAM MNOGO VREMENA NA NJIHOVE PRIČE.

NIJE DA TI NESREĆNICI NISU U PRAVU, ALI JA TU NE MOGU NIŠTA.

ĐI-HAA! NAPRED, KONJIĆU!

MORAM DA POŽURIM! NE BIH VOLEO DA ME MRAK ZATEKNE NA PUTU...

NA SREĆU, VEĆ SAM POSLAO GVENDOLIN I DECU SA PRTLJAGOM. TREBA SAMO DA UZMEM SVOJU TORBU I NOVAC.

PRAVA JE ŠTETA ŠTO MORAM SVE DA OSTAVIM OVAKO, ALI KAD JE GLAVA U PITANJU, NEMA ŠALE.
FOR SAL

SVE SAM VEĆ STAVIO NA PRODAJU, IAKO SUMNJAM DA ĆE U OVIM USLOVIMA NEKI LUDAK BITI SPREMAN NA KUPOVINU...

BAŠ U TOM TRENUTKU...
NAJČUDNIJE U CELOJ OVOJ PRIČI JESTE TO ŠTO „OSVETNICI" SVAKI PUT USPEVAJU DA POBEGNU SA MESTA ZLOČINA, OSTAVLJAJUĆI UTISAK KAO DA SU POTPUNO NESTALI...
DA.

A IPAK JE TAKO, VILERU!

LIČNO SAM BIO NA MESTU UBISTVA DVOJE MOJIH POZNANIKA, IZVESNOG HAUARDA BARIMORA I NJEGO-VE ŽENE, I MOGU TO DA VAM POTVRDIM.
JESTE LI STIGLI ODMAH POSLE ZLOČINA ILI JE PROŠLO NEKO VREME?

PRIČAJTE.
NAŽALOST... IMAO SAM TU NESREĆU DA PRVI OTKRIJEM NJIHOVA TELA.

VIDITE, GOSPOĐA BARIMOR JE DUGO PATILA OD JAKE UPALE DESNI, I BAŠ TE VEČERI, UPRKOS JAKOM NEVREME-NU, IŠAO SAM KOD NJIH SA NEKIM TABLE-TAMA KOJE SU MI UPRAVO BILE STIGLE IZ SAKRA-MENTA.

ALI ČIM SAM ZAUSTAVIO KONJA PRED DVORIŠNOM KAPIJOM, SHVATIO SAM DA NEŠTO NIJE U REDU, POŠTO NJIHOV PAS NIJE ZALAJAO KAO PO OBIČAJU.

OBUZET JA-KIM NEMIROM, DOZIVAO SAM IH DA MI OTVORE KAPIJU, ALI NIKO NIJE ODGOVA-RAO.

ONDA SAM, IAKO SAM SE PLAŠIO NAJGOREG I STRAHOVAO ZA SOPSTVENI ŽIVOT, SKUPIO HRABROSTI, PRESKOČIO ZID I POČEO DA SE PRIBLIŽAVAM KUĆI...

...ALI PRE NEGO ŠTO SAM STIGAO DO NJE, NABASAO SAM NA TELO SIROTOG HAUARDA, ISPRUŽENOG NA ZEMLJI SA DVA UBODA.
NAŠLI STE GA U BAŠTI?

BAŠ TAKO. A NEDALEKO ODATLE BILO JE TELO PSA, KOJI JE GOTOVO SIGURNO UBIJEN PRVI.

MORA DA JE, PRIVUČEN CVILJENJEM JADNE ŽIVOTINJE, HAUARD POŠAO DA VIDI ŠTA SE DEŠAVA, I ČIM JE IZAŠAO, DOČEKALE SU GA OŠTRICE OKRUTNIH UBICA...

ZATIM, SREDIVŠI NJEGA, UŠLI SU U KUĆU U KOJOJ SE NALAZILA SAMA I NEZAŠTIĆENA GOSPOĐA BARIMOR I DOVRŠILI SVOJE DELO.
KOPILAD!

SIROTICU SAM PRONAŠAO U NJENOJ SOBI, UŽASNO IZBODENU, A NERED U KUĆI SVEDOČIO JE O PLJAČKI NA KOJU SU SE TE LJUDSKE ZVERI BACILE NAKON MASAKRA.

SVE TO MORA DA SE ODIGRALO MALO PRE MOG DOLASKA, POŠTO SU TELA DVOJE NESREĆNIKA JOŠ BILA TOPLA...
UHM!

I HOĆETE DA KAŽETE DA NISTE NAŠLI TRAGOVE UBICA UPRKOS TOME ŠTO JE TLO BILO OMEKŠALO OD KIŠE?
NISAM TO REKAO.

ZAPRAVO, U BLATU BAŠTE JASNO SU SE OCRTAVALI TRAGOVI ČETVORICE MUŠKARACA, OD KOJIH SU TROJICA BILA BOSA...
ALI ONDA...

PUSTITE DA ZAVRŠIM.

PRATEĆI TRAGOVE, OTKRIO SAM DA SU UBICE I UŠLE I IZAŠLE PRESKOČIVŠI ZID, KAO I DA SU ODMAH POSLE NA PUTU TRAGOVE STOPALA ZAMENILI TRAGOVI KOČIJE.
KUGO!
?

DAKLE, GDE JE TU MISTERIJA? **ČEKALA IH JE KOČIJA!**
UPRAVO U TOME I **JESTE** MISTERIJA, VILERU.

TRAGOVI KOČIJE BI TREBALO DA BUDU MNOGO LAKŠI ZA PRAĆENJE, A IPAK... ONA **NIKADA NIJE PRONAĐENA!**

VI STE IH PRATILI?
NARAVNO. ALI, IZAŠAVŠI NA GLAVNI PUT, POMEŠALI SU SE SA TRAGOVIMA DRUGIH KOČIJA.

TO JE PRAVA ŠTETA, DOĐAVOLA!
ALI ČEKAJTE... NIJE TO SVE.

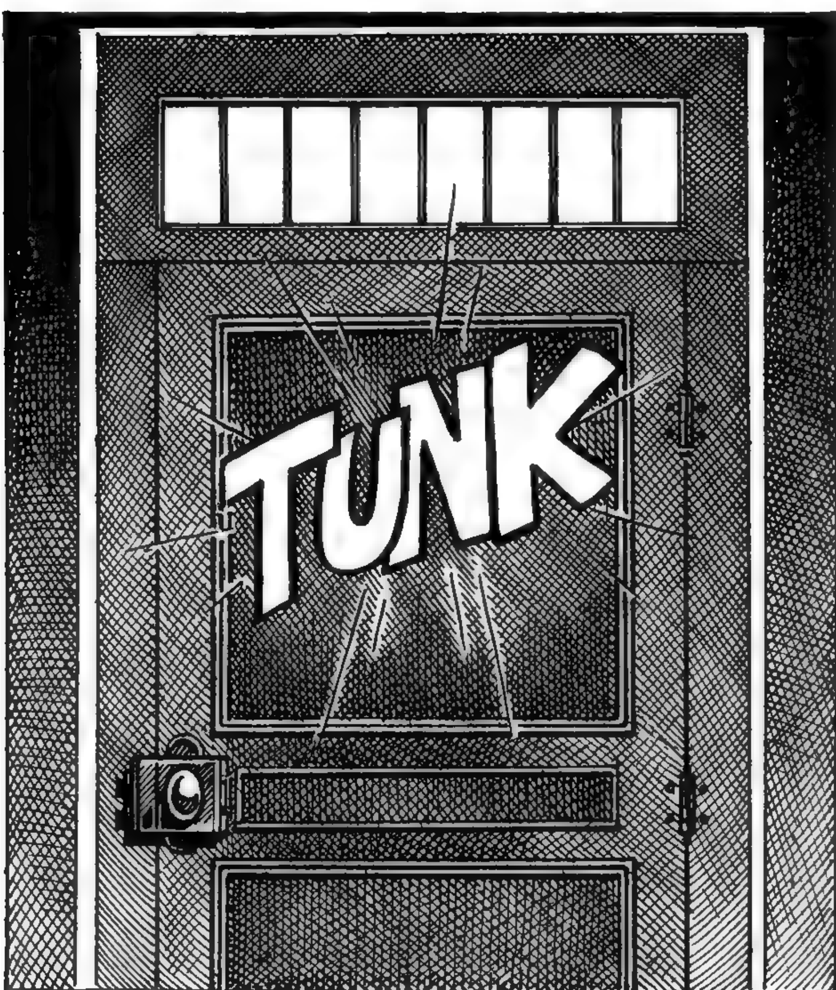

TREBA DA ZNATE I DA JE BAŠ TE VEČERI ŠERIF DŽENTRI POSTAVIO BLOKADE - KAKO NA PLANINI, TAKO I U DOLINI GDE SE NALAZI VILA HAUARDA BARIMORA - STOGA, NIJEDNA KOČIJA NIJE MOGLA NI NA KOJI NAČIN NEPRIMEĆENO DA SE UDALJI, OSIM AKO NIJE OTIŠLA KROZ ŠUMU, ŠTO JE POTPUNO NEMOGUĆE.

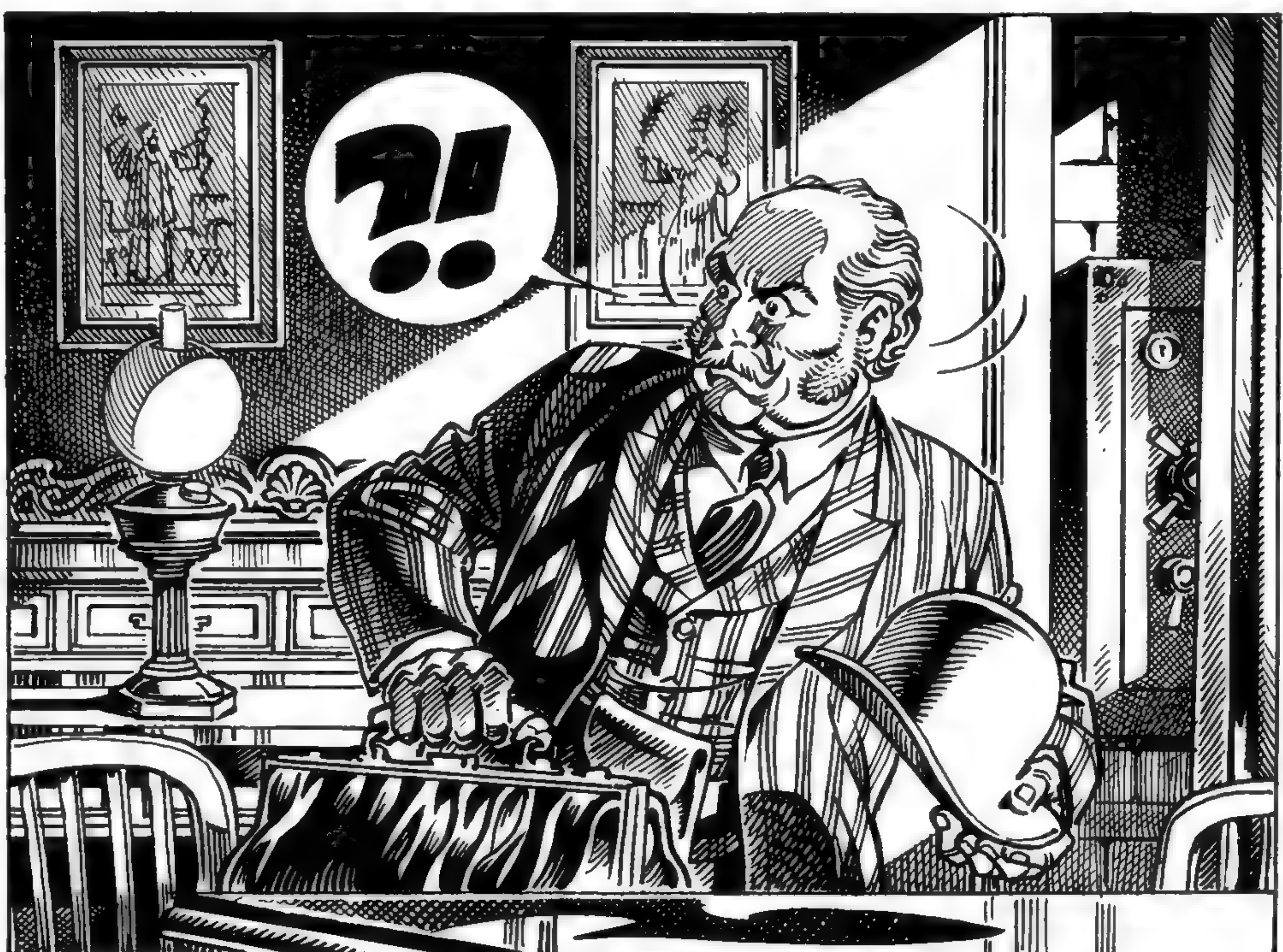

A NIJEDNA KOČIJA NIJE PROŠLA PORED BLOKADA TE VEČERI?
PROŠLO IH JE NEKOLIKO, ALI SU U NJIMA BILI LJUDI KOJE ŠERIF JAKO DOBRO POZNAJE I KOJI SU VAN SVAKE SUMNJE.

HM! TO JE STVARNO PRAVA MISTERIJA!

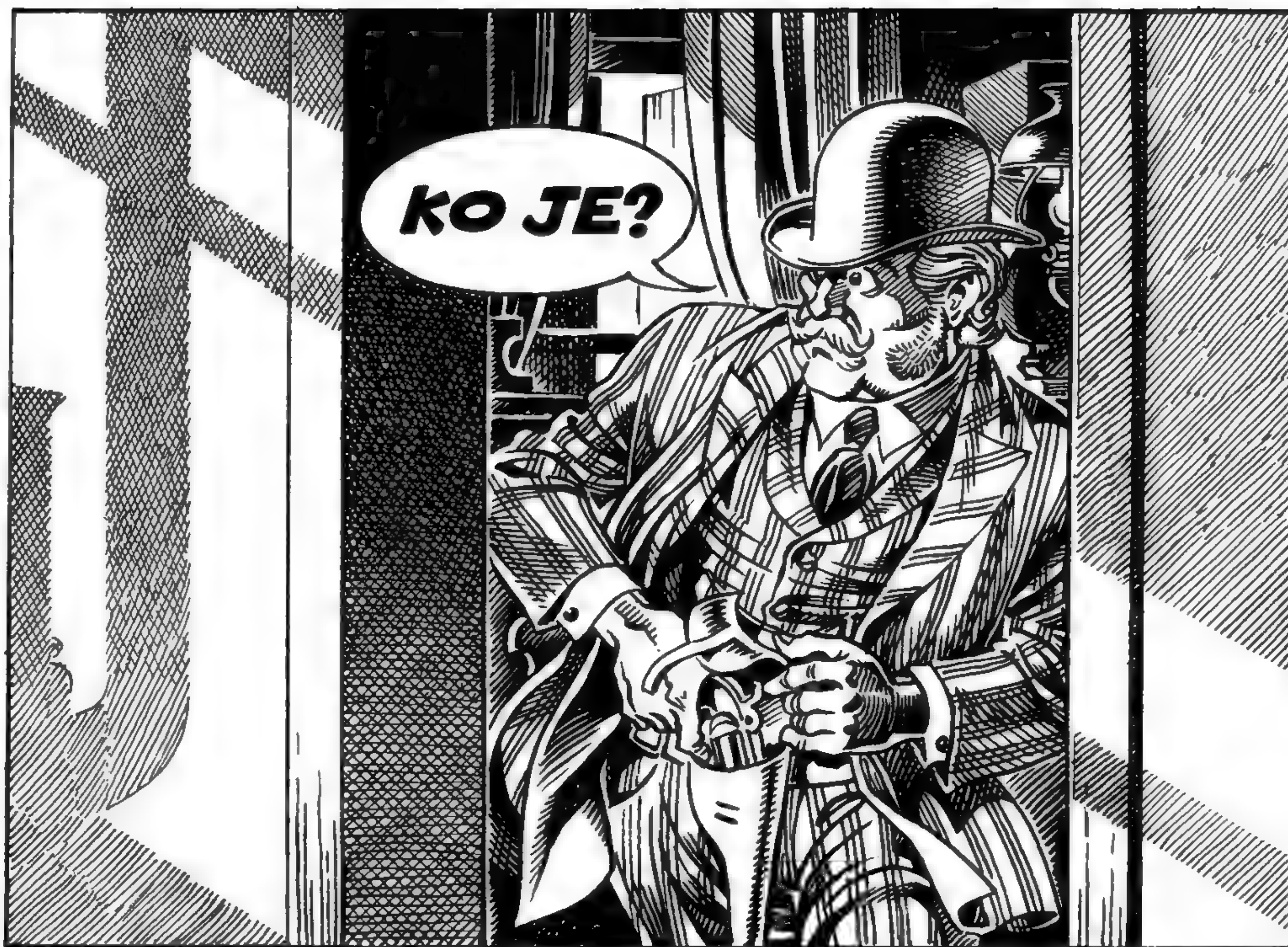

ZA TO VREME...
EVO, GOTOVO...

...MOGU DA KRENEM!
MAGNVS

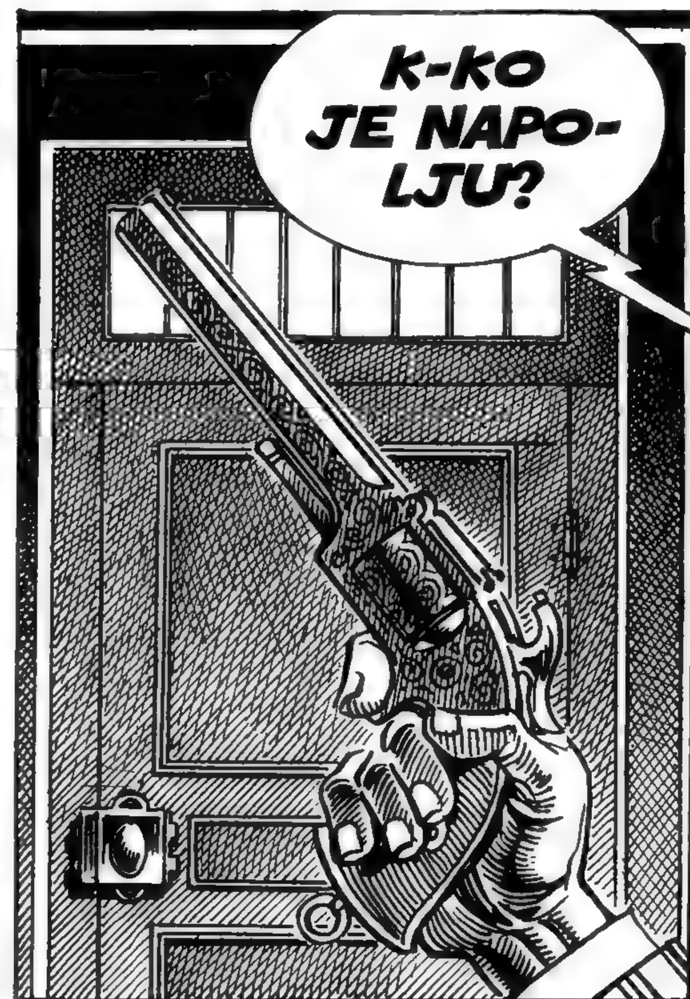

TUNK

?!

UDARAC U VRATA!

KO JE?

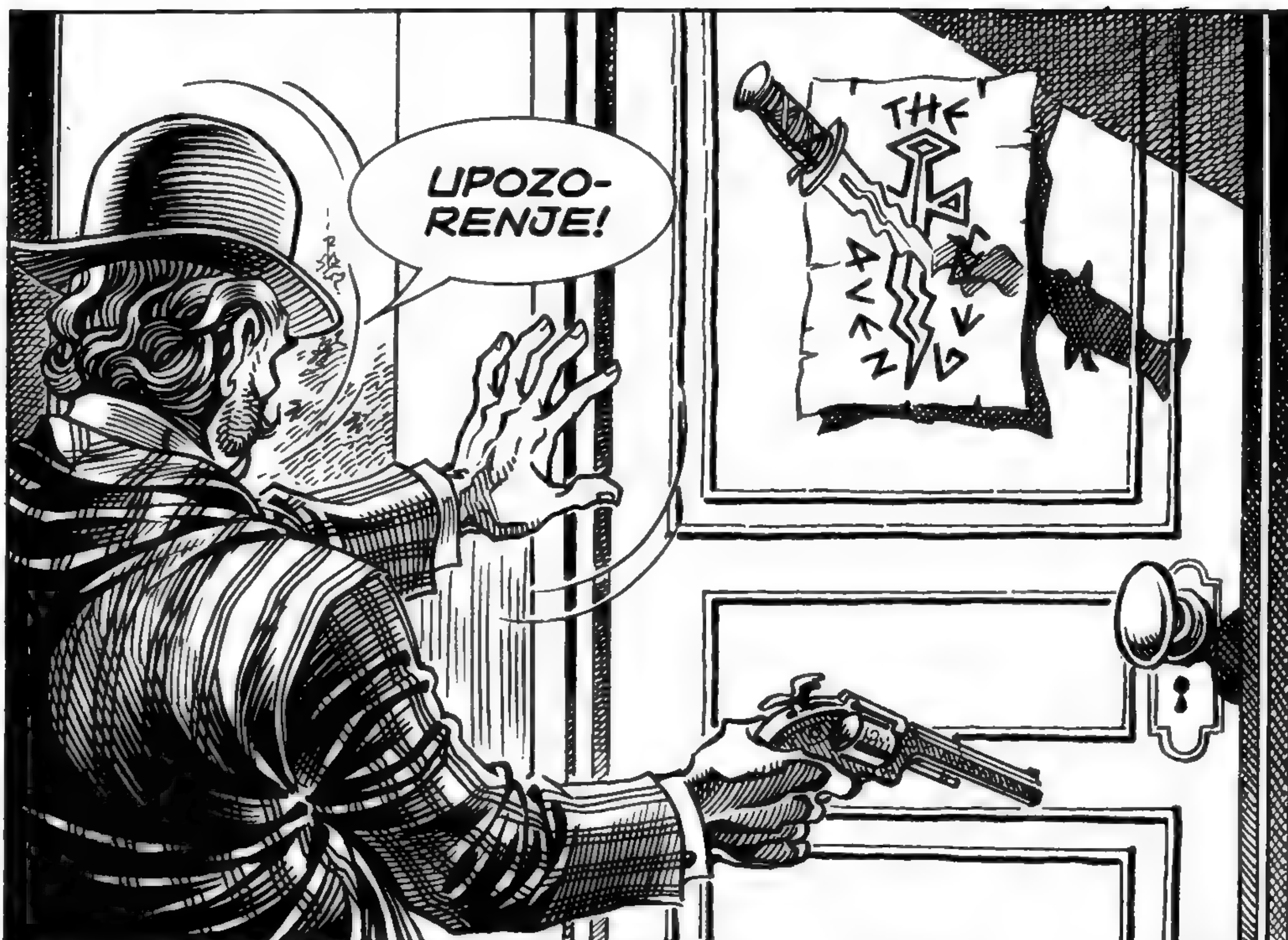

ODGOVO-RITE!

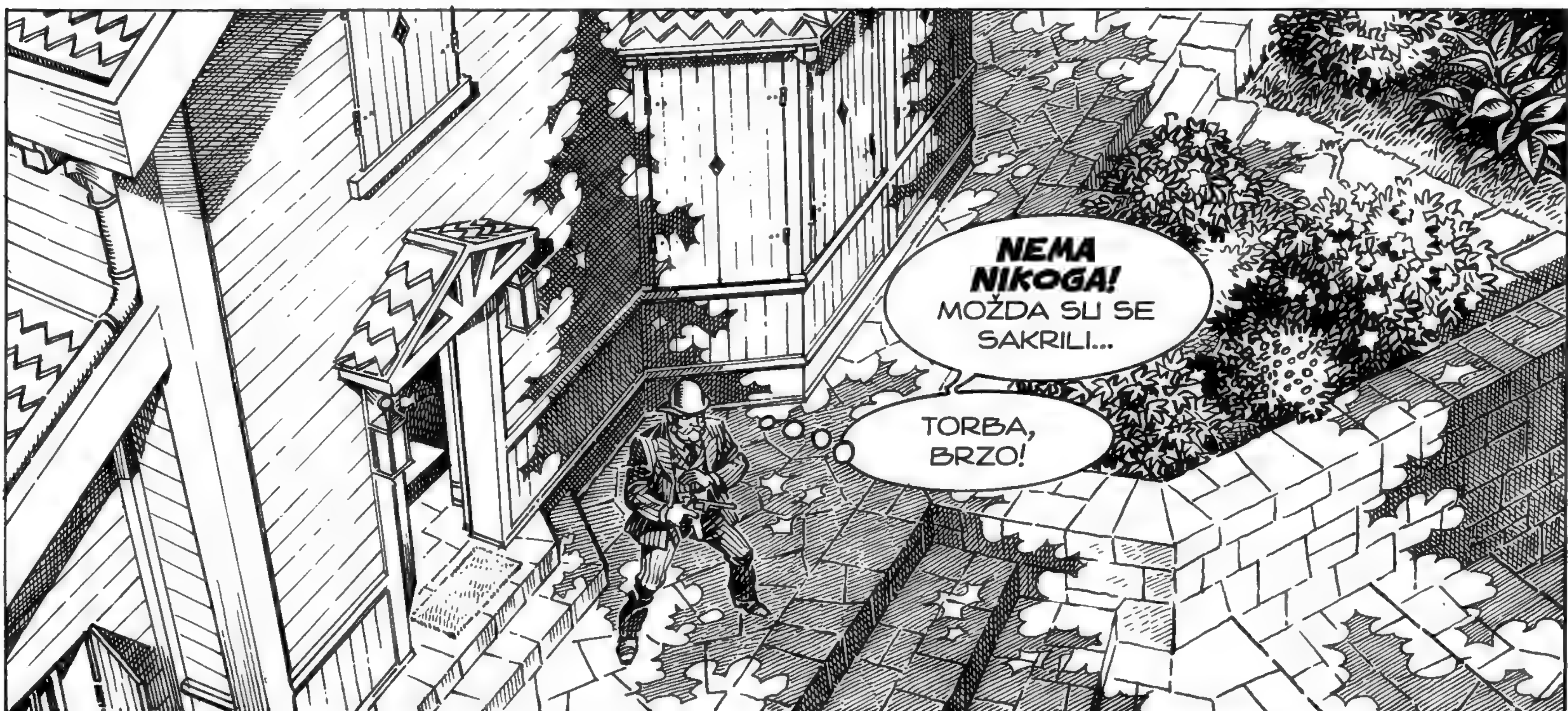

K-KO JE NAPO-LJU?

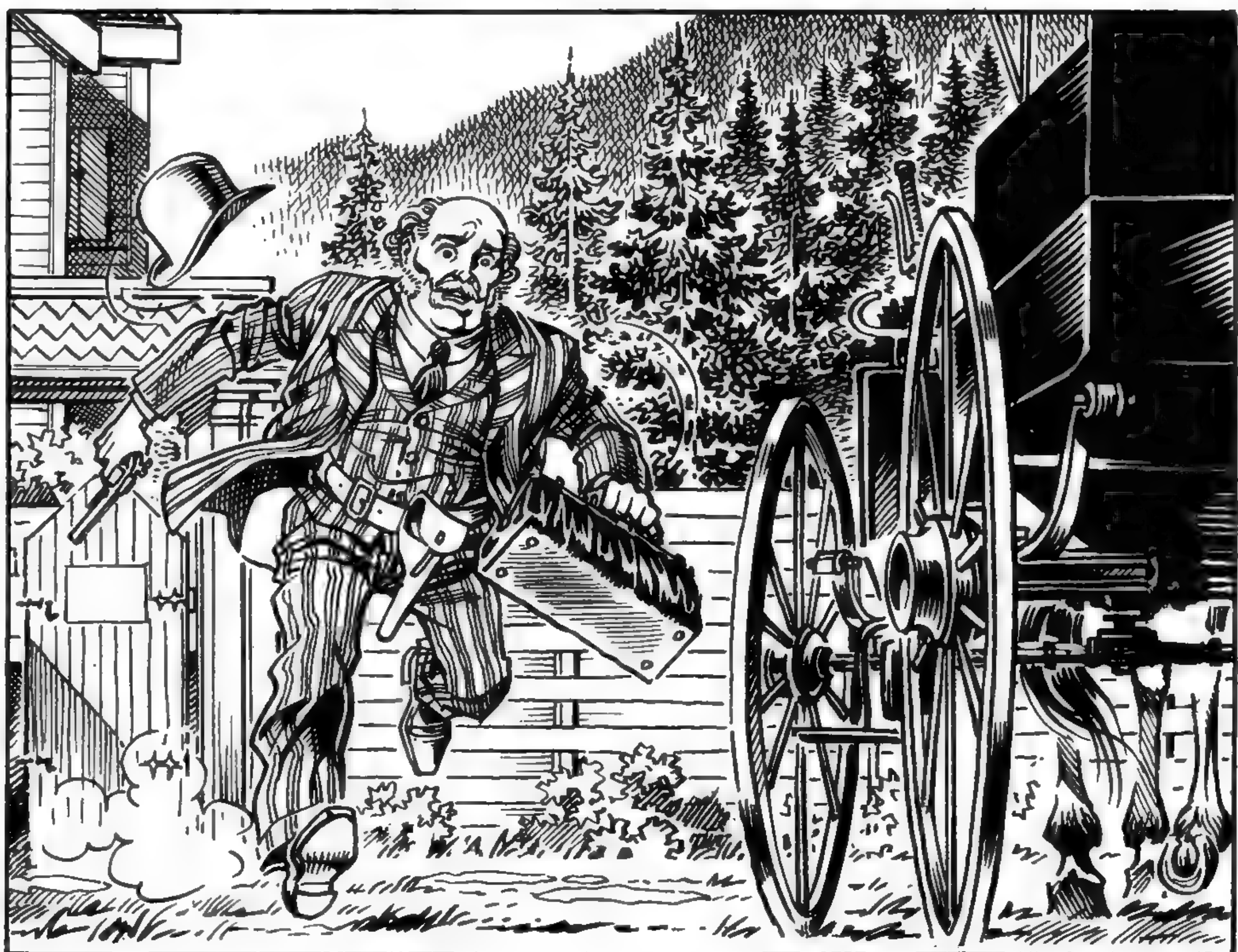

!!

THE

UPOZO-
RENJE!

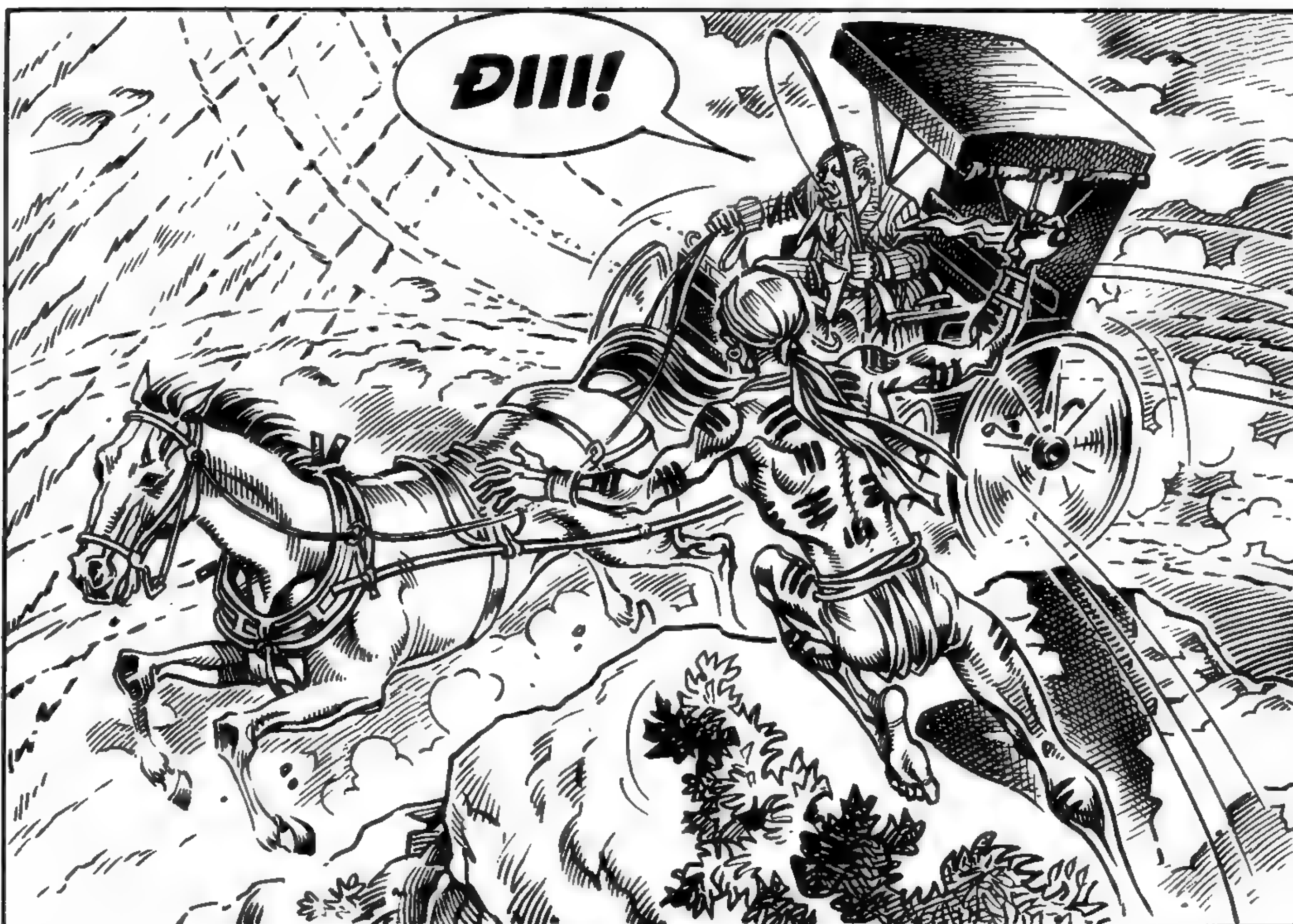

NEMA NIKOGA! MOŽDA SU SE SAKRILI...
TORBA, BRZO!

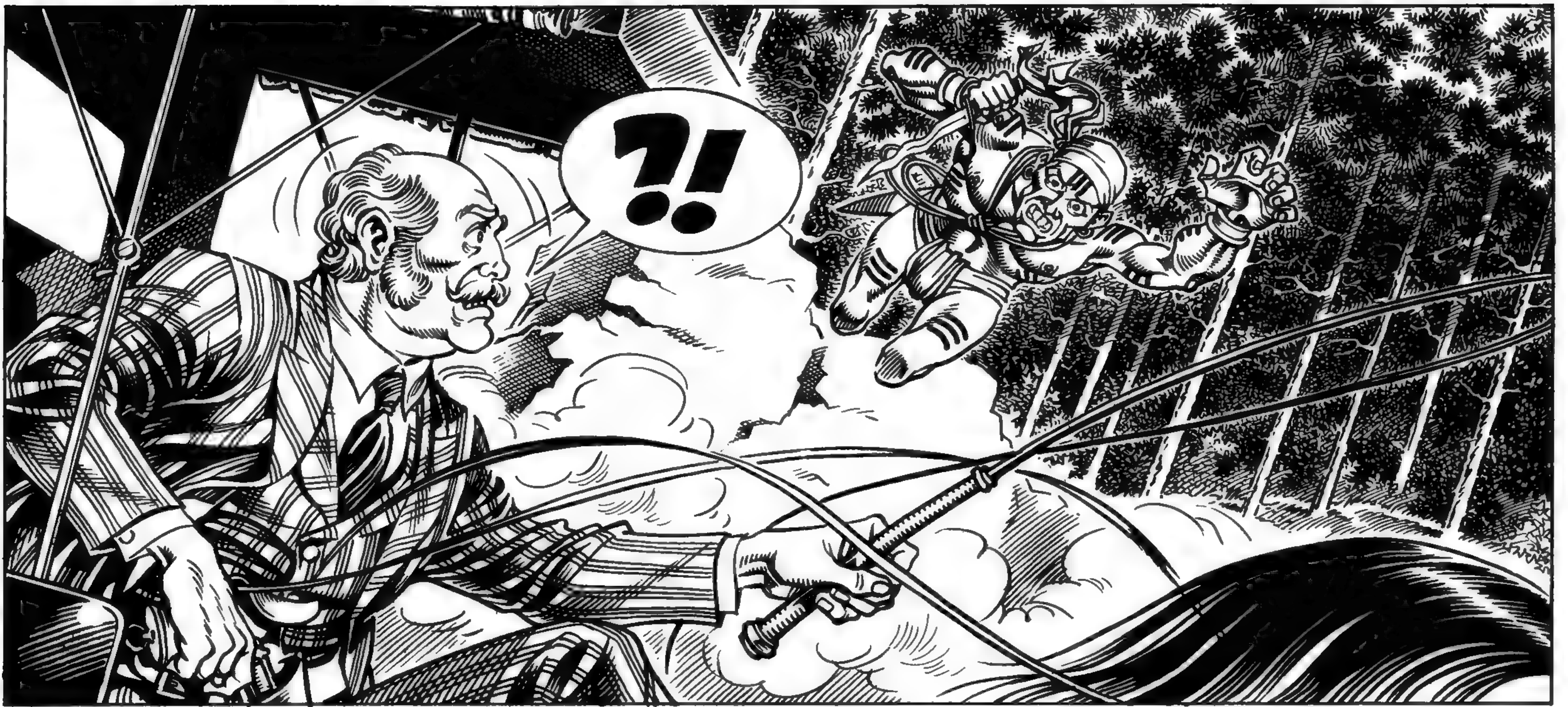

UZEVŠI TORBU...
MORAM DA POBEGNEM DOK JOŠ IMAM VREMENA!

ĐIII!

AJDE! AJDE!

ĐIII!

?!

AH!

AAH!
BANG

KOČIJA! MORAM DA SE VRATIM U KOČI-JU...

MORAM DA POŽURIM...

OH, NE!

MORAM DA SE VRA-TIM NAZ...

!

OPKOLJEN SAM!

NE! NEĆE ME UHVATI-TI!

NEĆETE ME UHVATITI, PROKLET-NICI!

TUM
AH!

ŠFRAŠ

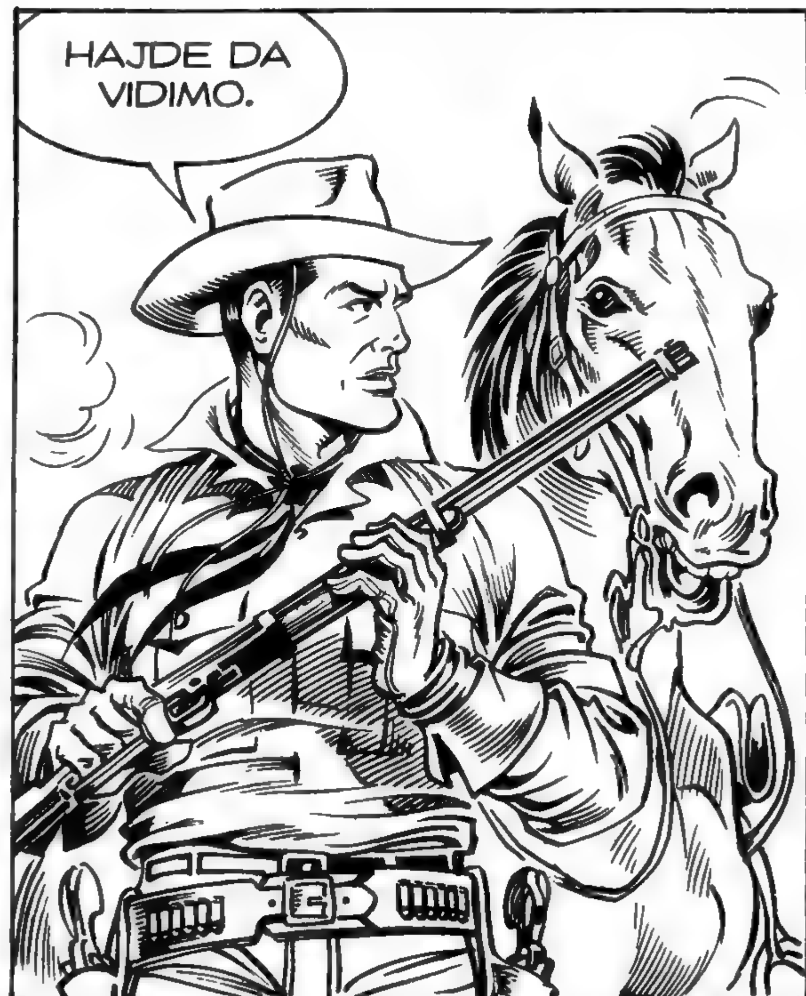
BAŠ U TOM TRENUTKU, NEŠTO NIŽE, NA PUTU...

SJAŠI, KITE!

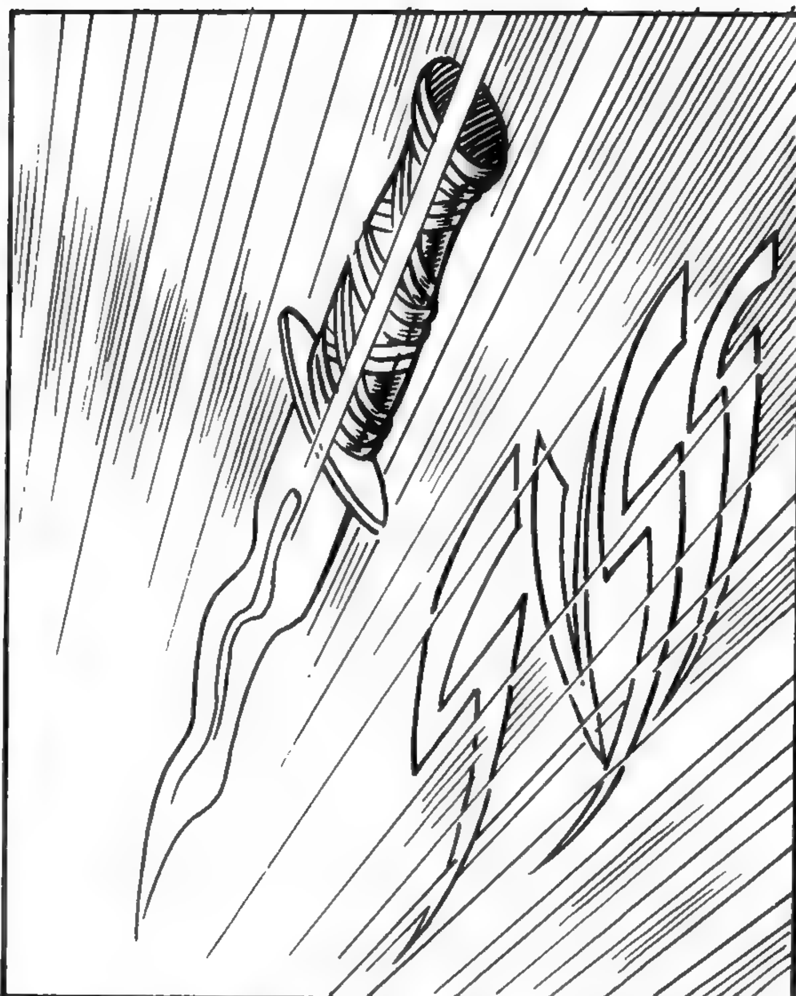

HAJDE DA VIDIMO.

ULRIH! VI NAS ČEKAJTE OVDE I PAZITE NA KONJE!

VAMOS!

UPOMOĆ!

SWISS

AAH!
TUMP

GHH...

BRZO, KITE!

SFRAŠ

?!
KUGO!
TUM
SFRAS

MUNJE I GROMOVI! GLEDAJ!
!

MEĐU DRVEĆEM IZNAD NJIH...

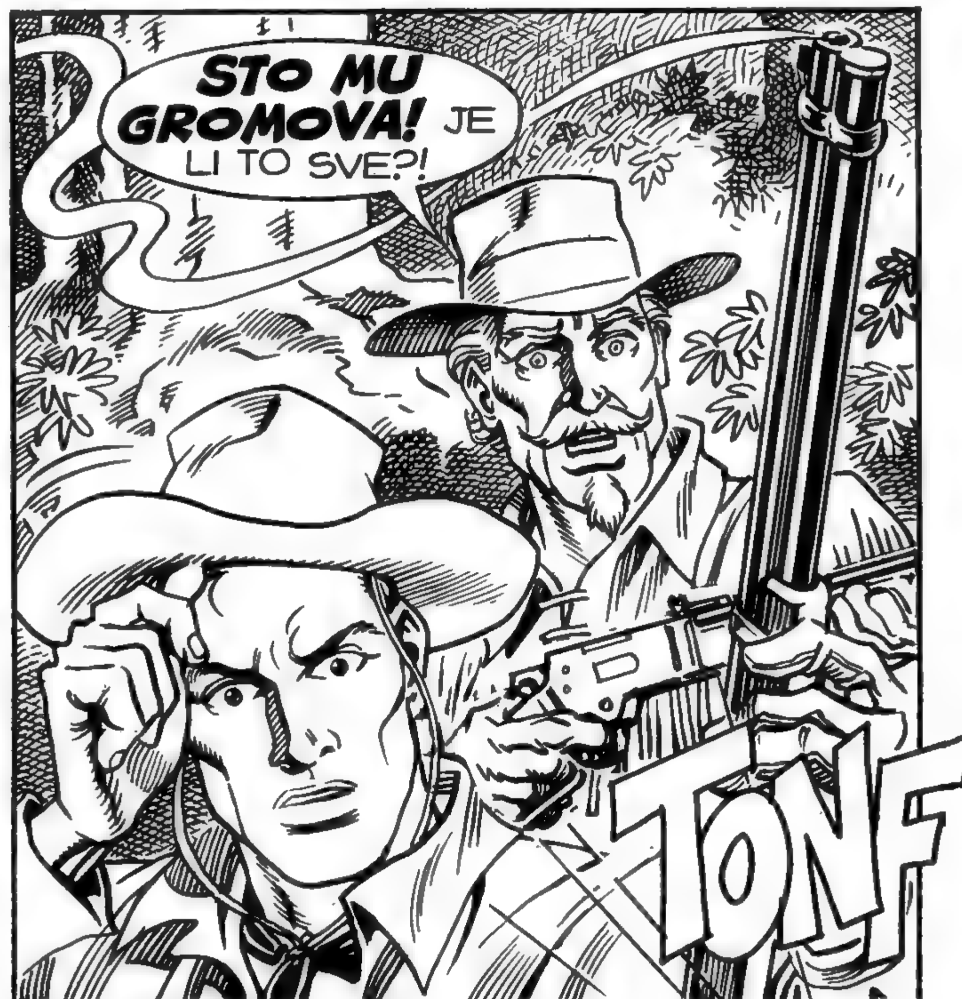

...JEDAN OD TAJANSTVENIH NAPADAČA ZAMAHNUO JE NOŽEM...

...NIŠANEĆI TEKSA...

...KOJI SE, SREĆOM, U TOM TRENUTKU NAGNUO NAD MENINGOVIM TELOM, ZBOG ČEGA GA JE UBOJITO ORUŽJE PROMAŠILO ZA DLAKU...
?!!
THUP

TEKS JE REAGOVAO MUNJEVITO I TRENUTAK KASNIJE ZAGRMELA JE NJEGOVA VINČESTERKA...
!
BANG
BANG
AAH!

NEKA GA PAKAO PROGUTA!
TRAK

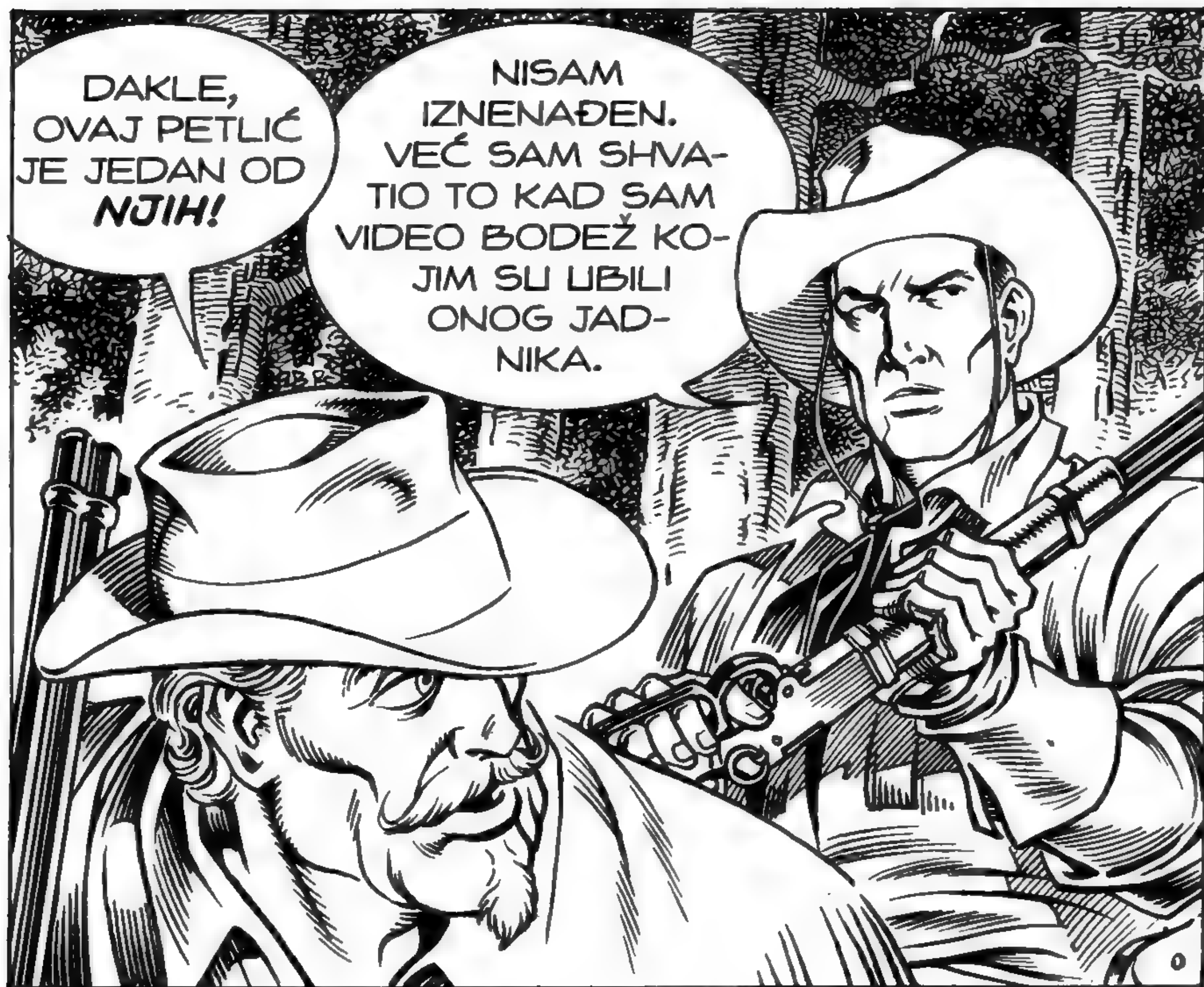

STO MU GROMOVA! JE LI TO SVE?!
TONF

OVA RUŽNA NJUŠKA VEĆ UBA-CUJE UGALJ U PEĆI GOSPODINA SA-TANE!
DOBRO GLEDAJ, KITE! MOŽDA NIJE BIO SAM.

ĐAVOLJIH MI ROGOVA! POGLEDAJ TU TETOVAŽU, TEKSE!

SIMBOL „OSVET-NIKA"!

DAKLE, OVAJ PETLIĆ JE JEDAN OD NJIH!
NISAM IZNENAĐEN. VEĆ SAM SHVA-TIO TO KAD SAM VIDEO BODEŽ KO-JIM SU UBILI ONOG JAD-NIKA.

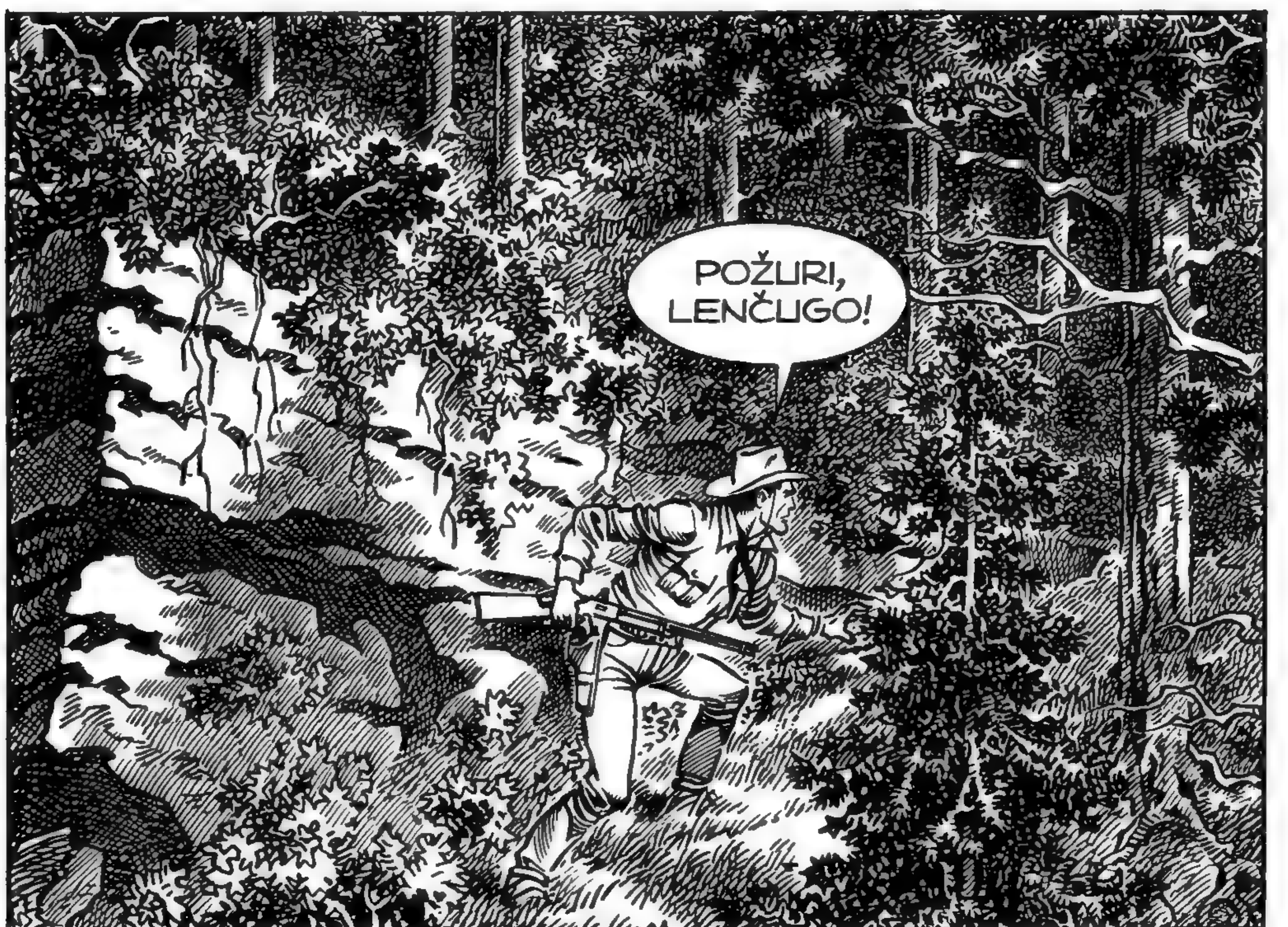

SFRAŠ

!

IMA IH JOŠ, KITE! IDEMO!
ČEKAJ!

STANI, TIKVANE! NE MOŽEŠ UVEK TAKO NEPROMIŠLJENO DA ULEĆEŠ U NEVOLJU!

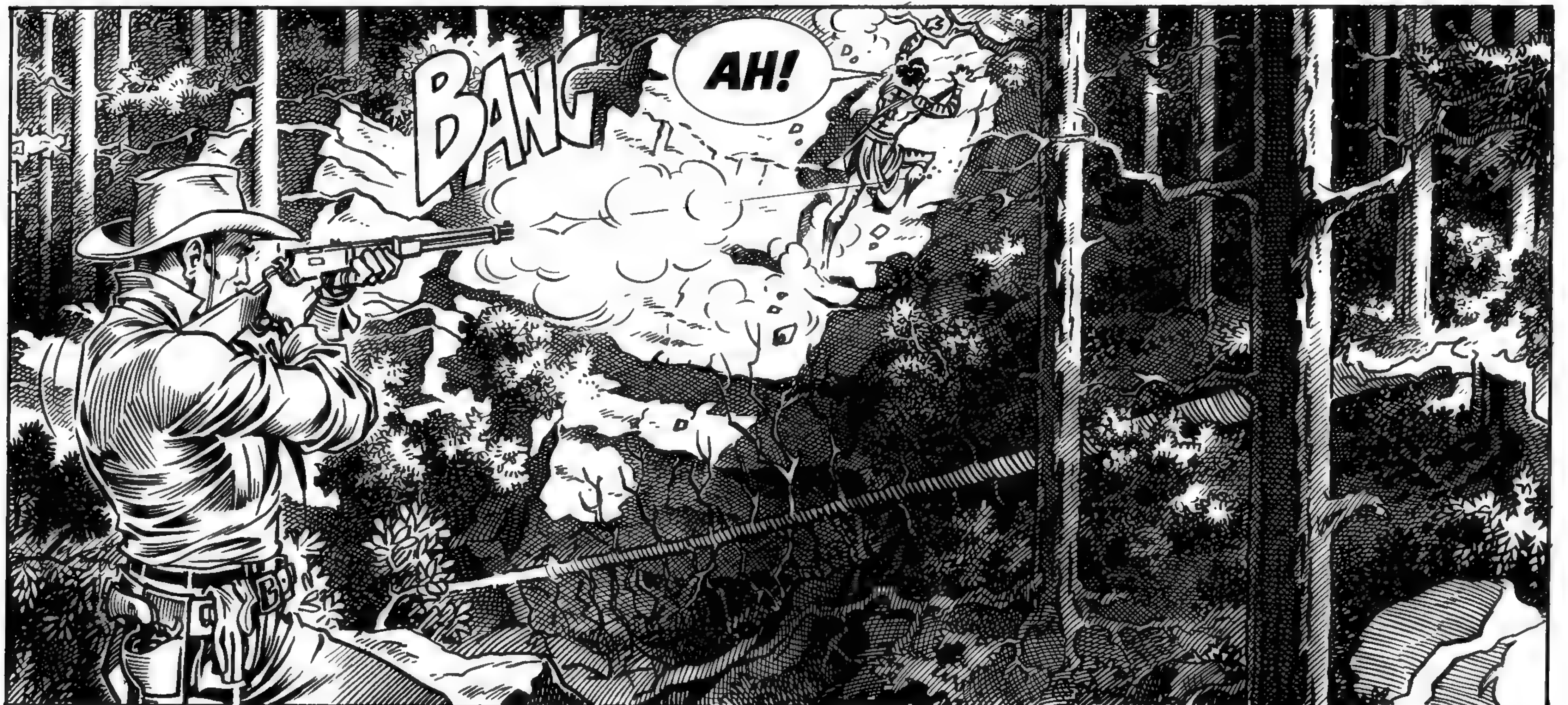

POŽURI, LENČUGO!

POŽURI! BEŽE NAM!

GROMOVI! KAO ZIDU DA GOVORIM!

ENO IH GORE! TROJICA IH JE.

JEDAN MI TREBA ŽIV!

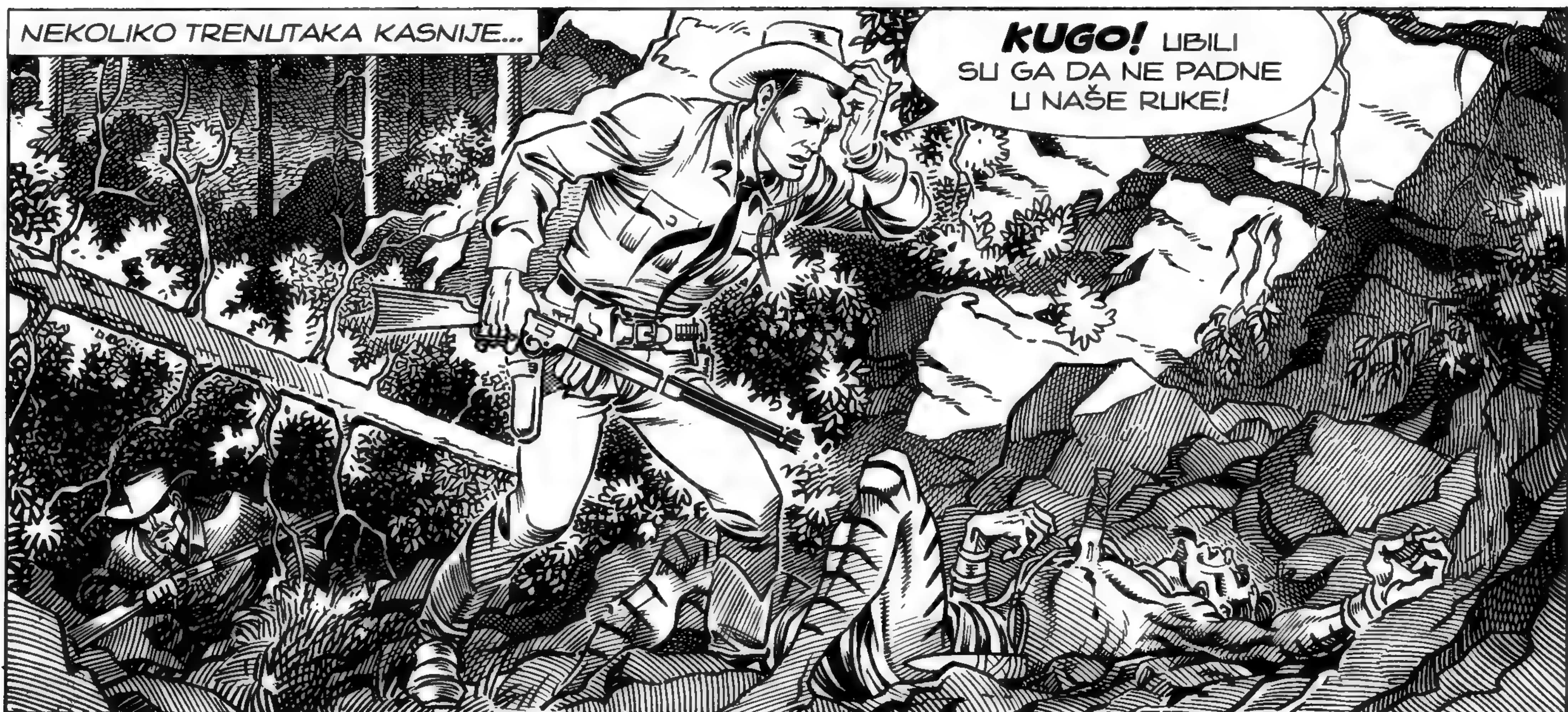

BANG
AH!

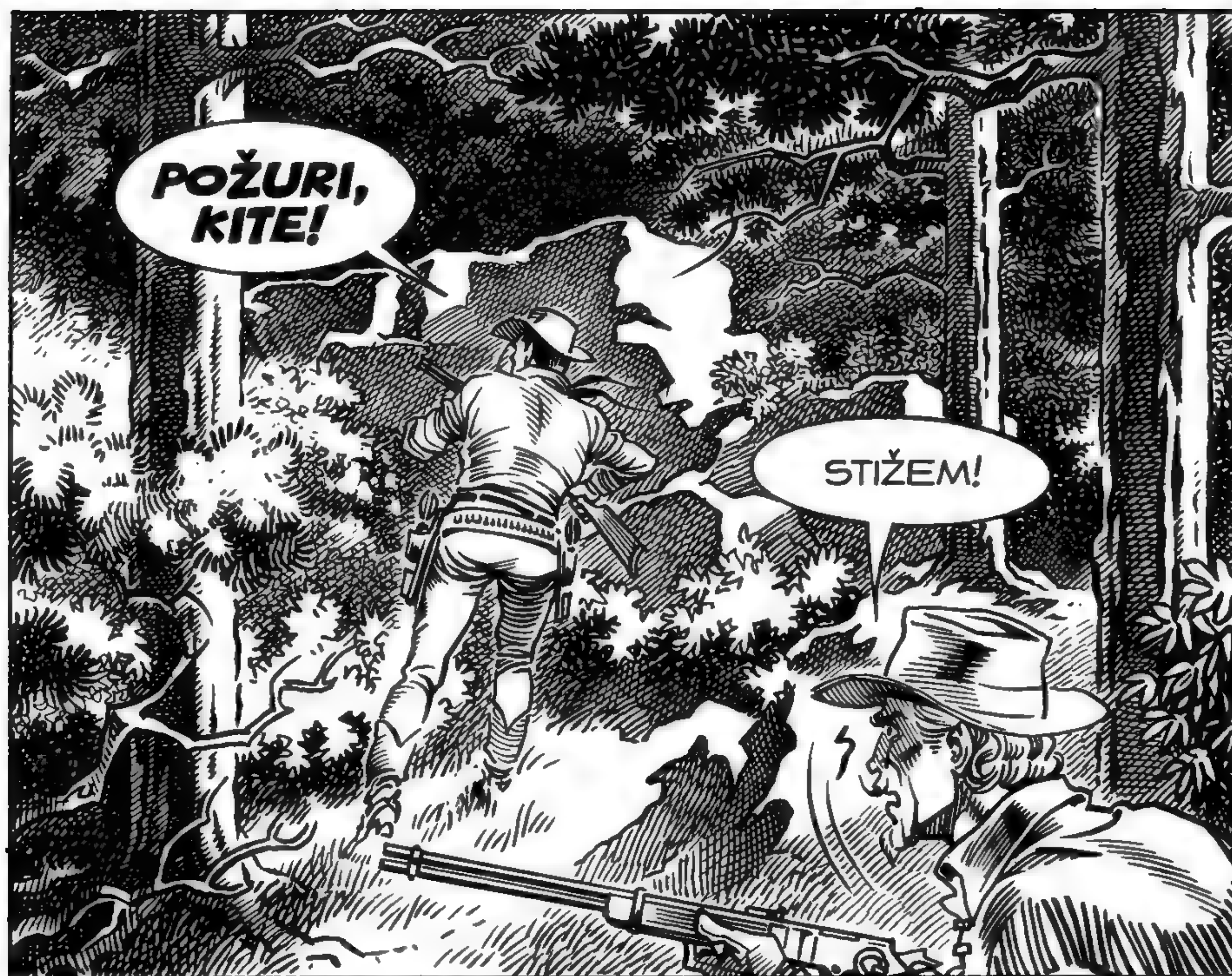

NUKAJ!

?

NE MOGU DA NASTAVIM... DOKRAJČI ME!

SLAVA „OSVETNICIMA"!

NEKOLIKO TRENUTAKA KASNIJE...
KUGO! UBILI SU GA DA NE PADNE U NAŠE RUKE!

POŽURI, KITE!
STIŽEM!

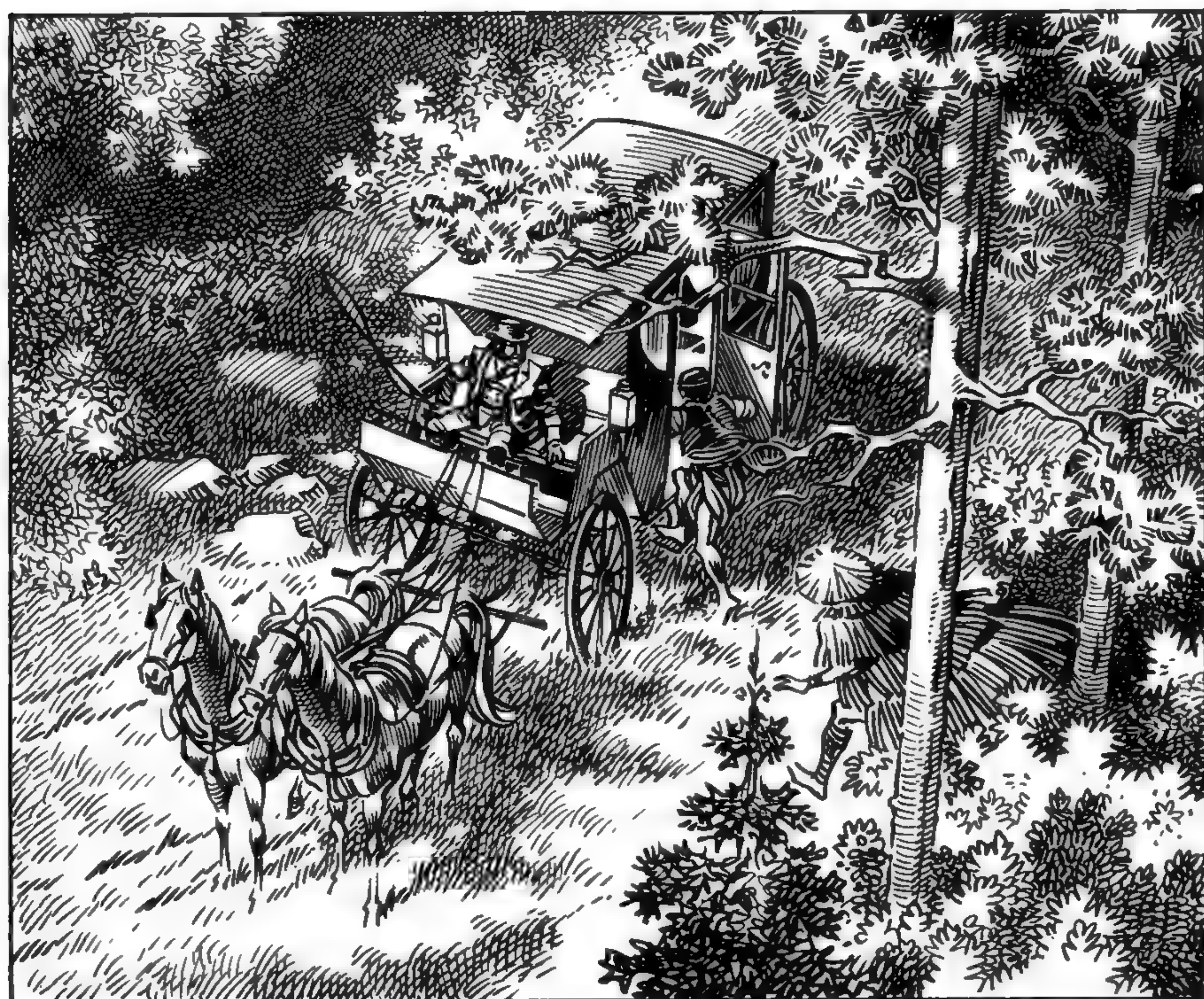

TREBA NAM JEDAN ŽIV AKO HOĆE-MO DA PRO-PEVA.

ALI MALO KASNIJE...
DOĐAVO-LA... NESTA-LI SU!

POŽURI! MORA DA SU TU NEGDE!

BRZO, BRA-TE! KOČIJA JE BLIZU...

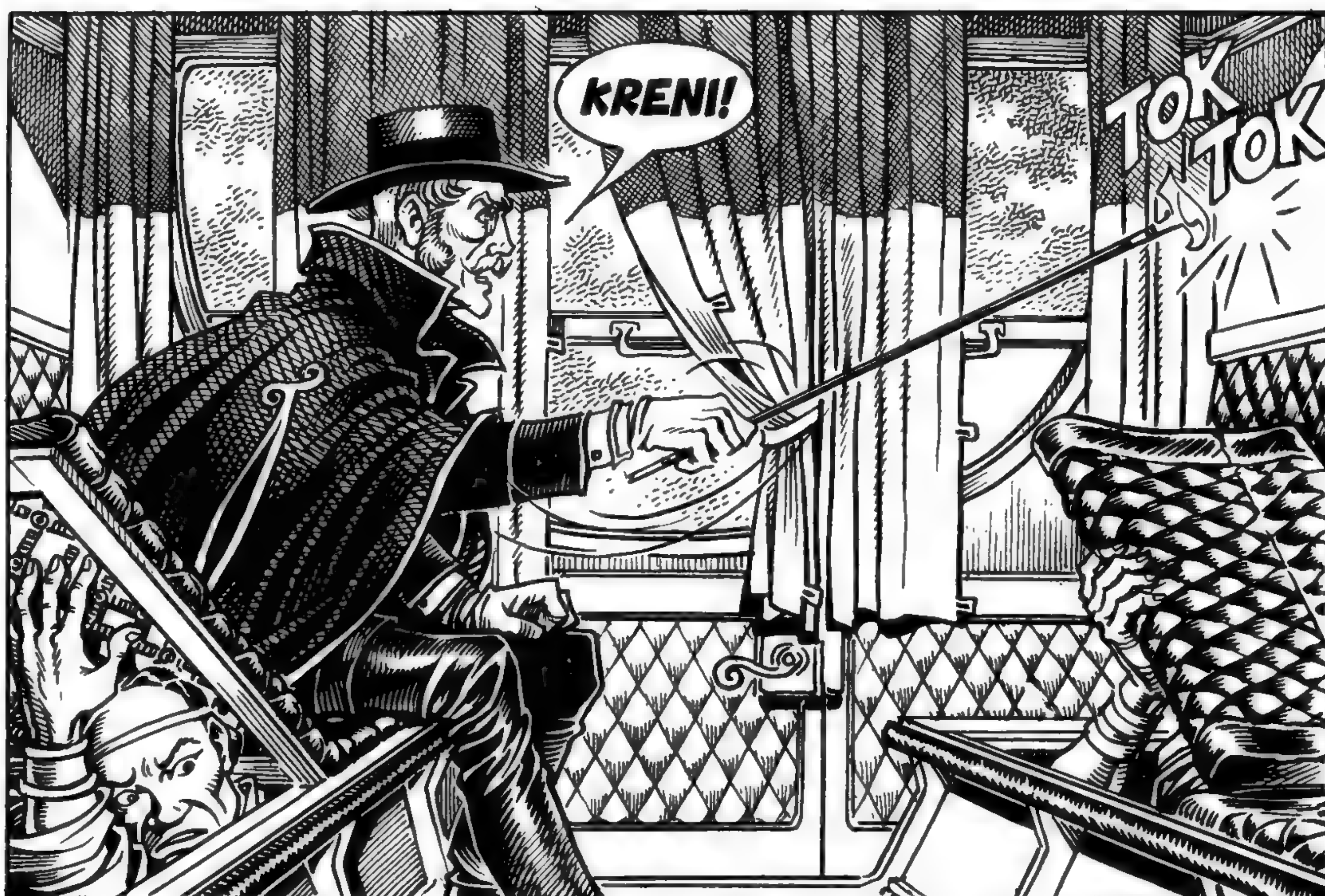
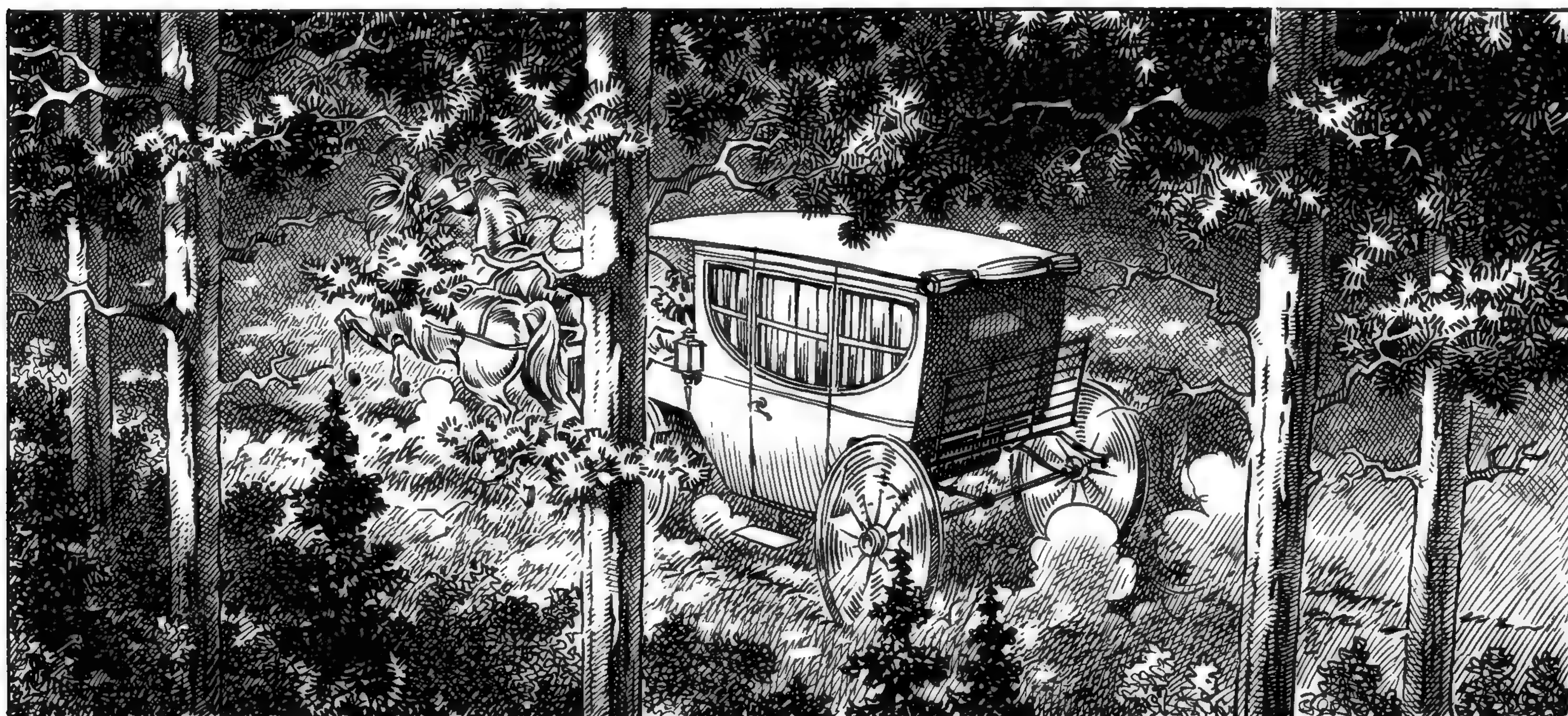

EVO JE! SPASENI SMO.

KAKO TO DA SE VRAĆAJU SAMO DVOJICA?

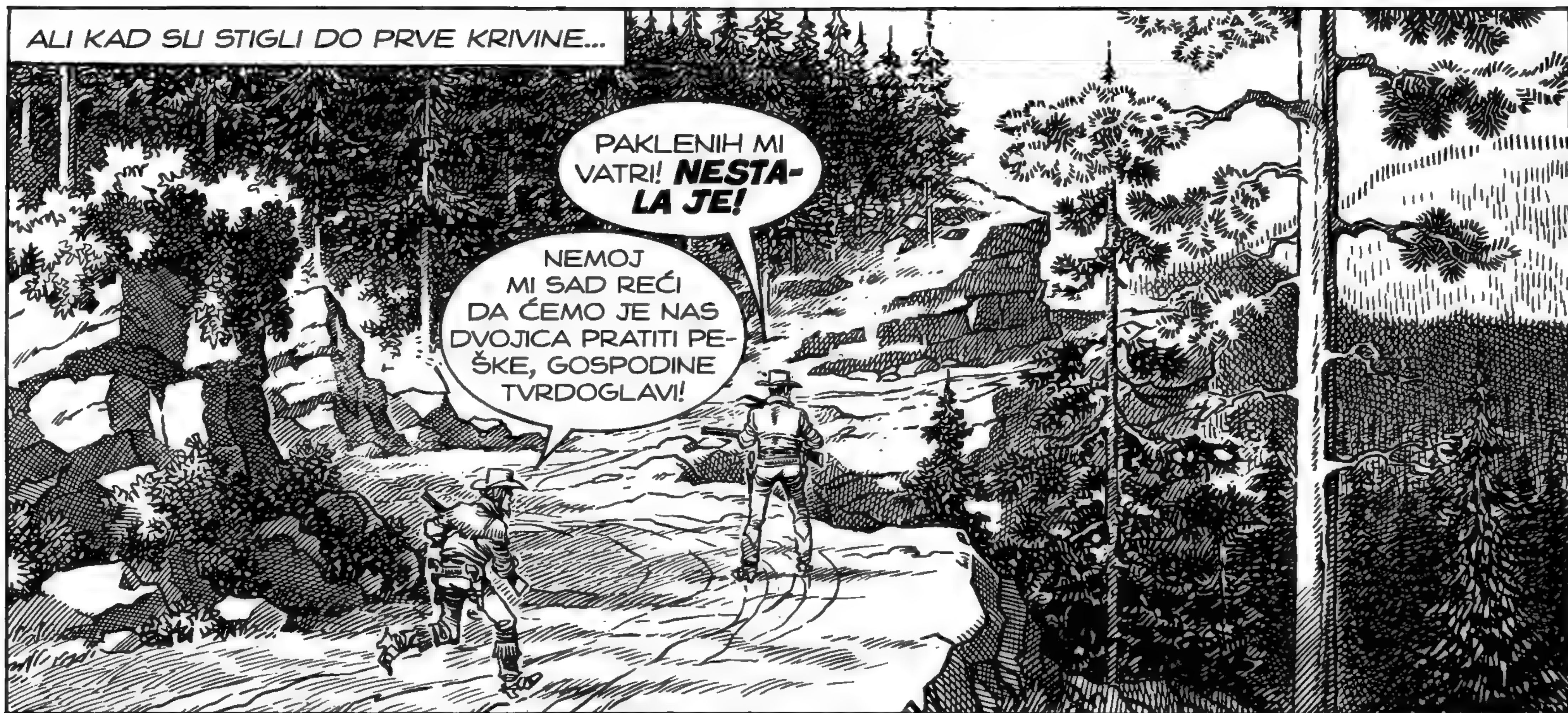

ŠTA SE DESILO SA OSTALIMA?
POŠLO JE PO ZLU, GAZDA... PRATE NAS!

PRATE?! PROKLETSTVO!

SAKRIJTE SE SADA. RAZGOVARAĆEMO JOŠ!

KRENI!
TOK TOK

ISTOVREMENO...
ČUJEŠ LI TAJ ZVUK? TO JE KOČIJA!
ONDA, ZBOGOM!

ĐAVOLA ZBOGOM!
KREĆI!

ALI KAD SU STIGLI DO PRVE KRIVINE...
PAKLENIH MI VATRI! **NESTALA JE!**
NEMOJ MI SAD REĆI DA ĆEMO JE NAS DVOJICA PRATITI PEŠKE, GOSPODINE TVRDOGLAVI!

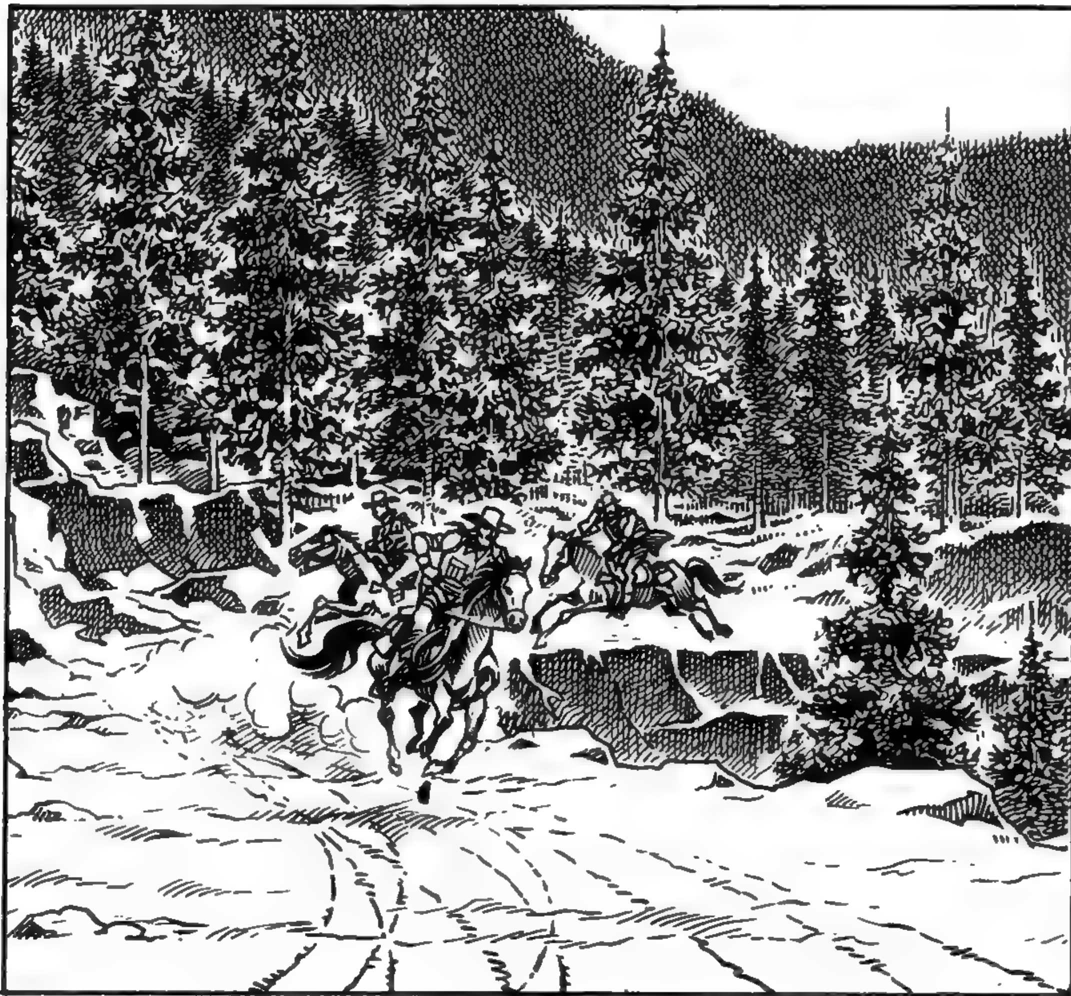

PEŠKE NEĆEMO, ALI ZAR SI ZABORAVIO DA IMAMO DVA DOBRA KONJA? PRATEĆI NJENE TRAGOVE, STIĆI ĆEMO JE.

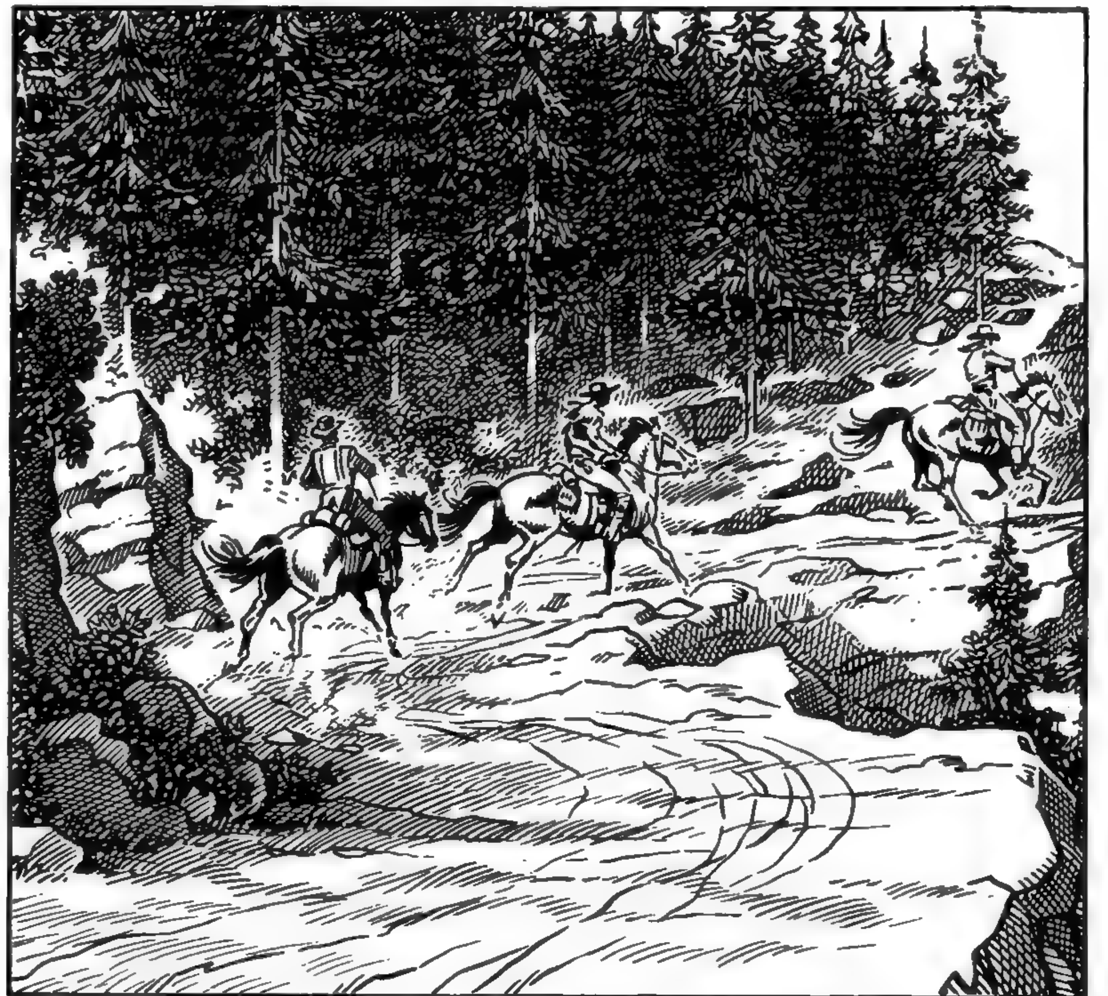

VAMOS!
UFF! JOŠ TRČANJA.

DESET MINUTA KASNIJE...
ŠTA SE DOGODILO, VILERU?
NIJE TRENUTAK, ULRIH. OBJASNIĆU VAM USPUT.

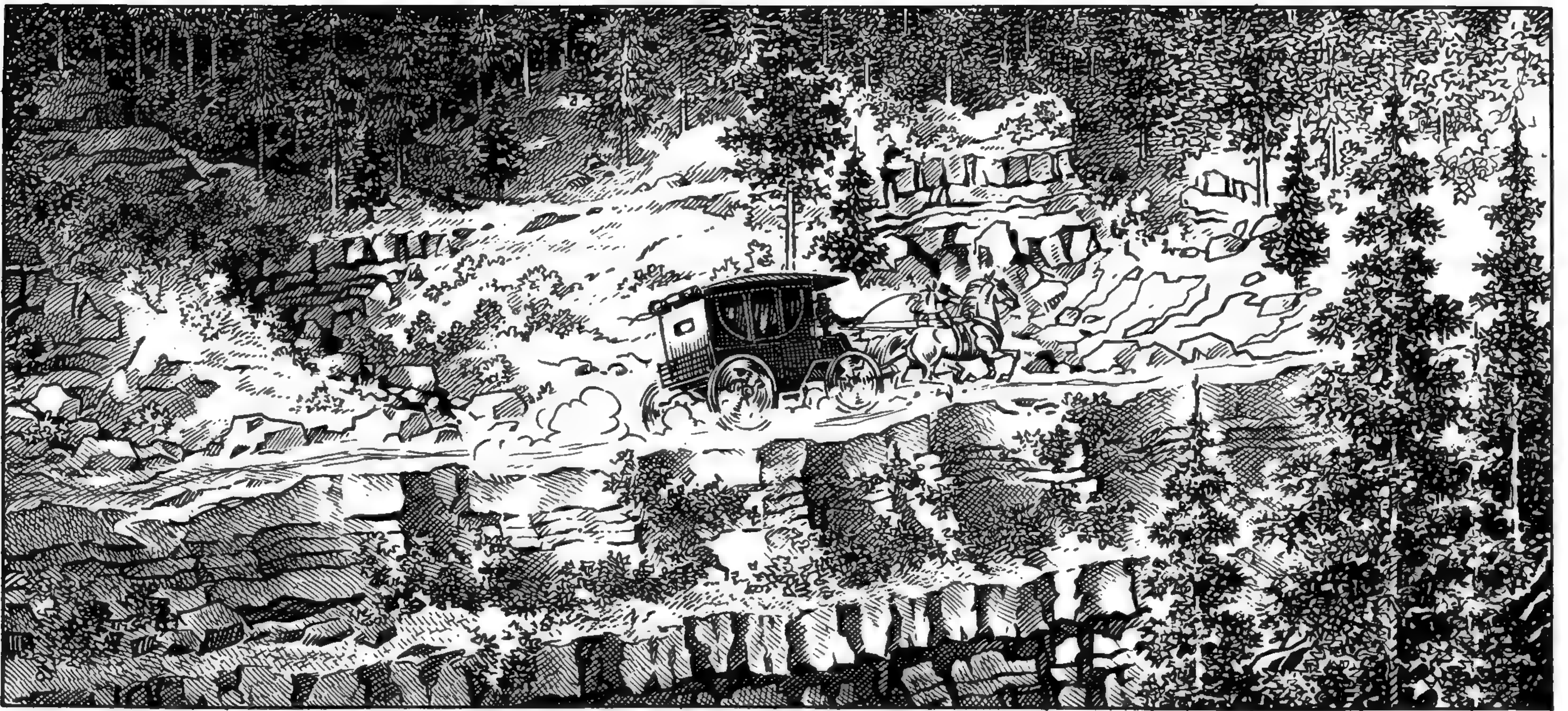

BRZO, IDEMO!

PRATITE NAS!

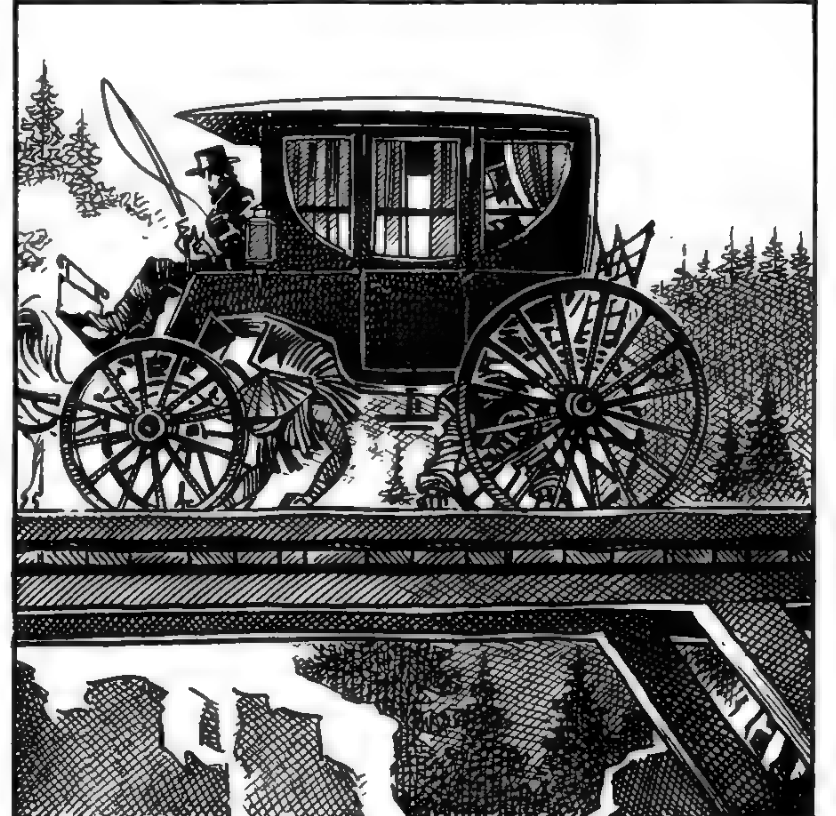

KOČIJA JE U MEĐUVREMENU NASTAVILA SVOJIM PUTEM, DA BI U JEDNOM TRENUTKU NAPUSTILA GLAVNI PUT I UŠLA U JEDNU OD USKIH I KRIVUDAVIH SPOREDNIH DOLINA.

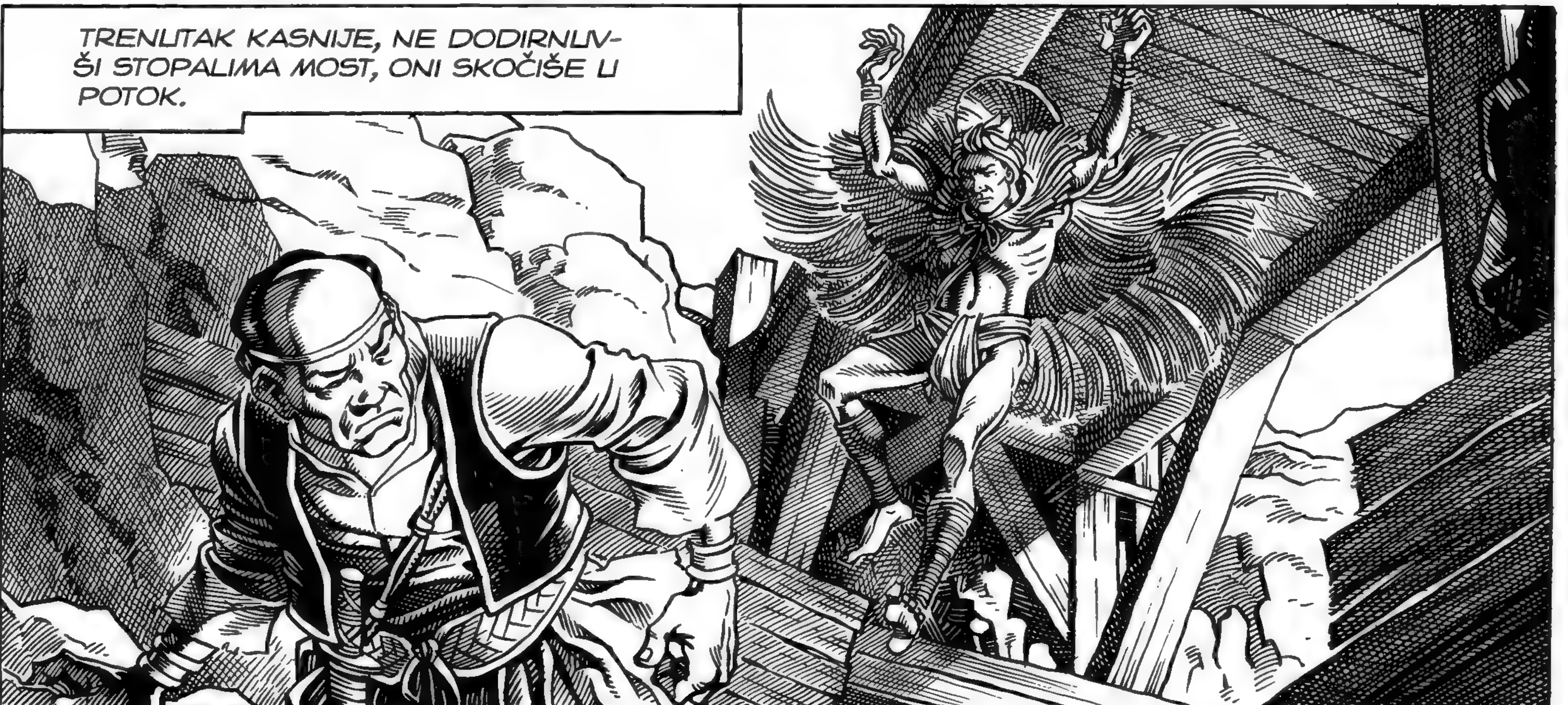

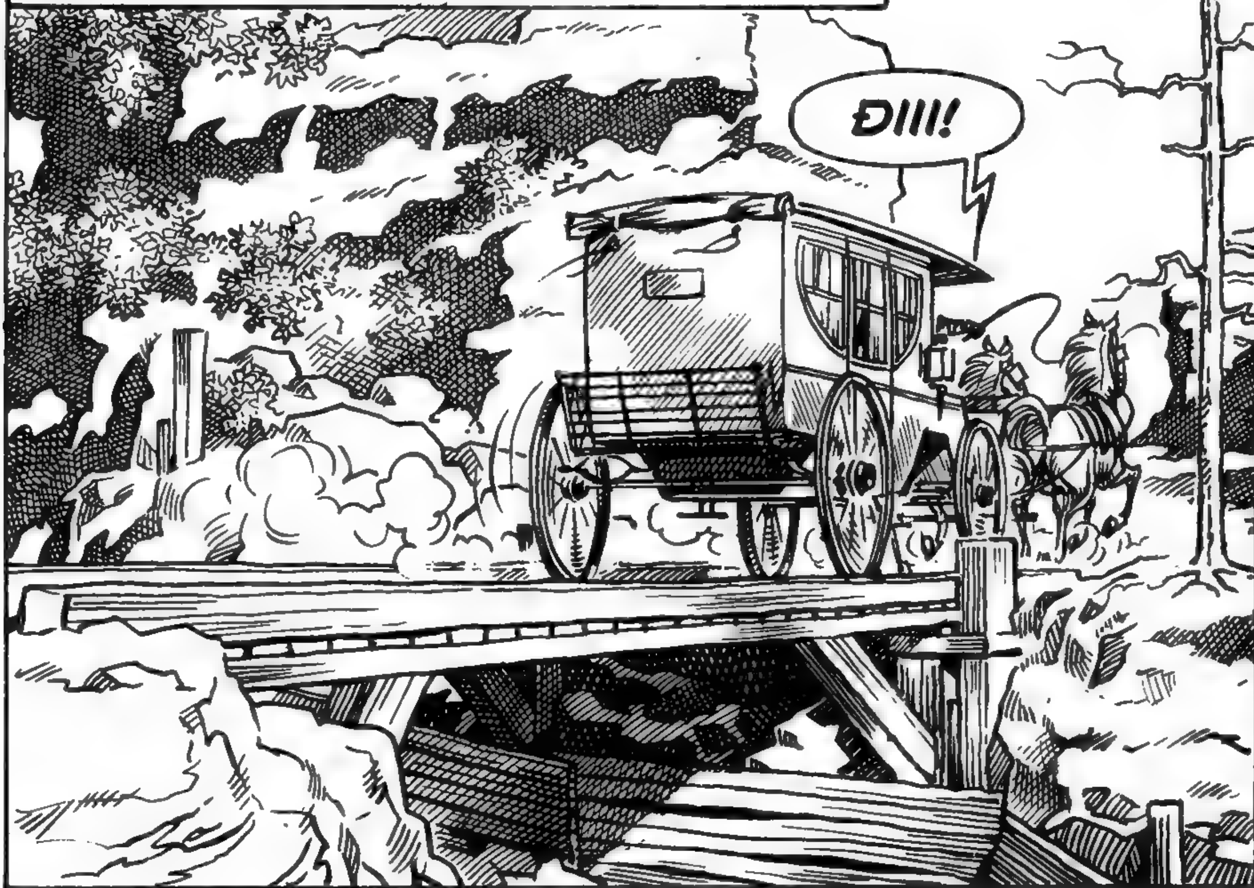
ALI MALO KASNIJE, BEZ IJEDNE RAZMENJENE REČI IZMEĐU PUTNIKA I KOČIJAŠA, TEŠKO VOZILO ZAUSTAVILO SE NA MOSTIĆU PREKO POTOKA.
STANITE, LEPOTANI!

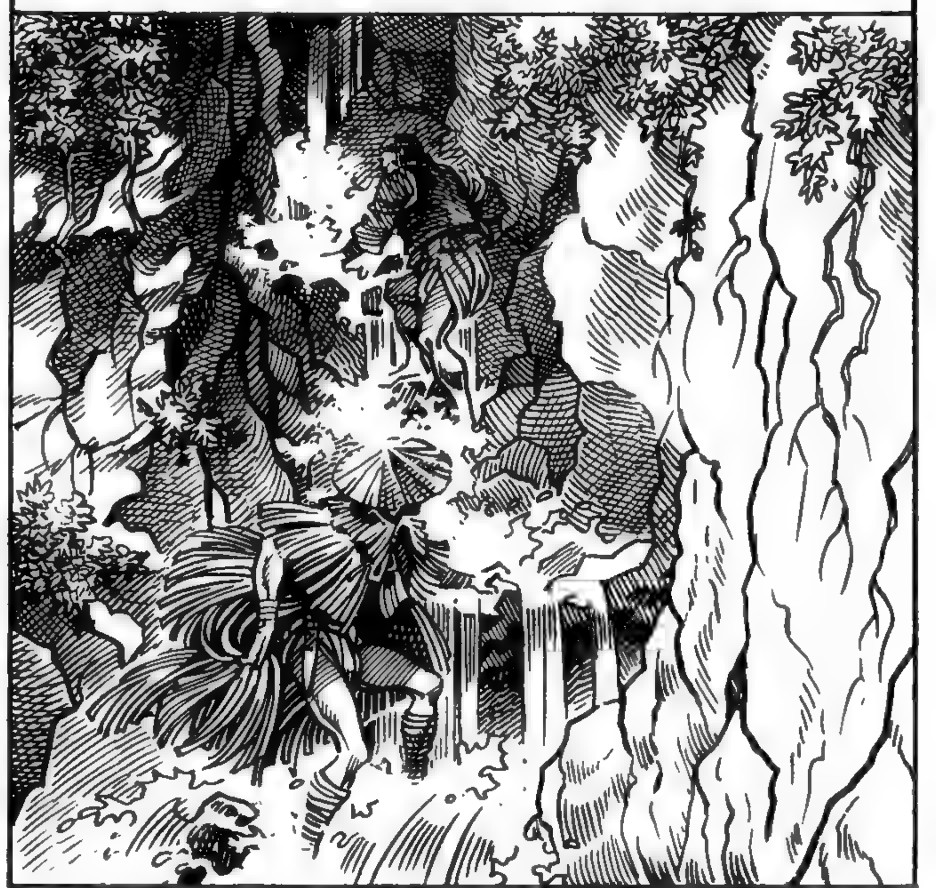

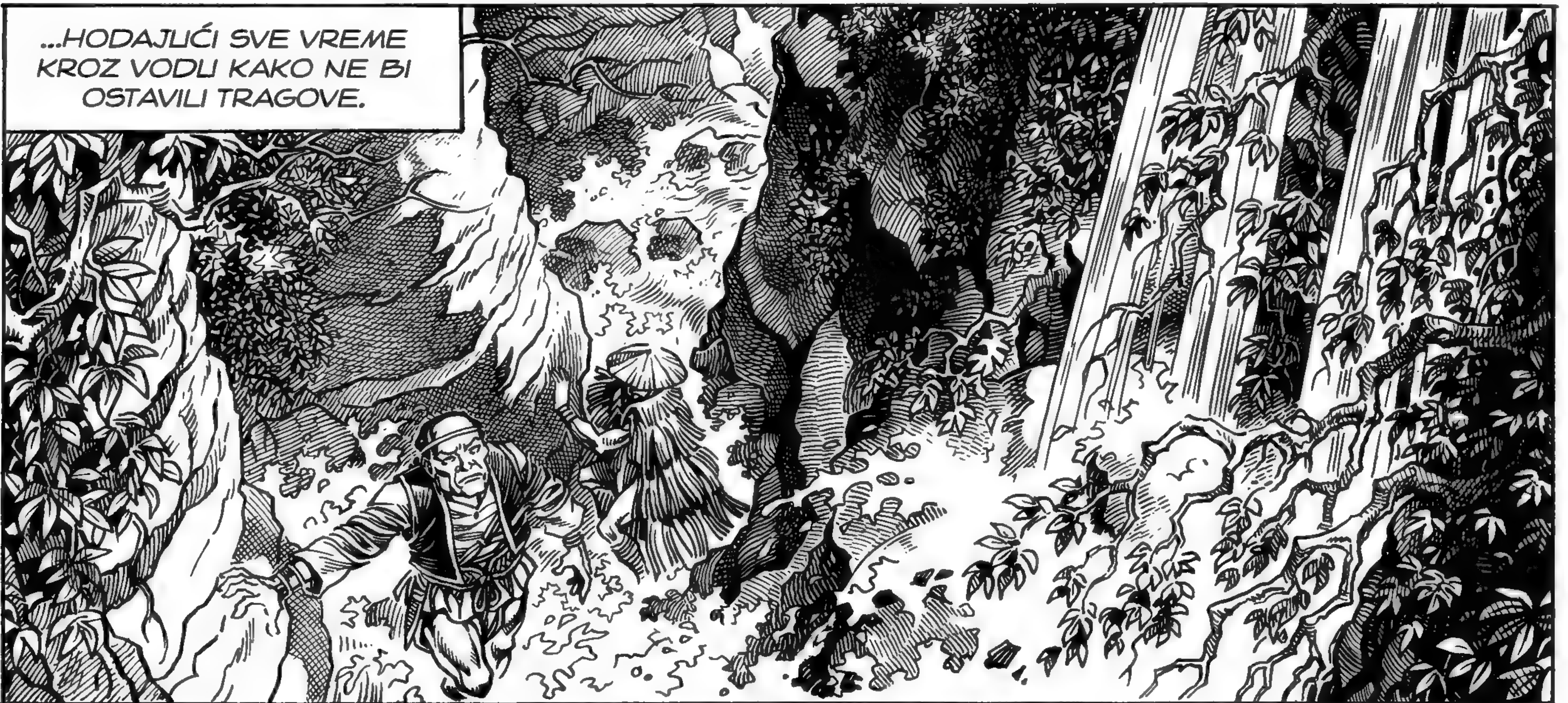
PUTNIK IZNUTRA OTVARA SKLONIŠTE, A DVOJICA „OSVETNIKA" ŽURE DA IZAĐU...

TRENUTAK KASNIJE, NE DODIRNUVŠI STOPALIMA MOST, ONI SKOČIŠE U POTOK.

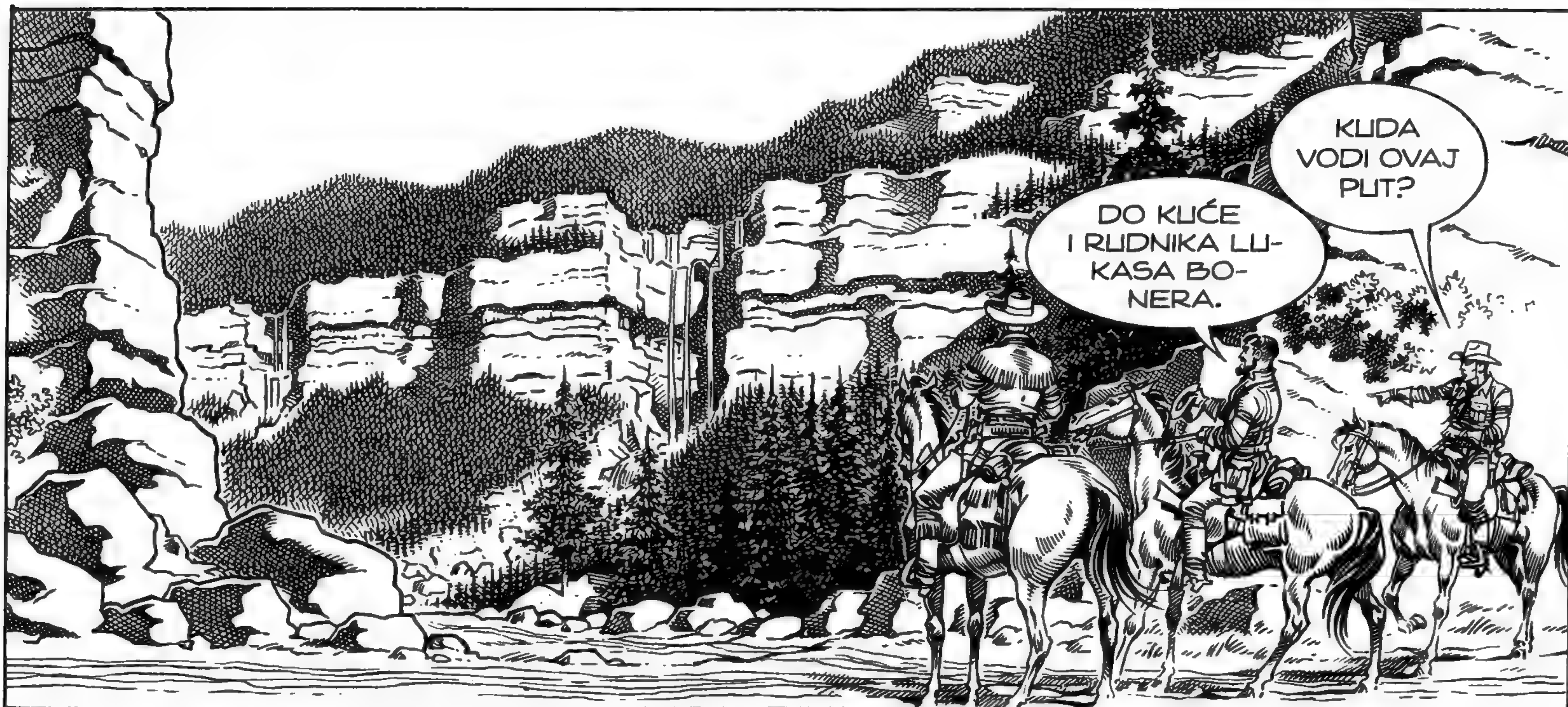

I DOK JE KOČIJA NASTAVLJALA SVOJIM PUTEM...
ĐIII!

...DVOJICA „OSVETNIKA" KRENULI SU UZ POTOK...

...HODAJUĆI SVE VREME KROZ VODU KAKO NE BI OSTAVILI TRAGOVE.

ISTOVREMENO, DALJE U DOLINI...
STOJ!

ŠTA JE, SATANO?
OVDE SU SKRE-NULI...

KUDA VODI OVAJ PUT?
DO KUĆE I RUDNIKA LUKASA BONERA.

IMA LI KOČIJU TAJ BONER?
DA, NARAVNO... VEOMA JE IMUĆAN... POSEDUJE SVA RUDARSKA PRAVA U OVOJ DOLINI.

UHM!

PREMA VAŠEM SAZNANJU, DA LI JE I ON MOŽDA BIO MEĐU ONIMA KOJI SU SE KRETALI ONE NOĆI KADA SU UBIJENI BARIMOR I NJEGOVA ŽENA?
GOSPODIN BONER?

DA... NARAVNO... ŠERIF MI JE REKAO DA JE JEDNA OD KOČIJA KOJE SU PROŠLE BLOKADU BILA UPRAVO ONA GOSPODINA BONERA...
VRLO ZANIMLJIVO.

HAJDE, NASTAVIMO PUT!
HEJ!

MOŽE LI SE ZNATI ŠTA TI SE VRZMA PO GLAVI, SATANO? IZGLEDAŠ KAO GONIČ KOJI JE UPRAVO NAMIRISAO DIVLJAČ.
ĆUTI I MAMUZAJ!

NEMOJTE MI REĆI DA VAŠ PRIJATELJ SUMNJA NA GOSPODINA BONERA?
TEKS? NE POZNAJETE GA. TAJ PAKLENI UGARAK BI I U SVOJU BABU POSUMNJAO!

AKO JE TAKO, NA POGREŠNOM STE PUTU, VILERU! GOSPODIN BONER JE JEDAN OD NAJPOŠTOVANIJIH LJUDI U DOLINI...
STVARNO?

VALJDA JESTE!

ALI DOZVOLITE DA VAM KAŽEM JEDNU STVAR, ULRIH... DA SAM U ŽIVOTU STAVLJAO U DŽEP PO POLA DOLARA ZA SVAKOG „DŽENTLMENA" KOJI SE NA KRAJU POKAZAO KAO PREVARANT SA ĐONOM UMESTO OBRAZA, SADA BIH BIO NAJBOGATIJI ČOVEK NA SVETU.

TI SI MI SVEDOK, STARA SOVO... RECI MU!
UH! TO JE ŽIVA ISTINA!

TJA, VILERU, U SLUČAJU GOSPODINA BONERA SAM GOTOVO SIGURAN DA GREŠITE.
IPAK STE DODALI JEDNO „GOTOVO"...

...A KO ZNA, MOŽDA ĆETE USKORO U POTPUNOSTI PROMENITI MIŠLJENJE!

ZA TO VREME, NAPUSTIVŠI POTOK, DVOJICA „OSVETNIKA" SKRENUŠE UZ MALI VODOPAD...

...ŠTO IZBIJA DIREKTNO IZ PEĆINE...

...U KOJU UĐOŠE BEZ TRENUTKA OKLEVANJA.

NAKON ŠTO SU PREŠLI JEDAN DEO PUTA...

...ZAUSTAVIŠE SE, SIGURNIM POKRETIMA POMERIŠE JEDAN KAMEN I OTKRIŠE UZAK PROLAZ KOJI SE OTVARA U ZIDU.

NJIH DVOJICA PROĐOŠE KROZ UZAK OTVOR...

...KOJI ODMAH POTOM PAŽLJIVO ZATVORIŠE.
SKRATC

ZATIM, ZAPALIVŠI BAKLJE, PROĐOŠE KROZ PRIRODNI TUNEL...

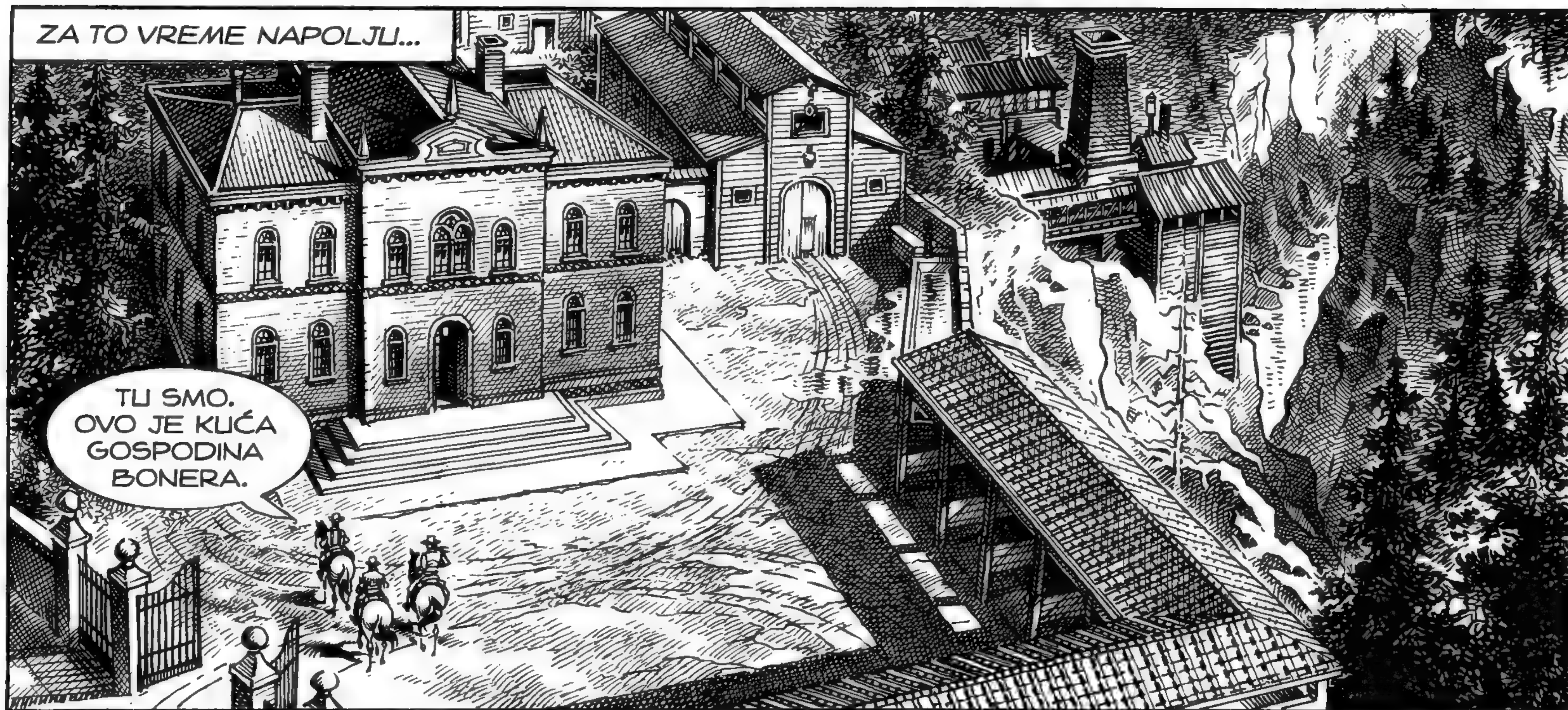

...KOJI IH, POŠTO SU ZAŠLI STOTINAK METARA U UTROBU PLANINE...

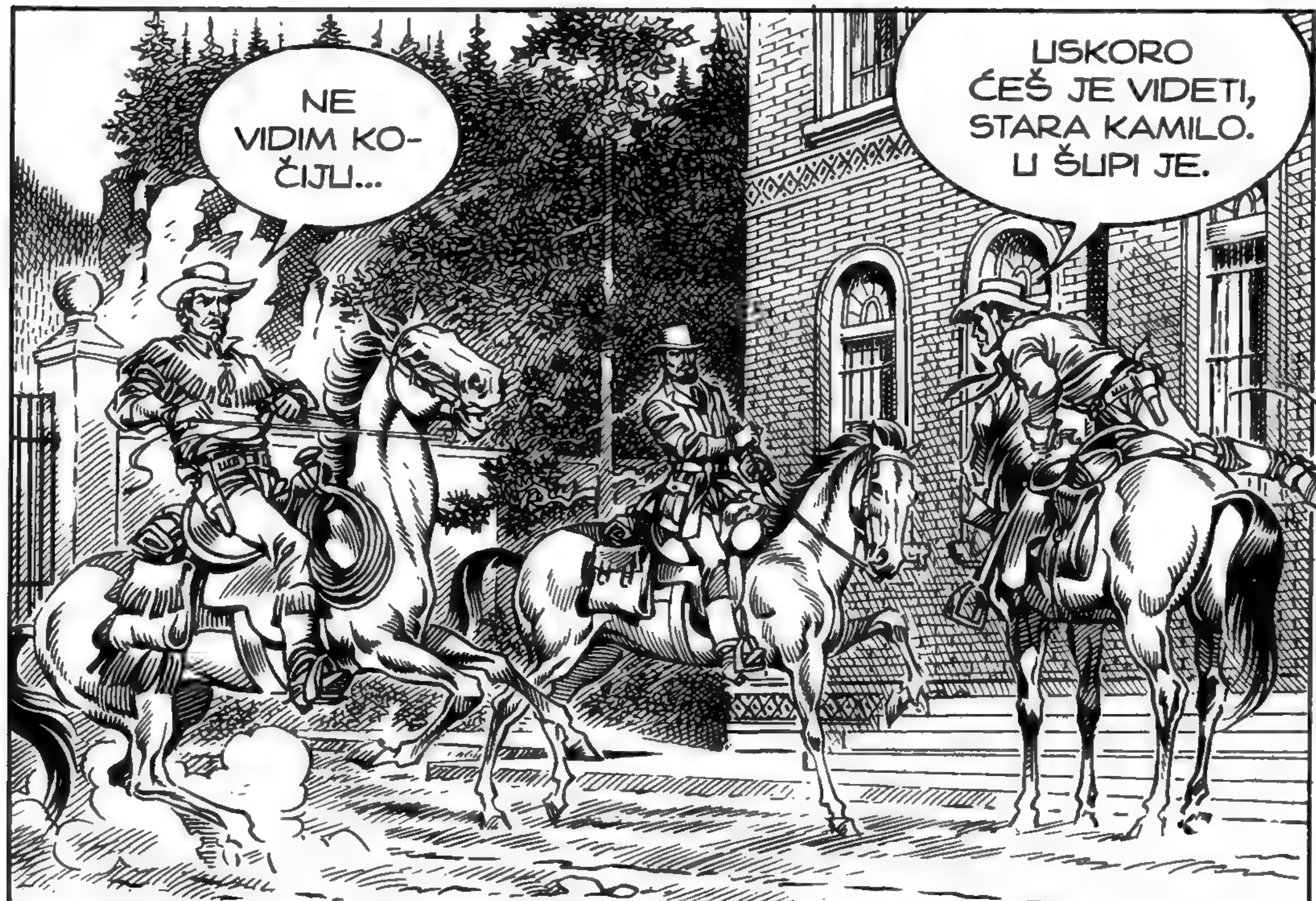

...DOVEDE DO MASIVNIH DRVENIH VRATA, NA KOJA ZAKUCAŠE NEKOLIKO PUTA.
KUC
KUC

...DOK SVA TROJICA NE STIGOŠE DO PROSTRANE PODZEMNE ODAJE U KOJOJ SE NALAZI JOŠ TRIDESETAK OSOBA SLIČNIH NJIMA. TO JE TAJNA JAZBINA **„OSVETNIKA"!**

ZA TO VREME NAPOLJU...
TU SMO. OVO JE KUĆA GOSPODINA BONERA.

NE VIDIM KO-ČIJU...
USKORO ĆEŠ JE VIDETI, STARA KAMILO. U ŠUPI JE.

NA ZEMLJU, AMIGOS!

MORA DA JE ONO ŠUPA... ŠTA KAŽETE DA ODE-MO I BACIMO POGLED?
?
NEMAM NIŠTA PROTIV, MISTER!

ALI SE NADAM DA ĆETE PRVO TRAŽITI DOZVOLU.

!
OVAJ... POZDRAV, GOSPODINE BONERU!

MOJE POŠTOVANJE, GOSPODINE VINKELRIDE. DA LI BISTE MI PREDSTAVILI SVOJE DRUGOVE?
NARAVNO, GOSPODINE BONERU...

IZVINITE ŠTO SMO VAM OVAKO BUČNO BANULI U KUĆU... ALI...

„ALI"?

OVAJ... MOŽDA JE BOLJE DA VAM ODMAH PREDSTAVIM SVOJE PRATIOCE, **TEKSA VILERA** I **KITA KARSONA**... DVOJICU ČUVENIH RENDŽERA IZ TEKSASA, KOJE JE KAPETAN DEVLIN IZ POLICIJE SAN FRANCI-SKA POSLAO DA ISTRAŽE „OSVETNIKE".
AH! ODLIČNA VEST!

DRAGO MI JE ŠTO TO KAŽETE, GOSPODINE BONERU.

DOBRO, GOSPODO... MISLITE LI DA ĆETE USPE-TI?
DA POKORIMO SLEDBENIKE ČUVENE SEKTE? MOŽETE SE KLADITI U TO!
TAMAN POSLA DA PROPUSTI PRILIKU ZA RAZMETA-NJE!

A DA VAM KAŽEMO PRA-VO, VEĆ SMO POČELI.
POČELI?

TROJICA TIH PETLIĆA VEĆ LOPATAJU UGALJ U PAKLU, IAKO, NAŽALOST, NISMO USPE-LI DA SPREČIMO NOVO BRU-TALNO UBISTVO...
KAKO?! JOŠ NEKO JE MRTAV?

JA ZAISTA...
O KOME SE RADI OVOG PUTA?
GOSPODIN ULRIH NIJE VIDEO TELO, PA NE MOŽE DA VAM ODGOVORI.

MOGU LI DA ZNAM ŠTA SE DESILO?
NARAVNO.

TEKS UKRATKO ISPRIČA ŠTA SE DOGODILO, NE KRIJUĆI SVOJU SUMNJU DA SU „OSVETNICI" POBEGLI KOČIJOM ČIJI SU IH TRAGOVI DOVELI BAŠ TU.

ŠTA? HOĆETE DA KAŽETE DA SE TA KOČIJA UPUTILA KA MOJOJ KUĆI?
STO POSTO SAM SIGURAN.

HMM! SAD RAZUMEM ZAŠTO STE HTELI DA POGLEDATE MOJU ŠUPU...
JOŠ NISAM ODUSTAO OD TOGA.

ŠALITE SE?
NI NAJMANJE.

SHVATATE LI DA ME OPTUŽUJETE ZA...
ZA ŠTA?

PA... DA SAM... DA SAM NA NEKI NAČIN UMEŠAN U TU STVAR...
GLUPOSTI!

JESAM LI MOŽDA ISKAZAO SUMNJU DA STE VI BILI U TOJ KOČIJI?
PA, TO JE MOJA LIČNA KOČIJA... NIKO DRUGI JE NE KORISTI!

NE ŽURITE DA TO KAŽETE... ZAR NIJE MOGLA BITI UZETA BEZ VAŠEG ZNANJA?
NEMOGUĆE, ZNAO BIH. DANAS SAM MORAO DA RADIM OBRAČUN, I NISAM MRDNUO IZ KUĆE.

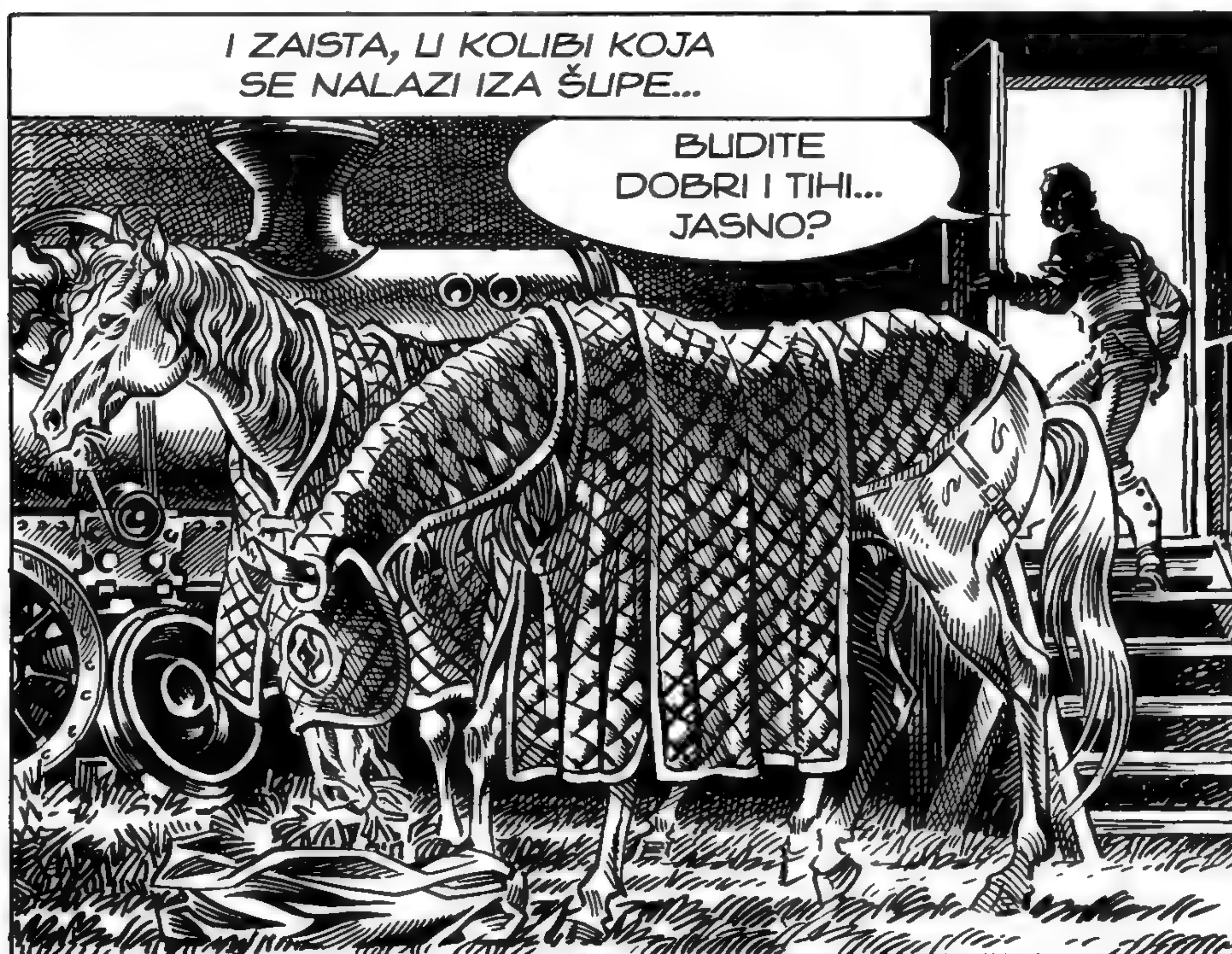

MOŽEMO LI DA POGLEDAMO ŠUPLJU ILI NAMERAVATE DA NAS SPREČITE?
DA VAS SPREČIM? S KOJIM RAZLOGOM?

DOĐITE, POKAZAĆU VAM PUT.

MOŽE LI SE ZNATI ŠTA SE NADATE DA ĆETE OTKRITI?
NEKOLIKO STVARČICA, GOSPODINE BONERU. PRVO, DA LI JE KOČIJA U ŠUPI.

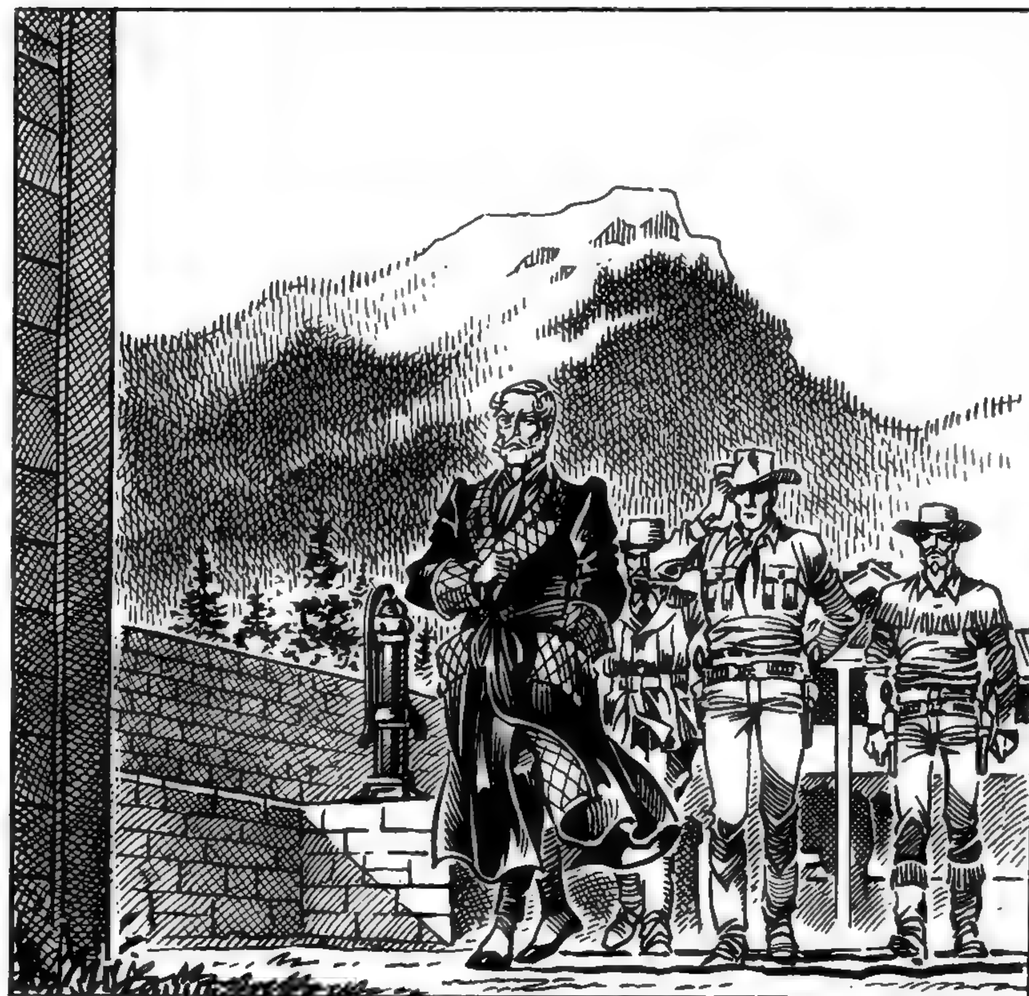

DRUGO... TJA, TO ĆU VAM USKORO REĆI.
KAKO HOĆETE.

DRUGO, HOĆEŠ DA PROVERIŠ JESU LI KONJI JOŠ OZNOJENI. LUKAV SI, PRIJATELJU... ALI SI NAIŠAO NA LUKAVIJEG OD SEBE!

I ZAISTA, U KOLIBI KOJA SE NALAZI IZA ŠUPE...
BUDITE DOBRI I TIHI... JASNO?

MORAM DA POŽURIM!

GAZDA NE MOŽE VIŠE DA IH ZADRŽAVA A DA NE POSUMNJAJU.

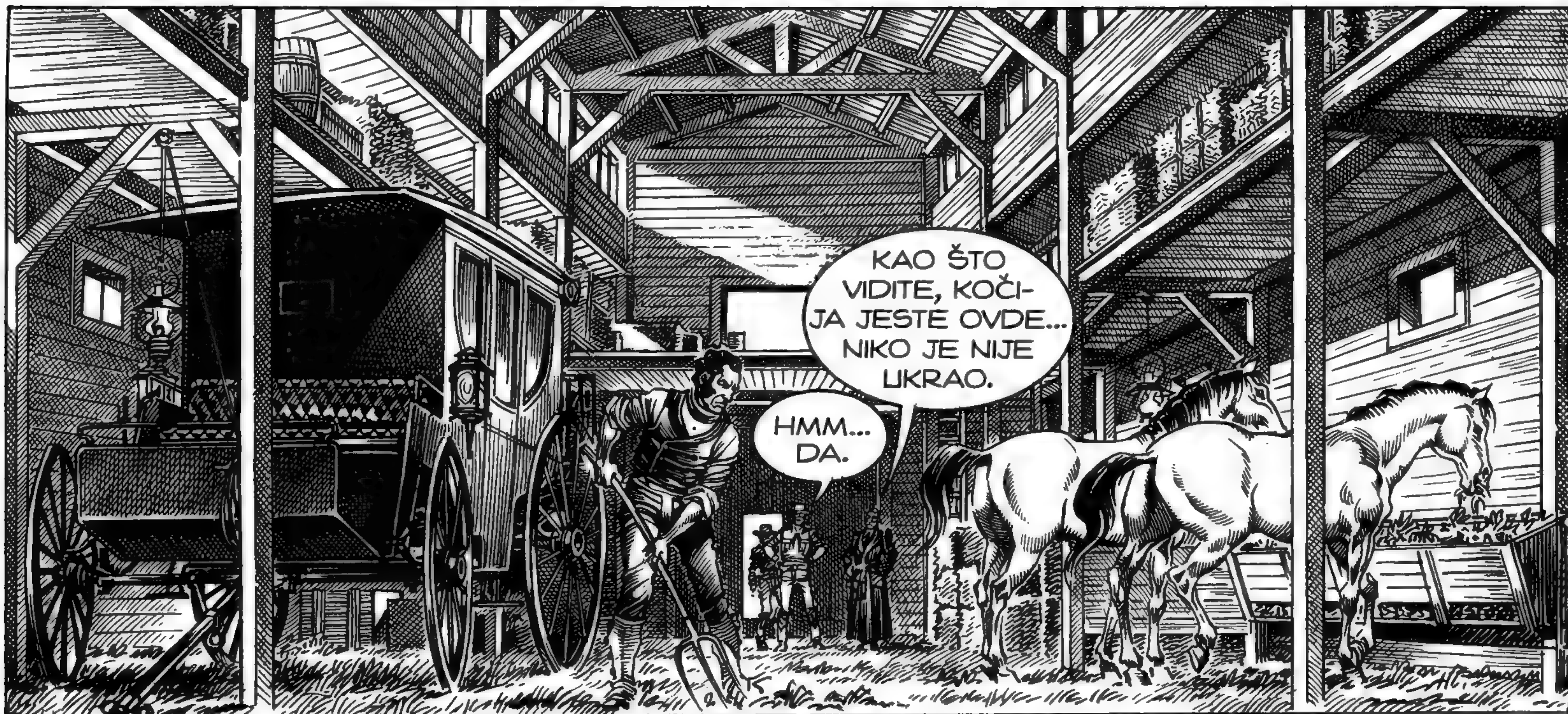

NADAM SE DA JE NOA IMAO VREMENA DA SE VRATI.

DOBRO! USPEO JE.

IZVOLITE, GOSPODO.

KAO ŠTO VIDITE, KOČIJA JESTE OVDE... NIKO JE NIJE UKRAO.
HMM... DA.

DA TO URADE, MORALI BI DA PREĐU PREKO TELA MOG VERNOG KOČIJAŠA.
NEŠTO NIJE U REDU, GAZDA?

NE BRINI, NOA, SVE JE U REDU.

PREDIVNE ŽIVOTINJE, GOSPODINE BONERU... KOMPLIMENTI!

SAMO IH PIPAJ, GOSPODINE NJUŠKALO... *TI NISU OZNOJENI!*

KAO ŠTO VIDITE, GOSPODINE VILERU, VAŠE BOJAZNI SU BILE POTPUNO NEOSNOVANE.
U PRAVU STE.

SAMO JEDNU STVAR NE RAZUMEM...

OTKUD TO DA IMATE ČETIRI MESTA A SAMO DVA KONJA?

?

ZAŠTO TO PITATE KOČIJAŠA? LIČNO ĆU VAM ODGOVORITI.

IMAM I PAR „BELACA" KOJI SU MI POSEBNO DRAGI, I KAD GOD MOGU POŠALJEM IH NA PAŠNJAK DA PRO-TEGNU KOPITA.
HMM...

ZAR NIJE TAKO, NOA?
NARAVNO, GAZDA.

JOŠ VAS NEŠTO ZA-NIMA?

OVAJ... MISLIM DA NE... ZAR NE, VILERU?
OKEJ, PREDAJEM SE.

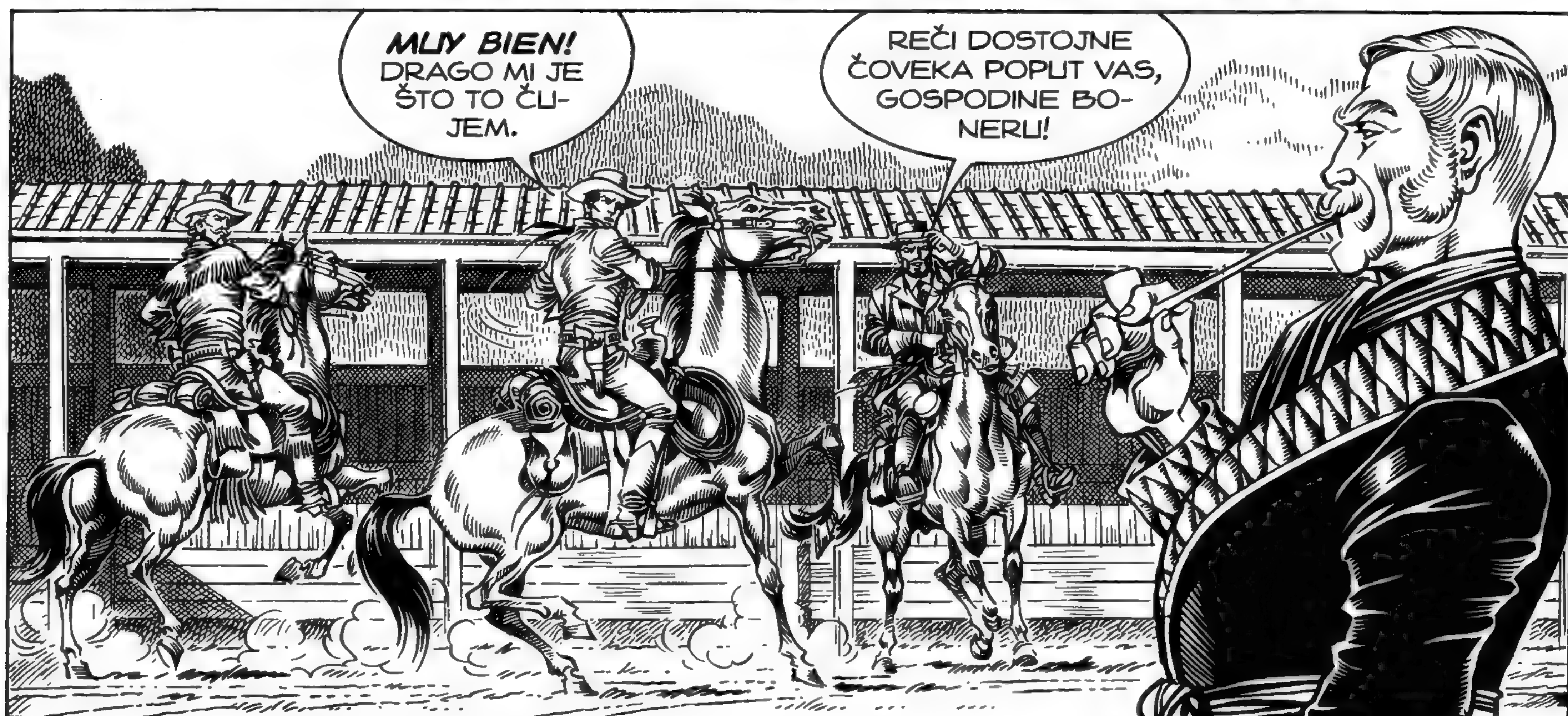

I MALO KASNIJE...
HVALA NA LJUBAZNOSTI I IZVINITE NA SMET-NJI, GOSPODINE BONERU!
NEMA NA ČEMU.

AKO VAM I DALJE BUDEM POTREBAN, GOSPODINE VILERU, SMATRAJTE DA SAM VAM NA RASPOLAGANJU.
ZAHVALJUJEM VAM.

DRAGO MI JE ŠTO SU VAMA POVERILI OVAJ ZADATAK I ŽELIM VAM USPEH!

DOĐAVOLA! PRISUSTVO „OSVETNIKA" UNIŠTAVA OVU DOLINU...
VI NISTE RAZMIŠLJALI DA ODETE, POPUT OSTALIH?

I DA NAPUSTIM SVE?! NIKADA! TE PROKLETE UBICE ME MOGU UBITI, ALI NE ODSTUPAM!

MUY BIEN! DRAGO MI JE ŠTO TO ČUJEM.
REČI DOSTOJNE ČOVEKA POPUT VAS, GOSPODINE BONERU!

PRO-
KLETO NJU-
ŠKALO!

JESU LI
PROGUTALI,
GAZDA?
NADAM
SE DA JE-
SU...

MADA MI OVAJ
VILER NIJE DELO-
VAO SASVIM
UBEĐE-
NO...

TAJ
JE TVRD
ORAH!

ALI JE
NAIŠAO NA
SEBI RAV-
NOG!

ZA TO VREME...
JESTE LI SE SADA UVERILI DA JE LUKAS BONER DŽENTLMEN?
NI NAJMANJE.

LUKAV JE I HLADAN KAO LED, ALI NEŠTO KRIJE.

ODAKLE VAM TO?
DOVOLJNO JE POGLEDATI GA. TAJ ČOVEK UME DA SE KONTROLIŠE, ALI ŽIVCI SU MU NAPETI KAO STRUNE.

ZABOGA, VILERLI! SHVATATE LI DA STE GA PRAKTIČNO OPTUŽILI DA JE U DOSLUHU SA „OSVETNICIMA"?
GLUPOSTI! NE RADI SE O TOME.

BONER STVARNO NEŠTO KRIJE! ZAR NISTE PRIMETILI KOLIKO JE ODLAGAO NAŠ ULAZAK U ŠUPU?
SA KOJIM CILJEM? KOČIJA JE BILA TAMO, VIDELI STE JE!

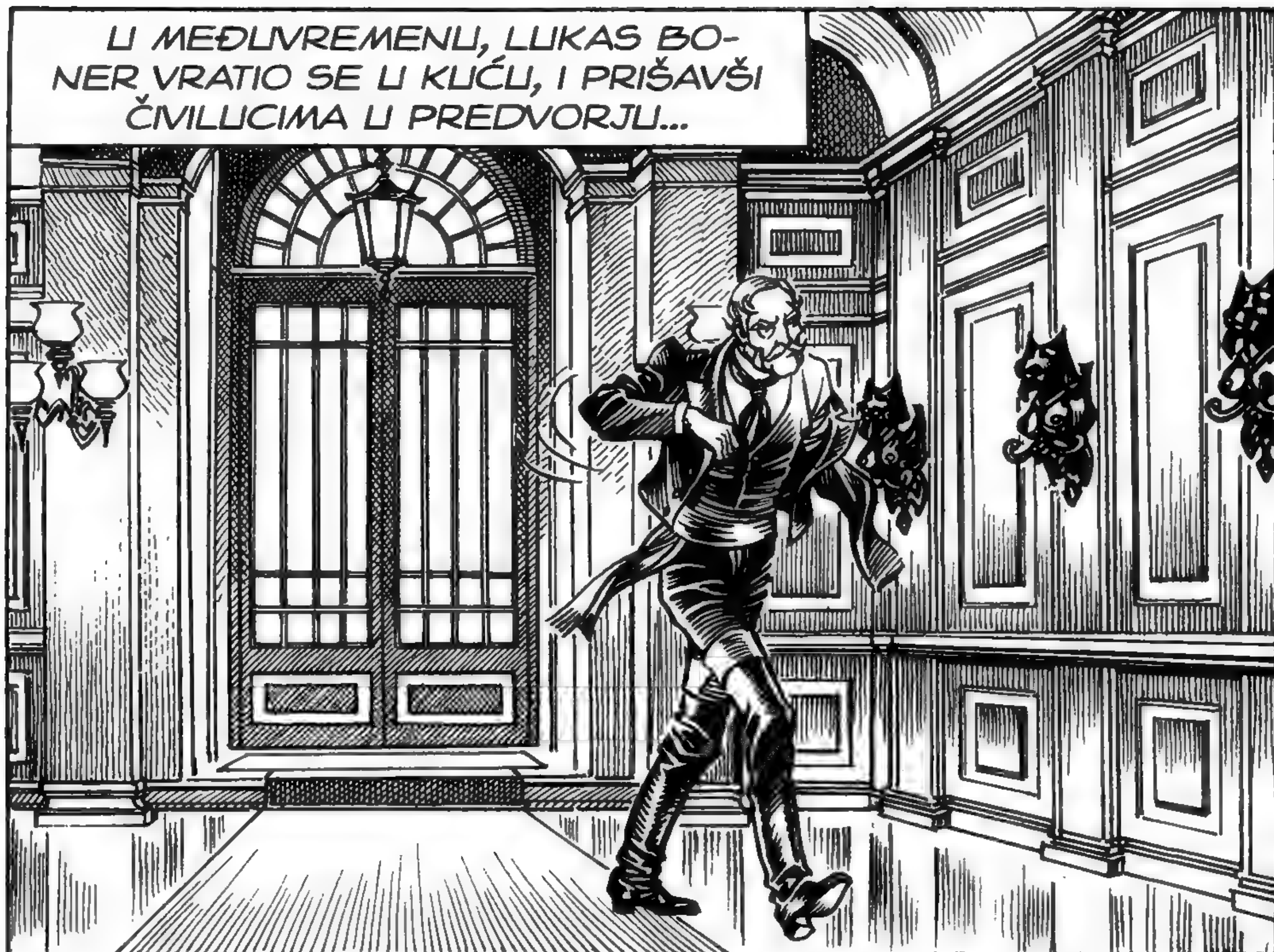

NARAVNO... ALI DVA KONJA KOJA NEDOSTAJU? MISLITE LI DA SAM PROGUTAO PRIČU KOJU NAM JE SER-VIRAO?
MISLIŠ DA IH JE SAKRIO KAKO NE BI-SMO OTKRILI DA SU JOŠ OZNOJENI OD TRČANJA?

KLADIM SE DA JE TAKO, STA-RI MOJ.

HAJDETE, VILERU! ZAR NE BI BILO JEDNOSTAVNIJE PRIZNATI DA SMO POGREŠILI PRATEĆI TRAGOVE KOČIJE?
DA SAM **JA** POGREŠIO, HOĆETE REĆI?

TJA, ŠTA JE LOŠE U TOME? PUT JE PUN TRAGOVA, NI-JE TEŠKO PO-GREŠITI.
NE TRAĆITE DAH, ULRIH! MOJ DRUG BI SE RADI-JE KRČKAO U KLJUČA-LOM ULJU NEGO DA PRIZNA DA JE POGREŠIO.

HOĆEŠ DA SE KLADI-MO, STARA SOVO?
NISAM LUD!

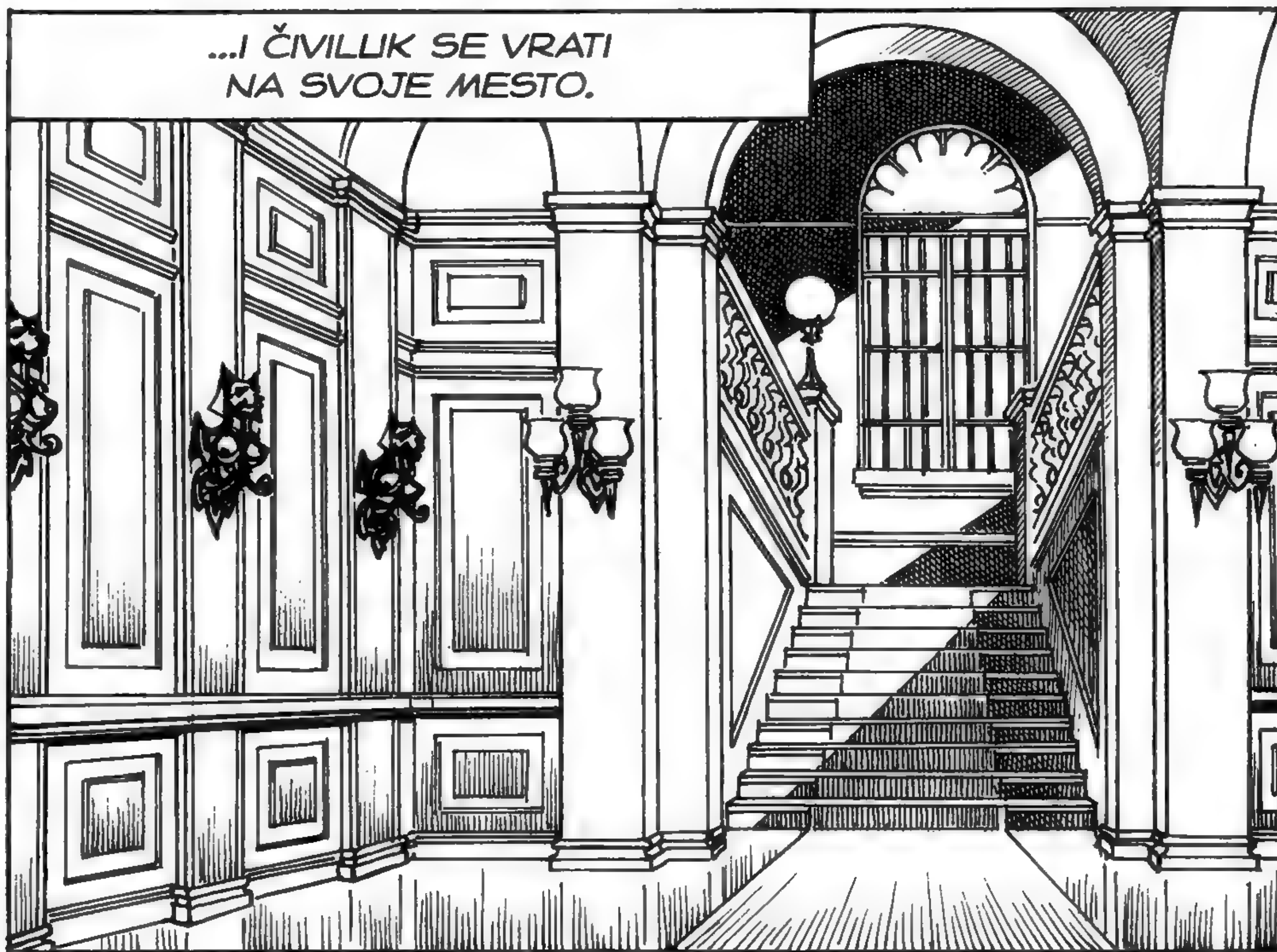

U MEĐUVREMENU, LUKAS BONER VRATIO SE U KUĆU, I PRIŠAVŠI ČIVILUCIMA U PREDVORJU...

...POVLIČE JEDAN OD NJIH, KOJI ŠKLJOCNU...
KLAK

...I TRENUTAK KASNIJE OTVORI SE TAJNI PROLAZ U ZIDU...

PROŠAVŠI KROZ NJEGA, ON ZAPALI FENJER...

...A ZATIM PONOVO POKRENU MEHANIZAM...
KLAK

...I ČIVILUK SE VRATI NA SVOJE MESTO.

NUKAJ I LI-TAO ĆE MORATI DA ODGOVARAJU ZA SVOJ NEUSPEH.

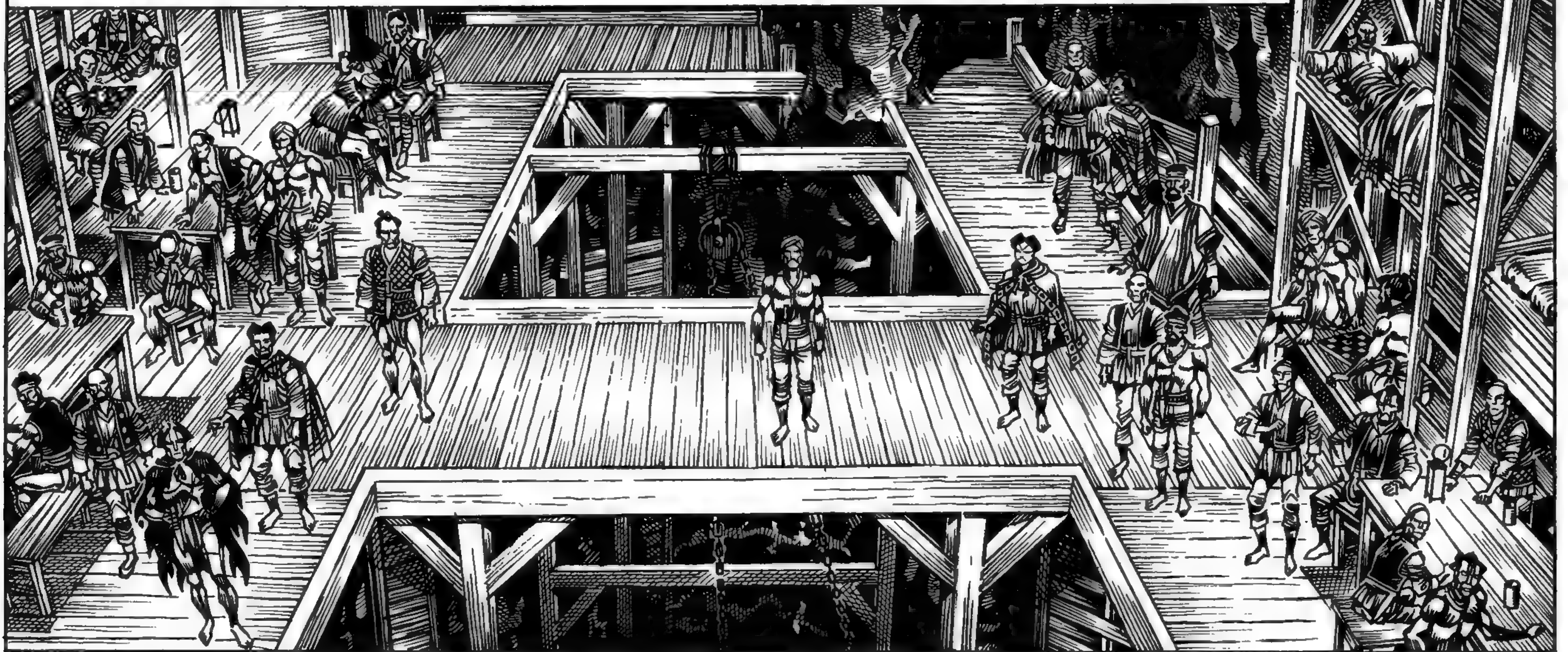

ZAKON SEKTE NE DOZVOLJAVA GREŠKE.

JEDINO TAKO NEMA NEVOLJA!

KO POGREŠI, **MORA DA PLATI!**

NAKON ŠTO JE PREŠAO DUGAČAK NIZ STEPENICA I HODNIKA, LUKAS BONER STIŽE PRED VRATA...

...KOJA VODE U JAZBINU „OSVETNIKA".

U PROSTRANOJ PODZEMNOJ PROSTORIJI, ŽAMOR U TRENU UTIHNU.

ONI KOJI SU SEDELI SKOČIŠE.

ONI KOJI SU LEŽALI POŽURIŠE DA USTANU...

...I U ROKU OD NEKOLIKO TRENUTAKA SVI PRISUTNI STAJALI SU U POTPUNOJ I ZASTRAŠUJUĆOJ TIŠINI.

POTOM GLAS LUKASA BONERA ODJEKNU SILNO I PRODORNO, POPUT UDARCA BIČEM, IZAZVAVŠI FANATIČAN POKLIČ.

ZAKON „OSVETNIKA" JE PONOVO UDARIO!

HVALJENI „OSVETNICI"!

VOĐA „OSVETNIKA" PUSTIO JE DA UTIHNE I EHO POSLEDNJEG UZVIKA KAKO BI PONOVO POČEO DA GOVORI, A OD STROGOSTI U NJEGOVOM GLASU SLEDBENICI ZADRHTAŠE OD STRAHA.
„OSVETNICI" SU NAPALI I UBILI, ISTINA JE, ALI ZADATAK **NIJE USPEO!**

TROJICA NAŠE BRAĆE SU MRTVA, **A PLJAČKE NIJE BILO!**

NEKA NUKAJ I LI-TAO PRIĐU!
!

SASLUŠAĆU VAŠU VERZIJU DOGAĐAJA!

I AKO JE **KRIVICA** VAŠA, ZNATE KOJA VAS KAZNA OČEKUJE!

OKNO SMRTI!

NE USUĐUJUĆI SE DA LAŽU, NUKAJ I LI-TAO OBJEKTIVNO ISPRIČAŠE ŠTA SE DOGODILO, I NA KRAJU...
KRIVI SMO, MOJ GOSPODARU... ALI DA SE U ŠUMI NISU UMEŠALA ONA DVOJICA, DOVRŠILI BISMO ZADATAK, KAO I UVEK...
LAŽEŠ, LI-TAO!

VAŠ ZADATAK JE **VEĆ BIO PROPAO!** PRVO JE PROPAO TAHOROV NAPAD NA ŽRTVU, A ONDA STE JOJ DOPUSTILI DA POBEGNE U ŠUMU!

DAKLE, NEMA OPRAVDANJA ZA VAŠ NEUSPEH!

NE IZVRŠIVŠI DUŽNOST **NEPOGREŠIVOSTI,** KOJA JE OSNOVNI ZAKON NAŠE SEKTE, DOVELI STE U OPASNOST NJEN OPSTANAK. ZBOG OVE TEŠKE KRIVICE... **OSUĐUJEM VAS NA OKNO SMRTI!**
NE, MILOST!

MILOST, MOJ GOSPODARU!

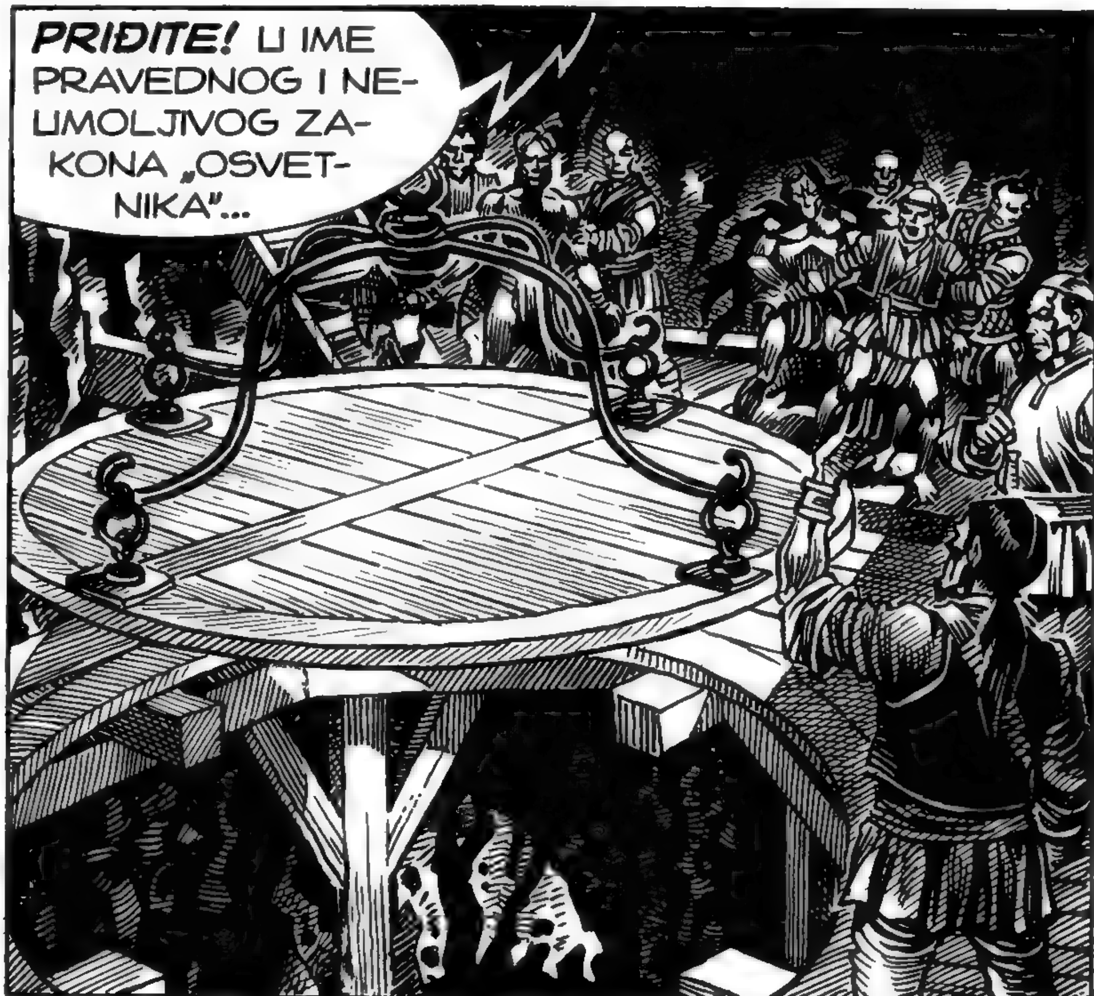

SAM ĆU SE UBITI... ALI ME POŠTEDI POGUBLJENJA U OKNU!

ZAUSTAVITE GA!

PO NAREĐENJU VOĐE, ONI KOJI SU STAJALI NAJBLIŽE LI-TAOU IŠČUPAŠE BODEŽ IZ NJEGOVIH RUKU.
NEEE!

POSLE TOGA, PREDVOĐENI VOĐOM, SVI „OSVETNICI" SIĐOŠE PREMA MESTU NA KOME ĆE KAZNA BITI IZVRŠENA.

PODIGNITE POKLOPAC OKNA!

PRIĐITE! U IME PRAVEDNOG I NEUMOLJIVOG ZAKONA „OSVETNIKA"...

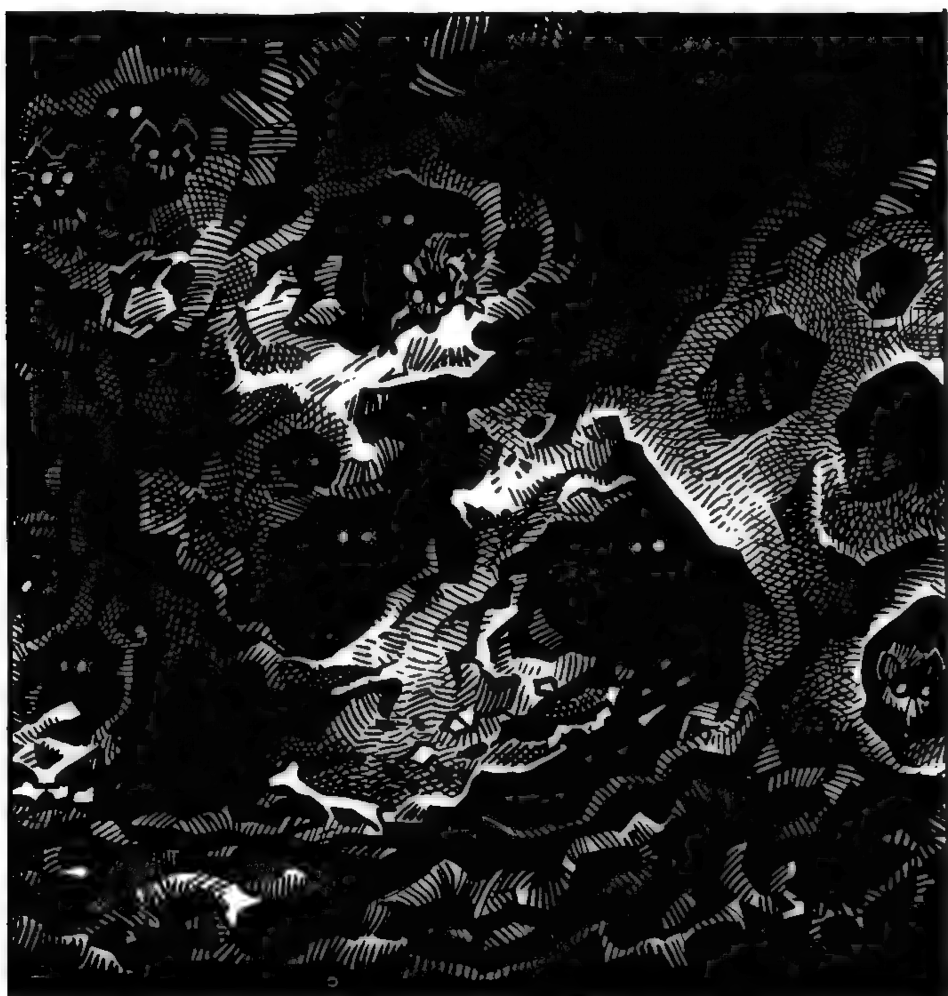

...NEKA KAZNA BUDE IZVRŠENA!

NA TU KOMANDU, DVOJICA OSUĐENIH BEHU UBAČENI U TAMNO ŽDRELO OKNA...

AAHH!

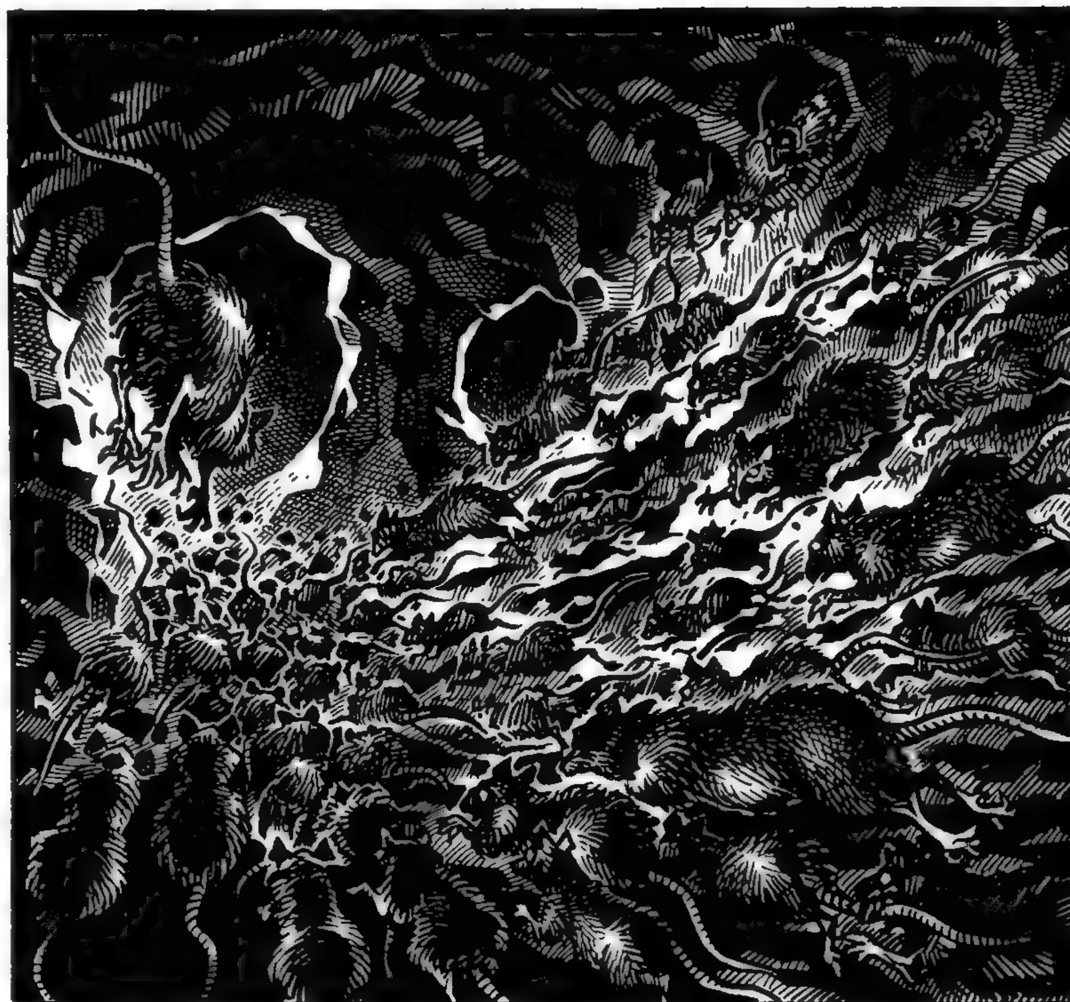

OKNO JE DUBOKO, ALI NE DOVOLJNO DA PRI PADU DVOJICA NESREĆNIKA IZGUBE ŽIVOT. TA SMRT BI BILA MILOSRĐE U ODNOSU NA ONU KOJA IH ČEKA.

IZLAZEĆI IZ HILJADA TUNELA KOJI IZ UTROBE PLANINE VODE U OKNO, PRISTIŽU GOMILE IZGLADNELIH PACOVA...

EVO IH, NUKAJE! VEĆ SU NAS OSETILI!
NEKA NAŠA AGONIJA BUDE KRATKA I MILOSTIVA, BRATE!

AAHH!

AHH
AHHH
AAAAAHH

AAAH!

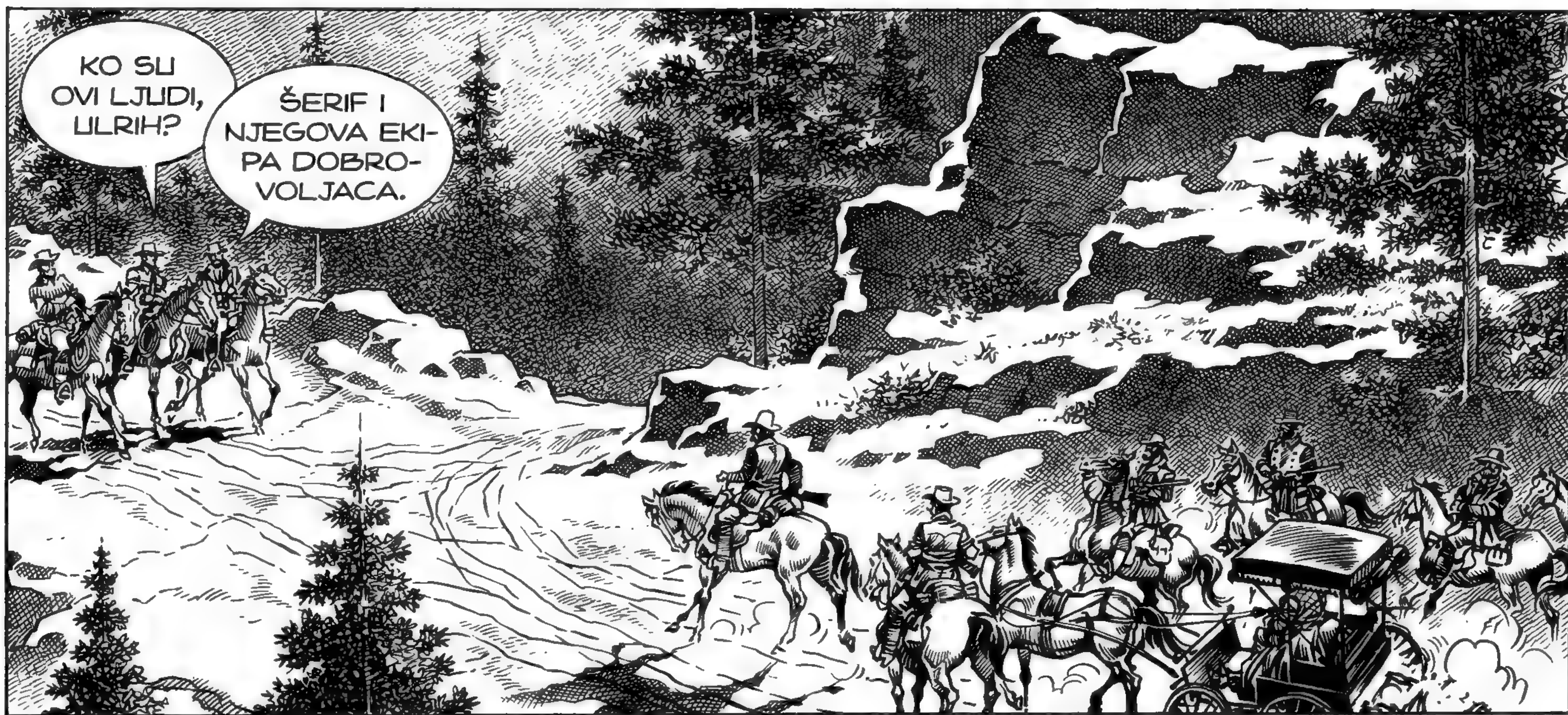

ZA SAMO NEKOLIKO MINUTA DNO OKNA PREKRILA JE JEZIVA MRDAJUĆA GOMILA, ISPOD KOJE JE DOPIRAO POSLEDNJI LJUDSKI ROPAC ŠTO SE POLAKO GASI...
AAAAAAAAAHHHHHHHHH...

ZATIM, TIŠINA...

KAZNA JE IZVRŠENA, BRAĆO. ZATVORITE OKNO.

U MEĐUVREMENU...
HEJ! GLEDAJ-TE...
?

KO SU OVI LJUDI, ULRIH?
ŠERIF I NJEGOVA EKI-PA DOBRO-VOLJACA.

MORA DA SU IH PRI-VUKLI VAŠI PUCNJI I IZGLE-DA DA SU VEĆ POKUPILI TELA IZ ŠUME.
BUENO! UŠTEDELI SU NAM TRUD.

KAKAV JE TIP ŠE-RIF?
TJA! LJUDINA PUNA DOBRE VO-LJE, ALI DO SADA NIJE ISTERAO NI PAUKA IZ RUPE.

NE POMINJITE MU NIŠTA O NAŠIM SUMNJAMA U LUKA-SA BONERA, DO-GOVORENO?
BIĆU OPRE-ZAN!

JOŠ JEDNA RU-ŽNA PRIČA, DOK-TORE...
OH! KO JE? O KOME SE RADI?

JOŠ JEDNA ŽRTVA „OSVETNIKA", NAŽALOST... SIROTI GOSPODIN MENING.

ALI OVOG PUTA JE LOŠE IŠLO I TIM PRO-KLETIM SINOVIMA PAKLA, POŠTO SU TROJICA NJI-HOVIH OSTALA U PRA-ŠINI... A TO SE NI-KADA NIJE DE-SILO.

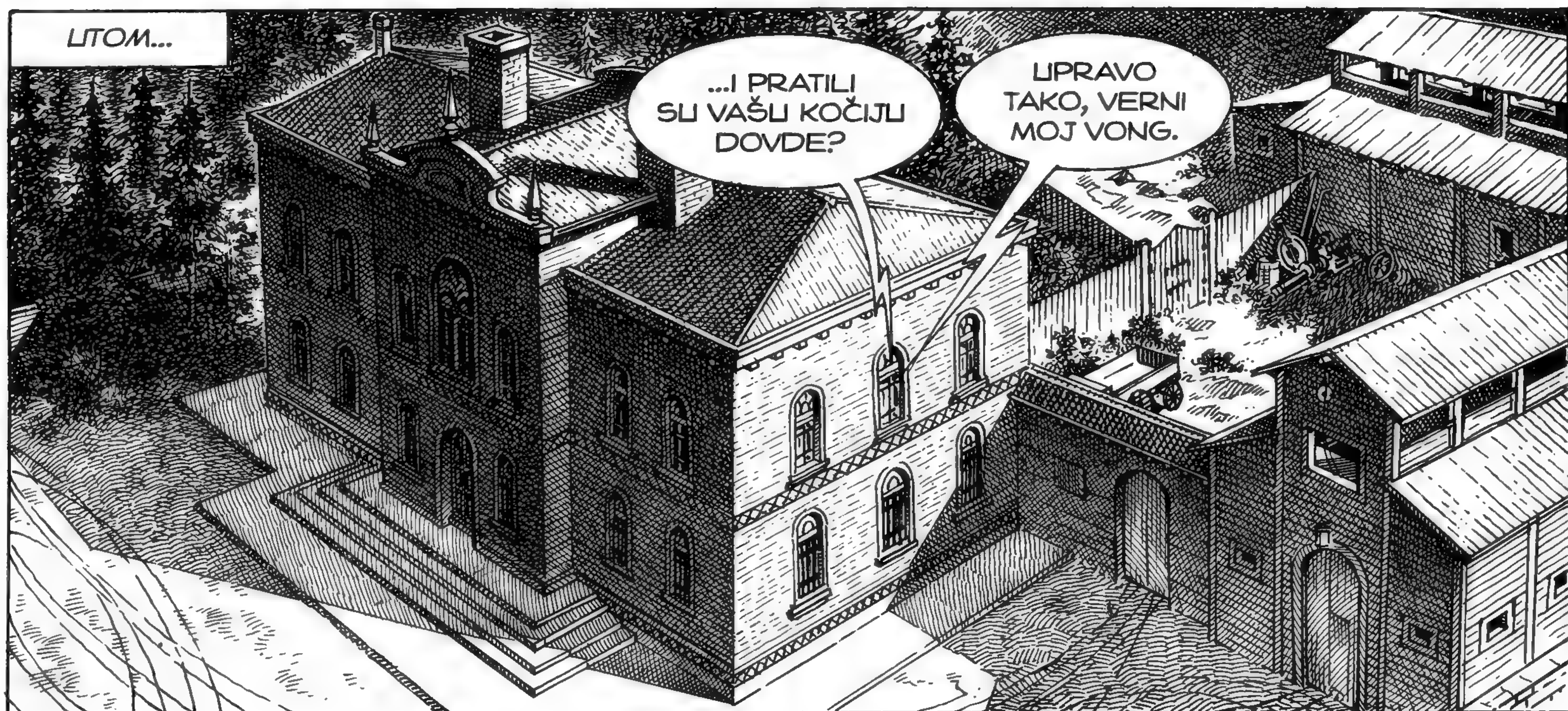

VRAŽJE MI KRVI, SVE BIH DAO DA SA-ZNAM ŠTA SE DESILO!
MOŽEMO MI DA VAM ISPRI-ČAMO, ŠE-RIFE.

VI?!

ŠERIFE, DOZVOLITE DA VAM PREDSTAVIM TEKSA VILERA I KITA KARSONA... DVOJICU RENDŽERA IZ TEKSASA, PRILIČNO POZNATIH U NJIHOVOM KRAJU.
RENDŽERI, HA? DRAGO MI JE.

KAŽETE DA ZNATE ŠTA SE DESILO?
DETALJNO.

I AKO BUDETE IMALI STRPLJENJA DA SASLUŠATE, ISPRIČAĆEMO VAM SVE OD REČI DO REČI.

UTOM...
...I PRATILI SU VAŠU KOČIJU DOVDE?
UPRAVO TAKO, VERNI MOJ VONG.

I MADA JE NOA USPEO DA OTKAČI KONJE I SAKRIJE IH PRE NJIHOVOG DOLASKA, TE DVE PROKLETE ZMIJE NISU DELOVALE POTPUNO UBEĐENO.
HOĆETE DA SE POBRINEM ZA NJIH, GAZDA?

POLAKO, VONG.

OVOG PUTA IMAMO POSLA SA VEOMA OPASNIM TIPOVIMA, ZATO NJIHOVO UKLANJANJE MORA DA BUDE PAŽLJIVO ISPLANIRANO.

REKLI STE DA SU BILI SA DOKTOROM ULRIHOM?
DA... ŠTO ME NAVODI NA POMISAO DA IH JE ON POZVAO I DA ĆE IH UGOSTITI U „SATEROVOM ODMORU".

AKO BUDE TAKO, POSAO ĆE NAM BITI OLAKŠAN, JER ĆEMO MOĆI DA RAČUNAMO NA DRAGOCENU POMOĆ MEJ-LING.

TREBA JE OBAVESTITI PRE NEGO ŠTO TA NJUŠKALA STIGNU U „SATEROV ODMOR"...
DA KRENEM ODMAH, GAZDA?

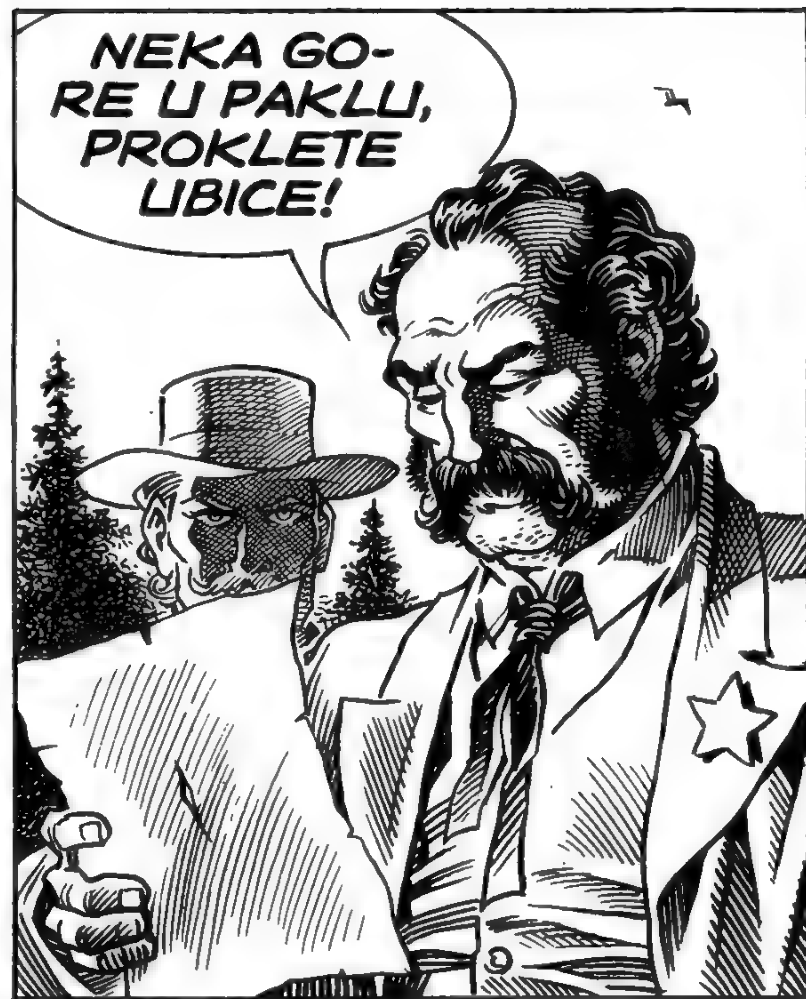

I TO TRKOM! PREČICOM KROZ ŠUMU BI TREBALO DA STIGNEŠ PRE NJIH.
RAČUNAJTE NA MENE.

NEKOLIKO MINUTA KASNIJE...
ĐIIII!

ZA TO VREME...
VIŠE NEGO JASNO, ZAR NE?

NAŠAVŠI „UPOZORENJE", SIROTI MENING JE SKOČIO U KOČIJU DA POBEGNE. ALI TI VRAGOVI SU GA VEĆ ČE-KALI NA PUTU...

NEKA GO-RE U PAKLU, PROKLETE UBICE!

PITAM SE HOĆEMO LI IKADA USPETI DA IH POBEDIMO, ILI ĆEMO SVI MORATI DA PO-BEGNEMO I PREPUSTIMO NAŠU DOLINU NJIHO-VOJ VLASTI.
TO SE NEĆE DE-SITI ŠERIFE, OBEĆA-VAM.

VEĆ SMO ZADALI PRVI UDARAC TIM BITANGAMA, ALI TO NIJE NIŠTA U ODNOSU NA LEKCIJU KOJU ĆE DOBITI.
NEKA VAS NEBESA ČUJU, VILE-RU!

ALI NE MISLITE LI DA STE PRE-VIŠE SIGUR-NI U SE-BE?
GOVO-RIM IZ ISKU-STVA, ŠE-RIFE.

NIJEDAN OD NITKOVA S KOJIMA SMO DOSAD IMALI POSLA NIJE USPEO DA NAM POBEGNE, PA NAS SIGURNO NEĆE NADMUDRITI NI BANDA DIVLJAKA OBUČENIH KAO STRAŠILA.
AMEN!

MALO KASNIJE, PREDVOĐENI ŠERIFOM, NAŠI PRIJATELJI NASTAVIŠE PUT PREMA „SATEROVOM ODMORU".

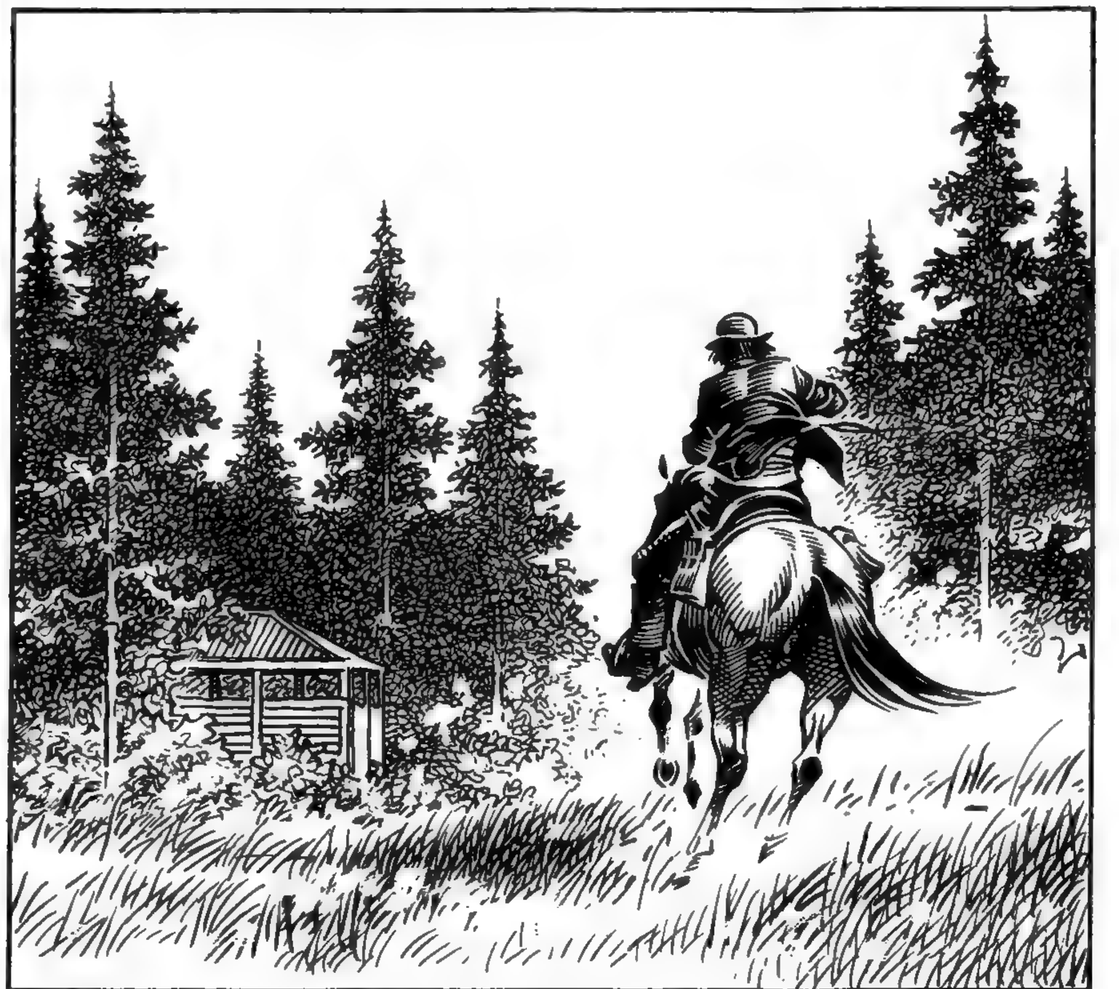

IMA LI JOŠ MNOGO, ULRIH?
IMAMO JOŠ DEO PUTA, ALI USPEĆEMO DA STIGNEMO PRE SUMRAKA.

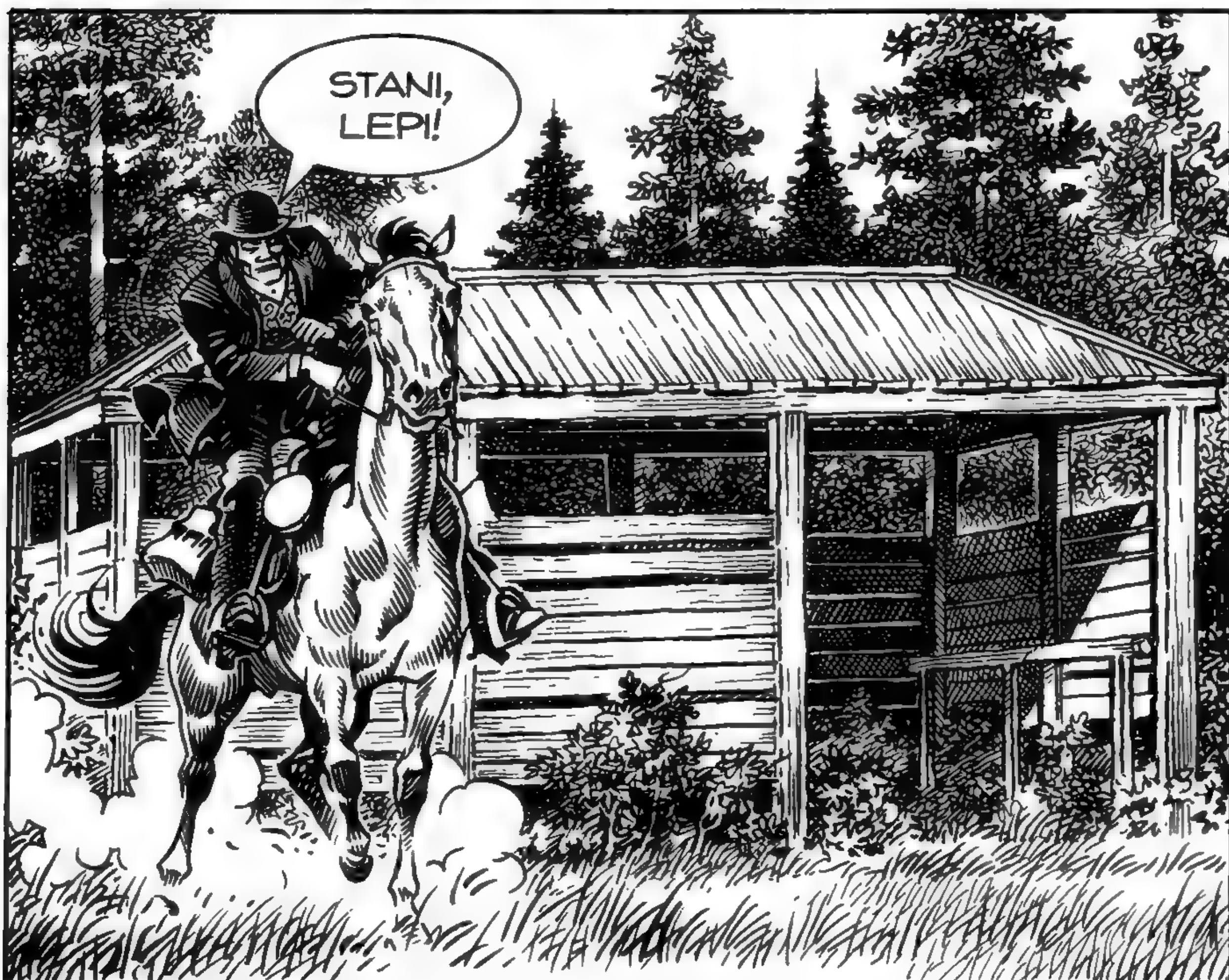

MUY BIEN! VAŽNO JE DA STIGNEMO NA VREME ZA VEČERU.

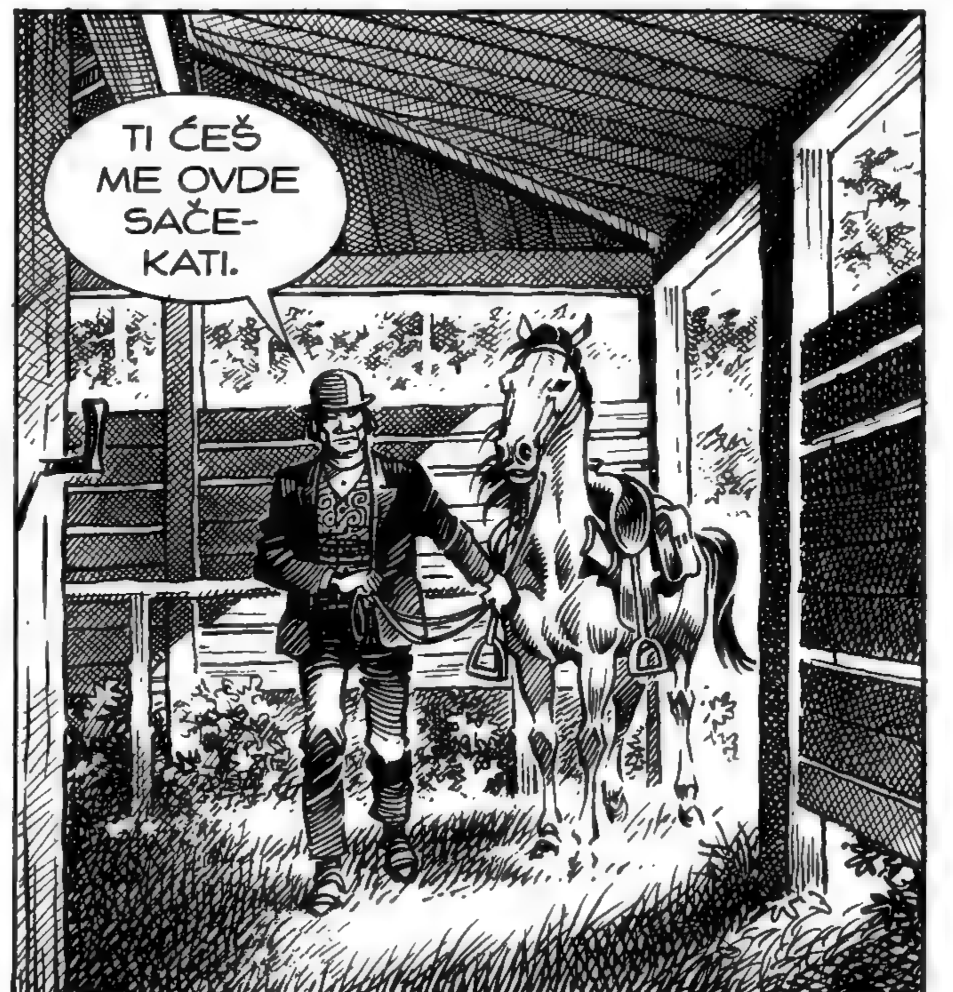

ČUJEŠ LI, ULRIH? NADAM SE DA U „SATEROVOM ODMORU" IMATE DOBRO SNABDEVENU OSTAVU, INAČE ĆEMO OSTATI GLADNI PORED MOG DRUGA.
PIH! PRETERUJE, KAO I OBIČNO!

BAŠ U TOM TRENUTKU...
DOBRO! ODAVDE SE VIDI ČITAV POSLEDNJI DEO PUTA I JOŠ IH NEMA...

...A POŠTO JE NEMOGUĆE DA SU VEĆ STIGLI, USPEĆU DA NA VREME OBAVESTIM MEJ-LING.

STANI, LEPI!

TI ĆEŠ ME OVDE SAČEKATI.

MALO KASNIJE, VONG SE PRIBLIŽI ZIDOVIMA „SATEROVOG ODMORA" DRŽEĆI SE ZADNJE STRANE OGROMNE UTVRĐENE REZIDENCIJE...

NADAJMO SE DA JE MEJ-LING U SVOJIM ODAJAMA.

DING DING DING

DING
DING
DING

VONG.

OTKUD TO? NISAM GA OČEKIVALA DANAS.

DING
DING

UĐI, BRZO!

ČEMU OVA NEOČEKIVANA POSETA?
SAČEKAJ, MEJ-LING. PRVO TI ODGOVORI NA PITANJE...

DA LI SE DOKTOR ULRIH VEĆ VRATIO?
JOŠ NIJE. ZAŠTO?

SHVATIĆEŠ. SAD SLUŠAJ...

U SUMRAK...
EVO „SATEROVOG ODMORA".
KUGO!
!

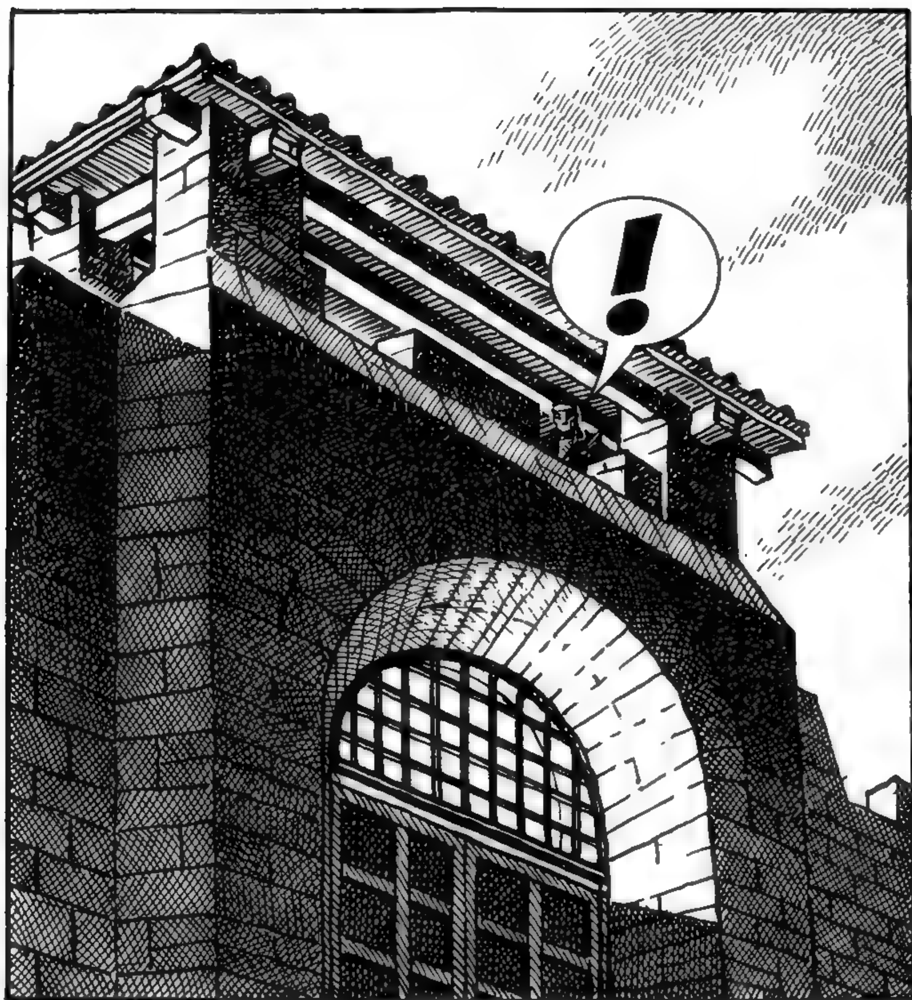

NISTE OČEKIVALI OVAKO NEŠTO, ZAR NE?
NE, SVIH MI ĐAVOLA!

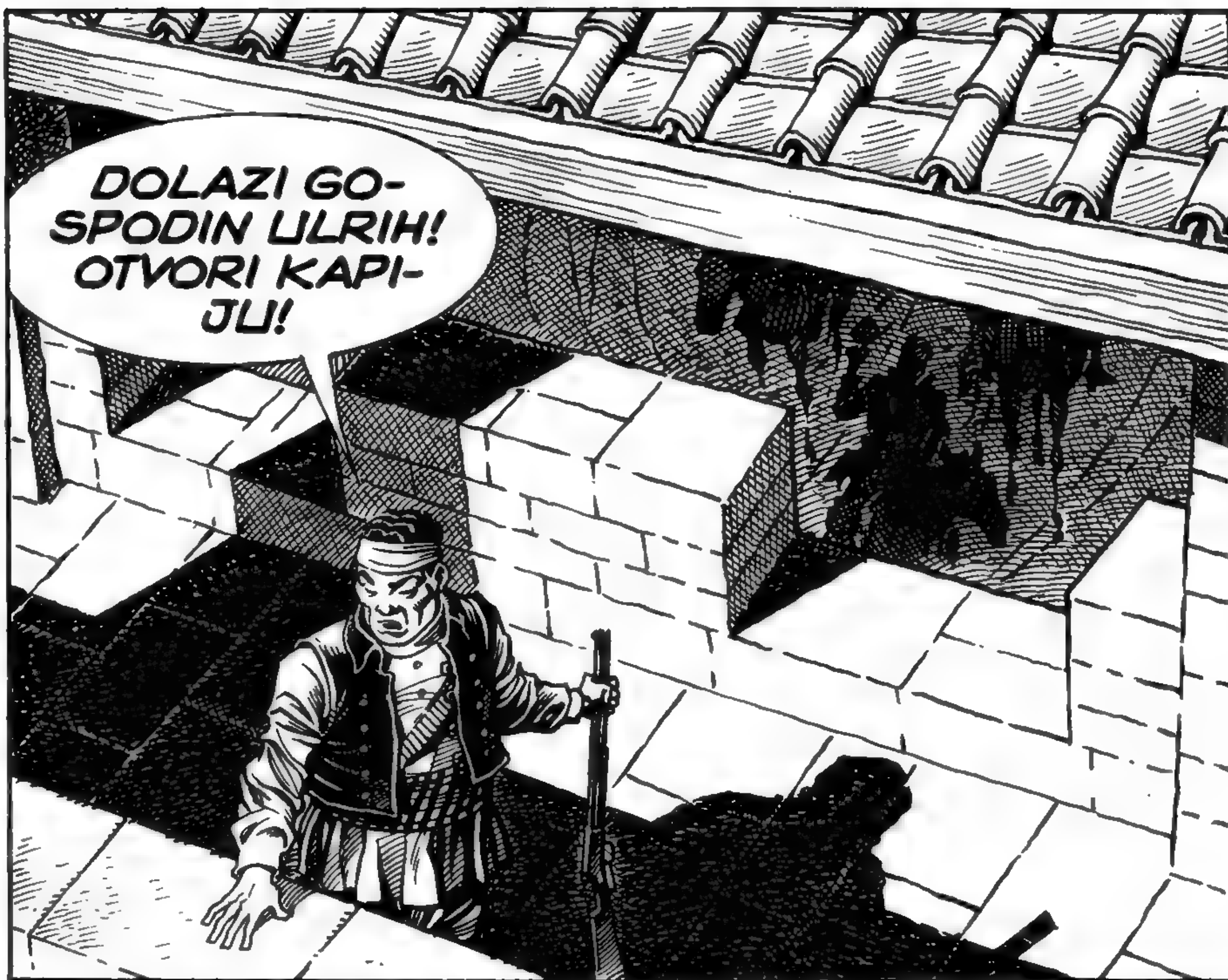

IMA BEDEME I KULE POPUT UTVRĐENJA.
MOJ TAST GA I JESTE OSMISLIO KAO PRAVO PRAVCATO UTVRĐENJE KOJE MOŽE DA IZDRŽI OPSADU...

VIDITE KAKO SU OKRENUTE BOČNE KULE? NEMOGUĆE JE PRIBLIŽITI SE ZIDU A NE ZAVRŠITI NA NIŠANU JEDNE OD NJIH, A U SVAKOJ SU SMEŠTENA PO DVA TOPA, MADA DO DANAS NIKADA NIJE BILO PRILIKE DA BUDU UPOTREBLJENI.

PRAVI JE STRATEG TAJ VAŠ TAST.
NEMOJTE ZABORAVITI DA IMA TITULU GENERALA DRŽAVNE MILICIJE KALIFORNIJE.

MOJ TAST JE BIO VELIKI ČOVEK... DANAS JE SENKA SEBE SAMOG.

!

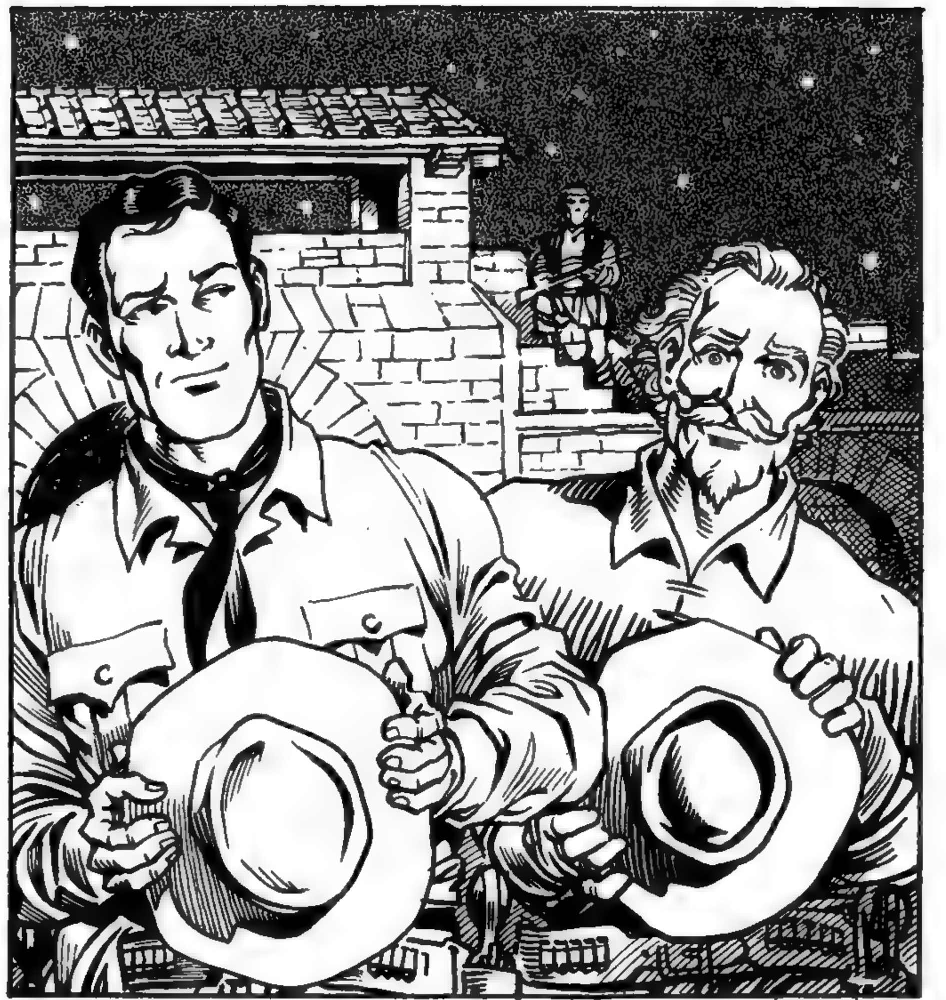

DOLAZI GOSPODIN ULRIH! OTVORI KAPIJU!

MALO KASNIJE...
DOBRO SE VRATILI, GOSPODINE!
HVALA, TAVANE.

KAKO JE GOSPOĐA?

OVDE SAM, ULRIH!

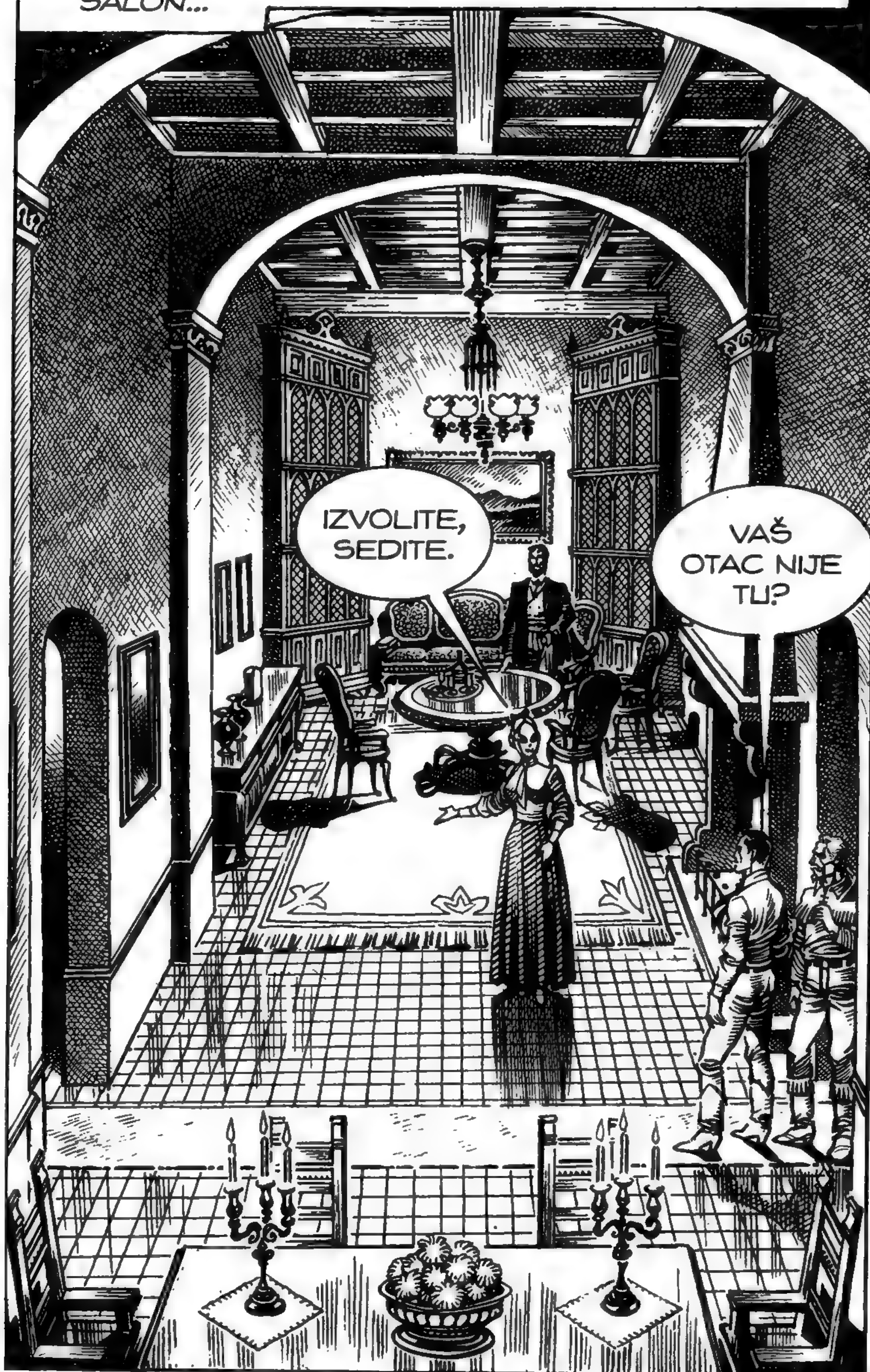

OH, DRAGA... JE LI SVE U REDU?
DA, DA.... MNOGO SI MI NEDOSTAJAO!

UPOZNAJ NAŠE GOSTE, DRAGA... TEKS VILER I KIT KARSON.
DRAGO MI JE.
ČAST NAM JE, GOSPOĐO.

TAVANE, POBRINI SE ZA KONJE.
RAZUMEM, GOSPODINE.

STIGLI SU!

KASNIJE, NAKON ŠTO SU SE OPRALI I OSVEŽILI U SOBI KOJA IM JE DODELJENA, TEKS I KARSON PONOVO SIĐOŠE I MINA SATER IH UVEDE U SALON...
IZVOLITE, SEDITE.
VAŠ OTAC NIJE TU?

ON JE SKORO UVEK U SVOJIM ODAJAMA, ALI ĆE USKORO SIĆI NA VEČERU, IAKO VEĆ SADA SKORO DA I NE PIPNE HRANU.

DA BIH OPRAVDALA VAŠE PRISUSTVO, REĆI ĆU MU DA STE STARI ULRIHOVI PRIJATELJI, ALI VAS MOLIM DA NE NASLUTI NIŠTA U VEZI SA PRAVIM RAZLOZIMA VAŠE POSETE.
NE BRINITE.

NE GUBEĆI VREME, TEKS PREPRIČA DOGAĐAJE OD TOG DANA, I NA KRAJU UPUTI PITANJE MINI SATER...
...DA LI I VI, POPUT VAŠEG MUŽA, SMATRATE DA JE LUKAS BONER ČOVEK VAN SVAKE SUMNJE?
NIKADA NISAM SRELA GOSPODINA BONERA, ZATO NE ZNAM ŠTA DA ODGOVORIM.

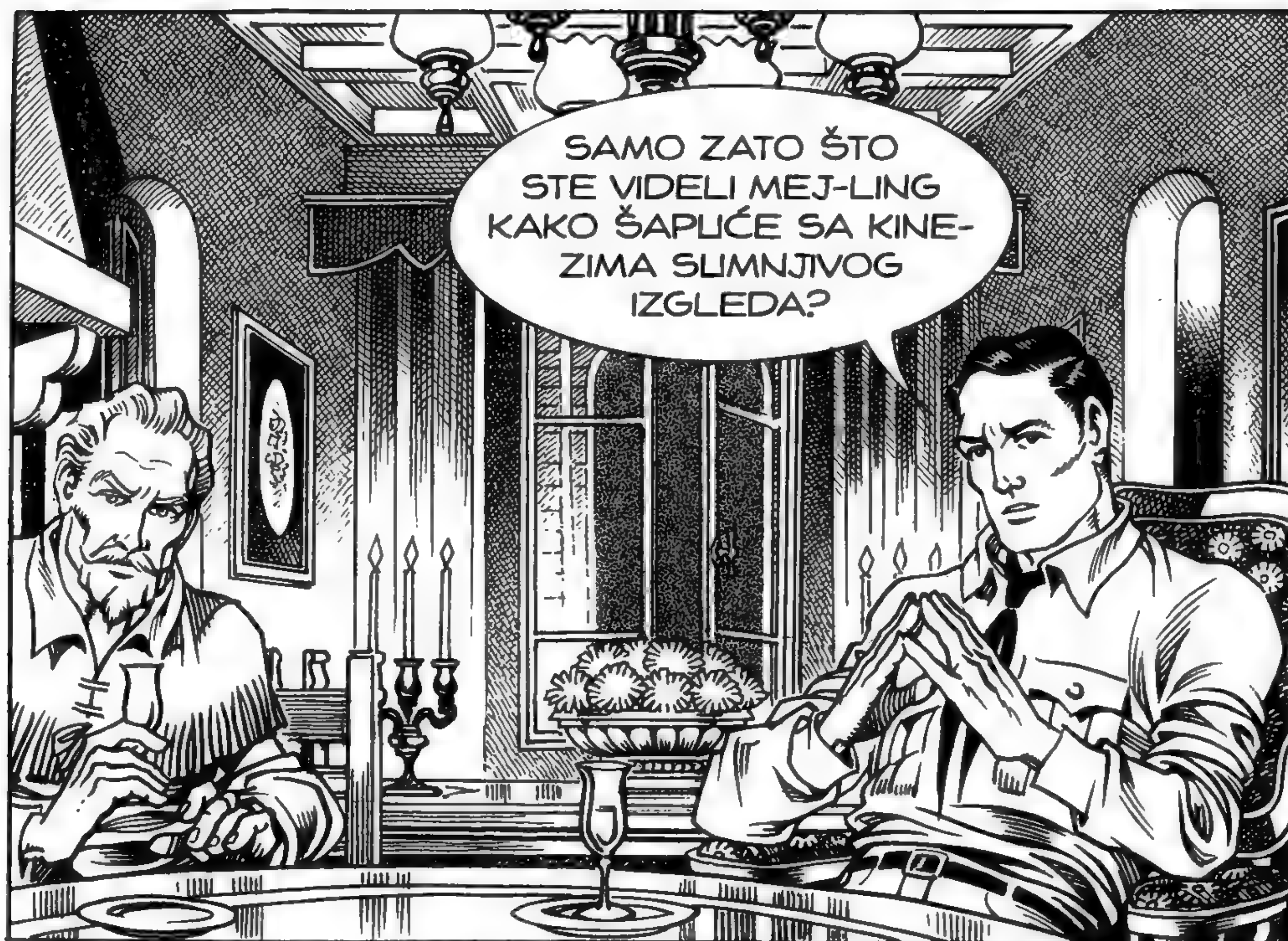

UVEK SAM O NJEMU SLUŠALA POHVALNO... ZAR NE, DRAGI?
NARAVNO.

ALI VI ZAISTA MISLITE DA ON NEŠTO KRIJE?
U TO SAM VIŠE NEGO UBEĐEN...

...A MOJ INSTINKT RETKO GREŠI.

TAKO BIH VOLELA DA VAM VERUJEM, GOSPODINE VILERU... ALI ULRIH VAM JE OBJASNIO ČEGA SE JA ZAPRAVO BOJIM...

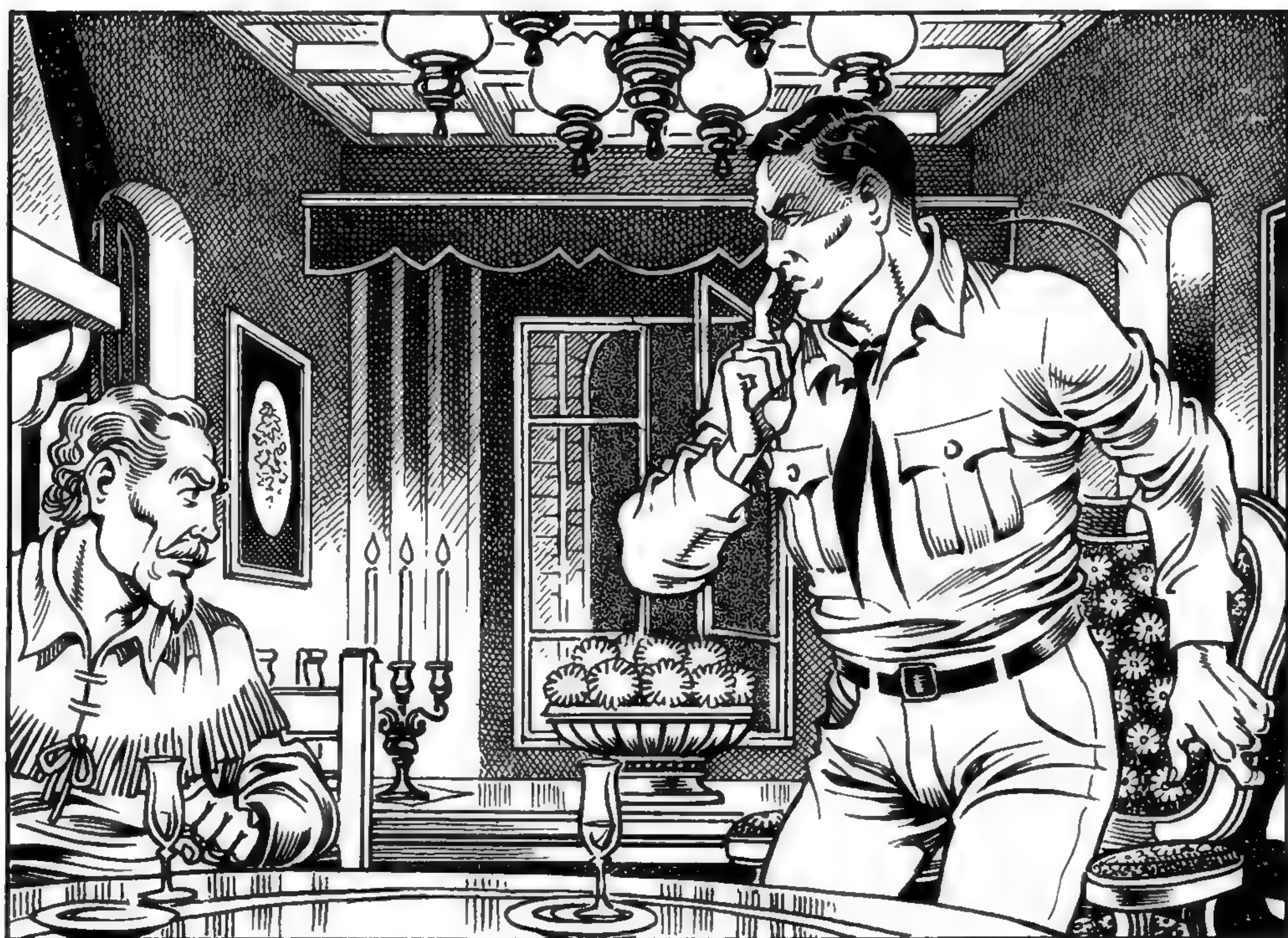

DA BI VAŠ OTAC MOGAO BITI IZA CELE OVE STVARI SA „OSVETNICIMA"?
TAKO JE... I TAJ STRAH NIJE TOLIKO NEOSNOVAN KAO ŠTO SE NA PRVI POGLED MOŽE ČINITI.

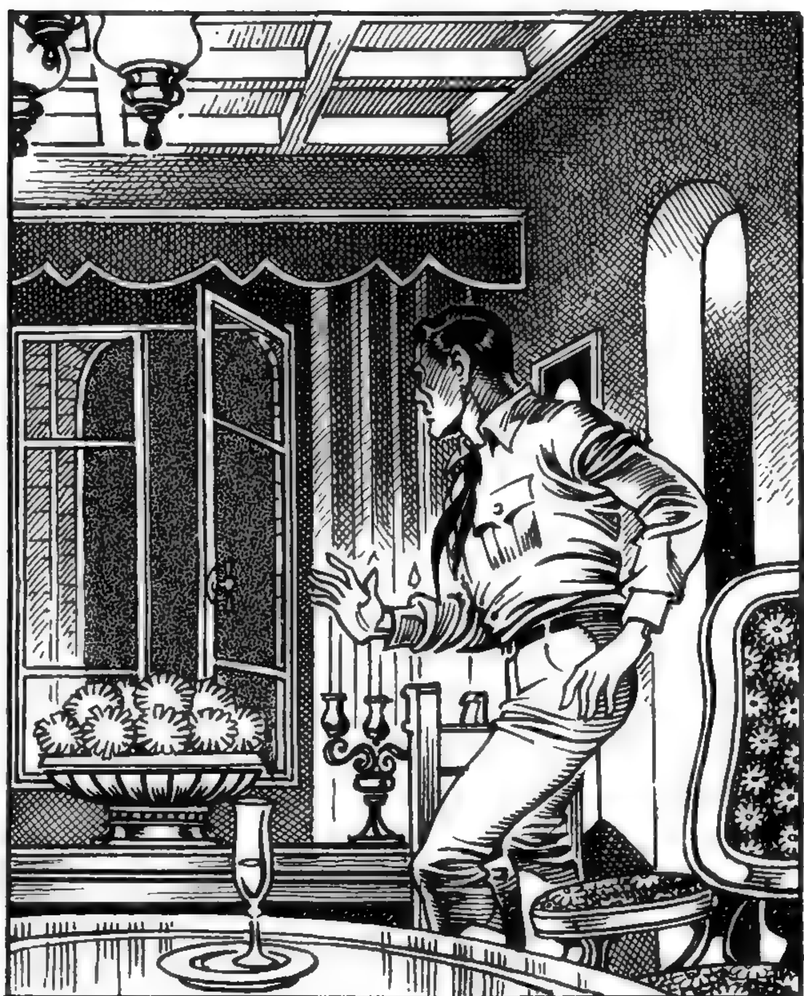

SAMO ZATO ŠTO STE VIDELI MEJ-LING KAKO ŠAPUĆE SA KINE-ZIMA SUMNJIVOG IZGLEDA?

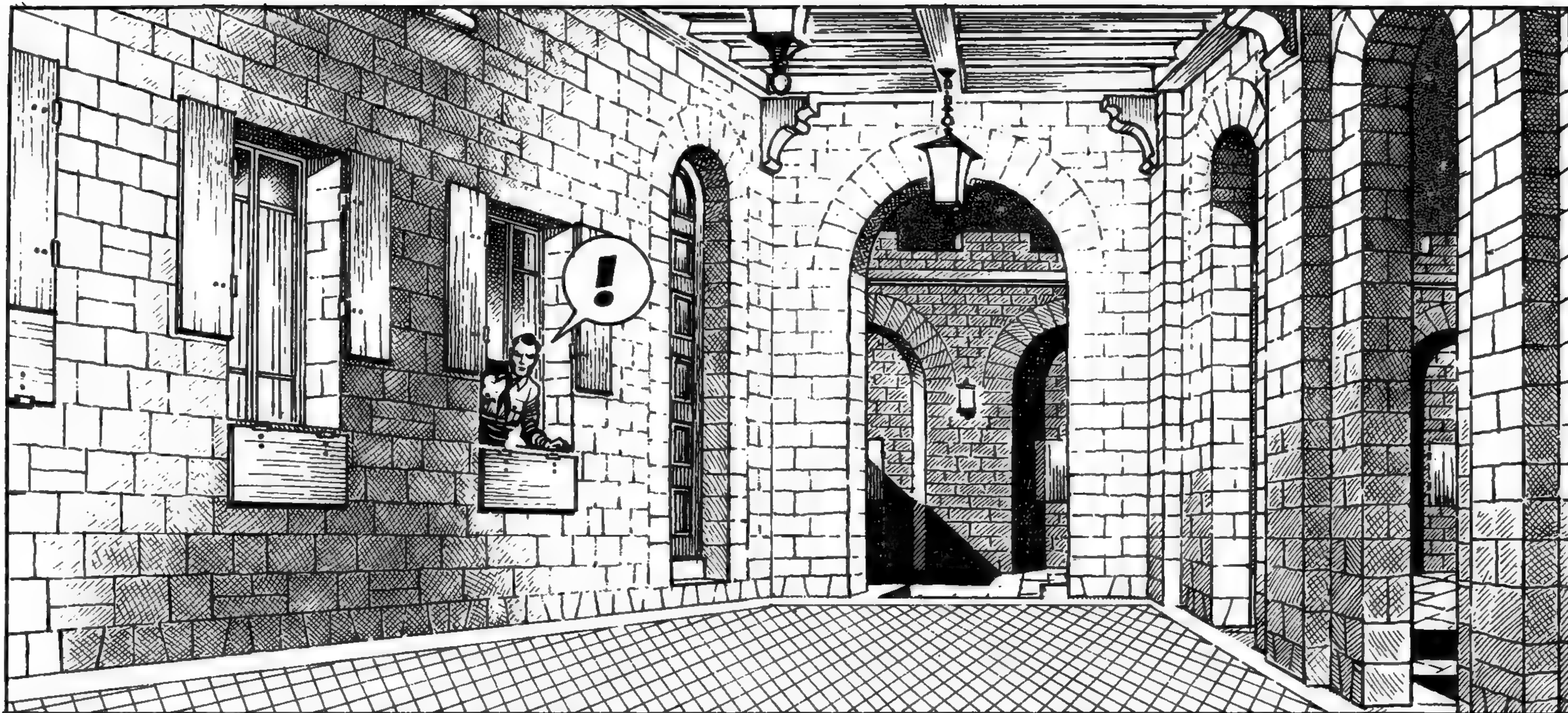

TAKO MISLITE SAMO ZATO ŠTO NE POZNAJETE MEJ-LING.

TA ŽENA NE BI PRSTOM MRDNULA BEZ NAREĐE-NJA MOG OCA, I POŠTO ON NIKADA NE IZLAZI IZ KUĆE, UVERENA SAM DE SE NJOM SLUŽI DA...

PST!
?

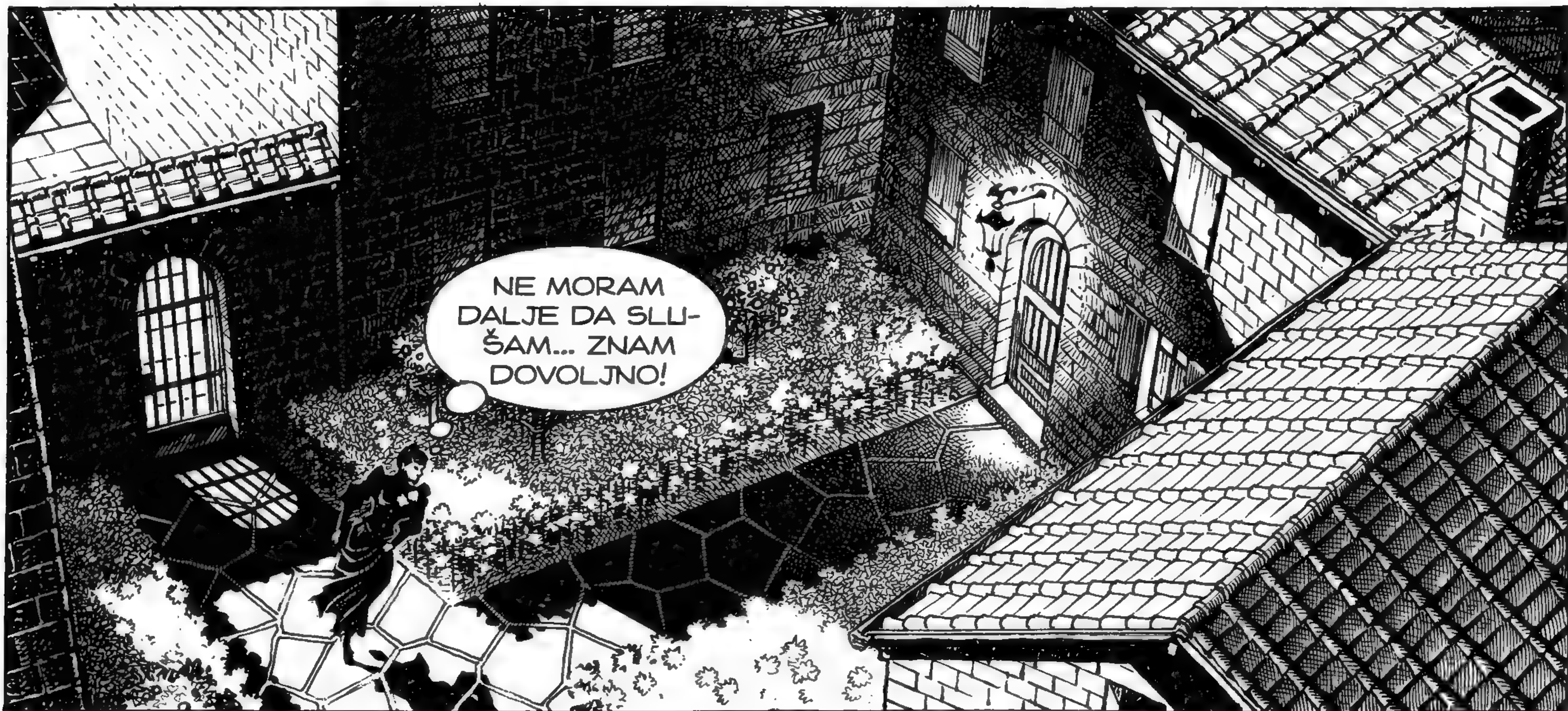

!

IZVINITE... SAMO LAŽNA UZBUNA.

NE MORAM DALJE DA SLU-ŠAM... ZNAM DOVOLJNO!

DAKLE?

STRAHOVANJA GOSPODINA BONERA SU VIŠE NEGO OSNOVANA...
SUMNJAJU U NJEGA!

KONFUČIJA MI! KADA JE TAKO, MORAMO IH UKLONITI!
SLAŽEM SE, ALI TREBA MI VREMENA DA PRIPREMIM PLAN.

TI NOĆAS SPAVAJ U KOLIBI, TAKO ĆU MOĆI LAKO DA DOĐEM DO TEBE AKO ZATREBA.

ZA TO VREME...
POŠTO SMO MOJ DRUG I JA NAVIKLI DA RASPETLJAVAMO I NAJZAMRŠENIJA KLUPKA, OBEĆAVAM VAM DA ĆEMO STIĆI DO KRAJA I OVE MISTERIJE, A VI ĆETE KONAČNO MOĆI DA SE OSLOBODITE SVOJE STRAŠNE SUMNJE.
DAJ BOŽE!

KASNIJE, ZA VEČEROM, TEKS I KARSON UPOZNAJU DŽONA SATERA I SHVATAJU DA JE ON UMORAN I NAMUČEN STARAC, NEUTEŠAN ZBOG NEPRAVEDNOG GUBITKA SVOJE IMPERIJE.

...TO JE PROŠLO... NE MISLI NA TO...

UMORNI STE, GOSPODARU... DOĐITE.

JOŠ MALO, MEJ-LING... VEČERAS SU TU PRIJATELJI MOG MUŽA...

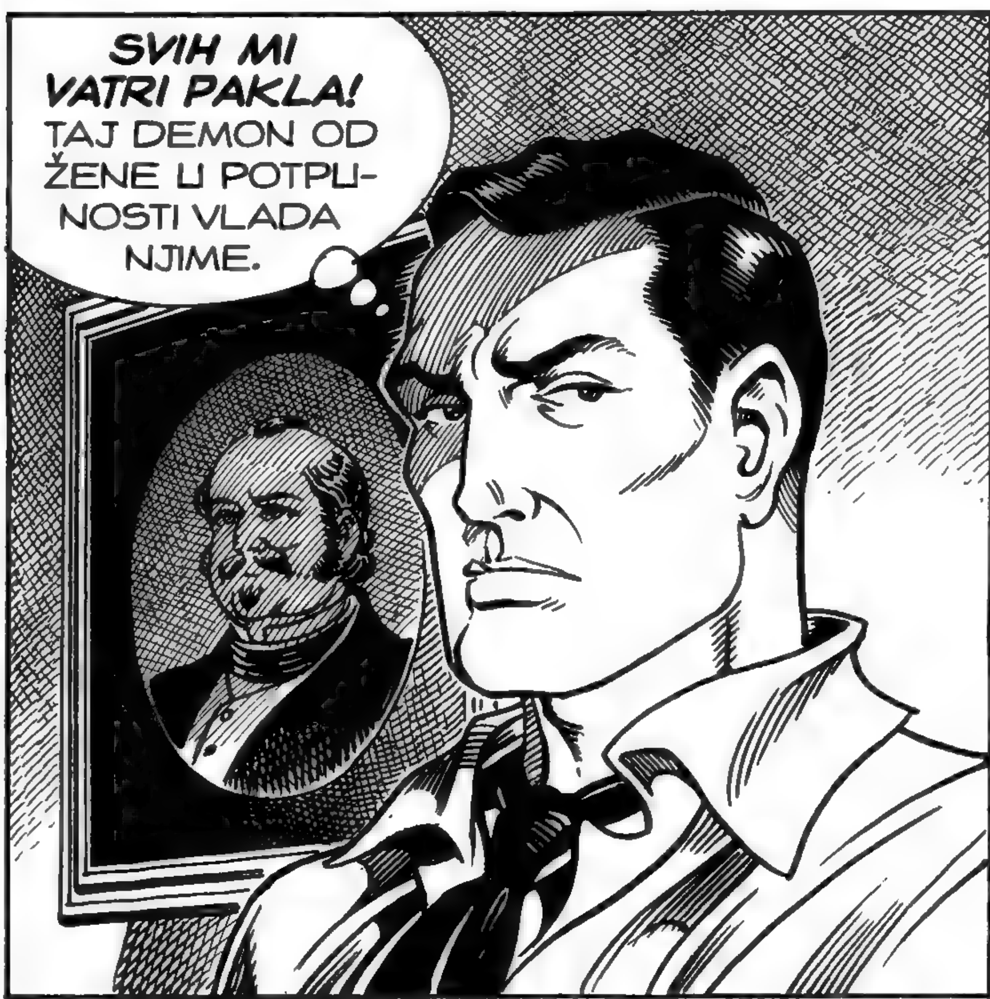

GOSPODAR MORA DA SE ODMARA!

U PRAVU JE, MINA... NE PROTIVUREČI JOJ... ONA MI ŽELI SAMO DOBRO...

A JA NE, TATA?

ZA MENE JE VEĆ KASNO... SVIMA ŽELIM LAKU NOĆ...

SVIH MI VATRI PAKLA! TAJ DEMON OD ŽENE U POTPUNOSTI VLADA NJIME.

NEMOJ TAKO, DRAGA... VEĆ ZNAŠ...

ŠTA KAŽEŠ, STARI MOJ? MOŽDA JE I NAMA KUCNUO ČAS DA SE POVUČEMO.

DA... UMORNI STE OD DUGOG PUTA.

MOLIM VAS DA MI OPROSTITE...
A ŠTA TO? LAKU NOĆ, GOSPOĐO.

TREBA LI DA VAS OTPRATIM?
HVALA, ULRIH. VEĆ ZNAMO PUT.

MALO KASNIJE...
KAKVA SCENA, JESI LI VIDEO?
BAŠ.

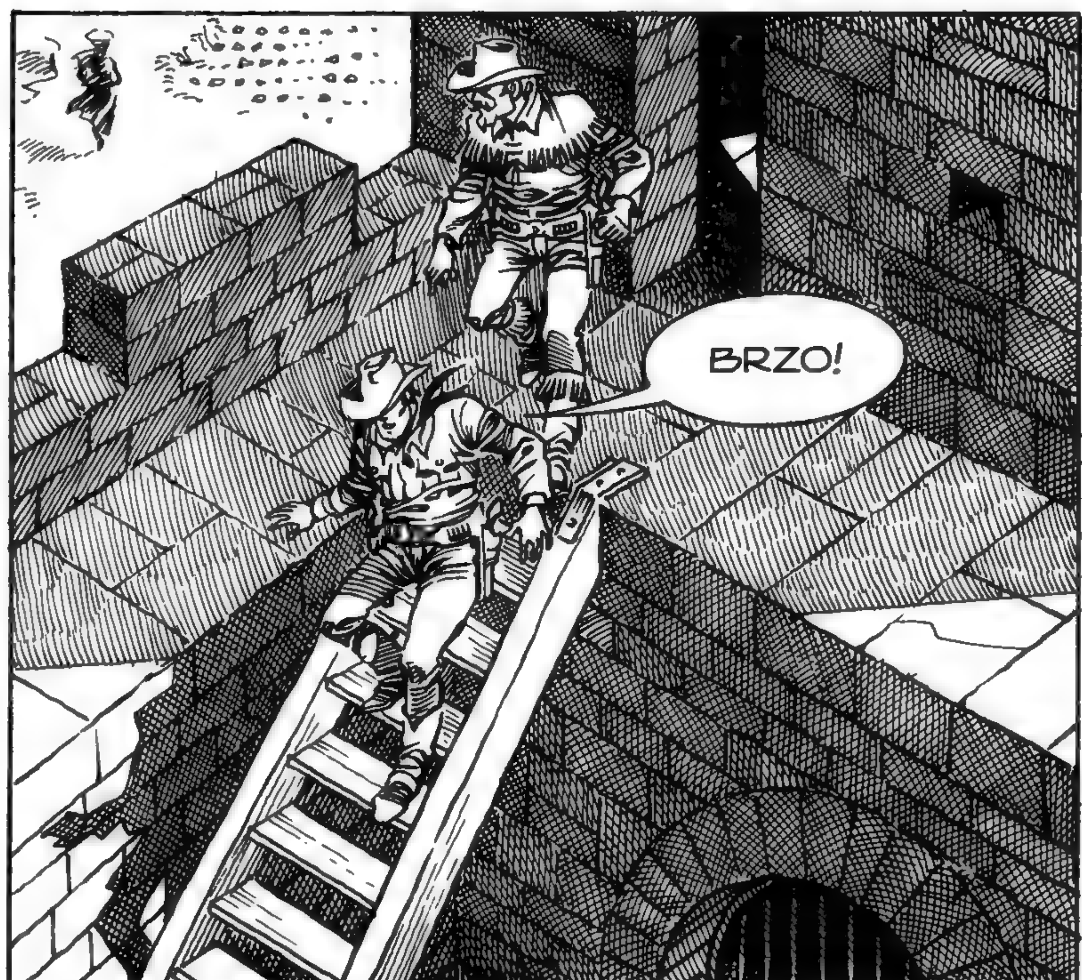

VEŠTICA BADEMASTIH OČIJU JE HTELA DA NAM DEMONSTRIRA APSOLUTNU MOĆ KOJU IMA NAD STARIM SATEROM...
I POTPUNO JE USPELA U TOME.

ŠTA MISLIŠ, S KOJIM CI-LJEM?
PREVIŠE MI SE SPAVA DA BIH RAZ-MIŠLJAO, STA-RI MOJ.

ALI JEDNO JE SIGURNO... ONA JE OD ONIH NA KOJE TREBA STALNO MOTRITI.

SLEDEĆEG JUTRA, DOK SU DVOJICA RENDŽE-RA PRAVILA KRUG PO ZIDINAMA...
HEJ, GLE-DAJ! ZAR ONO NIJE KINESKA VEŠTICA?
UPRAVO ONA!

IDE PREMA ŠUMI...
KUGO! MORAMO JE PRATITI.

BRZO!

NEKOLIKO MINUTA KASNIJE...

PAZI, OKREĆE SE.

VIDELA NAS JE?

NADAM SE DA NIJE. INAČE ĆE SE, AKO NEŠTO KRIJE, VRATITI.

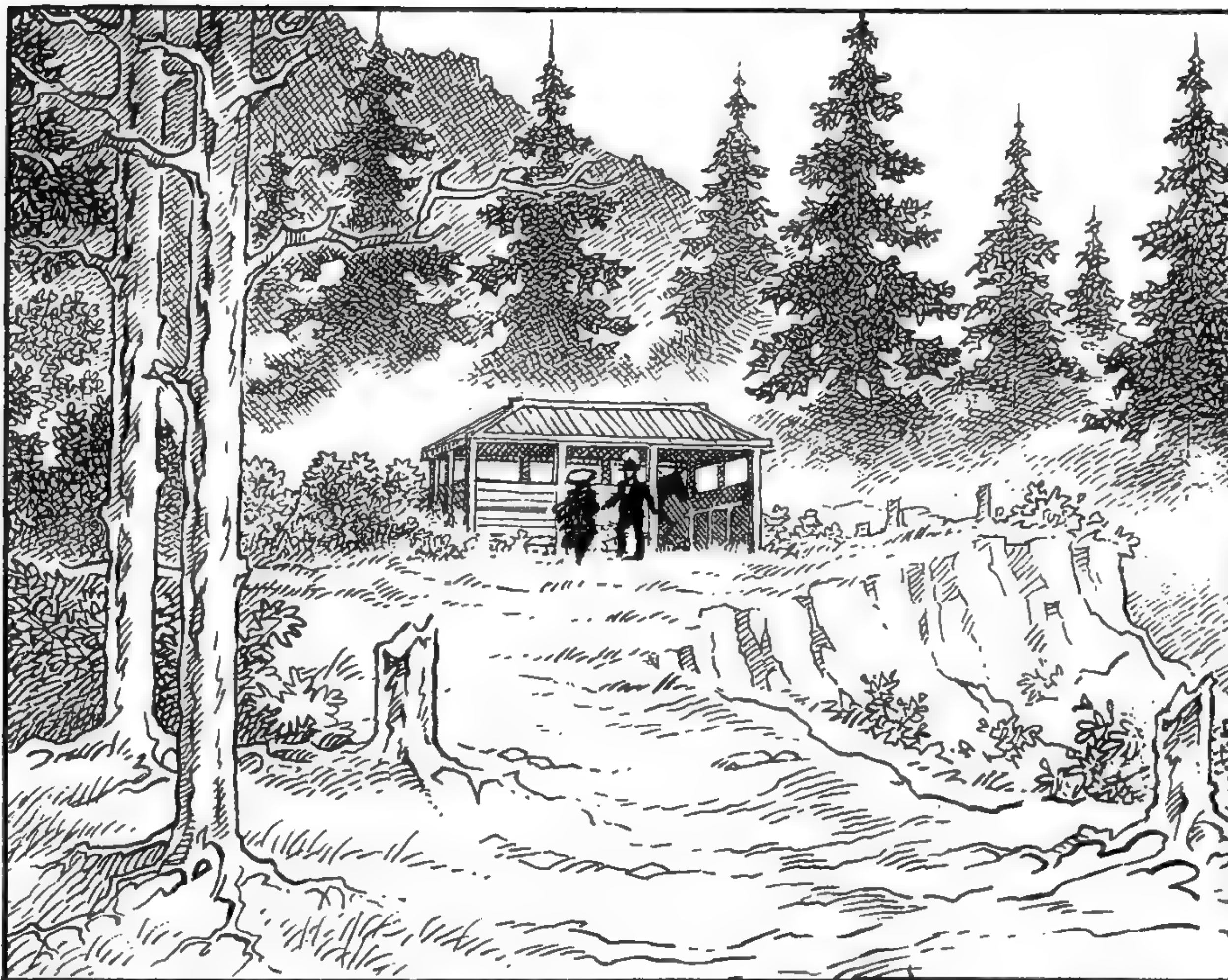

VAMOS!

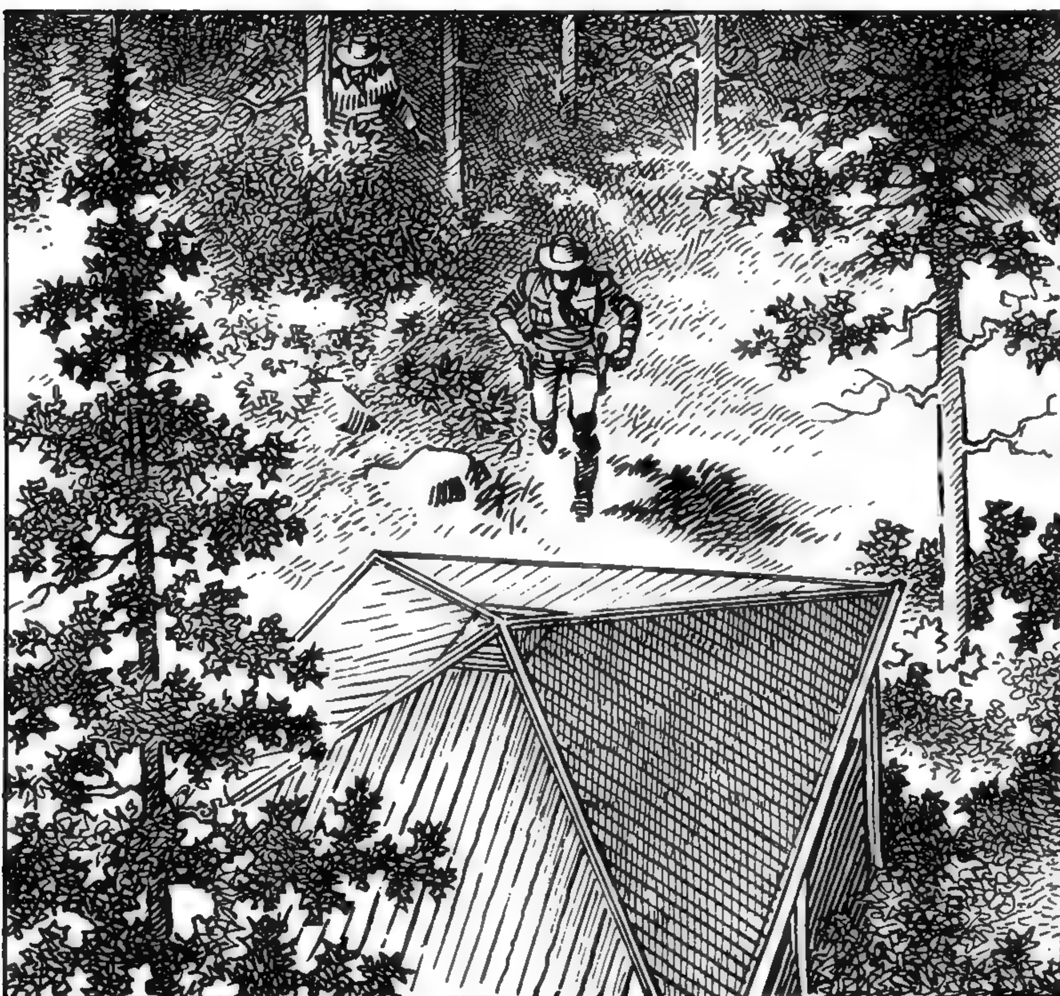

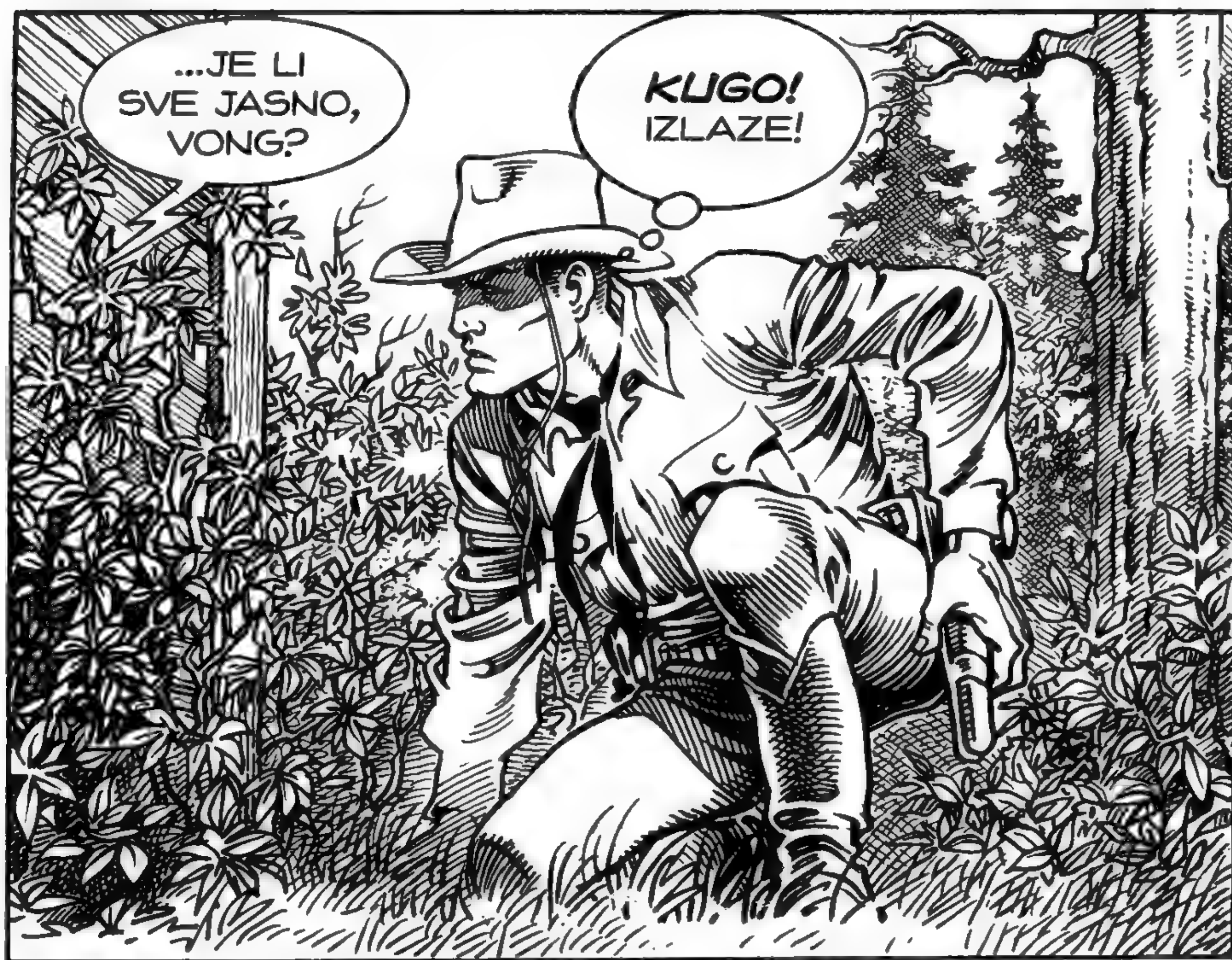

VIDEO?
KAKO DA NISAM!

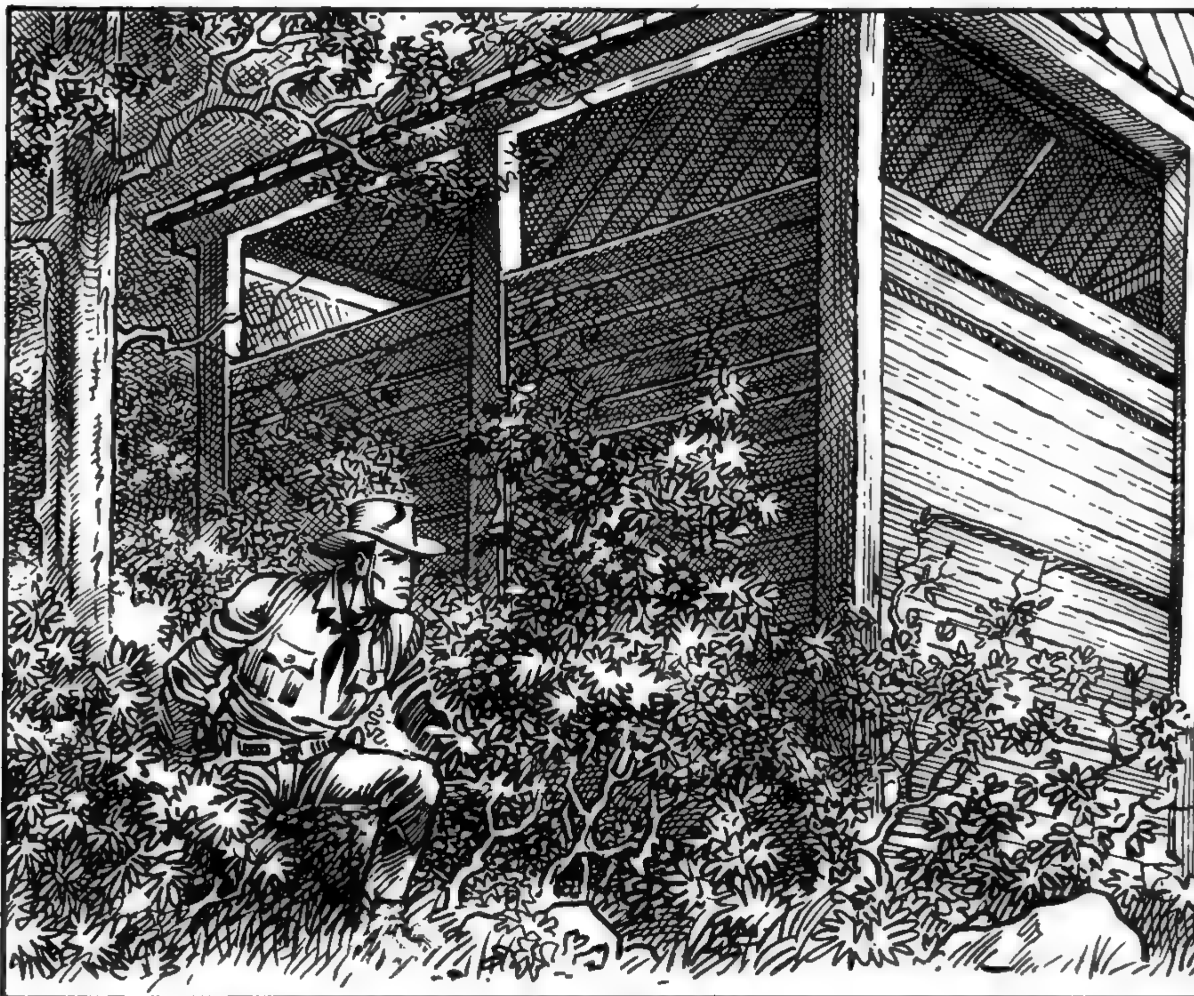

ZA MNOM... MORAMO SE PRIBLIŽITI TOJ KOLIBI DA ČUJEMO ŠTA PRIČAJU.

...JE LI SVE JASNO, VONG?
KUGO! IZLAZE!

OBAVESTI VOĐU DA GA MORAM VIDETI VEČERAS.
!

JESI LI BAŠ SIGURNA DA TREBA DA GA DERANŽI-RAMO?
NE RASPRA-VLJAJ SE, VONG. *NEOPHODNO JE!*

AKO BUDEM PREDU-GO ODSUTNA, ONA DVA STRANA NJUŠKALA ĆE TO PRIMETITI, ZATO MORA *ON* DA DOĐE!

DOGOVO-RENO, REĆI ĆU MU.

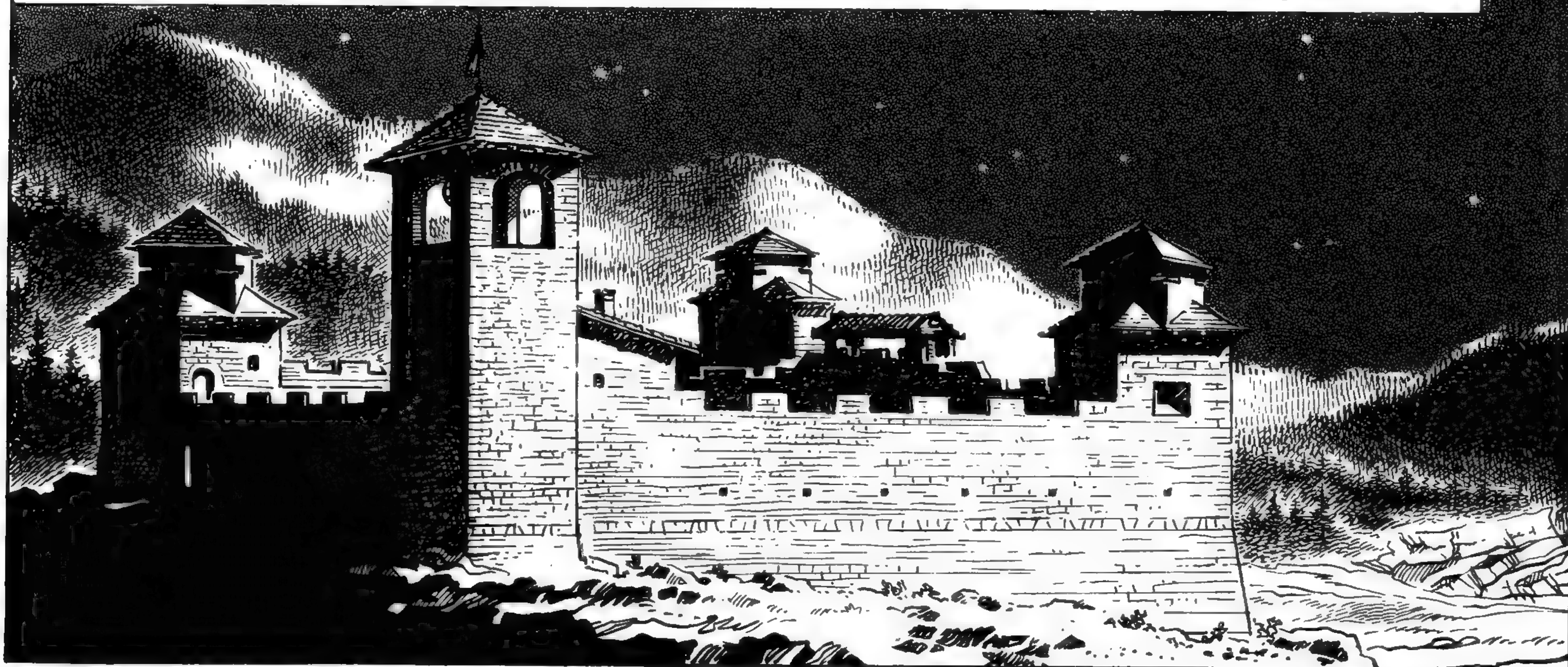

JESI ČUO?
DA!

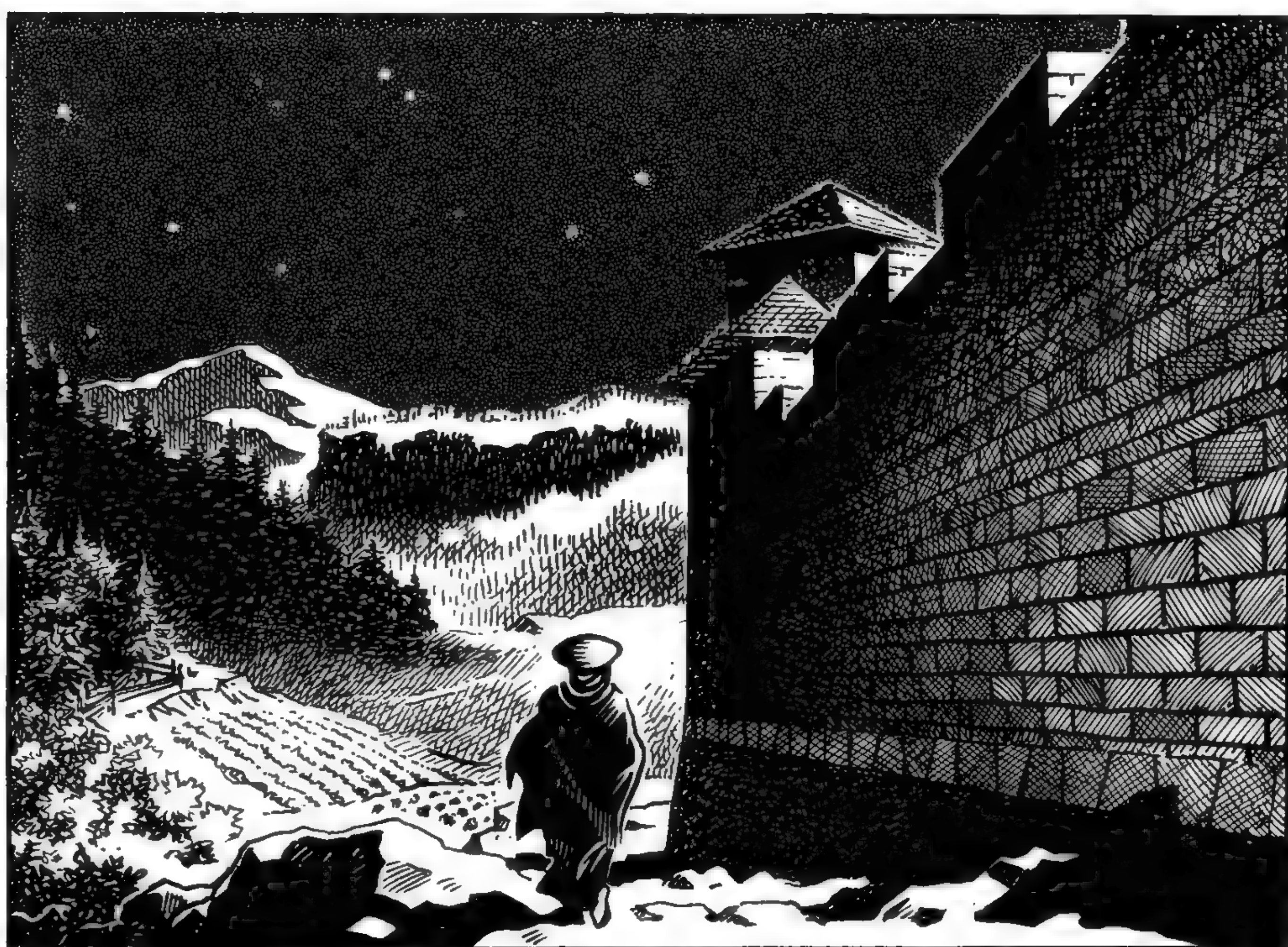
ZAŠTO SE NISMO UME-ŠALI?
SVE BISMO PO-KVARILI.

VEČERAS ĆE SE MEJ-LING SASTATI SA NJIHOVIM „VO-ĐOM"... AKO JE BUDEMO PRATI-LI, OTKRIĆEMO O KOME SE RADI.

MISLIŠ NA LUKASA BONERA?
NEMA SVRHE DA NAPREŽEMO VIJUGE, STARA SOVO. VE-ČERAS ĆEMO ZNATI.

TE VEČERI, NAKON ŠTO SU U „SATEROVOM ODMORU" SVA SVETLA POGAŠENA...

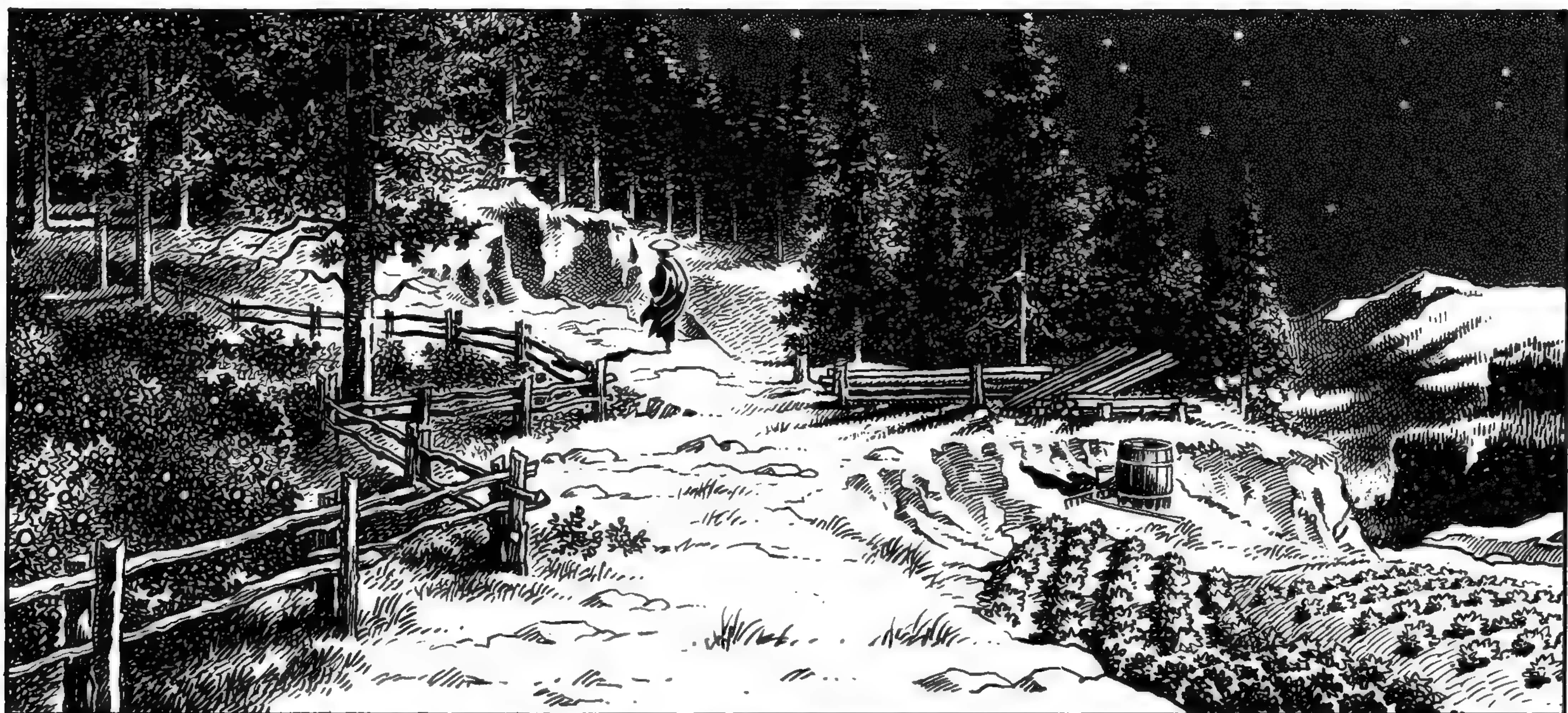

EVO JE!

IDEMO?
NEMA ŽURBE.

ZNAMO KUDA IDE, ZATO NEMA RIZIKA DA ĆEMO JE IZGUBITI.

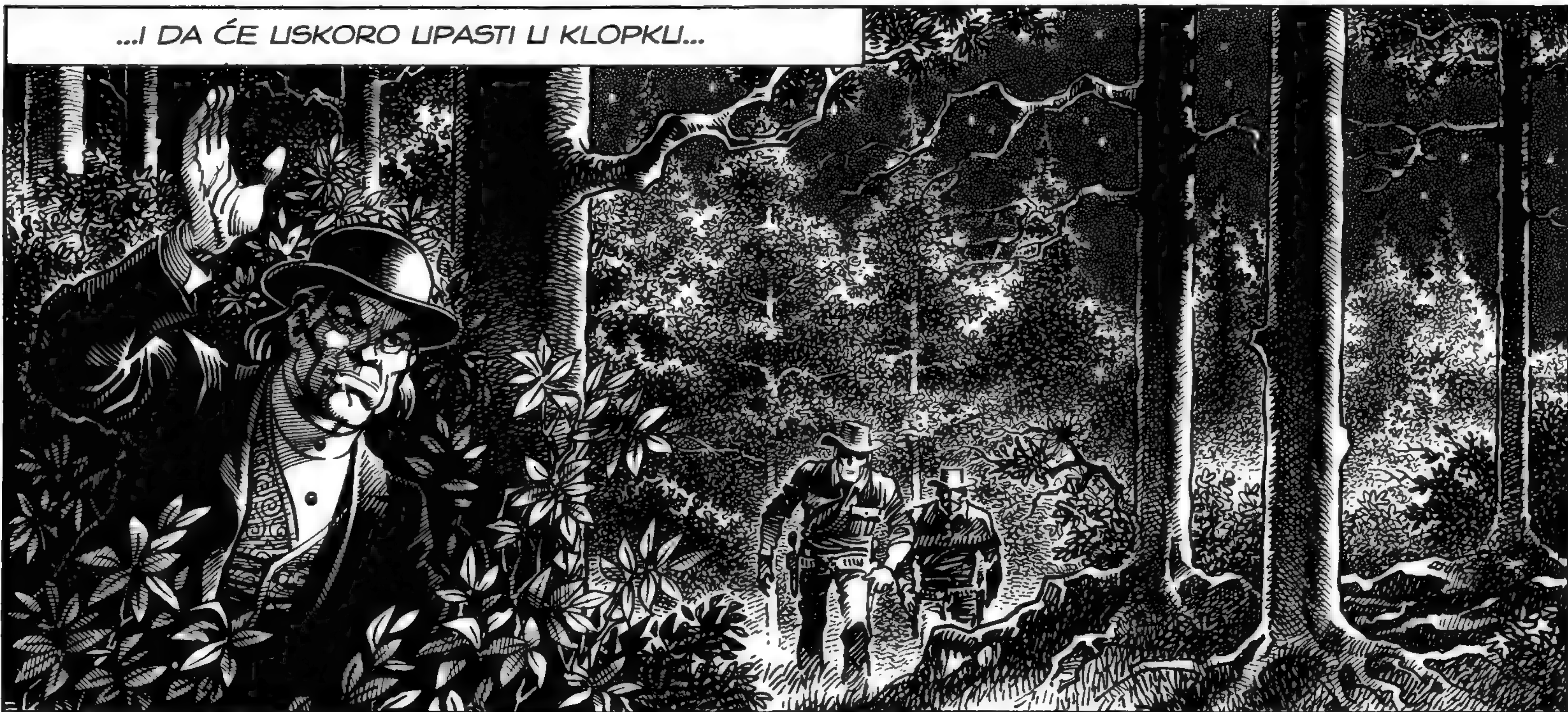

BUENO! MOŽEMO DA KRENEMO.

MALO KASNIJE, DVOJICA RENDŽERA STIGOŠE NA IVICU ŠUME...

...I OPREZNO UĐOŠE U NJU...

...NESVESNI DA IH JEDNE OČI PAŽLJI-
VO POSMATRAJU...

...I DA ĆE USKORO UPASTI U KLOPKU...

KUGO I KOLERO!
?!

AH!
BANG
AHH!
BANG

TI PAZI NA OVE!

AH!
BANG
BANG

JEDAN PO JEDAN, GO-LUPČIĆI!
BANG
AH!

!

IMAĆU TVOJU KRV, BE-LI PSU!

AH!

?!
PROKLETO KOPILE!

BANG
IDI U PAKAO!

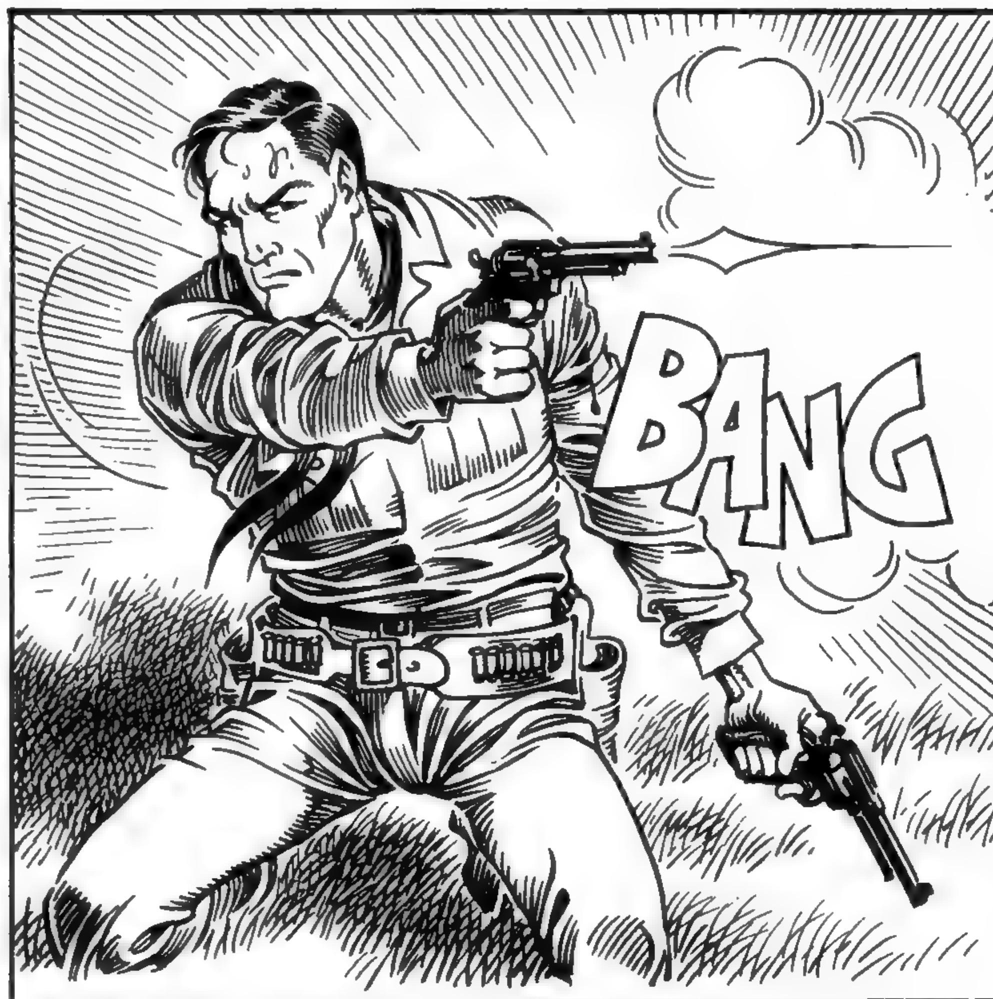

AH!

UPOMOĆ, TEKSE!

UMRI!

BANG

BANG
AHH!

SVIH MI ĐAVOLA PAKLA, NIKAD NISAM BIO OVAKO BLIZU SMRTI!

KOME KAŽEŠ!

HEJ! PA TI SI RA-NJEN!
NIŠTA OZBILJNO.

BUDIMO NA OPREZU. NE BIH VOLEO DA IH IMA JOŠ SAKRIVE-NIH OKO-LO...

!

OVI PSI IMAJU HILJADU ŽIVOTA!

PITAM SE KUD LI JE NESTALA MEJ-LING!
UZALUDNO SE PITAŠ, POŠTO SIGURNO NJOJ TREBA DA ZAHVALI-MO NA OVOM DO-ČEKU.

ŠTA HOĆEŠ DA KAŽEŠ?
SAD JE JASNO DA JE DANAS SHVATILA DA JE PRATIMO. NJEN SASTANAK SA „VOĐOM" BIO JE SA-MO MAMAC DA NAS UVUČE U OVU ZAMKU.

NEBESA! EVO RAZLOGA PUCNJAVE!

KAKO SE OVO DESILO?
POKLON OD MEJ-LING.

MEJ-LING?

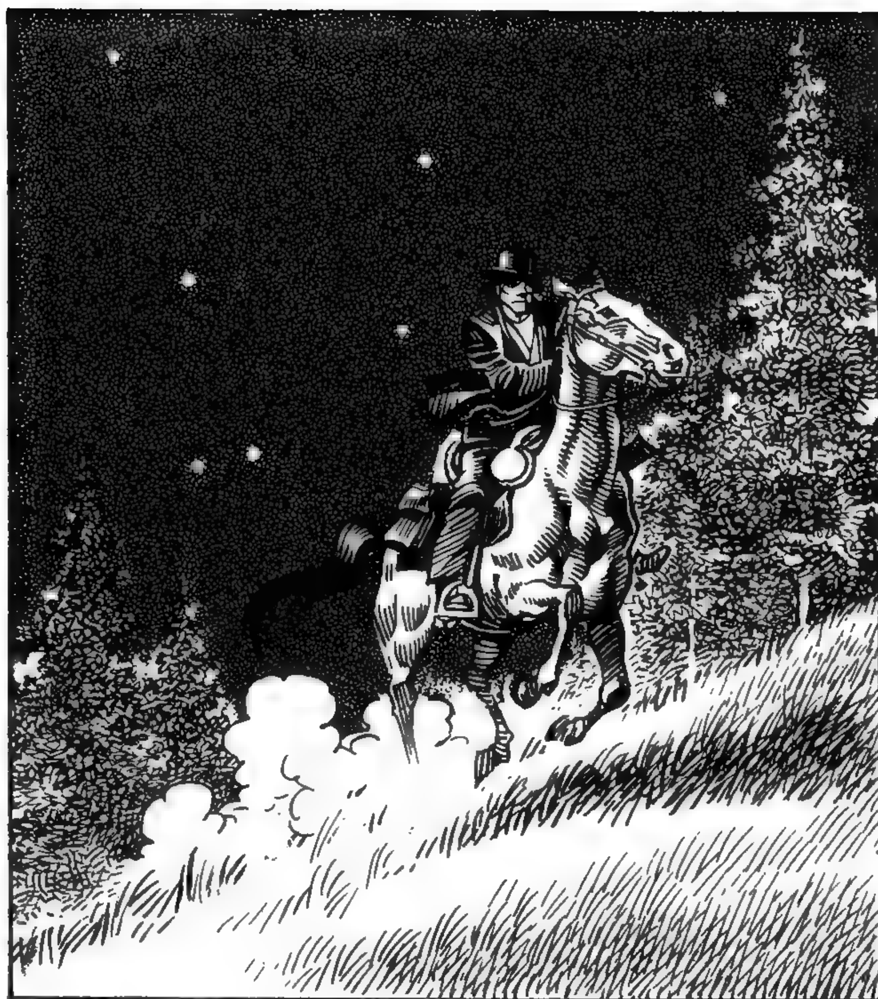

TEKS UKRATKO ISPRIČA ŠTA SE DESILO, I NA KRAJU...
ZNAČI MININE SUMNJE U TU ŽENU SU I VIŠE NEGO OSNOVANE?
MOŽETE SE KLADITI U TO.

HMM... DAJTE DA VAM POGLEDAM RANU...
TO JE SAMO OGREBOTINA.

ALI RUŽNA OGREBOTINA... TAČNIJE, DVE... KOD KUĆE ĆU VAM TO ZAŠITI KAKO TREBA...

MALO KASNIJE...
ODLAZE!

KONFUČIJA MI! MORAM DA OBAVESTIM GAZDU DA JE ZASEDA PROPALA.

POLA SATA KASNIJE...
EVO, GOTOVO!
HVALA, ULRIH... SADA ME SMESTA VODITE DO SOBE MEJ-LING, IAKO SAM SPREMAN DA SE KLADIM DA ĆE BITI PRAZNA.

PRAZNA? HOĆEŠ DA KAŽEŠ DA SE VEŠTICA JOŠ NIJE VRATILA?
POSLE ONOGA ŠTO SE DESILO, MOGUĆE JE DA NIJE, ZAR NE?

DOĐITE. ODVEŠĆU VAS KOD NJE.

NEKOLIKO MINUTA KASNIJE...
KUC KUC

KO JE?

ČUJEŠ? IZGUBIO SI OPKLADU.
HMM...
JA SAM, DOKTOR ULRIH... OTVORITE!

TRENU-TAK!

OČEKIVA-LA SAM NJI-HOVU PO-SETU.

ŠTA SE DEŠAVA?

JE LI GOSPODARU MOŽDA LOŠE?
NE RADI SE O GOSPODINU SATERU, VEĆ O OVDEPRISUTNOM... HTEO SAM DA VAM ZAHVALIM NA OGREBOTINI NA RAMENU KOJU SAM DOBIO ZAHVALJUJUĆI VAŠEM BRIŽLJIVOM ZALAGANJU!

NE RAZUMEM, GOSPODINE.

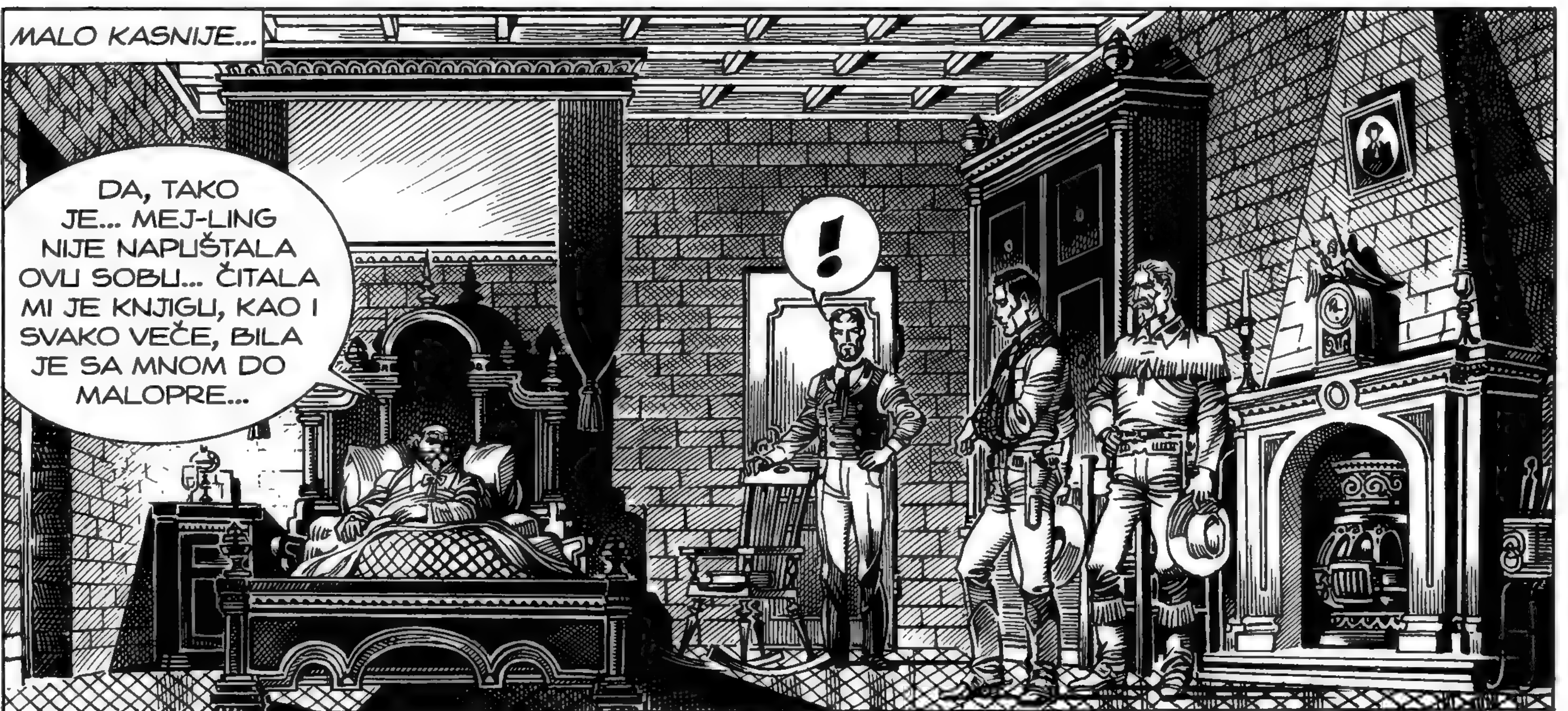

NE, JE LI? ONDA MI MOŽETE OBJASNITI ŠTA STE RADILI PRE NEKIH POLA SATA U ŠUMI?
PRE POLA SATA? U ŠUMI? NEMOGUĆE!

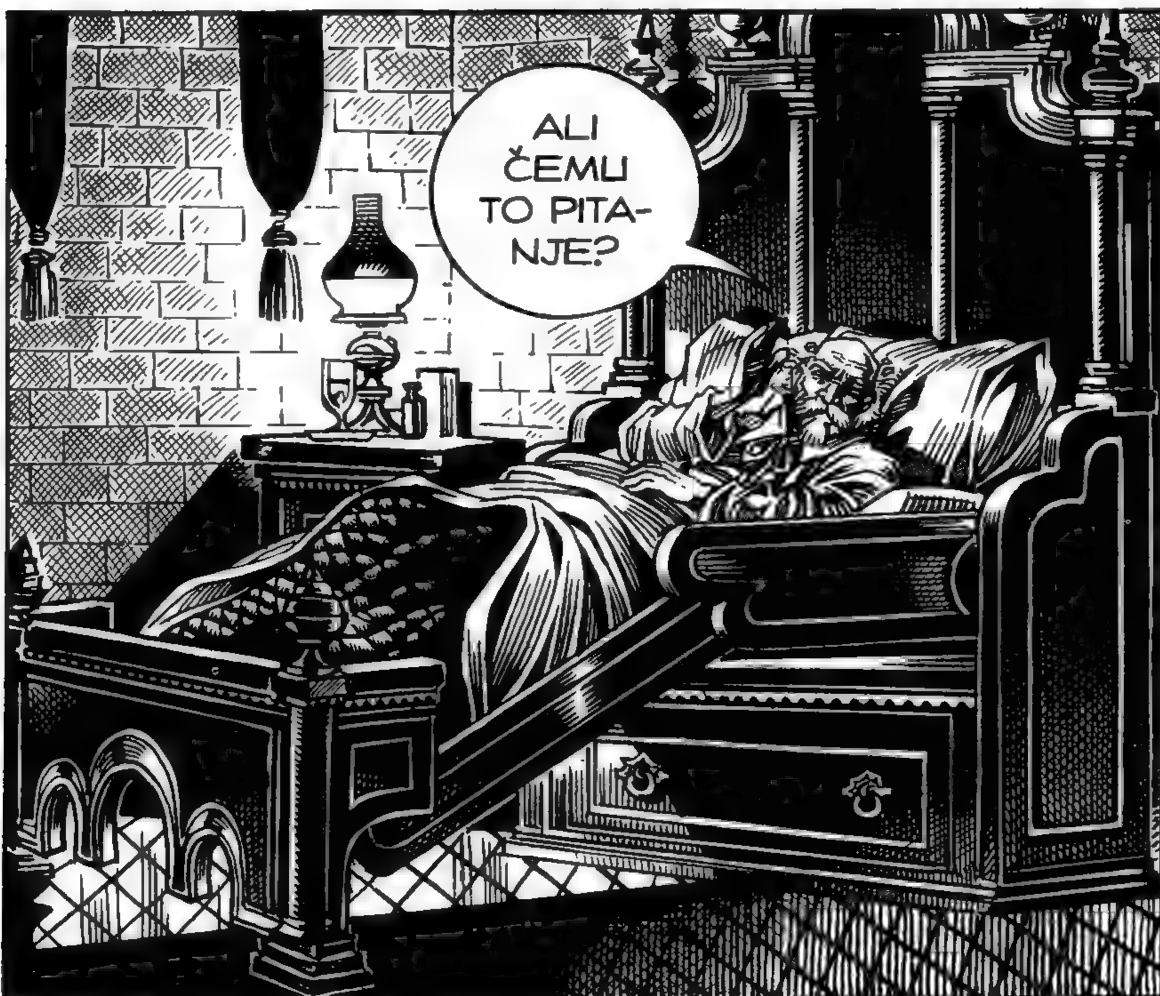

BILA SAM U GOSPODAREVOJ SOBI, GDE SAM PROVELA CELO VEČE. ČITALA SAM MU KNJIGU KAKO BIH MU POMOGLA DA ZASPI... MOŽETE NJEGA DA PITATE.

I HOĆU!

OVO JE SOBA MOG TASTA, ALI PRETPOSTAVLJAM DA ĆETE GA ISPITATI UJUTRU...
NE, NAMERAVAM DA TO URADIM ODMAH.

MORAM DA GA ISPITAM PRE NEGO ŠTO MU NEKO SUGERIŠE ODGOVOR.
RAZUMEM.
KUC KUC

MALO KASNIJE...
DA, TAKO JE... MEJ-LING NIJE NAPUŠTALA OVU SOBU... ČITALA MI JE KNJIGU, KAO I SVAKO VEČE, BILA JE SA MNOM DO MALOPRE...
!

ALI ČEMU TO PITANJE?

NE TREBA DA SE UZNEMIRAVATE, GOSPODINE SATERU... VEROVATNO JE U PITANJU NESPORAZUM...

DAKLE?

BILI STE U PRAVU, MEJ-LING. IZVINITE NA UZNEMIRAVANJU.
DRAGO MI JE ŠTO JE NESPORAZUM REŠEN.

U ISTOM TRENUTKU...
SVI UBIJENI?! KAKO JE TO MOGUĆE? DA LI SE DESILA NEKA GREŠKA?
NIJE BILO GREŠKE, GAZDA...

NAKON ŠTO IH JE MEJ-LING ODVUKLA DO MESTA ZASEDE, NAŠI SU SVI ODJEDNOM SKOČILI NA NJIH, A TI DEMONI SU IPAK USPELI DA SE IZVUKU I SAMO JE ONAJ MLAĐI LAKŠE POVREĐEN.
PROKLETSTVO! SADA SVE POSTAJE MNOGO TEŽE.

BOJITE SE DA ĆE RASKRINKATI MEJ-LING?
NE RADI SE O TOME.

MEJ-LING JE DOVOLJNO LUKAVA DA ĆE SE IZVUĆI I IZ NAJTEŽE SITUACIJE...

...ALI SADA TE DVE ZMIJE ZNAJU DA SU NA PRAVOM PUTU, I AKO OSTANU U „SATEROVOM ODMORU", DOĆI ĆE DO ISTINE.

POSTOJI SAMO JEDAN NAČIN DA SE OVO RAZREŠI... MINA SATER!

NISAM TO HTEO DA URADIM DO DANAS, ALI SADA JE NEOPHODNO.

SLUŠAJ ME, VONG. MORAŠ DA SE VRATIŠ U „SATEROV ODMOR" SA NOVIM NAREĐENJEM ZA MEJ-LING...

ZA TO VREME...
TUMAČI KAKO HOĆEŠ, ALI ČINJENICA DA JE STARI SATER PODRŽAO MEJ-LING JASNO POKAZUJE DA JE I ON U TOME DO GUŠE.
NE MISLIŠ LI DA JE TO RIZIČAN ZAKLJUČAK?

PA ZAŠTO JOJ ONDA DRŽI STRANU?

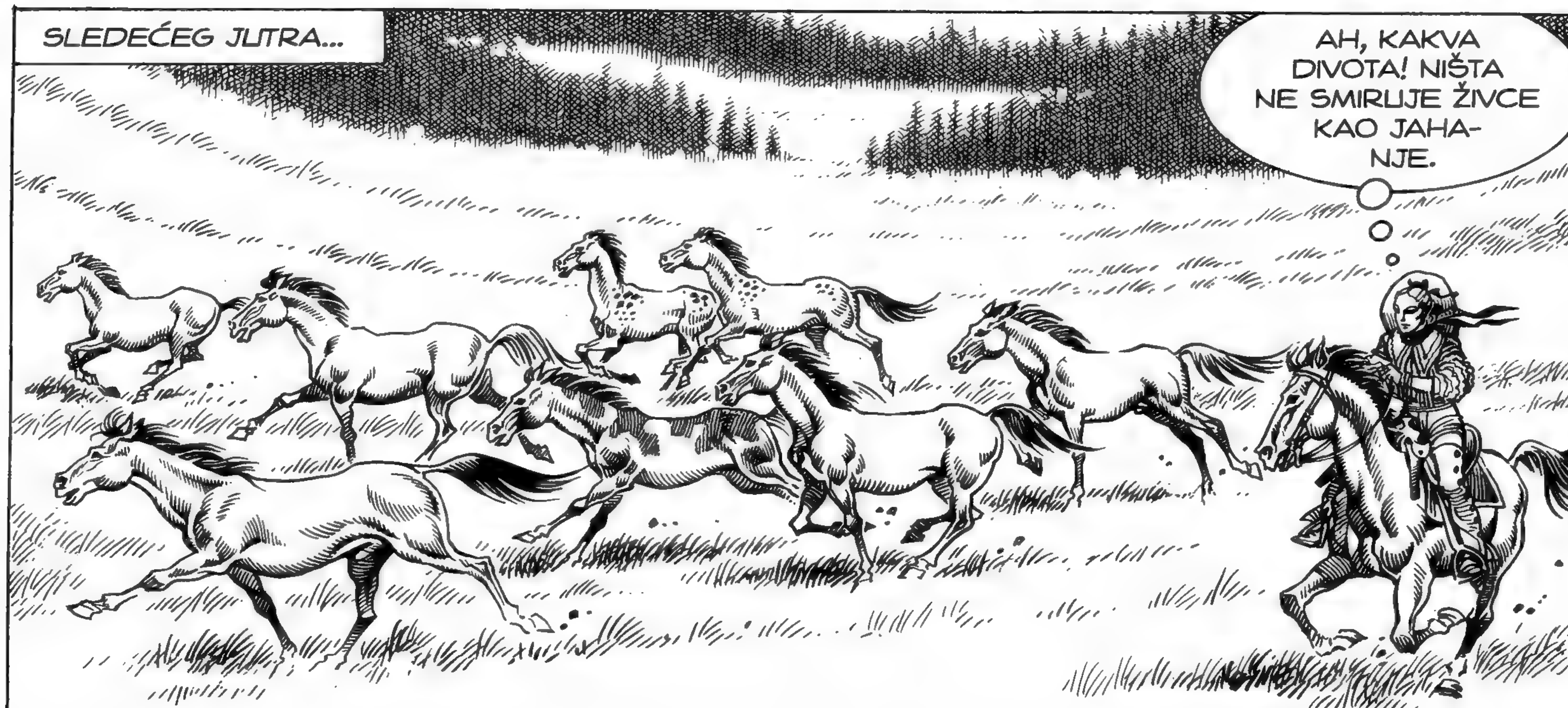

PIH! MOŽDA VEŠTICA BADEMASTIH OČIJU IMA TOLIKU MOĆ NAD NJIM DA ON LAŽE SAMO KAKO BI JE ZAŠTITIO.
HMM... MOŽDA!

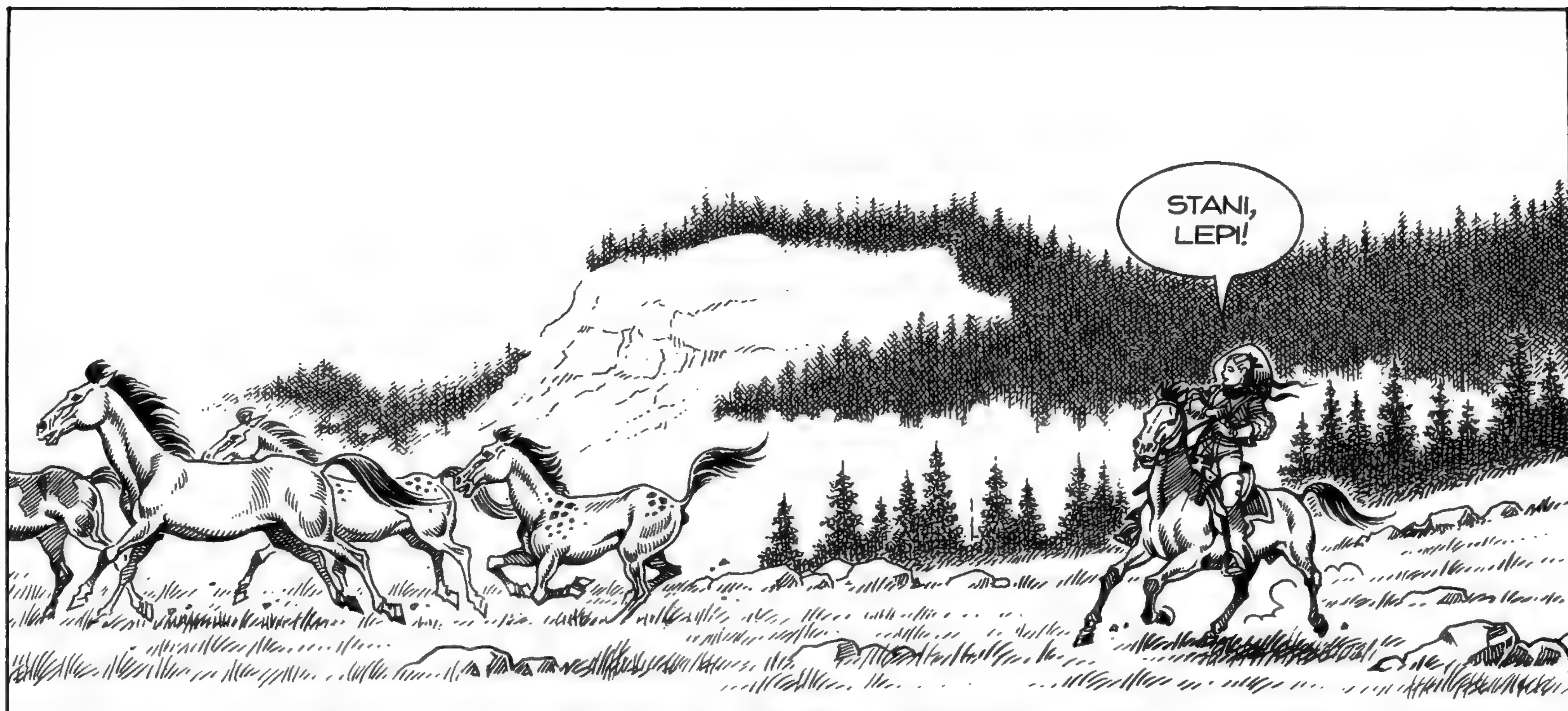

OSTAJE ČINJENICA DA SU ONI PAKLENI DIVLJACI POKUŠA-LI DA NAM ISKO-PAJU RAKU I SAMO ZA DLAKU U TOME NISU USPELI!

MISLIŠ DA ĆE POKUŠATI PONOVO?
VEROVATNO... KAKO GOD, BOLJE JE DA SE DOBRO NA-SPAVAMO U NADI DA ĆE NAM JUTRO DONETI MUDROST.

IPAK, NA TVOM ME-STU NE BIH SE MNOGO BRINUO... ZAR TI NIJE ONA STARA PAPAGO VEŠTICA PROREKLA DA ĆEŠ NAPUNITI STO?

PIH! A JA TE JOŠ SLUŠAM!

SLEDEĆEG JUTRA...
AH, KAKVA DIVOTA! NIŠTA NE SMIRUJE ŽIVCE KAO JAHA-NJE.

STANI, LEPI!

ODMORI-
MO MALO, A ONDA SE VRAĆAMO KUĆI.

ULRIH MI JE ZABRANIO DA SE UDALJAVAM SA-
MA, ALI JA NE MOGU I DALJE DA ŽIVIM KAO ZATVO-
RENICA.

S DRUGE STRA-
NE, AKO SU MOJE SUMNJE OSNOVANE, JA SAM POSLEDNJA KOJA TREBA DA SE BOJI PRETNJI „OSVET-
NIKA”...

?

AH!

ŽAO MI JE ŠTO SAM VAS UPLAŠILA.

ZA TO VREME...
LEPO, LEPO... VAŠA RANA IZGLEDA SAVRŠENO...
ŠTETA ŠTO SU MI NANELI SAMO JEDNU, ZAR NE? SREĆOM, DVOSTRUKA JE.
DUHOVITO!

TREBALO JE DA TE UDARE PO TIKVI, DA VIDIMO IMA LI UNUTRA ZDRAVOG RAZUMA!
SLUŠAJ KO MI KAŽE.

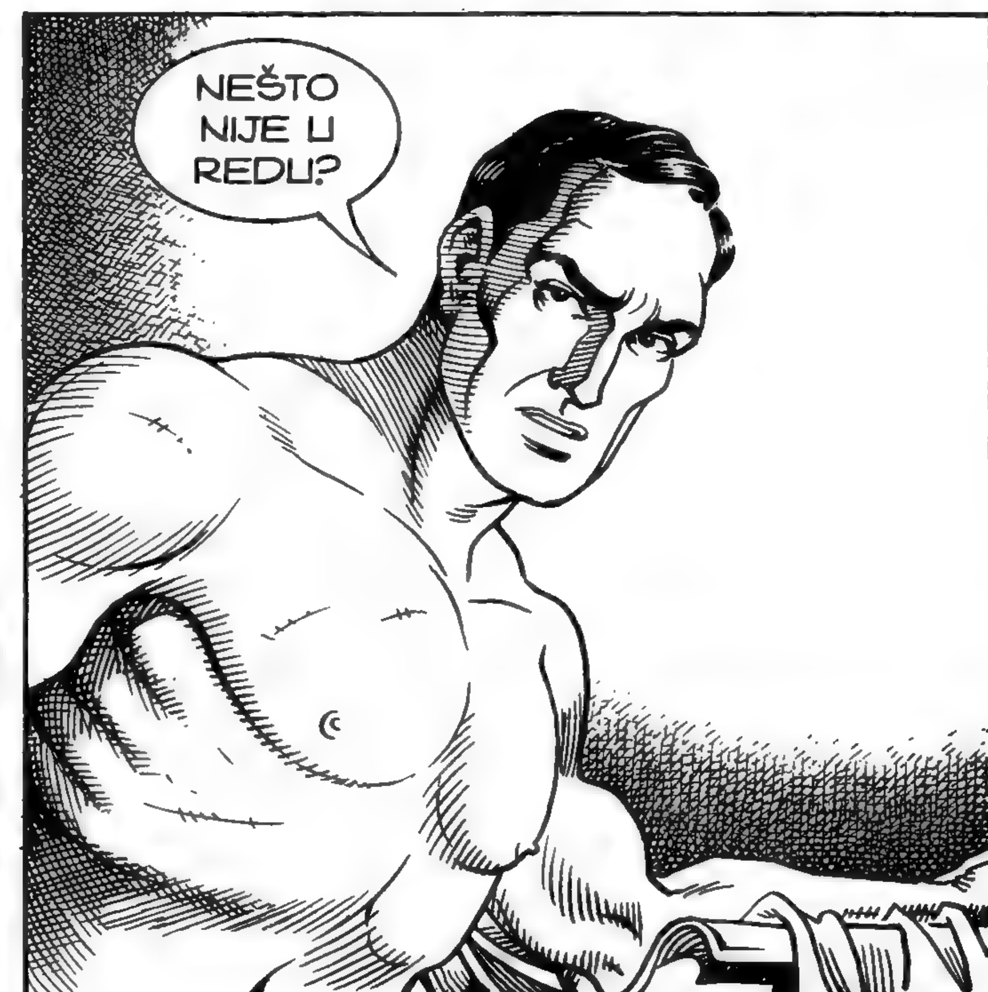

U TOM TRENUTKU ZAČU SE KUCANJE NA VRATIMA...
KO JE TO?
ČEKAJTE... VEROVATNO MENE TRAŽE.

IZVINITE, GOSPODINE... REKLI SU MI DA TRAŽITE GOSPODARICU...
VIDEO SI JE?

JESAM, GOSPODINE. RANO JUTROS JE OTIŠLA NA JAHANJE.

JA SAM JOJ OSEDLAO KONJA, ALI SAM MISLIO DA STE OBAVEŠTENI...
NEMA VEZE, TAVANE, HVALA TI.

NEŠTO NIJE U REDU?

BIO SAM ZABRINUT ZA SVOJU ŽENU... NIJE BI-LA U SVOJOJ SOBI, A NI U PRIZEMLJU. ZATO SAM JE TRAŽIO KOD POSLUGE...

NADAJMO SE BAR DA ĆE JOJ JAHANJE POMO-ĆI DA SE OPUSTI. JA SAM JOJ GA ZABRANIO, ALI VEROVATNO POČINJE DA JE GUŠI ZATO-ČENIŠTVO...
VRLO RAZUMLJI-VO.

ISTOVREMENO...
NIJE TREBALO DA POZOVETE DVOJICU STRANACA U „SATEROV ODMOR". TO SMETA VA-ŠEM OCU... A KA-ŽETE DA GA VOLITE!
VI, MOŽDA, SUMNJATE U TO?

BAŠ ZATO ŠTO GA VOLIM NAMERAVAM DA ZAUSTAVIM NJE-GOV BUDALASTI OSVETNIČKI PLAN!
VI STE GLU-PAČA!

VAŠ OTAC NIJE VOĐA „OSVETNI-KA"!

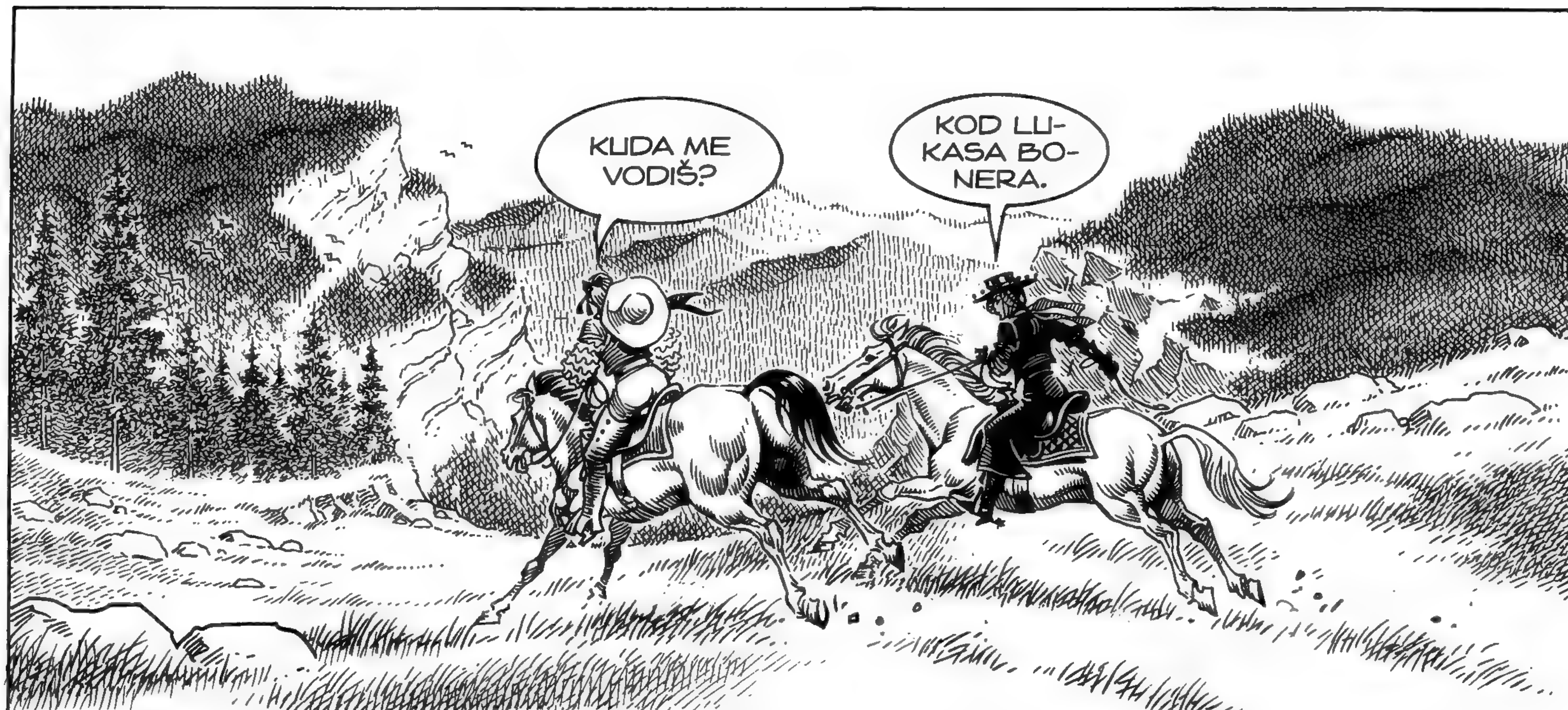

NADAŠ SE DA ĆU TI POVEROVATI? TO PRIČAŠ JER SI MU SAUČESNICA!
NE VERUJETE MI, JE LI?

E PA DOBRO, POKAZAĆU VAM!
PUC

AKO ŽELITE **DOKAZ** DA VAŠ OTAC NEMA VEZE S TIM, SLEDITE ME!
?

AKO BIH STVARNO DOBILA TAJ DOKAZ, TO BI BIO KRAJ KOŠMARA!
NE BIH BILA TAKO SIGURNA.

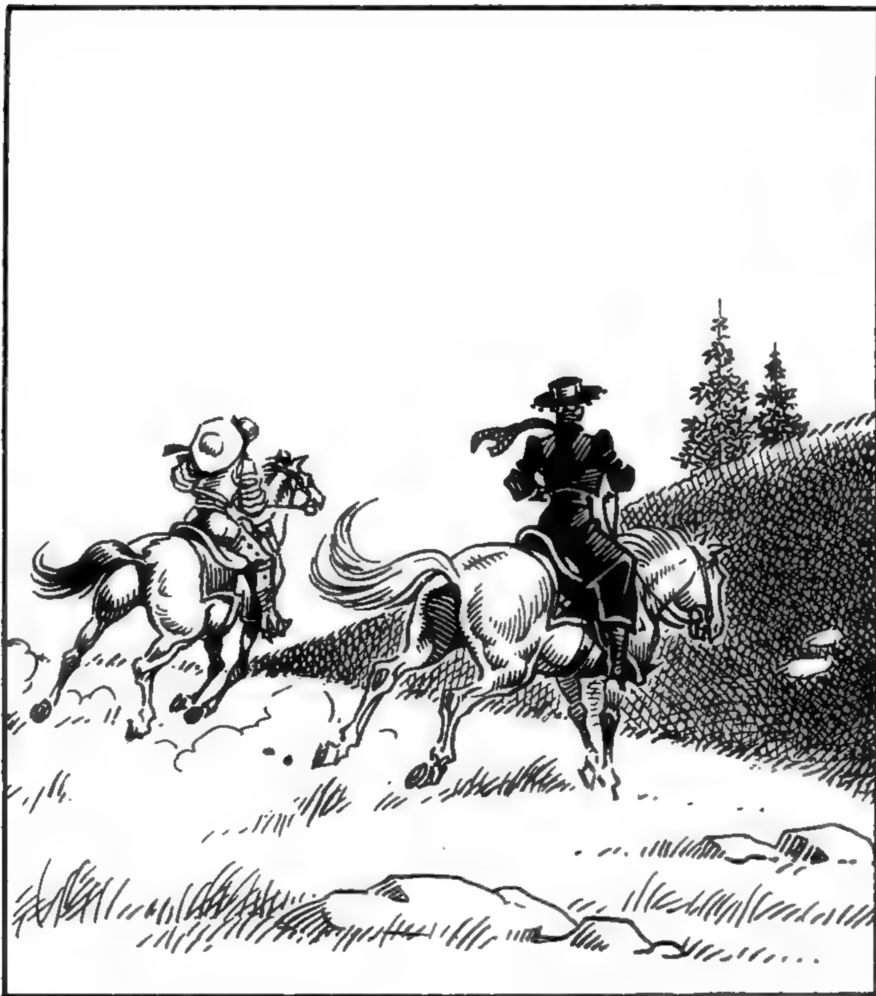

ŠTA HOĆEŠ DA KAŽEŠ?
OTKRIĆETE SVE SAMI...

KUDA ME VODIŠ?
KOD LUKASA BONERA.

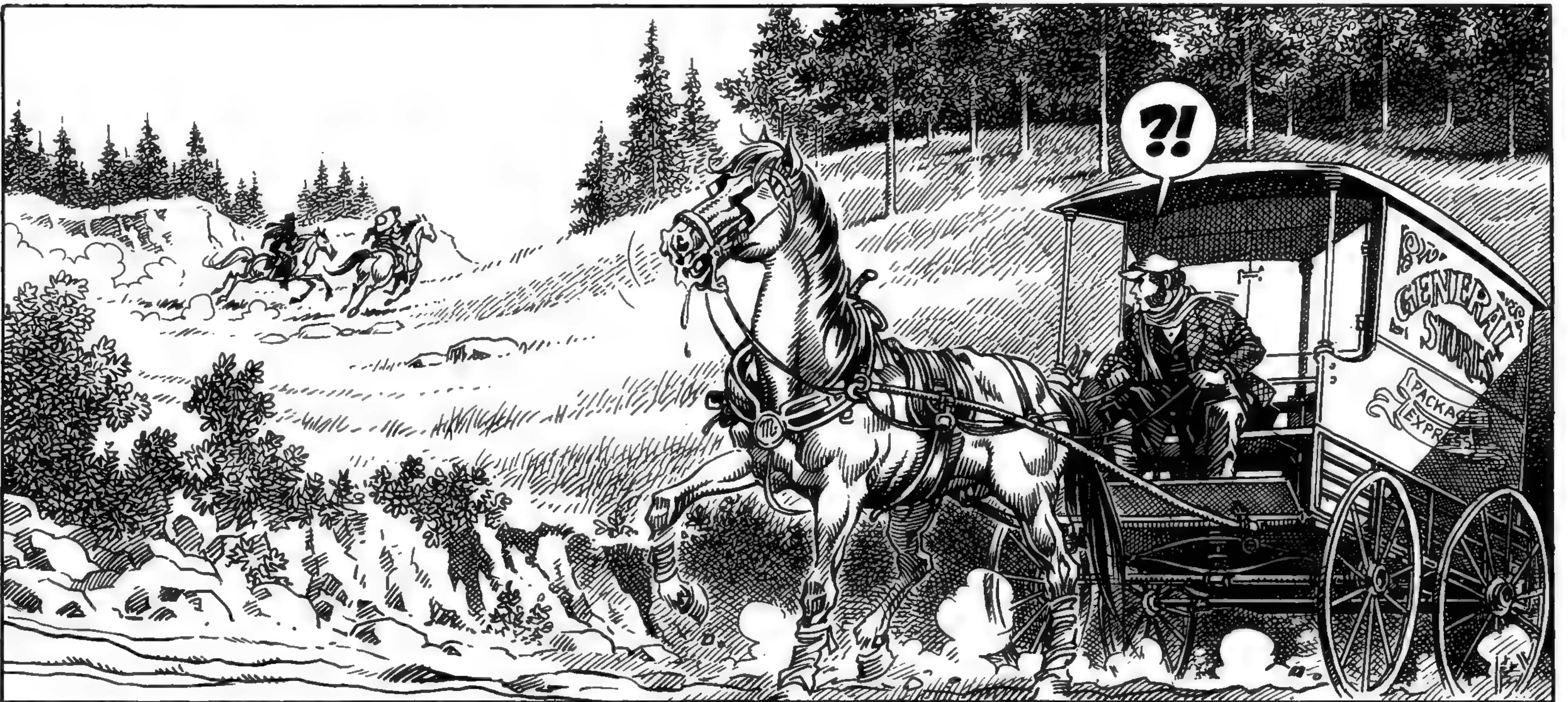

POZNAJETE GA?
NE LIČNO.

ČESTO SAM SLUŠALA O NJEMU, ALI NISAM IMALA PRILIKE DA GA SRETNEM.

ALI KAKO BONER MOŽE DOKAZATI NEVINOST MOG OCA?
URADIĆE TO.

?!
GENERAL STORES
PACKAGE EXPRESS

O! SATEROVA ĆERKA I KINESKINJA KUĆEPAZITELJKA...

KUDA, DOĐAVOLA, TAKO ŽURE KROZ VISOKE ŠUME?

POLA SATA KASNIJE...
SJAŠITE!

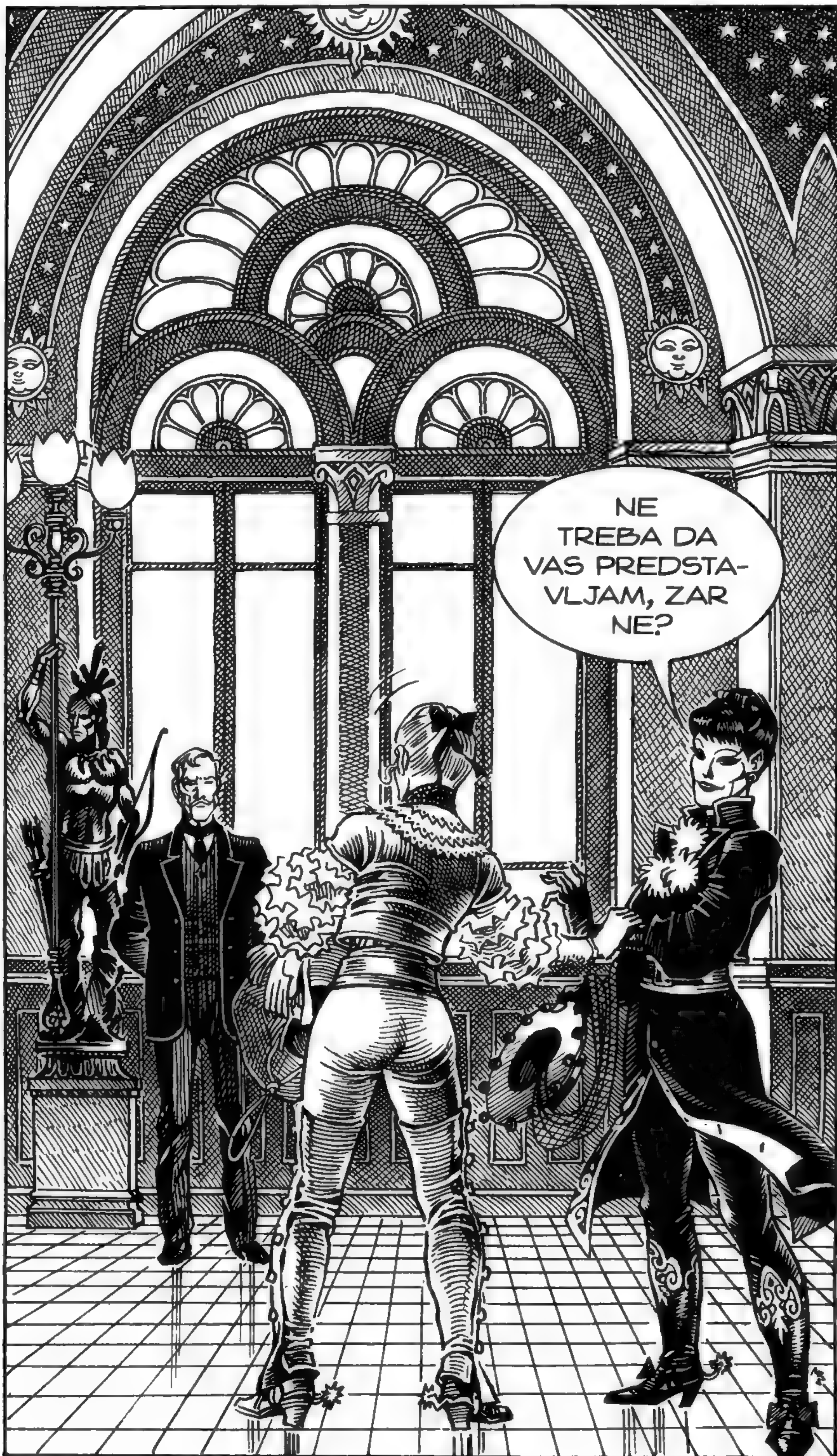

DA LI JE GOSPODIN BONER KOD KUĆE?
DA.

OČEKUJE VAS.

KAKO... NAS OČE-KUJE?
SHVA-TIĆETE ZA TRENU-TAK.

IZVOLITE.

?!

NE TREBA DA VAS PREDSTA-VLJAM, ZAR NE?

IZNENAĐE-NA? MOŽDA ME SE, DRAGA MOJA MINA, VIŠE NE SEĆAŠ!

TI?!

ZA TO VREME, U „SATEROVOM ODMORU"...
JESTE LI BAŠ SIGURNI DA SU TO BILE MOJA ŽENA I MEJ-LING?
POBOGU! DOLAZIM OVDE SA TOVAROM ROBE SVAKE NEDELJE, MISLITE DA IH NE POZNAJEM?

A AKO SE BOJITE DA SAM POMEŠAO SVICE I SVETILJKE, GARANTUJEM VAM DA OD JUTROS NISAM LIZNUO NI KAP VISKIJA!

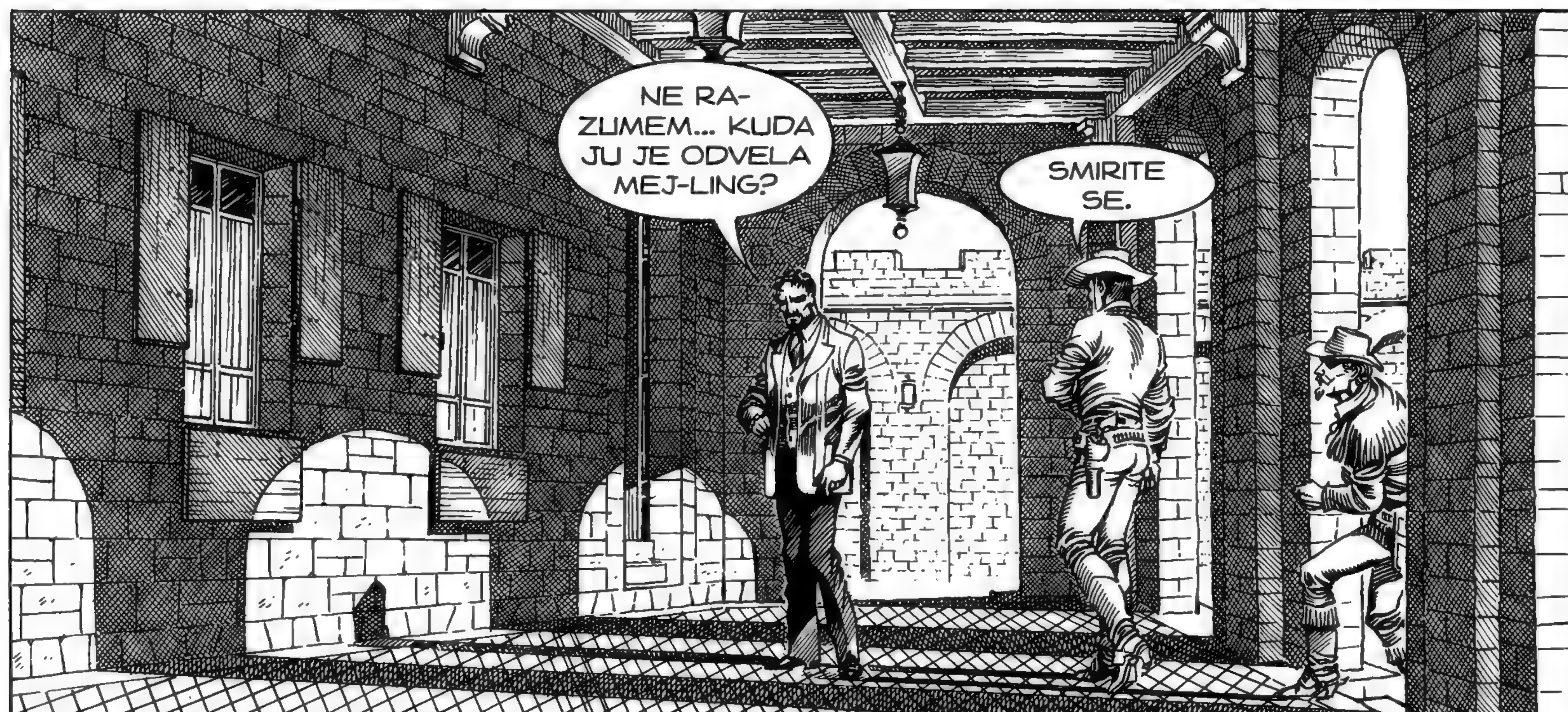

PRELAZILE SU VISOKE ŠUME, KAŽETE?
I TO TRKOM!

PRE KOLIKO VREMENA STE IH VIDELI?
PA... BIĆE POLA SATA...

JE LI GOSPOĐA PRATILA MEJ-LING SVOJEVOLJNO ILI VAM JE DELOVALO KAO DA JE NEKAKO PRISILJENA?
PRISILJENA?

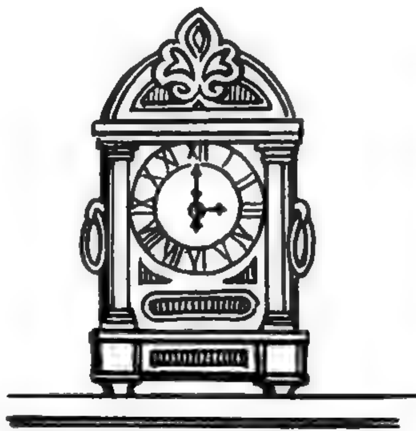

HMM... NIJE SE ČINILO KAO DA JE BILA PRIMORANA, BUDUĆI DA SU GALOPIRALE RAME UZ RAME.

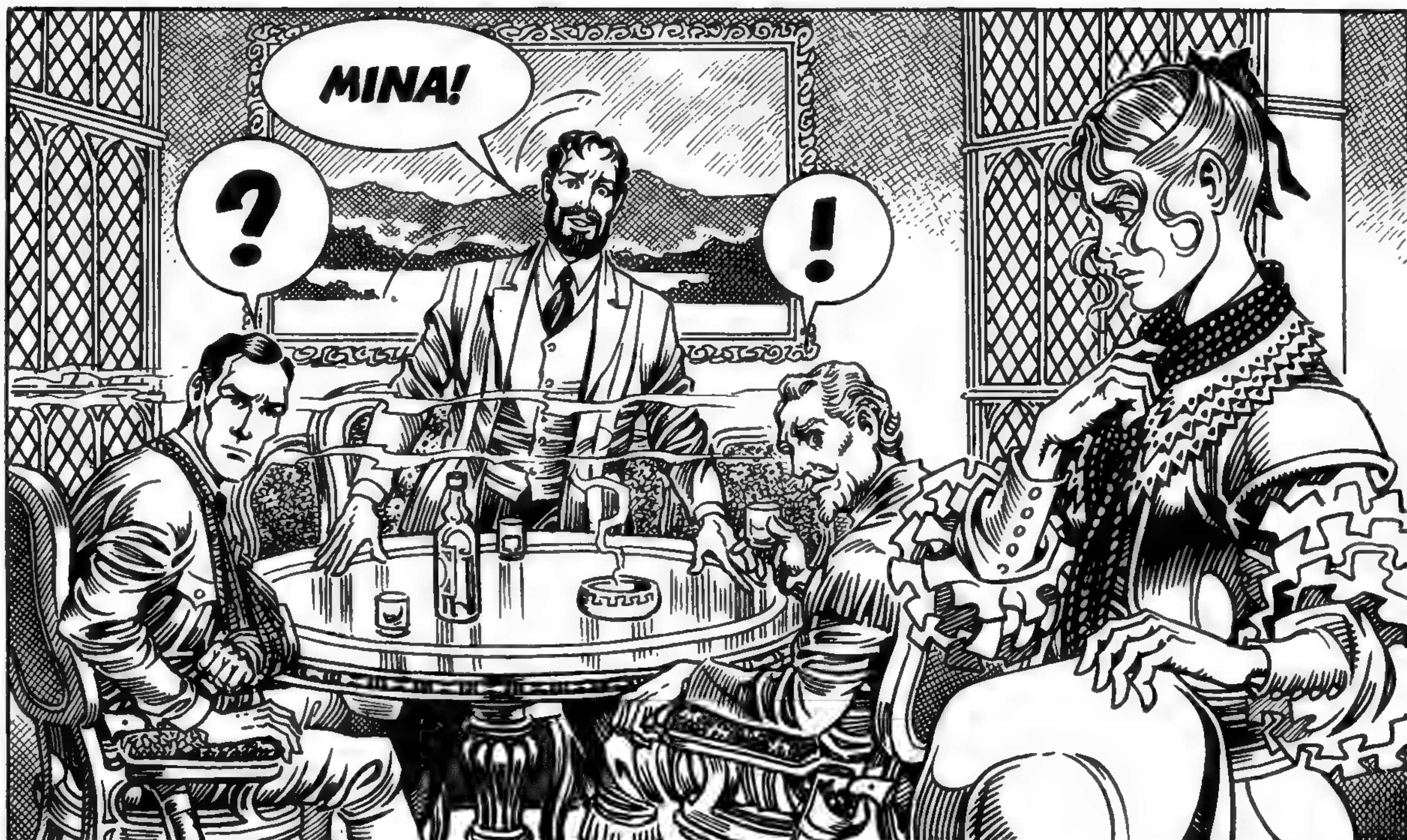

A SADA, AKO JE TO SVE, TREBA DA ISTOVARIM ROBU...
SAMO NAPRED, HVALA VAM.

NE RAZUMEM... KUDA JU JE ODVELA MEJ-LING?
SMIRITE SE.

O ČEMU GOD DA SE RADI, MEJ-LING NE BI DOZVOLILA DA SE NEŠTO LOŠE DESI VAŠOJ ŽENI, ZNAJUĆI KAKAV BI BOL TO NANELO GOSPODINU SATERU.

DA... U PRAVU STE... A IPAK, IMAM LOŠ PREDOSEĆAJ...

SPORO, MINUT PO MINUT, PROLAZI NEKOLIKO SATI, A ZATIM...

MINA!
?
!

OH, DRAGA... NA-POKON!

DAJ DA TE VIDIM... DOBRO SI?
DA... DA... DOBRO SAM...

...SAMO SAM MALO UMORNA...

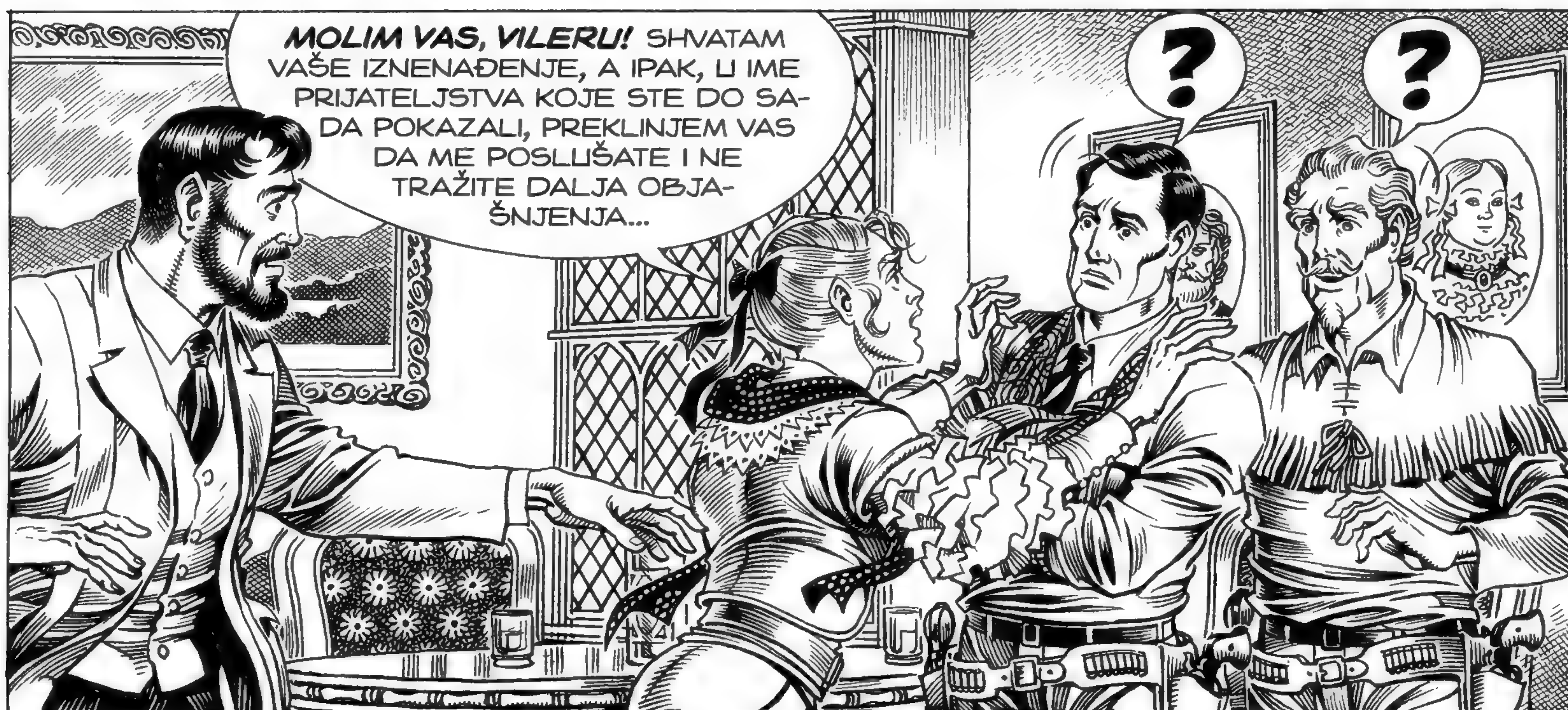

UMORNA, KAKO DA NE! IZGLEDA KAO DA JE VIDE-LA DUHA!
PST!

TOLIKO SMO BRINULI, DRAGA! KUDA SI OTIŠLA SA MEJ-LING?
PRIČAĆEMO KASNIJE...

SADA IMAM JEDNU MOLBU ZA OVE PRIJATELJE KOJE SAM POZVALA IZ DALEKA...
NA RASPOLAGANJU SMO VAM, GOSPOĐO.

DAKLE, KOLIKO GOD VAM ČUDNO ZVUČAO MOJ ZAHTEV, MORAM VAS ZAMOLITI DA SMESTA OBUSTAVITE SVE ISTRAGE O „OSVETNICIMA"!

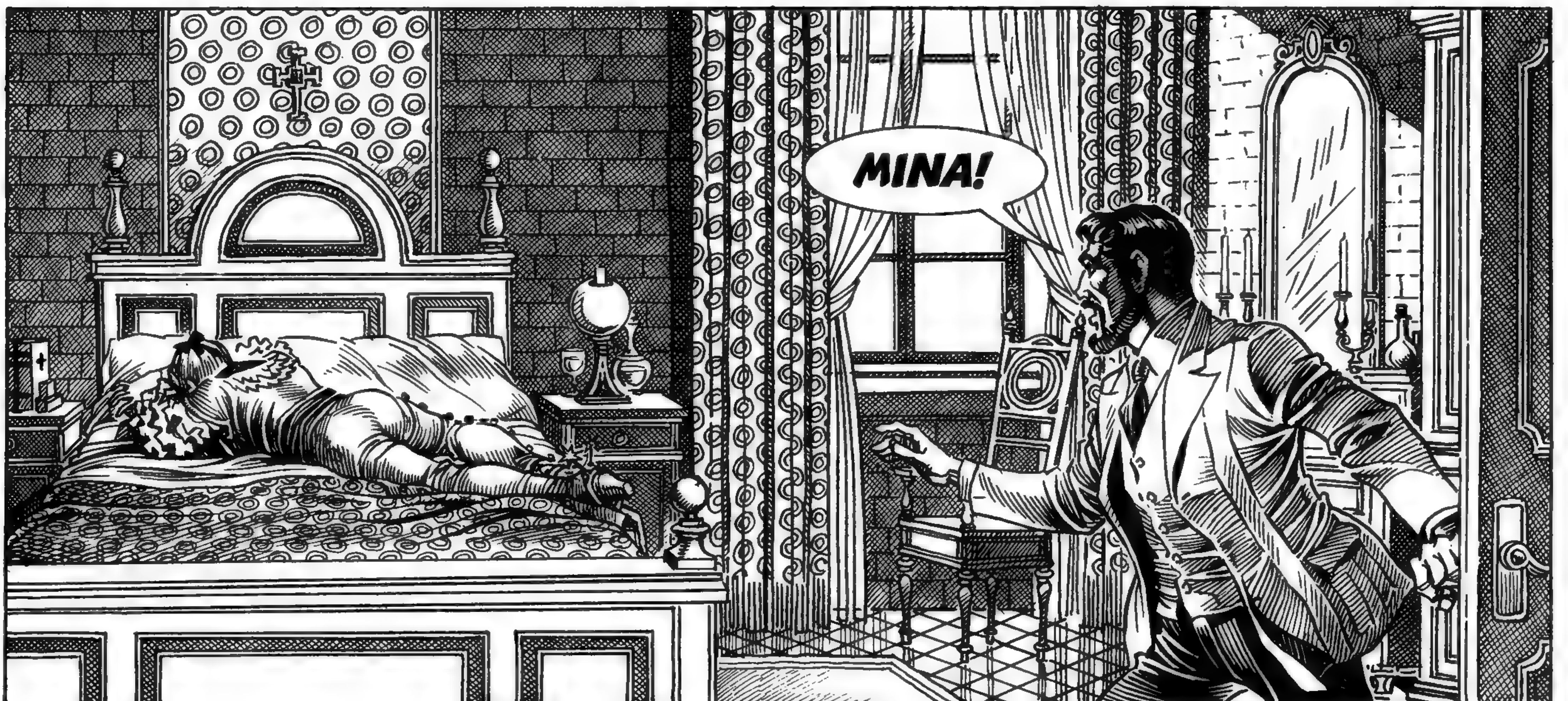

?!
ALI, GOSPOĐO...

MOLIM VAS, VILERU! SHVATAM VAŠE IZNENAĐENJE, A IPAK, U IME PRIJATELJSTVA KOJE STE DO SADA POKAZALI, PREKLINJEM VAS DA ME POSLUŠATE I NE TRAŽITE DALJA OBJAŠNJENJA...
?
?

...A SADA ME IZVINITE!
!
!

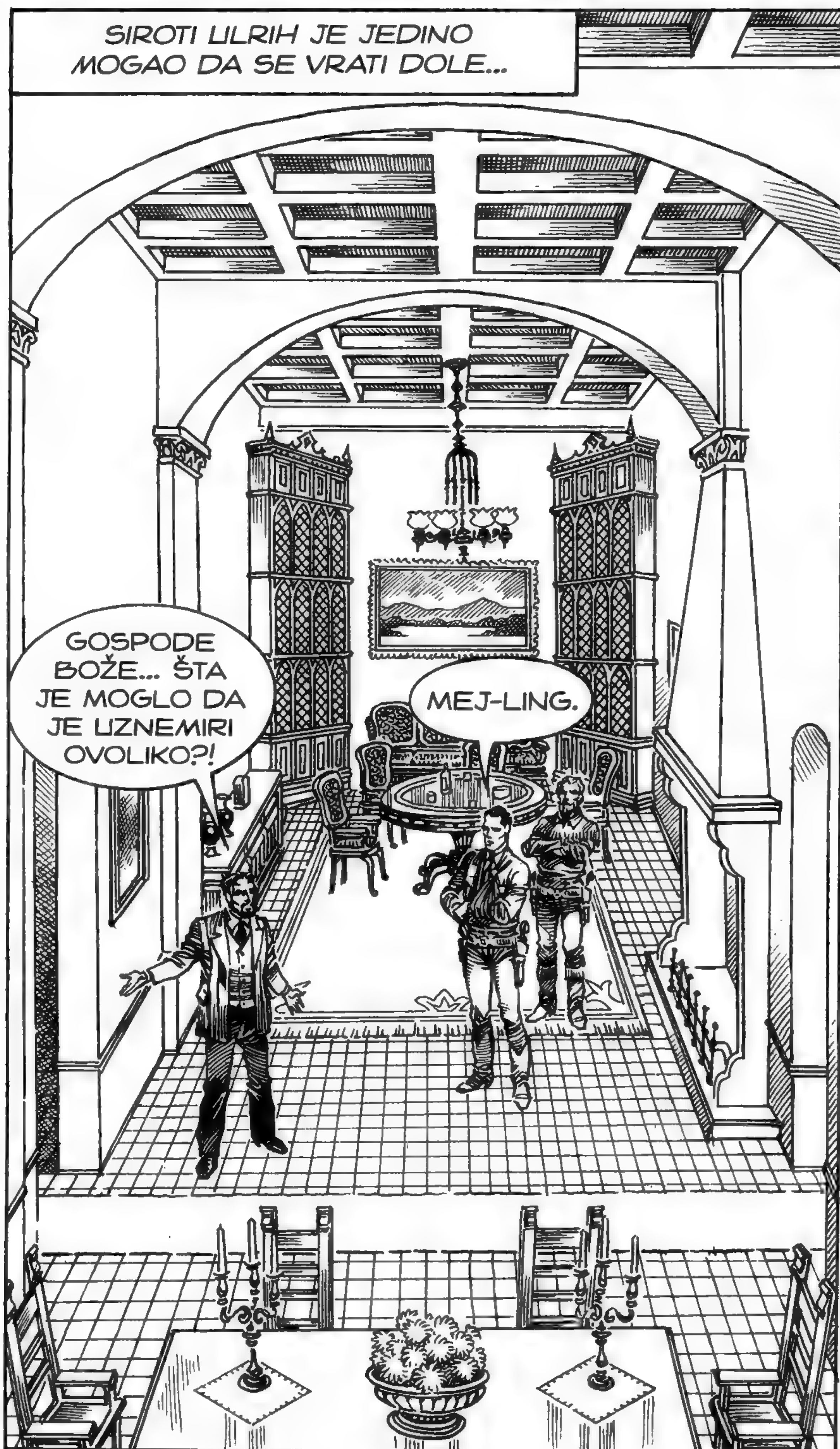

MINA!

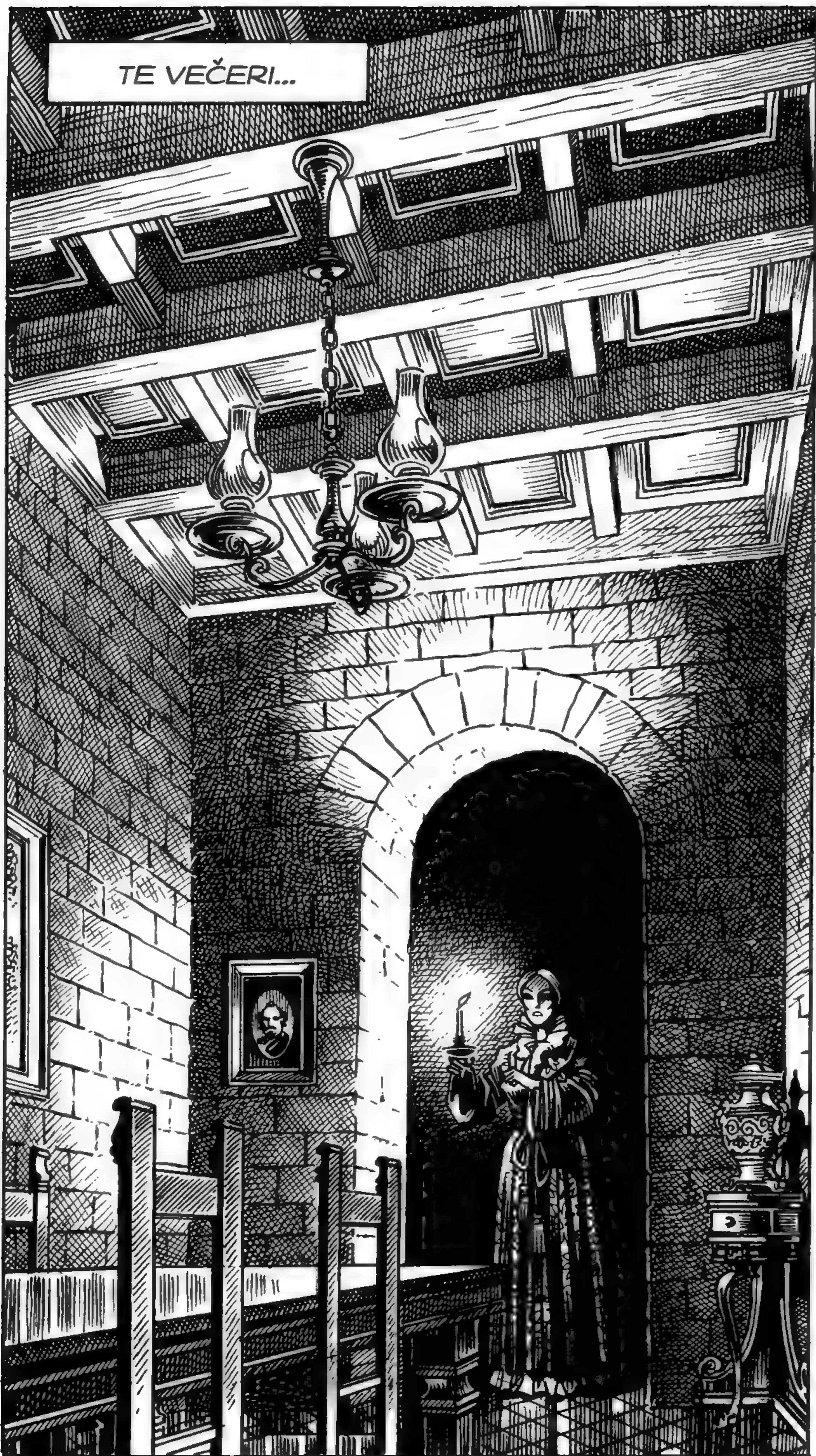

ŠTA TI SE DESILO, DRA-GA? MORAŠ MI REĆI!
KASNIJE, ULRIH...

SAD ŽELIM DA BUDEM SAMA... MOLIM TE, PRO-BAJ DA RA-ZUMEŠ!

SIROTI ULRIH JE JEDINO MOGAO DA SE VRATI DOLE...
GOSPODE BOŽE... ŠTA JE MOGLO DA JE UZNEMIRI OVOLIKO?!
MEJ-LING.

PONAŠANJE VAŠE SUPRUGE JE SIGURNO POSLE-DICA UCENE TE ŽENE.
KAKVE UCENE?

NE ZNAM, NA VAMA JE DA TO OTKRI-JETE, A JEDINI NAČIN ZA TO JESTE DA NE SKIDATE OKA S NJE.

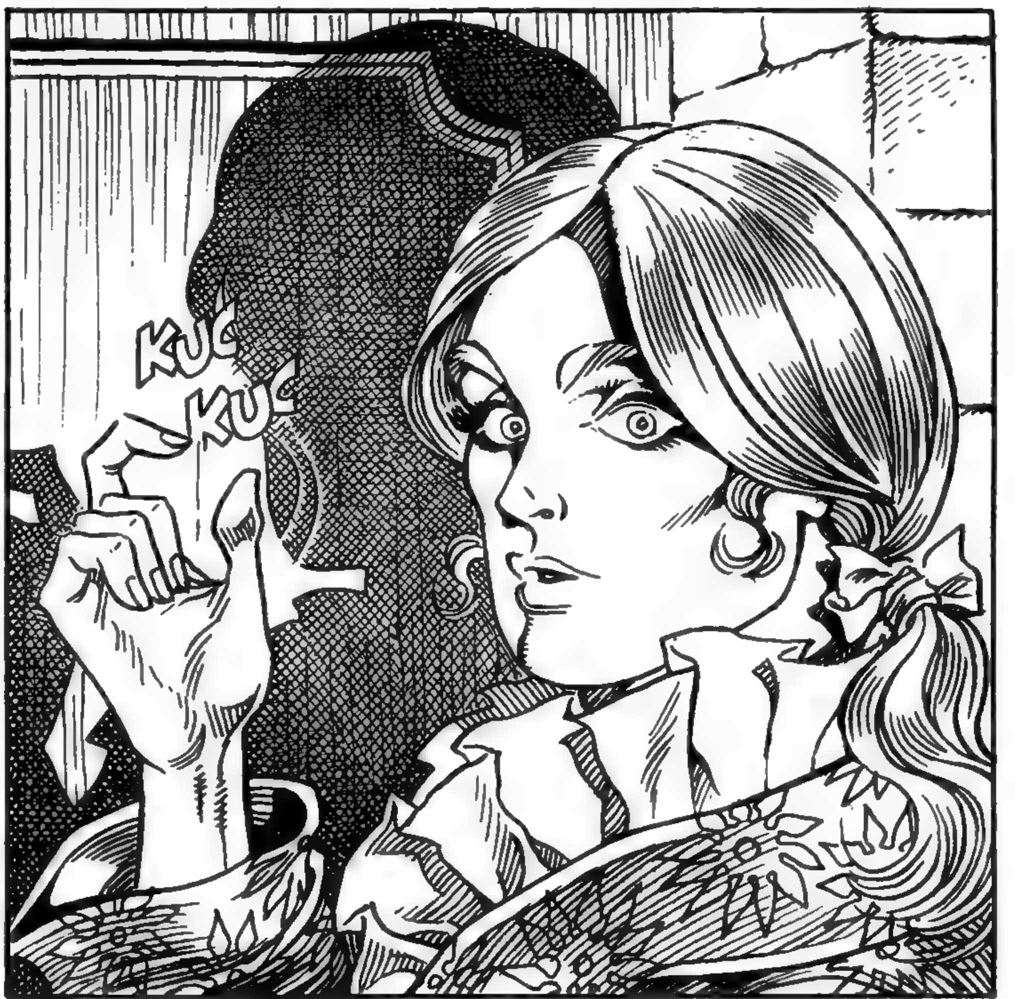

TE VEČERI...

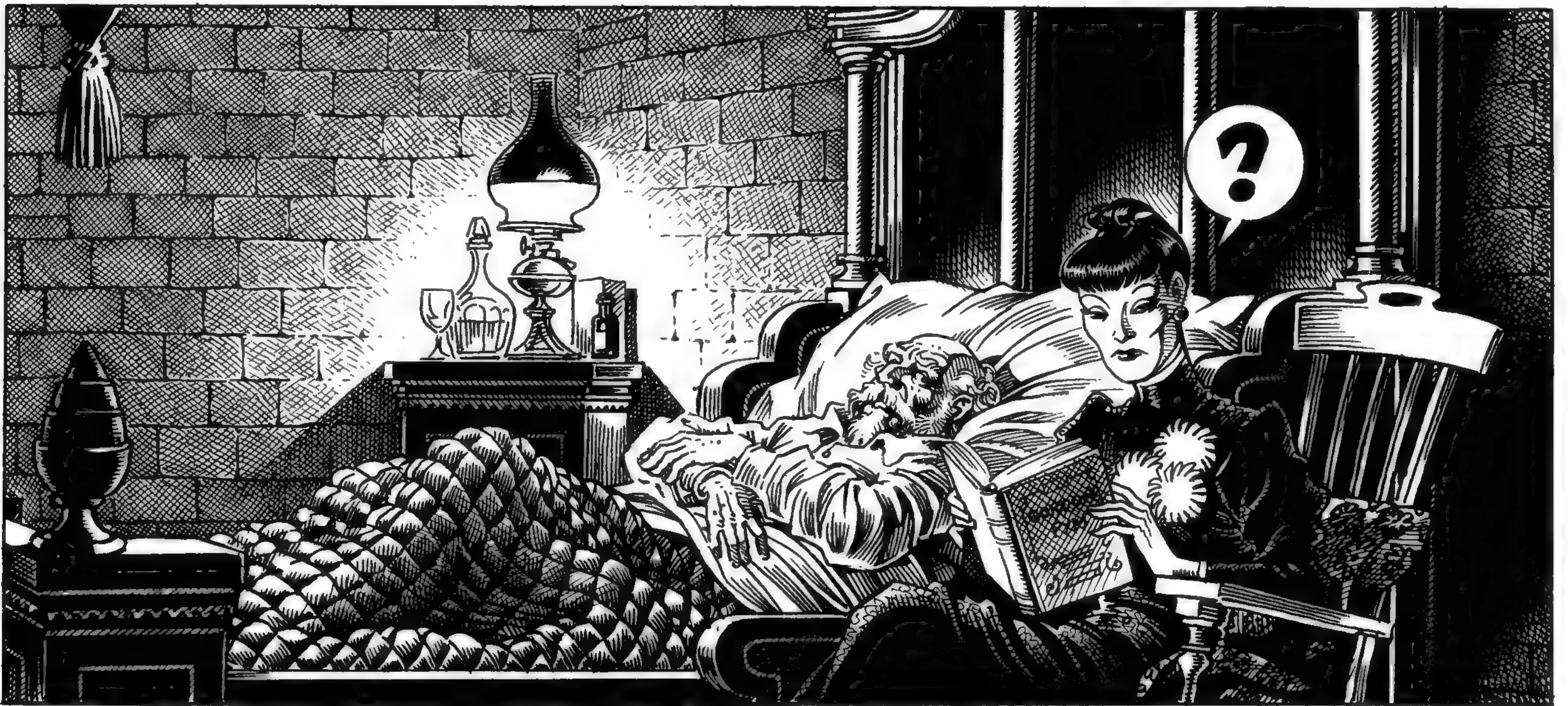

KUC
KUC

?

AH, VI STE...

IZVINI ŠTO TE UZNEMIRAVAM, TATA, ALI MORAM DA RAZGOVARAM S TOBOM... NISAM MOGLA DA ČEKAM.
DOĐI, KĆERI MOJA... SEDI TU...

DA LI TI JE MEJ-LING REKLA GDE ME JE ODVELA DANAS?
NIJE... NISMO RAZGOVARALI...

ODVELA ME JE KOD LUKASA BONERA!

ZNAŠ LI KO JE, U STVARI, LUKAS BONER?

VIKTORE!

BAŠ TAKO, SESTRICE. JA SAM VIKTOR... TVOJ JADNI BRAT ZA KOGA SU SVI MISLILI DA JE NESTAO U MORU, U BRODOLOMU „GOLDEN GEJTA"!
O, MOJ BOŽE... NE MOGU DA VERUJEM!

MOŽEŠ LI NAS OSTAVITI SAME, MEJ--LING?

VIKTORE... KAKO JE MOGUĆE OVO ČUDO?
NEMA ČUDA, DRAGA SESTRICE.

ISTINA JE DA SE NIKADA NISAM UKRCAO NA TAJ BROD. SAMO SAM HTEO DA VERUJU KAKO ĆU OTPUTOVATI NJIME, I ZATO JE MOJE IME BILO MEĐU PUTNICIMA.

A ZAPRAVO, ŽELEO SAM SAMO DA „NESTANEM"... A SUDBINA JE UREDILA DA SE MOJ PLAN OSTVARI IZNAD SVIH OČEKIVANJA, POŠTO SU ME, POSLE BRODOLOMA „GOLDEN GEJTA" SVI SMATRALI ***MRTVIM!***
ZAŠTO SI HTEO DA NESTANEŠ?

ZATO ŠTO SAM TAKO NAJLAKŠE MOGAO DA OSTVARIM ONO ŠTO JE BILA JEDINA SVRHA MOG ŽIVOTA: DA SE **OSVETIM!**

DA SE OSVETIM SVIMA ONIMA KOJI SU, KRADUĆI NAŠU IMOVINU, IZAZVALI TRAGIČNU PROPAST NAŠE PORODICE!

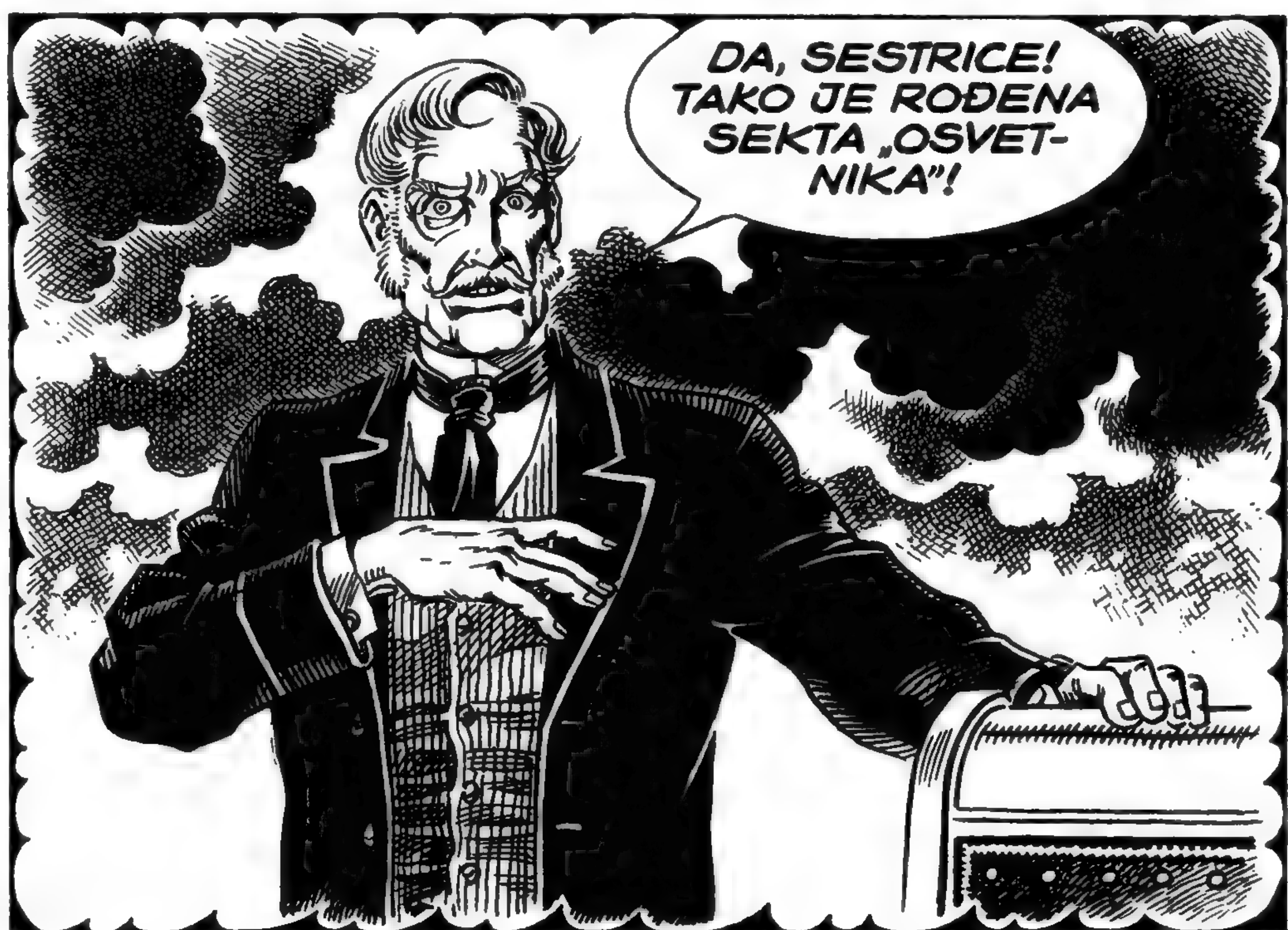

POŠTO MI JE ZA OSTVARENJE PLANOVA BIO POTREBAN NOVAC, NEKOLIKO GODINA SAM ŽIVEO KAO KOPAČ ZLATA...

POSLE TOGA, KADA SAM SAKUPIO MALO BOGATSTVO, VRATIO SAM SE U DOLINU REKE JUBA...

...I TU SAM, ZAŠTIĆEN IDENTITETOM BOGATOG I CENJENOG LUKASA BONERA, POSTAO VLASNIK TOG RUDNIKA.

ONDA SAM SE, UZ POMOĆ MEJ-LING, OKRUŽIO LJUDIMA OD POVERENJA, ODABRANIM MEĐU KINEZIMA I KANACIMA KOJI SU NEKADA SLUŽILI NA IMANJIMA NAŠEG OCA, ***I ZAJEDNO SA NJIMA OSNOVAO TAJNO DRUŠTVO, ZASNOVANO NA FANATIZMU I STRAHU...***

VIKTORE! TI!

DA, SESTRICE! TAKO JE ROĐENA SEKTA „OSVETNIKA"!

RAZUMEŠ LI, TATA? TVOJ SIN VIKTOR JE VOĐA „OSVETNIKA"!

TATA!
BOŽE BLAGI! KAKVA JE OVO UŽASNA PRIČA?

TATA! NIŠTA NE KAŽEŠ?
NEMAM ŠTA DA TI KAŽEM. VEĆ SAM ZNAO SVE TO... A SADA ZNAŠ I TI!

ŠTA?! ZNAO SI DA JE VIKTOR VOĐA TIH OKRUTNIH UBICA I NISI NIŠTA URADIO DA GA ZAUSTAVIŠ?
NISAM I NEĆU!

ISPRAVNO JE DA VIKTOR SPROVODI PRAVDU NAD ONIMA KOJI SU ME OSTAVILI BEZ IČEGA I IZAZVALI SMRT MOJE DECE!

OH, TATA, VIŠE TE NE PREPOZNAJEM... KAKO MOŽEŠ ZVATI PRAVDOM TO UŽASNO KRVOPROLIĆE?

SLUŠAJ ME, MOLIM TE! U IME MORALNIH NORMI KOJIMA SI NAS OD MALENA UČIO, PREKLINJEM TE DA VIŠE NE SLUŠAŠ ZOV OSVETE!

PREKLINJEM TE, TATA! NE MOŽEŠ NASTAVITI DA ŽIVIŠ SA TOM STRAŠNOM MRŽNJOM KOJA TI TRUJE ŽIVOT...
MORAŠ DA RAZGOVARAŠ SA VIKTOROM! MORAŠ GA NATERATI DA PRESTANE! TEBE ĆE POSLUŠATI!
!

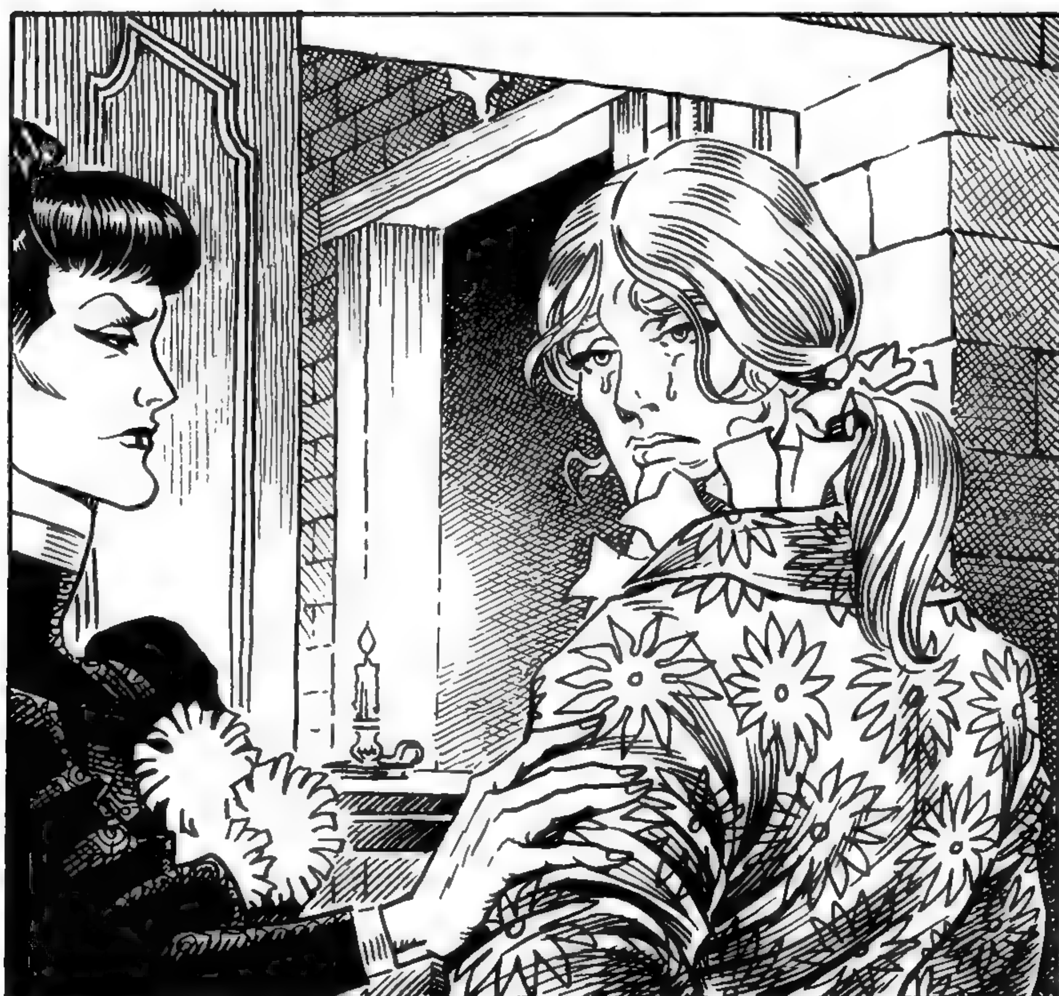

I JADNA MAMA BI TE MOLILA DA TO URADIŠ... I TI TO ZNAŠ!

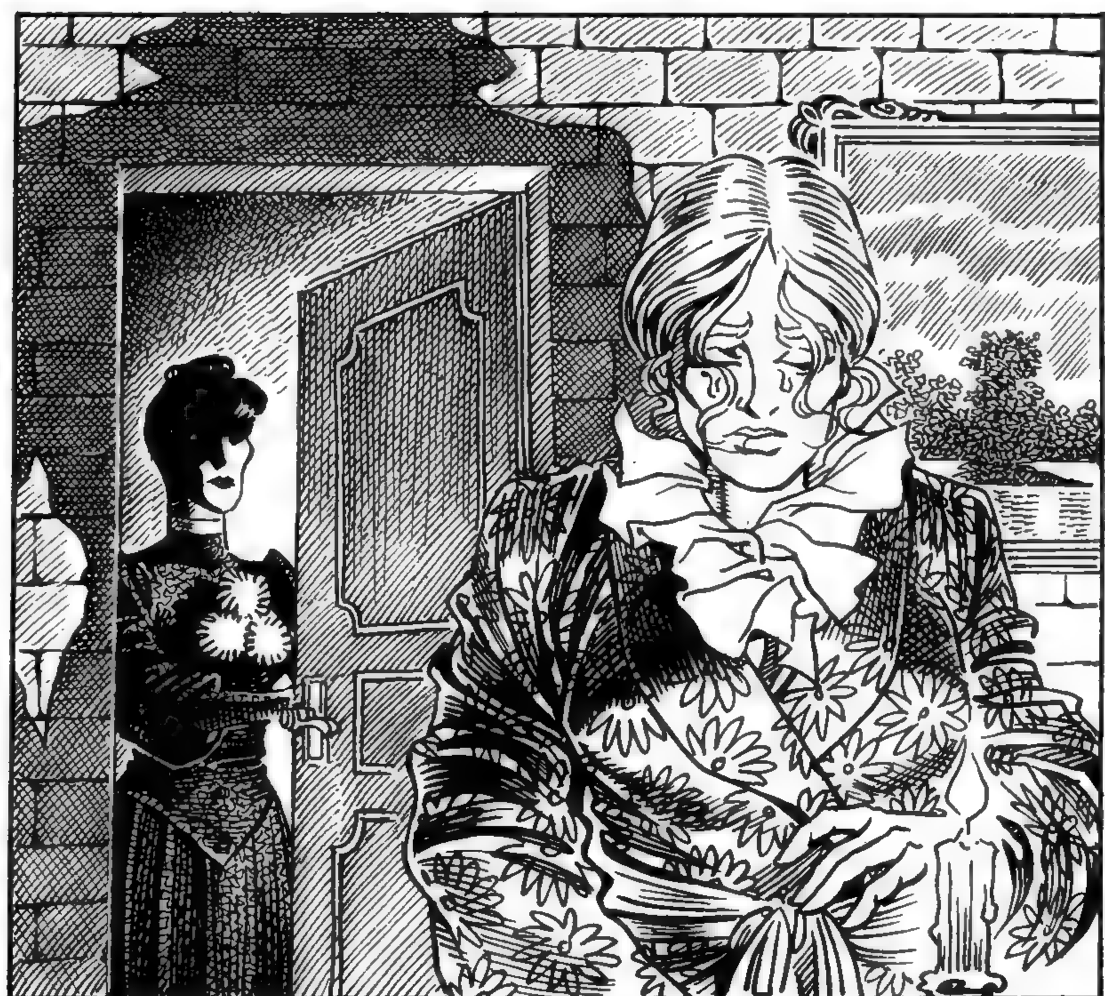

DOSTA!

MORATE DA ODETE. GOSPODAR JE UMORAN I MORA DA SE ODMORI.
TATA, MOLIM TE...
MEJ-LING JE U PRAVU, MINA... MNOGO SAM UMORAN...

LAKU NOĆ!

IZLAZE!

NE TREBA DA JE SLUŠATE, GOSPODARU. MINA JE PREMLADA DA BI SHVATILA!

OSVETA MORA DA SE NASTAVI. NEPRAVDA KOJA VAM JE NANETA JE PREVELIKA!

JA ĆU OSTATI UZ VAS SVE DOK SVI KRIVCI NE ***PLATE!***

VIKTOR JE NAPRAVIO VELIKU GREŠKU ŠTO SE PRERANO OTKRIO SESTRI.

UČINIO JE TO KAKO BI JE UBEDIO DA UDALJI ONA DVA STRANA NJUŠKALA IZ „SATEROVOG ODMORA", ALI NIJE RAZMIŠLJAO O TOME DA BI SE ONA SAMA MOGLA PRETVORITI U JOŠ VEĆU OPASNOST.

KAO ŠTO SE UPRAVO DOGAĐA!

AKO JOJ DOPUSTIMO, MINA ĆE USPETI DA NAPRAVI PUKOTINU U GAZDINOM DUHU... VIDELA SAM TO SVOJIM OČIMA!

ALI NEĆU DOZVOLITI TOJ MALOJ GLUPAČI DA PREPREČI PUT OSVETI...
MORA UMRETI!

JOŠ NOĆAS!

OVO JE OTROV KOJI ZA-
USTAVLJA SRCE.

DELOVA-
ĆE KAO PRIROD-
NA SMRT OD SRČANOG UDARA.

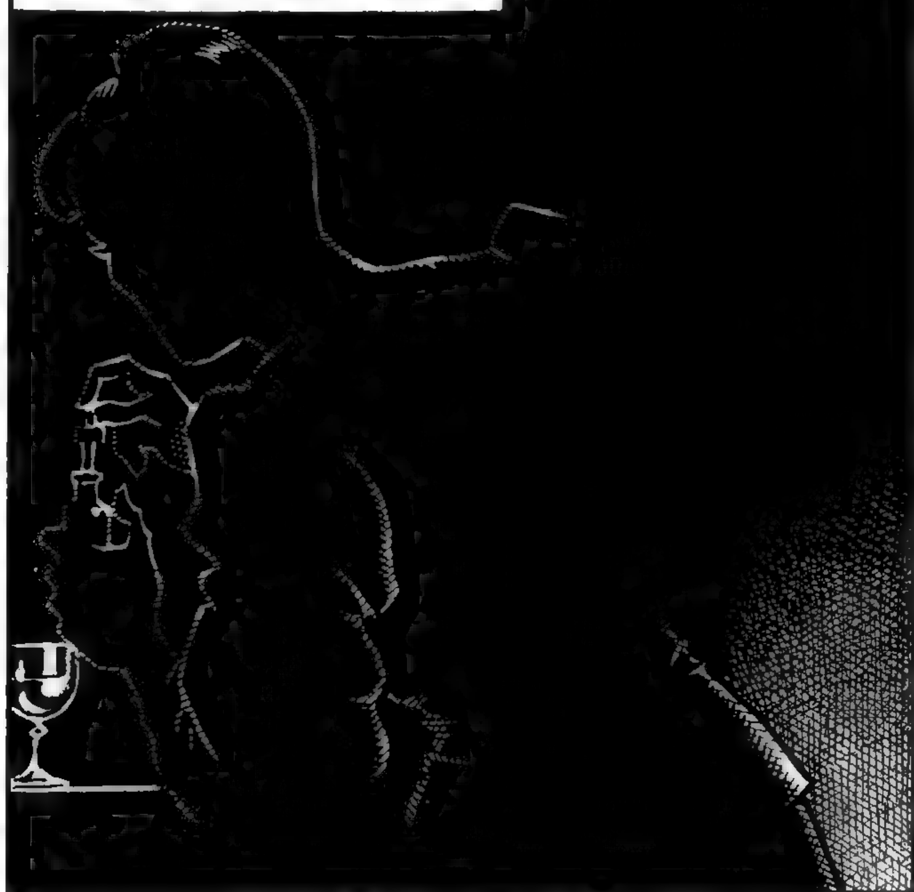

MALO KASNIJE, VIJUGAJUĆI PO MRAKU KROZ VELIKU KUĆU, KOJU NIKO NE POZNAJE KAO ONA...

...MEJ-LING STIŽE DO SOBE MINE SATER...

...POLAKO OTVORI VRATA...

...I LIŠAVŠI, STADE DA OSLUŠNE.
DOBRO JE... SPAVA.

TIHO, KLIZEĆI UZ KREVET NA KOME MINA NEDUŽNO SPAVA...

...MEJ-LING STIŽE DO KOMODE I...

CANGR

AH!
ŠKRATČ

NE MISLITE LI DA PRETERUJETE, MADAM?

AH! MOJE RAME!!

ZAUSTAVITE JE!

ZAUSTAVI JE, KITE!

PO NAREĐENJU, SATANO.

SMIRI SE, BESNA MAČKETINO!

AH!

SAD JE DOSTA, PROKLETSTVO!
ŠLJAS
TOK

SAMA SI TRAŽILA, LEPOTICE!

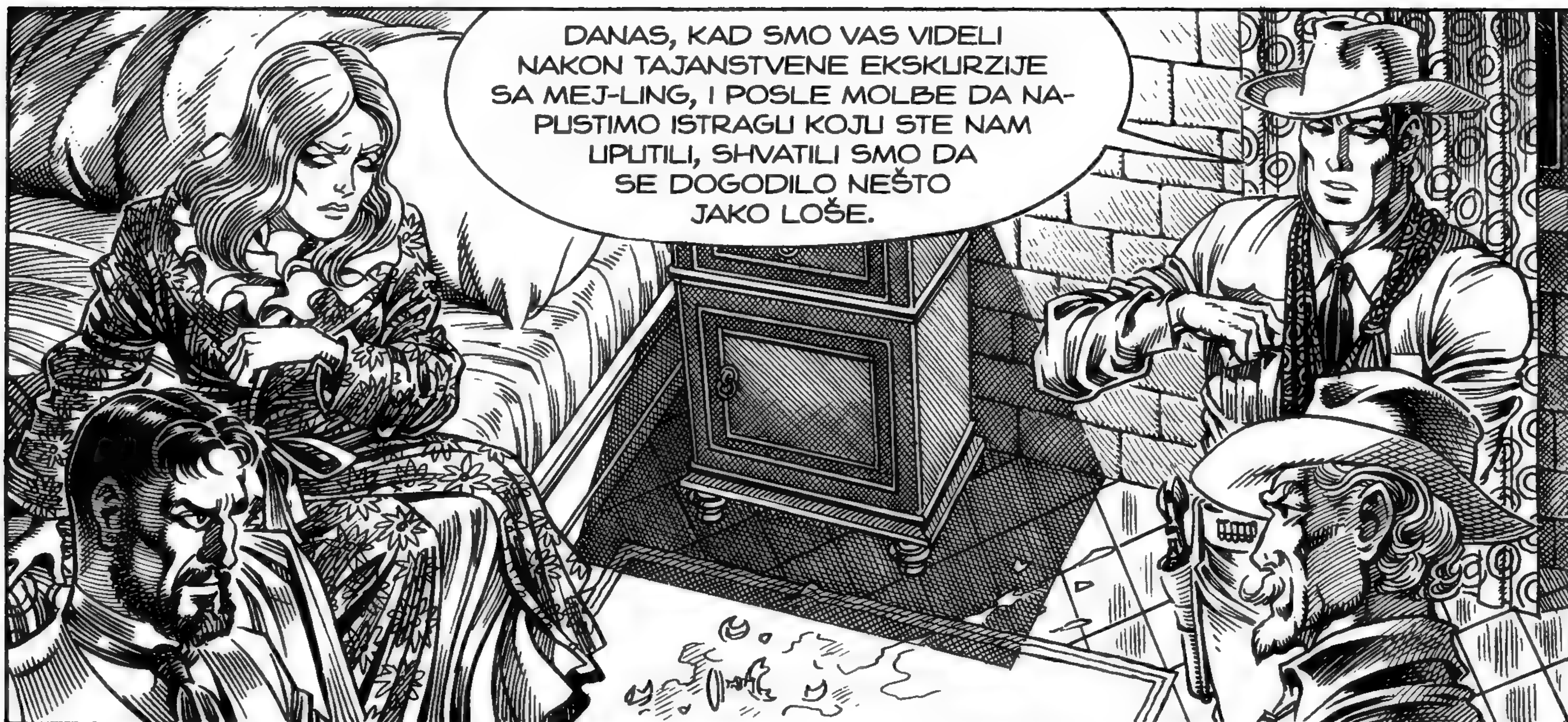

ŠTA JE? ŠTA SE OVO DEŠAVA?
NE BOJ SE, DRAGA... SVE JE GOTOVO!

KURA-RIN! TA ZMIJA MEJ-LING JE HTELA DA TE OTRUJE...
...I USPELA BI.

KAPI KOJE JE SIPALA OVDE NEMAJU NIKAKAV MIRIS, POPILI BISTE IH I NE SHVATAJUĆI ŠTA PIJETE.
PRO-KLETA OTROV-NICA!

HTELA JE DA ME OTRUJE... ZAŠTO?
TO BI TI TREBALO DA ZNAŠ.

VAŠ MUŽ JE U PRAVU, GOSPOĐO... I MISLIM DA JE DOŠAO TRENUTAK DA POKAŽEMO KARTE.

DANAS, KAD SMO VAS VIDELI NAKON TAJANSTVENE EKSKURZIJE SA MEJ-LING, I POSLE MOLBE DA NAPUSTIMO ISTRAGU KOJU STE NAM UPUTILI, SHVATILI SMO DA SE DOGODILO NEŠTO JAKO LOŠE.

ZATO SAM SAVETOVAO VAŠEM MUŽU DA VAS NADZIRE, I ON JE TO ZA VAŠE DOBRO URADIO...

PA JE TAKO VEČERAS, KADA STE OTIŠLI KOD SVOG OCA, SLUŠAO SVE KROZ VRATA, OTKRIVŠI NEVEROVATNU ISTINU O LUKASU BONERU... DA JE *VAŠ BRAT!*

OPROSTI MI, MINA... MORAO SAM DA ZNAM.

POSLE TOGA, KADA STE VI IZAŠLI, ULRIH JE NASTAVIO DA PRISLUŠKUJE I ČUO JE ŠTA JE MEJ-LING REKLA VAŠEM OCU...

ODMAH POSLE TOGA POŽURIO JE U NAŠU SOBU I SVE NAM ISPRIČAO, I POŠTO NAM JE DELOVALO DA REČI TE ŽENE PREDSTAVLJAJU PRETNJU, ODLUČILI SMO DA PAZIMO NA VAS...

...I ČINJENICE SU NAM, NAŽALOST, POTVRDILE DA SMO U PRAVU.

TEKSE!

KUGO!
TA VEŠTICA JE ZBRISALA!

NESTALA!

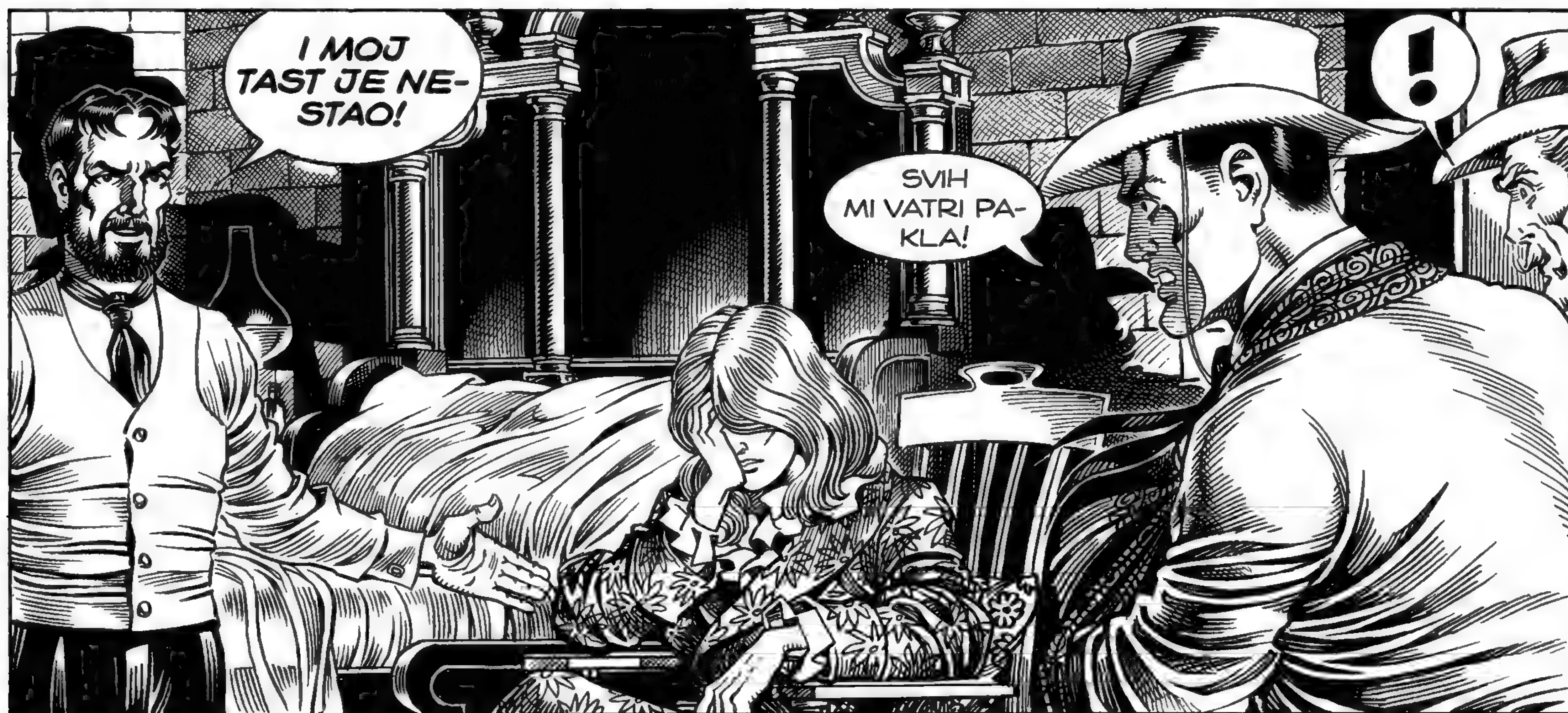

VI OSTANITE SA SVOJOM ŽENOM, ULRIH!

TI DOLE, KITE! MORAMO JE NAĆI!

MEJ-LING SU TRAŽILI U NJENIM ODAJAMA I U OSTATKU KUĆE, ALI UZALUD.
JESMO LI SIGURNI DA SMO SVUDA GLEDALI?
OSTAJE SAMO SATEROVA SOBA... NE VOLIM DA GA UZNEMIRAVAM, ALI SADA JE NEOPHODNO.

ALI, U TOM TRENUTKU...
DOĐITE, BRZO!

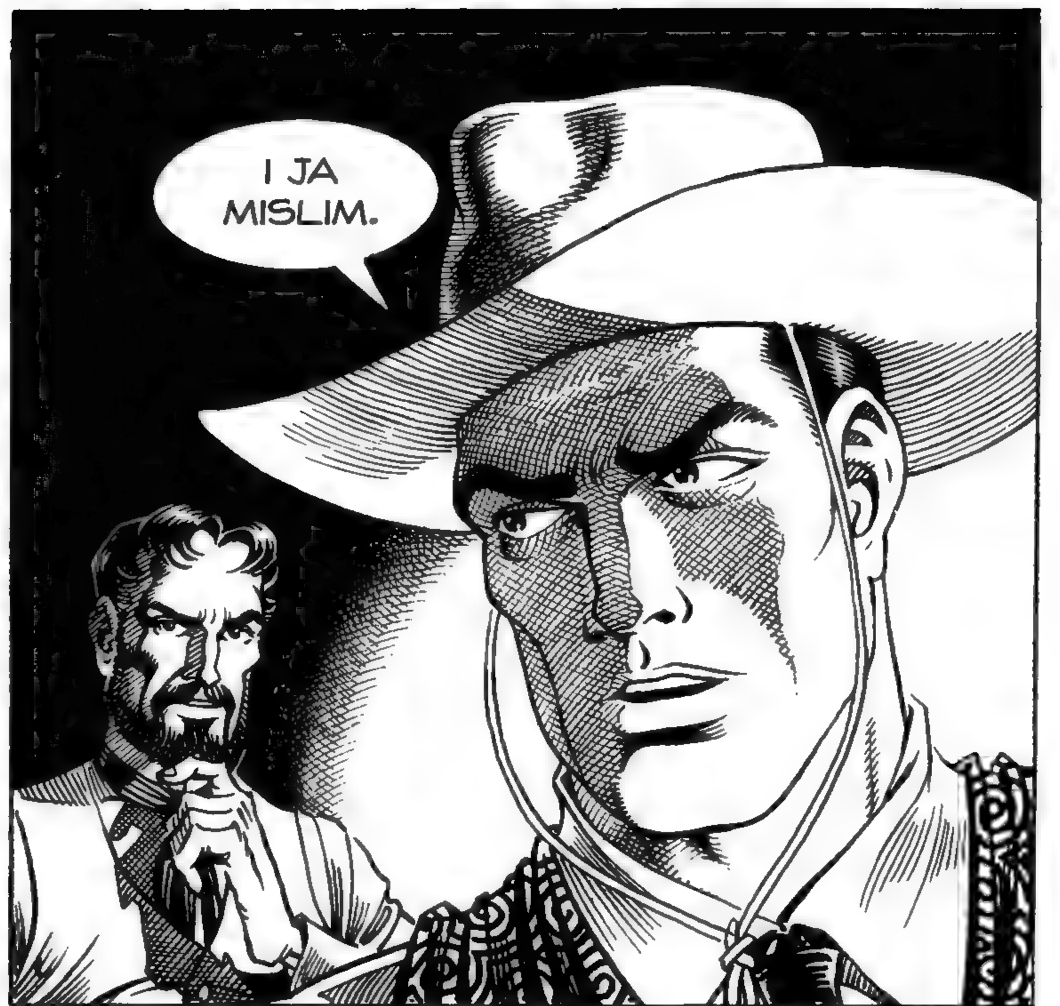

ŠTA SE JOŠ DESILO, ULRIH?

I MOJ TAST JE NESTAO!
SVIH MI VATRI PAKLA!
!

KADA STE TO VIDELI?
MALOPRE SMO UŠLI...

IZNENAĐENA ŠTO OTAC NE PITA ZA RAZLOG BUKE KOJA SE ČUJE U KUĆI, MINA JE POČELA DA BRINE, PA SMO DOŠLI.

I OVO JE DELO MEJ--LING!

I JA MISLIM.

MORA DA JE MEJ-LING UBEDI-LA VAŠEG OCA DA JE PRATI, I SADA VEĆ JURE KOD VIKTORA DA MU JAVE DA ZNAMO ISTINU.

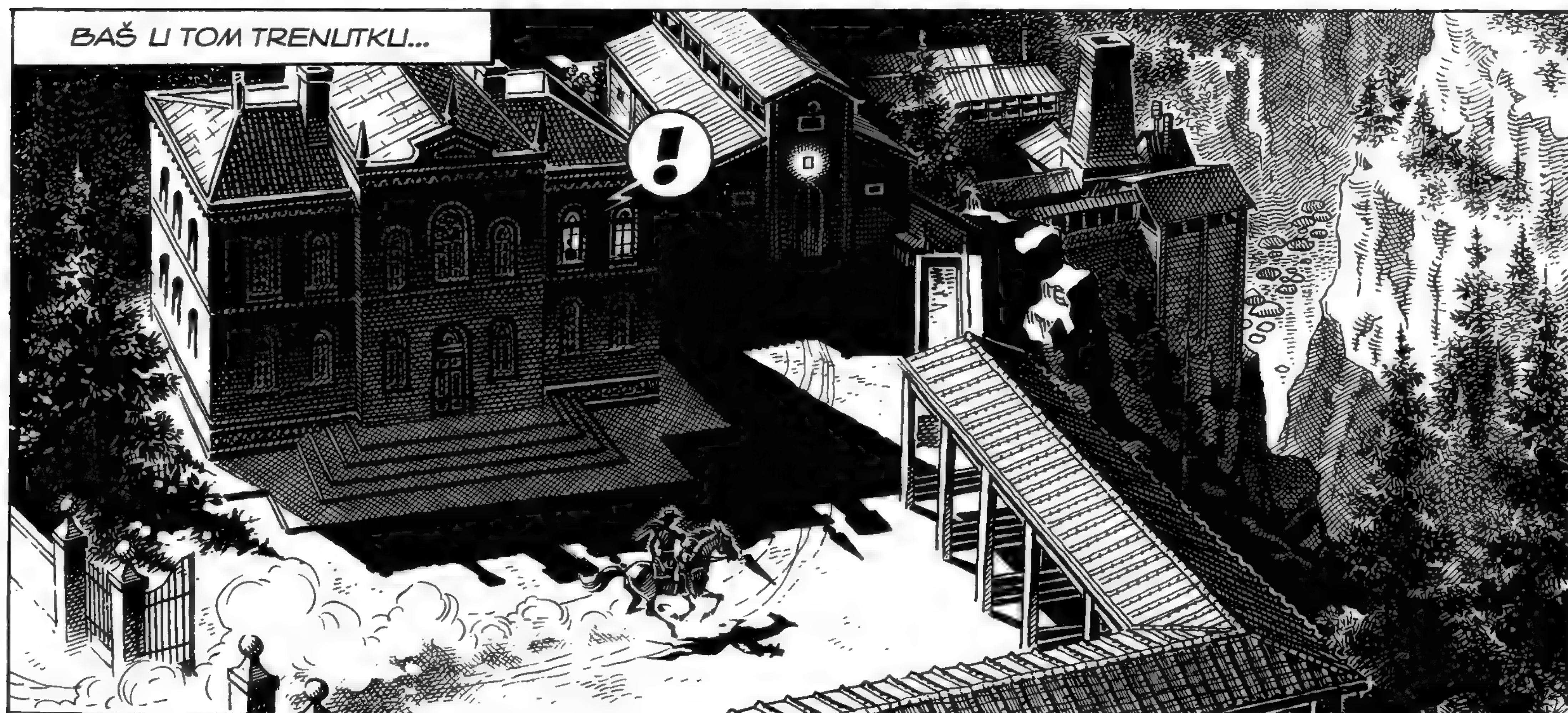

AKO JE TAKO, ZAR NE POSTO-JI RIZIK DA SVI SKOČE NA NAS?
UOPŠTE NIJE ISKLJU-ČENO.

ŠTA VI MISLITE, GOSPO-ĐO?

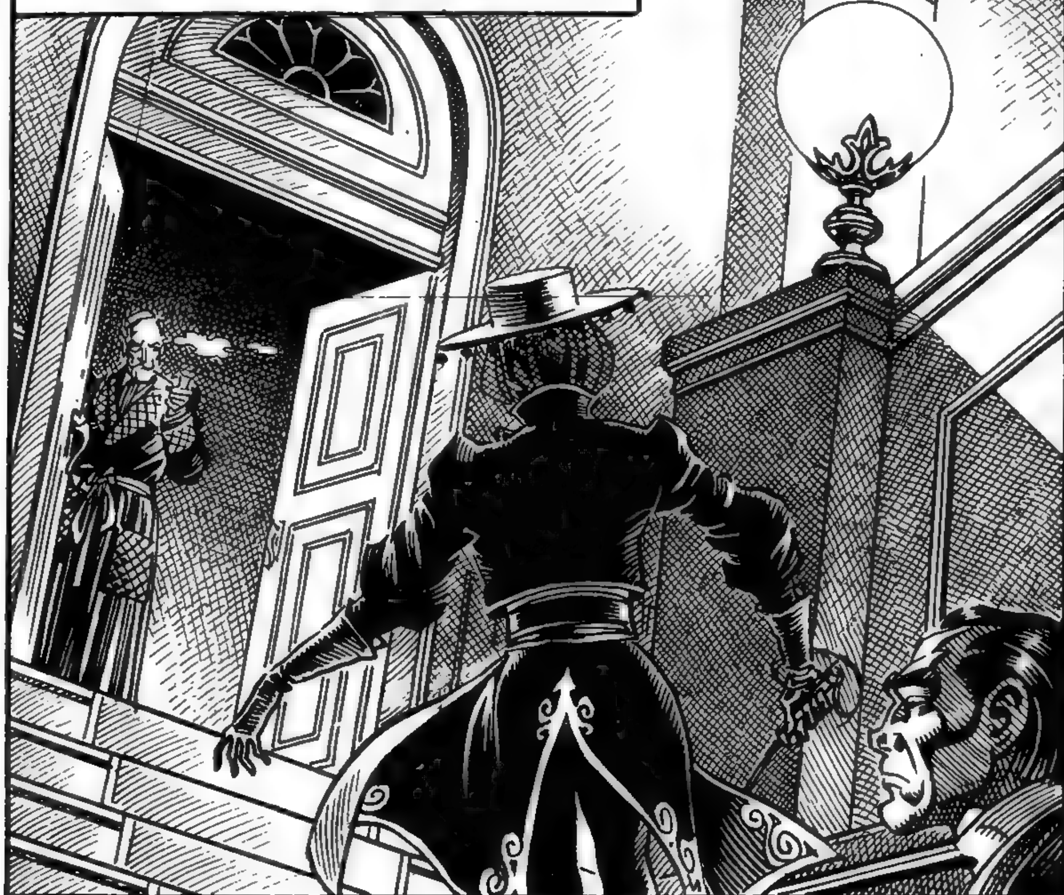

MISLITE LI DA BI SE VAŠ BRAT USUDIO DA POŠALJE „OSVETNIKE" NA NAS, ČAK I AKO RIZIKUJE DA VAŠ ŽIVOT DOVEDE U OPASNOST?
NE ZNAM... VIŠE NE ZNAM ŠTA DA MISLIM.

VERUJEM DA ME VIKTOR I DALJE VOLI. KADA SAM BILA MALA, MAZIO ME JE I POKLANJAO MI PAŽNJU... NEMOGUĆE JE DA JE TO ZABORAVIO.

ALI I VIKTOR JE, KAO I MOJ OTAC, IZGLEDA, POTPUNO ZASLEPLJEN ŽELJOM ZA OSVETOM...
NE ZNAM... NE ZNAM ŠTA ĆE URADITI!

BAŠ U TOM TRENUTKU...
!

GAZDA... TO JE MEJ--LING!
U OVO DOBA? SIĐI DA OTVORIŠ!

MEJ-LING, BRZA POPUT NOĆNOG VETRA... STIŽE DO VIKTORA SATERA.

DVOJICA REN-DŽERA SU OTKRI-LA KO SI...
ZNAJU SVE!

MEJ-LING UKRATKO UPUTI VIKTORA U POSLEDNJE DOGAĐAJE, I NA KRAJU...
ŠTA?! PROBALA SI DA UBIJEŠ MINU?
MORALA SAM.

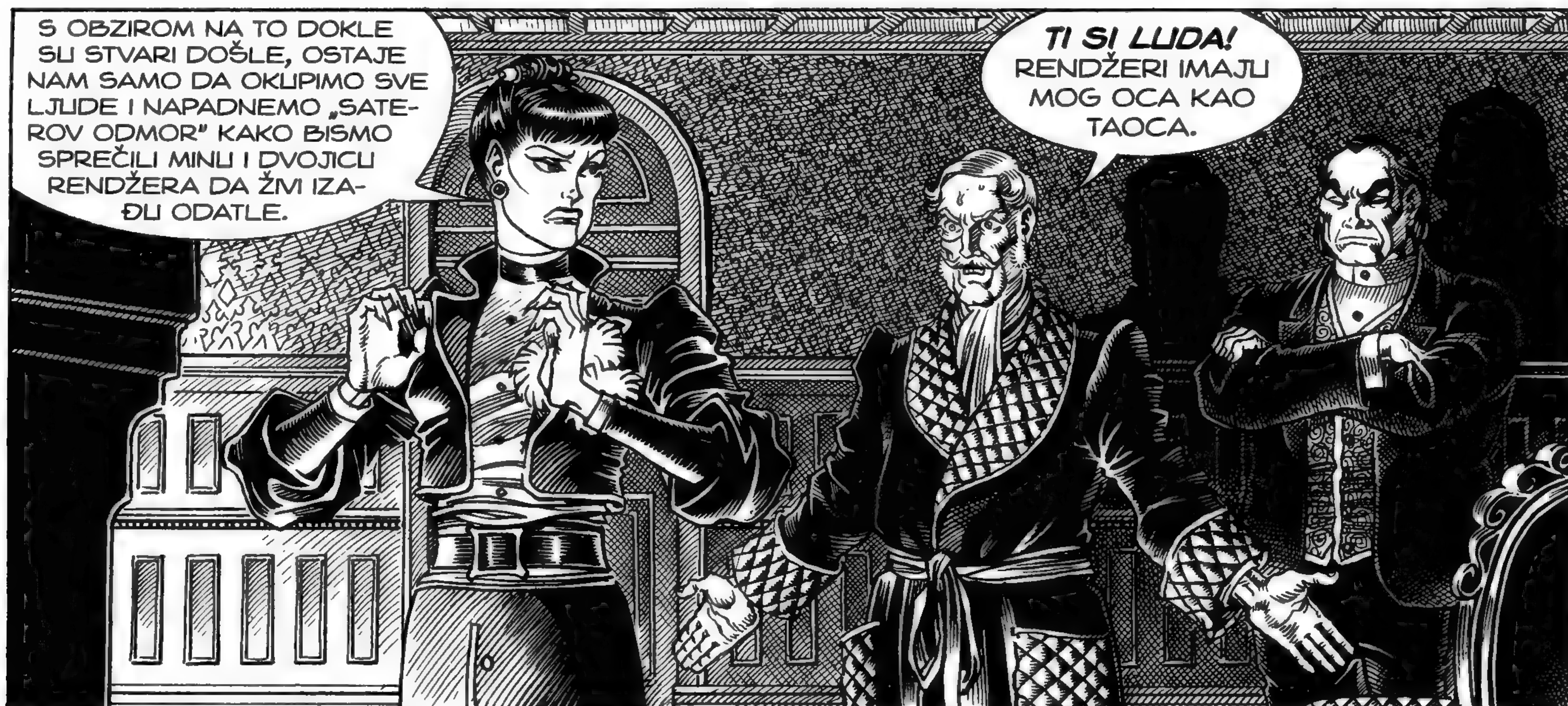

SIGURNA SAM DA ĆE, AKO JOJ DOPUSTIMO SENTIMENTALNE IZLIVE, **UBEDITI** GAZDU DA ODUSTANE OD NAŠE OSVETE.

ZATO **MORA DA UMRE!**

DOBRO JE ŠTO NISI USPELA, OTROVNICE!
MINA JE PRE SVEGA MOJA SESTRA!

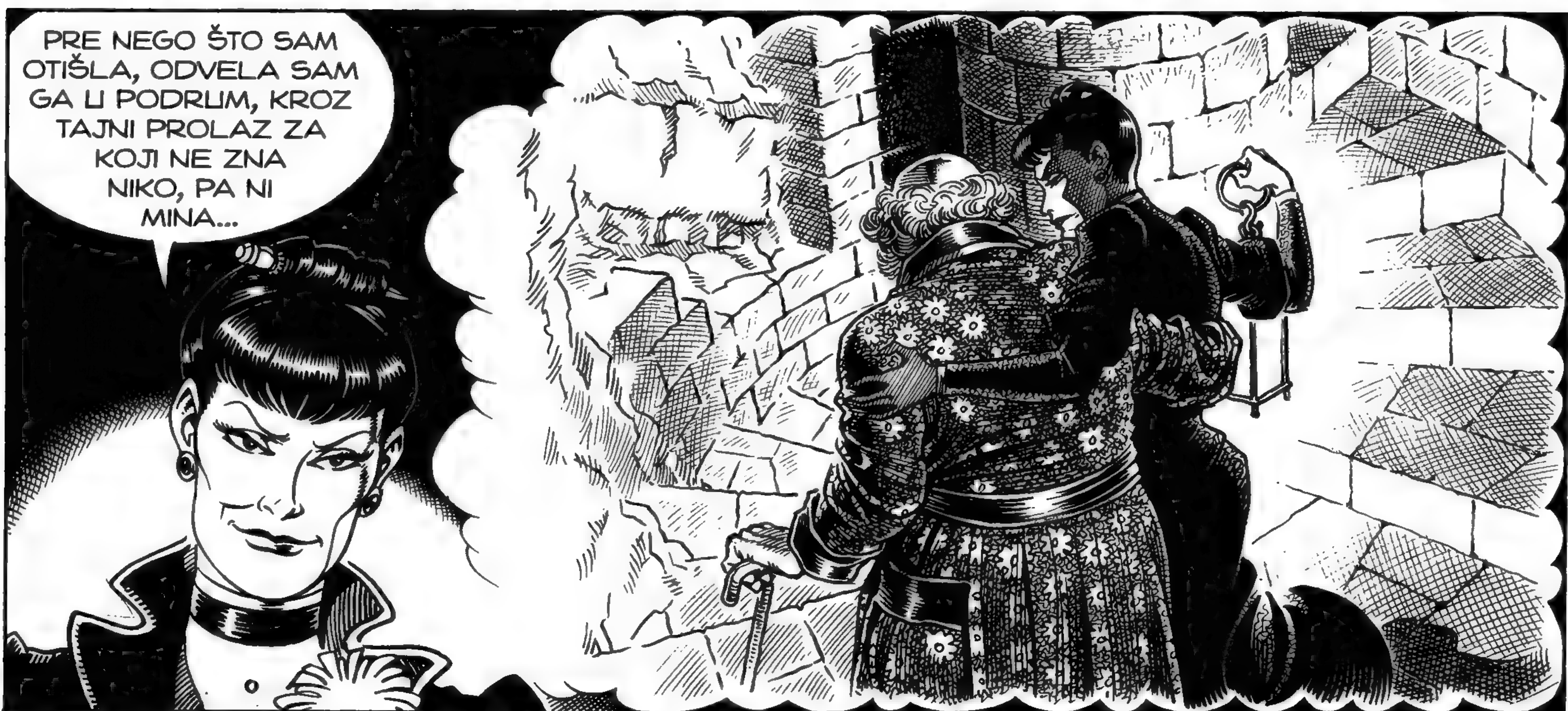

TO NIJE DOVOLJAN RAZLOG. ZAKON „OSVETNIKA" JE ISTI **ZA SVE!**

NE MOŽEŠ TRAŽITI APSOLUTNU ODANOST OD DRUGIH AKO TI PRVI OKLEVAŠ DA ZAŠTITIŠ SEKTU **OD SVAKE PRETNJE!**

S OBZIROM NA TO DOKLE SU STVARI DOŠLE, OSTAJE NAM SAMO DA OKUPIMO SVE LJUDE I NAPADNEMO „SATEROV ODMOR" KAKO BISMO SPREČILI MINU I DVOJICU RENDŽERA DA ŽIVI IZAĐU ODATLE.
TI SI LUDA! RENDŽERI IMAJU MOG OCA KAO TAOCA.

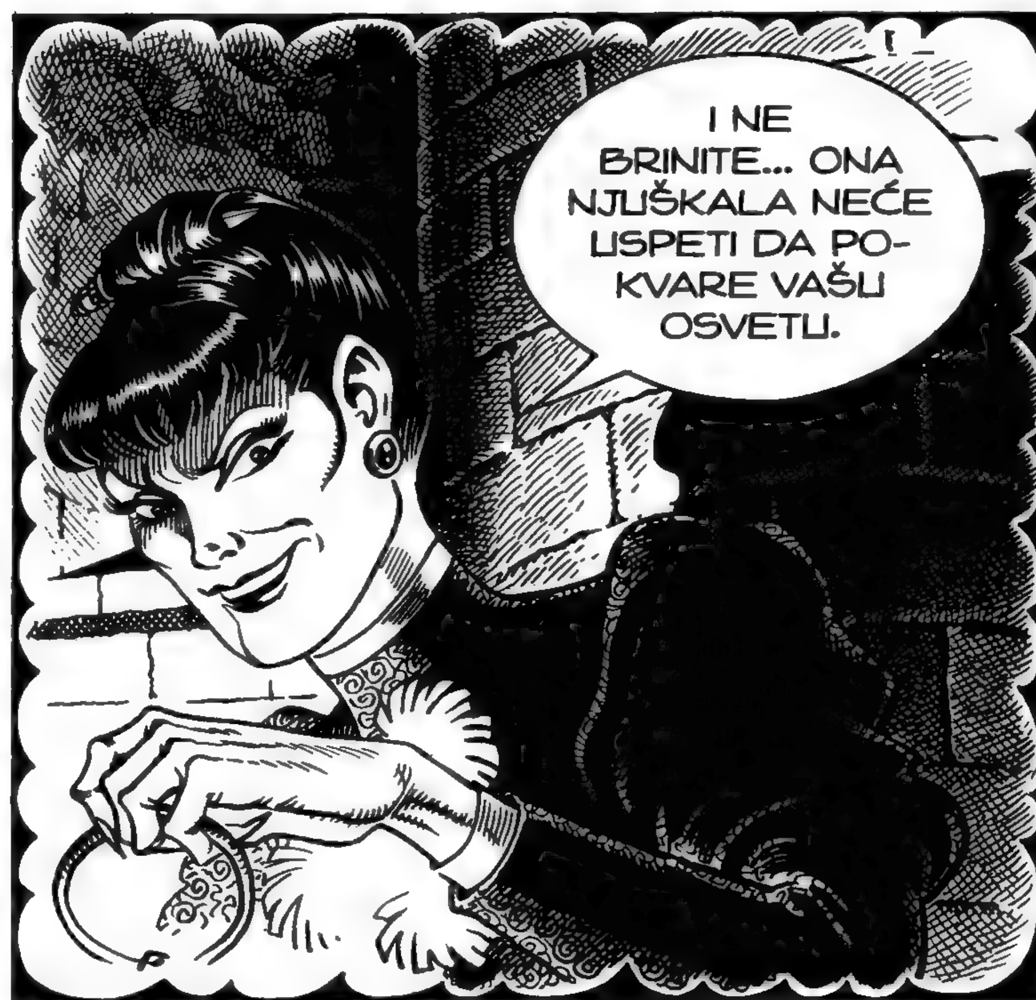

MISLIŠ DA SAM TOLIKO GLUPA?

ŠTA HOĆEŠ DA KAŽEŠ?
TVOJ OTAC JE VEĆ NA SIGURNOM.

PRE NEGO ŠTO SAM OTIŠLA, ODVELA SAM GA U PODRUM, KROZ TAJNI PROLAZ ZA KOJI NE ZNA NIKO, PA NI MINA...

TAKO ĆE, KADA NE NAĐU GOSPODARA U NJEGOVOJ SOBI, POMISLITI DA SAM USPELA DA GA POVEDEM SA SOBOM.

POPIJTE OVO, GOSPODARU... POMOĆI ĆE VAM DA SE ODMORITE.

I NE BRINITE... ONA NJUŠKALA NEĆE USPETI DA POKVARE VAŠU OSVETU.

KAO ŠTO VIDIŠ, UTAKMICA JOŠ NIJE IZGUBLJENA, SADA SVE ZAVISI SAMO OD TEBE.
MORAŠ DA ODLUČIŠ!
UMORAN SAM, MEJ-LING... MNOGO UMORAN...

...UMORAN OD ZLOČINA, MUČENJA, KRVI... MOJI ŽIVCI VIŠE NE MOGU DA PODNESU OVO STANJE STVARI... OSVETA IMA GORAK UKUS ŽUČI...

NE ŽALIM ZBOG ONOGA ŠTO SAM DO SADA RADIO... BILO JE NEOPHODNO. ALI, ŠTA JE BILO - BILO JE... OSEĆAM POTREBU DA SE ODMORIM OD MRŽNJE...

TI NE GOVORIŠ OZBILJ-NO!

GREŠIŠ, MEJ-LING... GOVO-RIM NAJOZBILJNIJE... OSEĆAM PO-TREBU DA ŽIVIM KAO NORMALNO BIĆE... I SADA KAD MINA ZNA ISTINU, KUCNUO JE ČAS DA RASPUSTIM SEKTU...

TI SI MI SVEDOK, VONG! HOĆE DA NAS IZDA!

HVATAJ GA!
OD OVOG TRENUTKA JA ĆU BITI VOĐA „OSVETNIKA"!
ŠTA?

ŠTA HOĆEŠ DA URADIŠ, MEJ-LING?

DA PRIMENIM NEUMOLJIVI ZAKON SEKTE.

ZAHVALI MI SE ŠTO ĆU TE POŠTEDETI OKNA SMRTI.
NE, MEJ-LING! NE RADI TO!

AAHH!

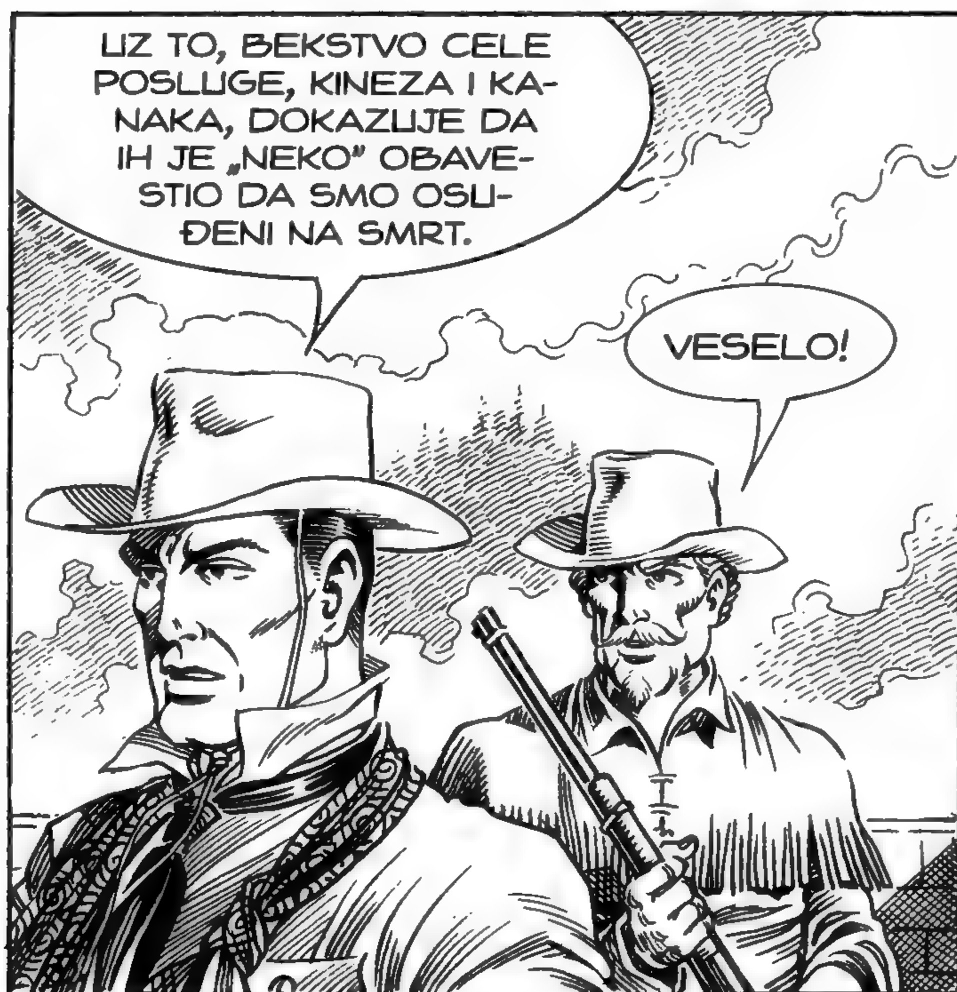

IZVESTI LJUDE O OKUPLJANJU, VONG. MORAJU BITI OBAVEŠTENI DA SEKTA IMA NOVOG VOĐU.
BIĆE URAĐENO, GOSPODARICE.

U ZORU, NAKON NOĆI PROVEDENE U PATROLIRANJU...
KADA MISLIŠ DA ĆE NAPASTI?
OD FANATIKA POPUT NJIH MOŽE SE SVE OČEKIVATI... SVAKOG TRENUTKA!

NOĆ JE PROŠLA MIRNO, ALI BOLJE JE DA SE PRIPREMIMO NA NAJGORE, STARI MOJ. ČINJENICA DA SE MEJ-LING POBRINULA DA SVOG GAZDU ODVEDE NA SIGURNO, MNOGO GOVORI.
UHM!

UZ TO, BEKSTVO CELE POSLUGE, KINEZA I KANAKA, DOKAZUJE DA IH JE „NEKO" OBAVESTIO DA SMO OSUĐENI NA SMRT.
VESELO!

SAMO JE VERNI TAVAN OSTAO U „SATEROVOM ODMORU". VEOMA JE PRIVRŽEN DOKTORU ULRIHU I SPREMAN JE DA SE BORI S NAMA.

ČETVORICA PROTIV TE BANDE DIVLJAKA!
NE TRČI PRED RUDU.

TIM PRE ŠTO JE STARI SATER URADIO SJAJAN POSAO KADA JE SVOJ DOM KONCIPIRAO KAO UTVRĐENJE KOJE JE U STANJU DA IZDRŽI OPSADU.

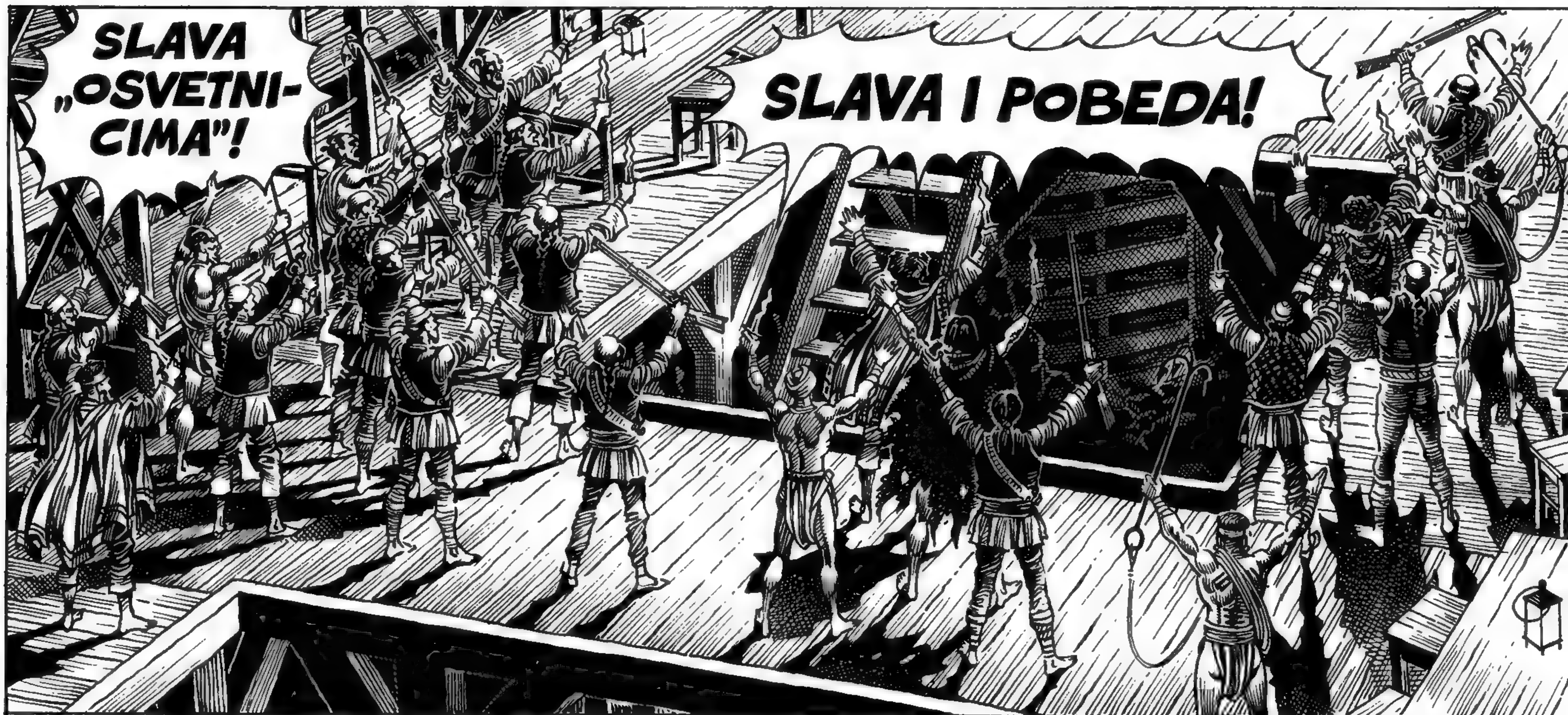

NE MISLIŠ LI DA BI JEDAN OD NAS TREBALO DA ODE U JUBA SITI I POZOVE ŠERIFA I NJEGOVE LJUDE?
PREKASNO JE, STARI MOJ. NE BI STIGAO ŽIV.

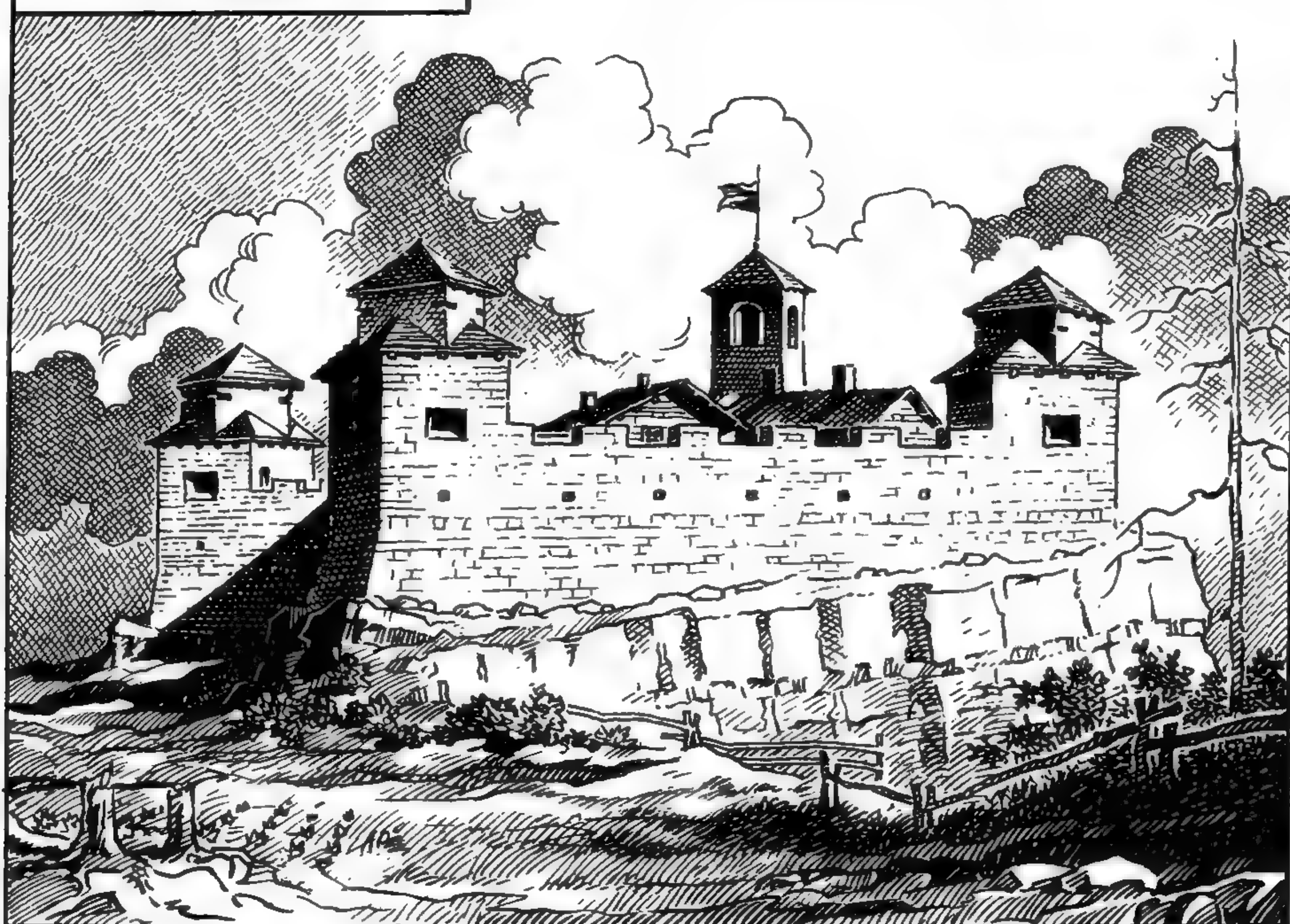

MORAMO SE IZVUĆI SAMI. I AKO TO DRUŠTVO DIVLJIH UBICA PROBA DA DOĐE PO NAŠE GLAVE, PLATIĆE PAPRENU CENU.
NEK NAM JE BOG U POMOĆI!

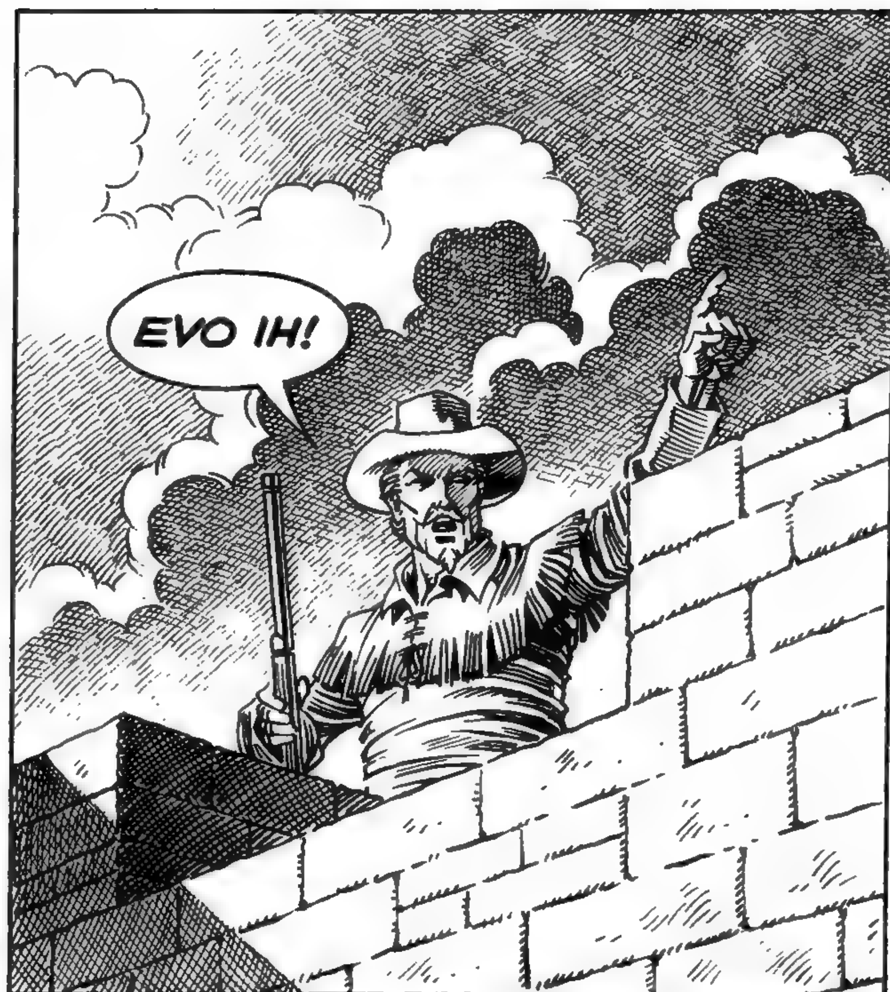

U ISTOM TRENUTKU...
...ALI AKO HOĆEMO DA SE IZVRŠI NAŠA KRAJNJA OSVETA, MORAMO DA UKLONIMO NEPRIJATELJE SEKTE KOJI SE KRIJU MEĐU ZIDOVIMA „SATEROVOG ODMORA"!

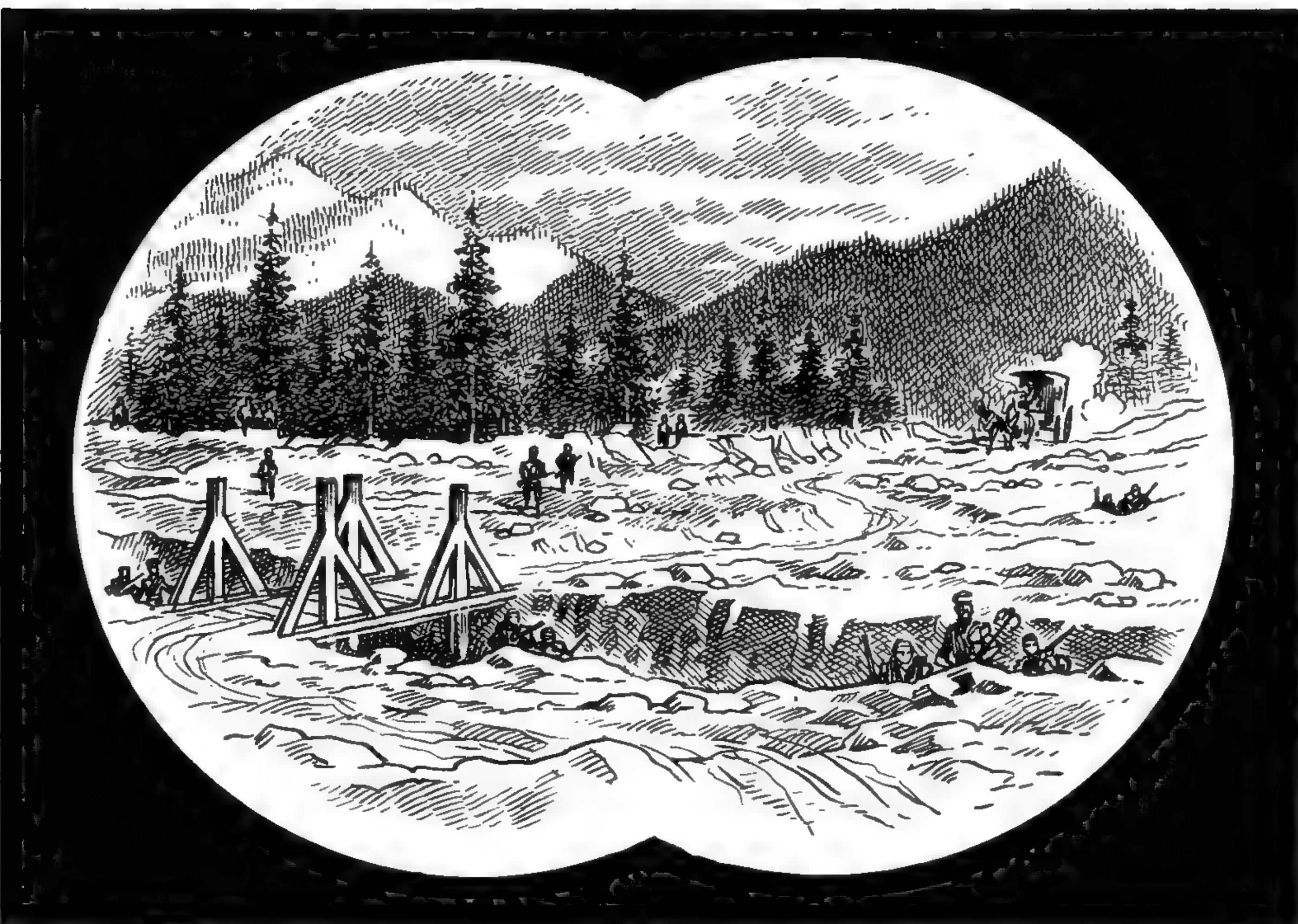

MI SMO SPREMNI!
KOMANDUJ I SLUŠAĆEMO!

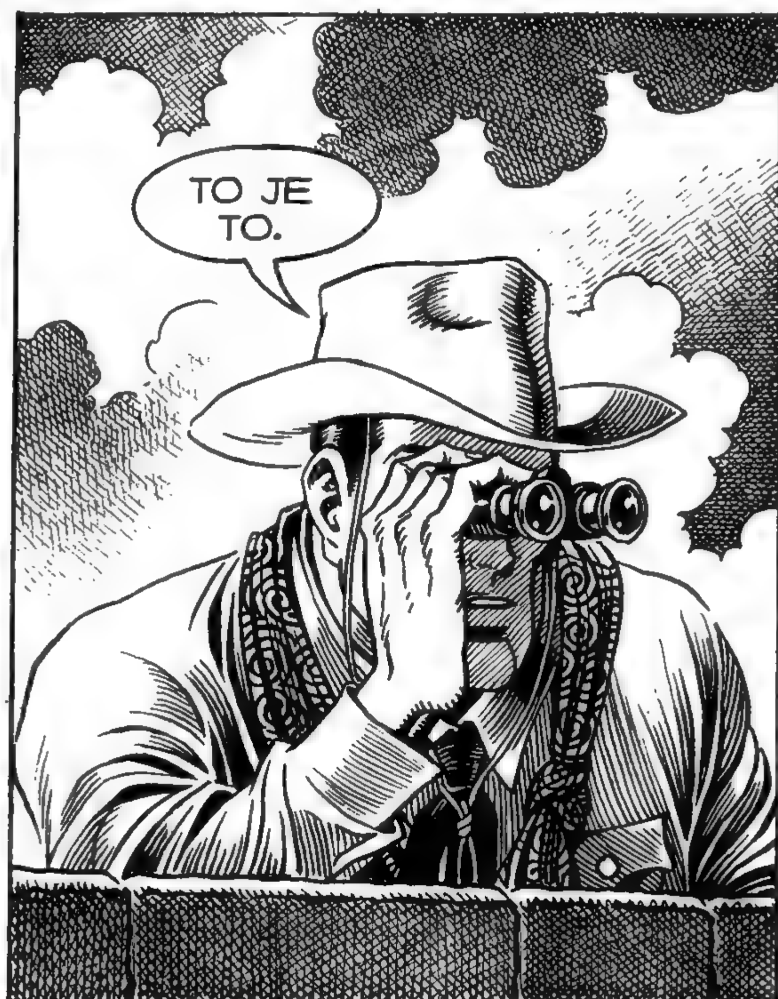

HRABRO, ONDA! UZMITE BODEŽE I VATRENO ORUŽJE...
NAPAŠĆEMO U SUTON!

SLAVA „OSVETNICIMA"!
SLAVA I POBEDA!

I U SUMRAK...

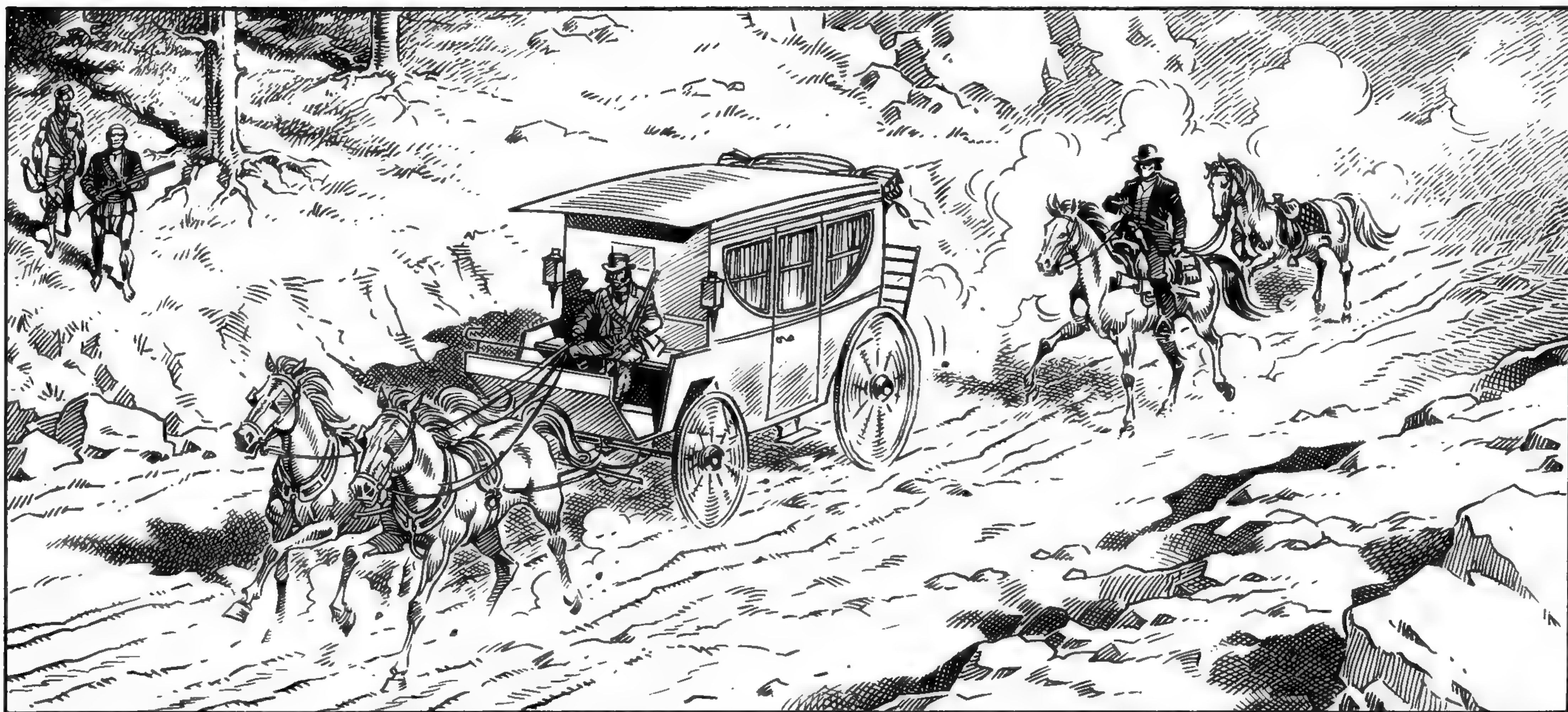

EVO IH!

TO JE TO.

KOLIKO IH JE?
BAR DVADE-SETAK.

VIDITE LI I MOG OCA I BRATA?
NE... NA KOČIJI SU NA-VUČENE ZA-VESE.

STANI NA MOSTU, NOA!

ENO MEJ-LING... ALI NE USPEVAM DA VIDIM KO JE JOŠ UNUTRA.

VONG PRATI KOČIJU...

ZA TO VREME, U PODRUMU, STARI SATER SE BUDI...
GDE SAM?

AH, DA... SAD SE SEĆAM... MEJ-LING ME JE DOVELA OVDE I REKLA DA SAM U OPASNO-STI.

ALI JA MORAM DA ZNAM ŠTA SE DEŠA-VA!

KAKVA GOD DA NAM OPASNOST PRETI RADIJE ĆU JOJ GLEDATI U LICE.

UTOM...
RASPOREDI LJUDE U ZAKLON DUŽ OBALE POTOKA, ALI NE NAPADAJTE BEZ MOG NARE-ĐENJA.
ŠTA ĆEŠ TI, GOSPODARICE MOJA?

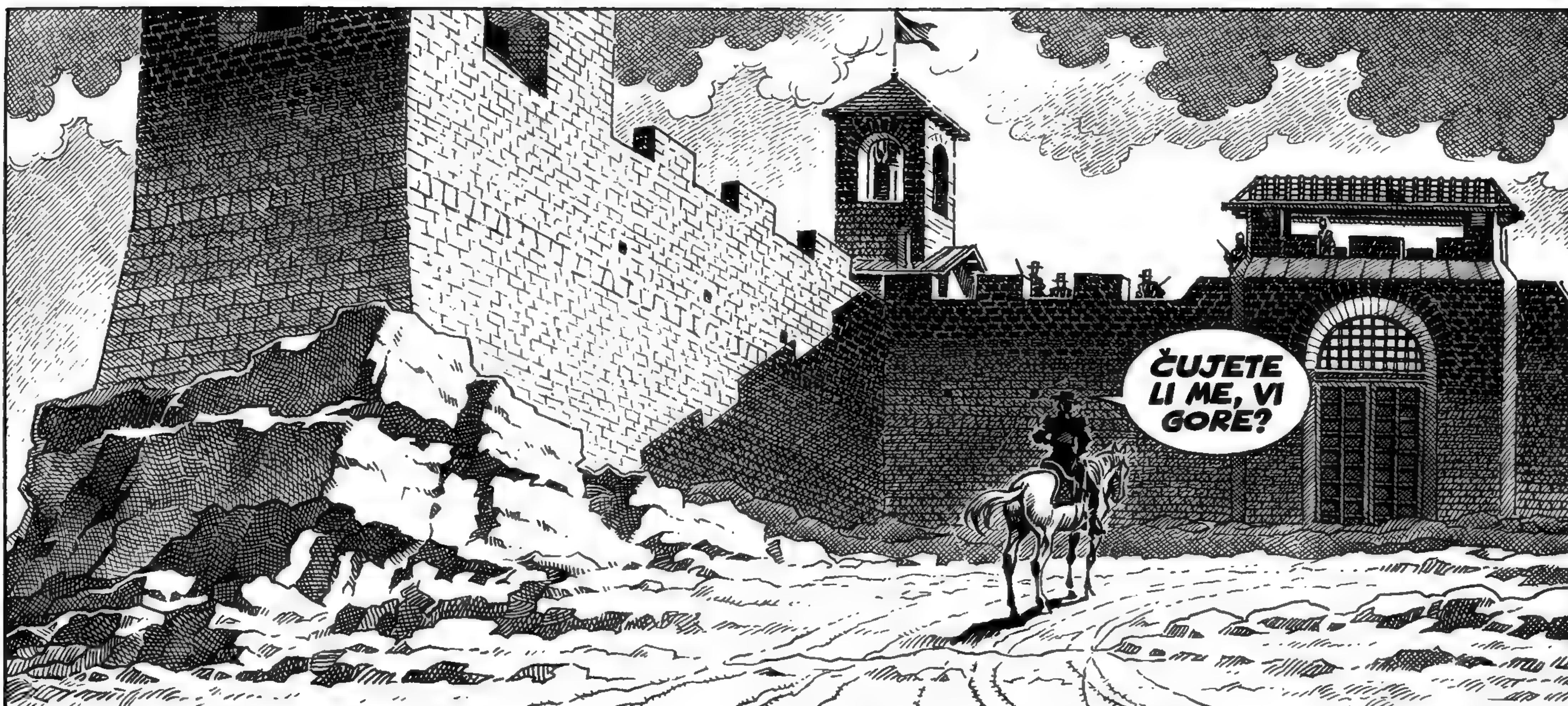

DVOJICA STRANACA SU IZVRSNI STRELCI I ODOZGO SA KULE BI MOGLI DA NAPRAVE OZBILJNE PRAZNINE U NAŠIM REDOVIMA... PROBAĆU DA IH NASAMARIM.

NIJE LI TO PREVIŠE RIZIČNO ZA TEBE?
NE BRINI, VONG... POŠTO VERUJU DA JE GAZDA SA MNOM, NISAM U OPASNOSTI.

NAPRED! SVI U ZAKLON UZ NASIP!

ZAUZIMAJU POZICIJE.
A MEJ-LING PRILAZI NA KONJU.

ČUJETE LI ME, VI GORE?

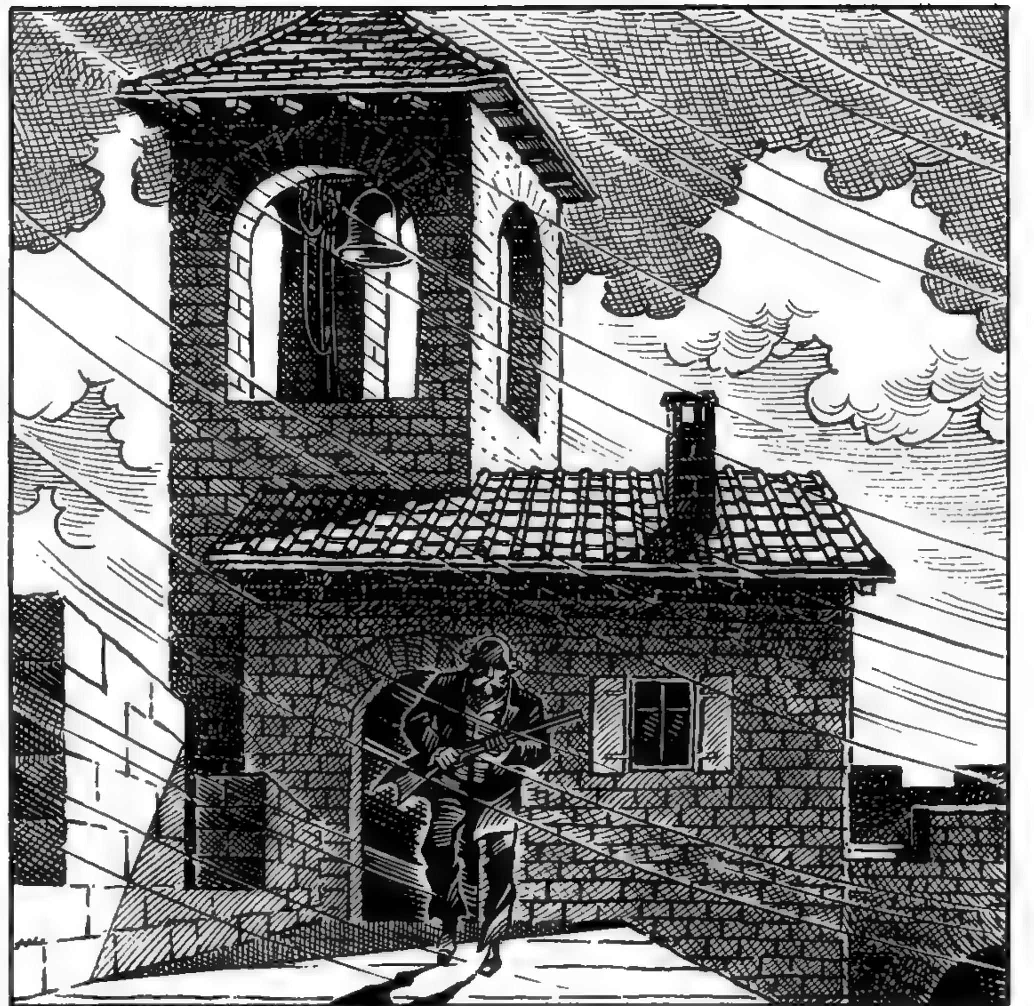

U MEĐUVREMENU, SATER JE STIGAO DO SVOJE SOBE...
ALI ŠTA SE DEŠAVA? ULRIH I STRANCI SU NAORUŽANI I GLEDAJU NAPOLJE...

MORAM DA SAZNAM.

PROKLETSTVO! JA SAM I DALJE OVDE GLAVNI!

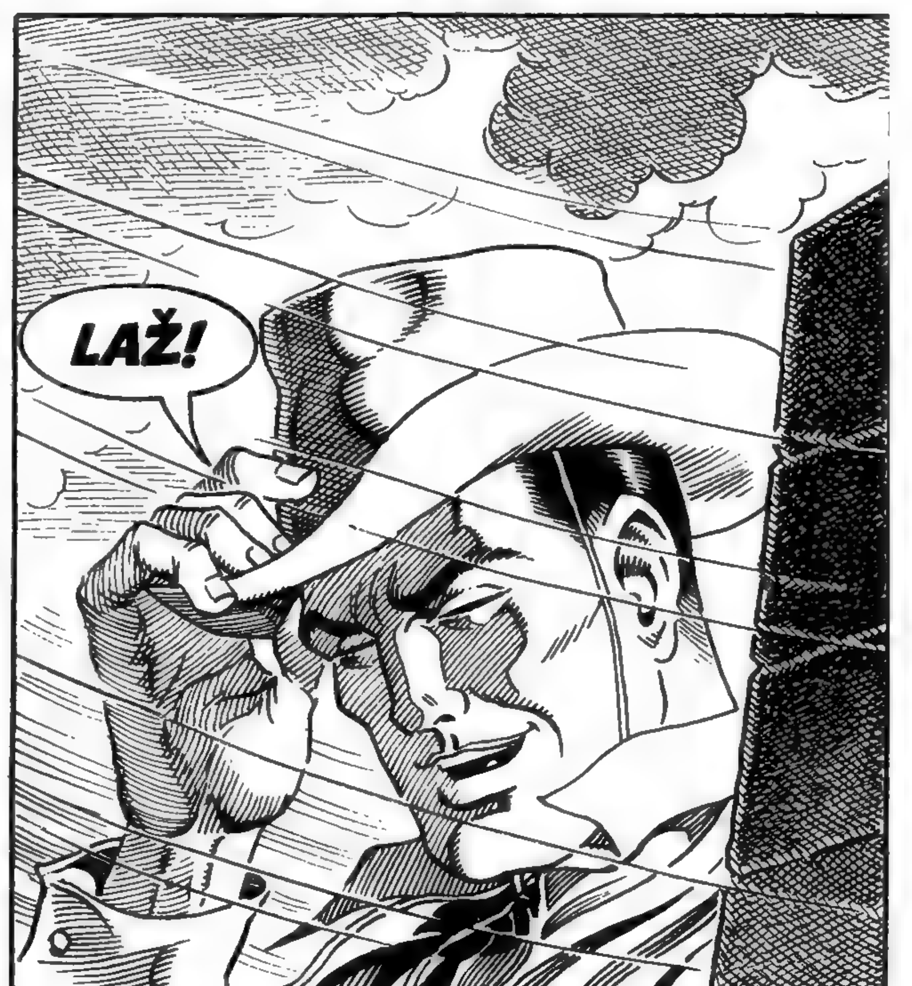

ČUJETE LI ME? IMAM PONUDU ZA VAS I SAVETUJEM VAM DA JE PRIHVATITE!

NA MOJ ZNAK „OSVETNICI” ĆE OSVOJITI „SATEROV ODMOR” I USLEDIĆE STRAŠNO KRVOPROLIĆE!

ALI ŽELIM DA VAM PRUŽIM POSLEDNJU ŠANSU! PREDAJTE SE I OBEĆAVAM VAM DA ĆETE SPASITI ŽIVOTE!

LAŽ!

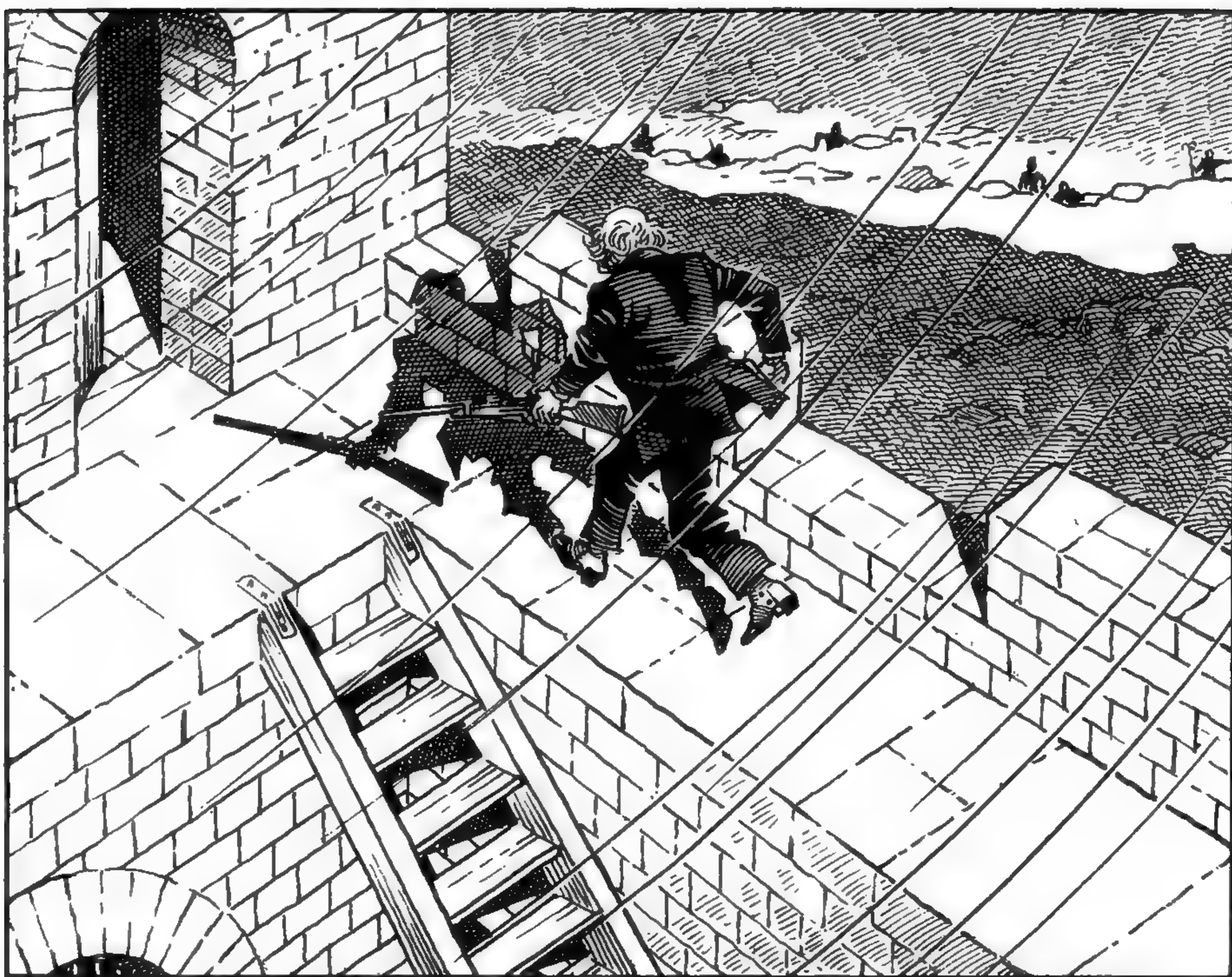

NADAŠ SE DA ĆEMO UPASTI U TVOJU KLOPKU? TI SAMO ŽELIŠ DA SAČUVAŠ ŽIVOTE SVOJIM LJUDIMA, OD KOJIH ĆE MNOGI IZGUBITI GLAVE U POKUŠAJU DA OSVOJE OVO UTVRĐENJE!
PROKLETNIČE!

ČEKAJTE, VILERU!

ČUJEŠ LI ME, MEJ-LING? JA SAM, MINA! HOĆU DA RAZGOVARAM SA SVOJIM BRATOM!

AKO NAM **ON** DA ISTU PONUDU, PRIHVATIĆEMO!

TO JE NEMOGUĆE! VAŠ BRAT JE **MRTAV!**
RRRRAMB'L
RUUUUM

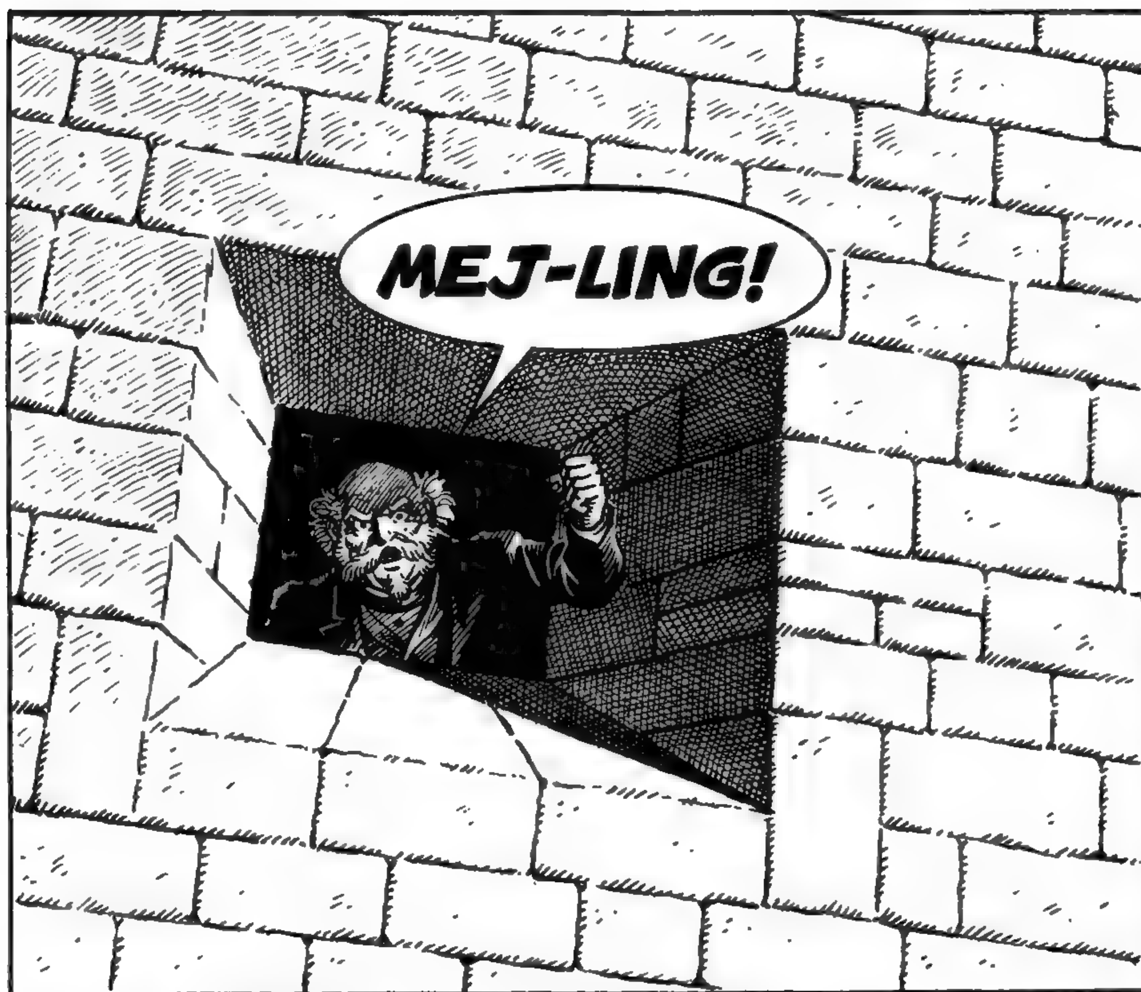

GOSPODE BOŽE! JESAM LI DOBRO ČUO, ILI ME UŠI VARAJU? MEJ-LING KAŽE DA JE MOJ SIN MRTAV...
RRRUUUMMM

RUUUUMMM
MRTAV JE, ČUJETE LI? JA SAM MU PRESUDILA, JER JE HTEO DA IZDA SVOJU OSVETNIČKU MISIJU!

RRRUUUM
!

JA ĆU NASTAVITI NJEGOVO DELO ONAKO KAKO GOSPODAR HOĆE I KAKO TREBA DA BUDE!

GOSPODE SAMILOSNI! JA SAM KRIV... ZA SVE SAM JA KRIV!

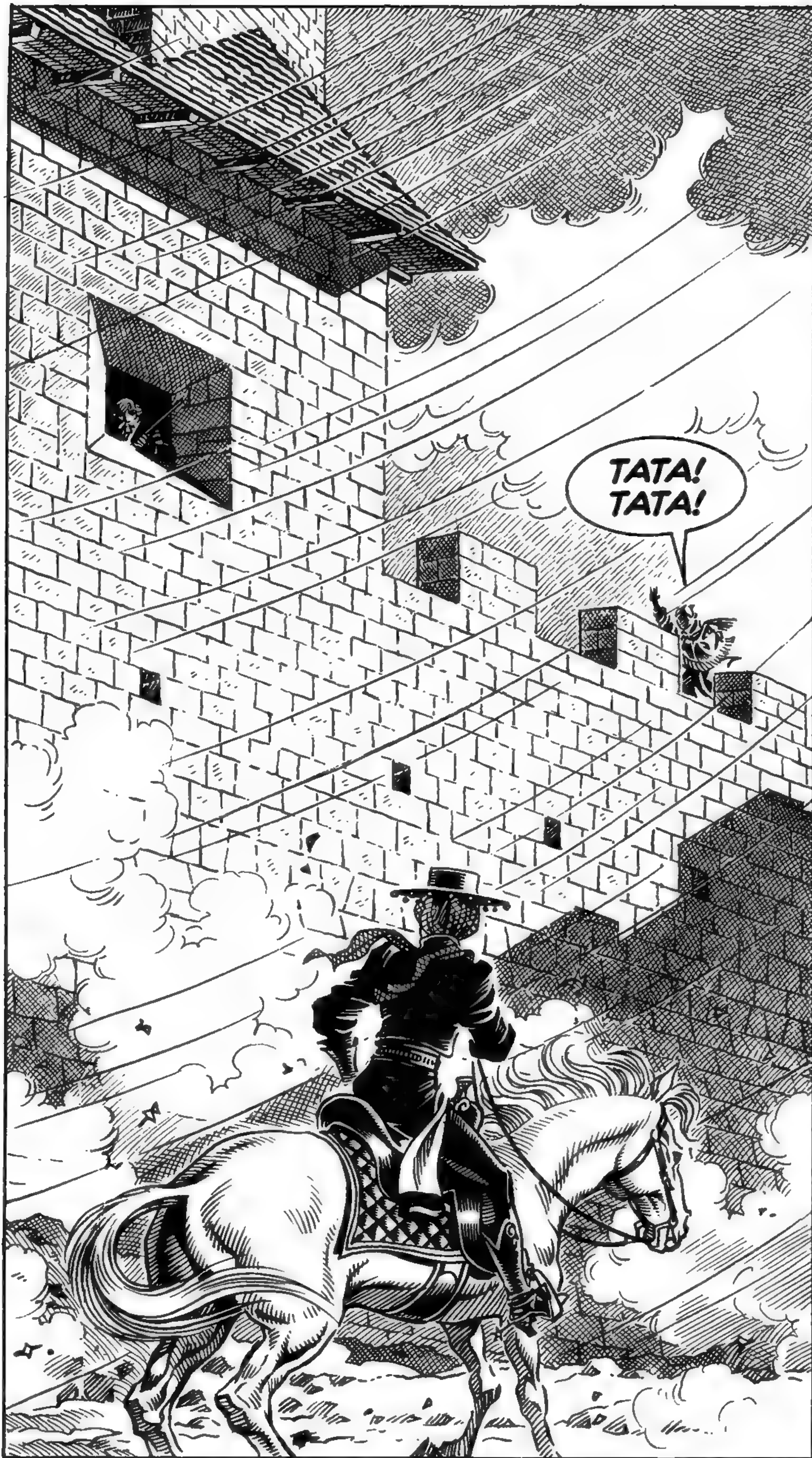

MEJ-LING!

?! GOSPODAR!

GLEDAJTE, TO JE MOJ OTAC!

PREDAJ SE, MEJ-LING! JA TI TO NAREĐUJEM!

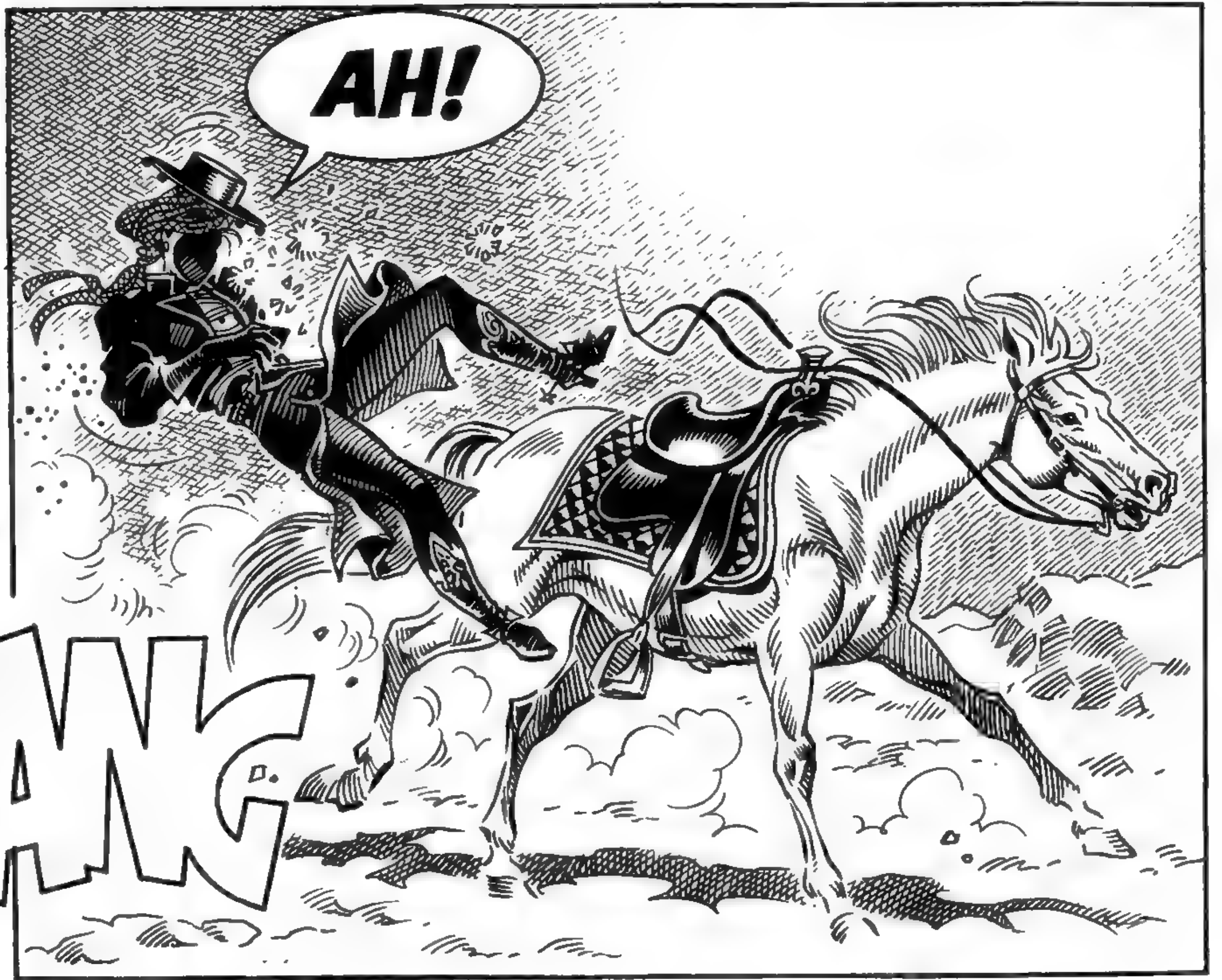

NEĆU TO UČINITI, GOSPODARU! VI TO KAŽETE JER VAS DRŽE KAO TAOCA, ALI ZNAM DA NIKADA NEĆETE ODUSTATI OD SVOJE OSVETE!

TATA!
TATA!

POSLEDNJI PUT, MEJ-LING! NAREDI „OSVET-NICIMA" DA SE POVUKU!

NE, GOSPO-DARU! NIKAD VAS NEĆU IZDATI!
PRRUUUM

ŽAO MI JE, MEJ--LING...

AH!
BANG

KRAK
RRRAMMBLL
ZAŠTO, GOSPODARU?

...ZAŠTO?

KUGO I KOLERO!

OH, TATA... SIROTI MOJ TATA!
MORAO SAM TO DA URADIM... MORAO...

U TOM TRENUTKU...
UBILI SU MEJ-LING! MORAMO JE OSVETITI I DOVRŠITI NJENO DELO!

VODI NAS, VONG!
SADA SI TI NAŠ VOĐA!

ZA MNOM! NAPAŠĆEMO BEDEME SA JUŽNE STRANE!

DOĐI, TATA, TREBA DA SE ODMORIŠ...

DA!
DOLAZE!

NI SMRT MEJ-LING IH NIJE UBEDILA DA ODUSTANU.

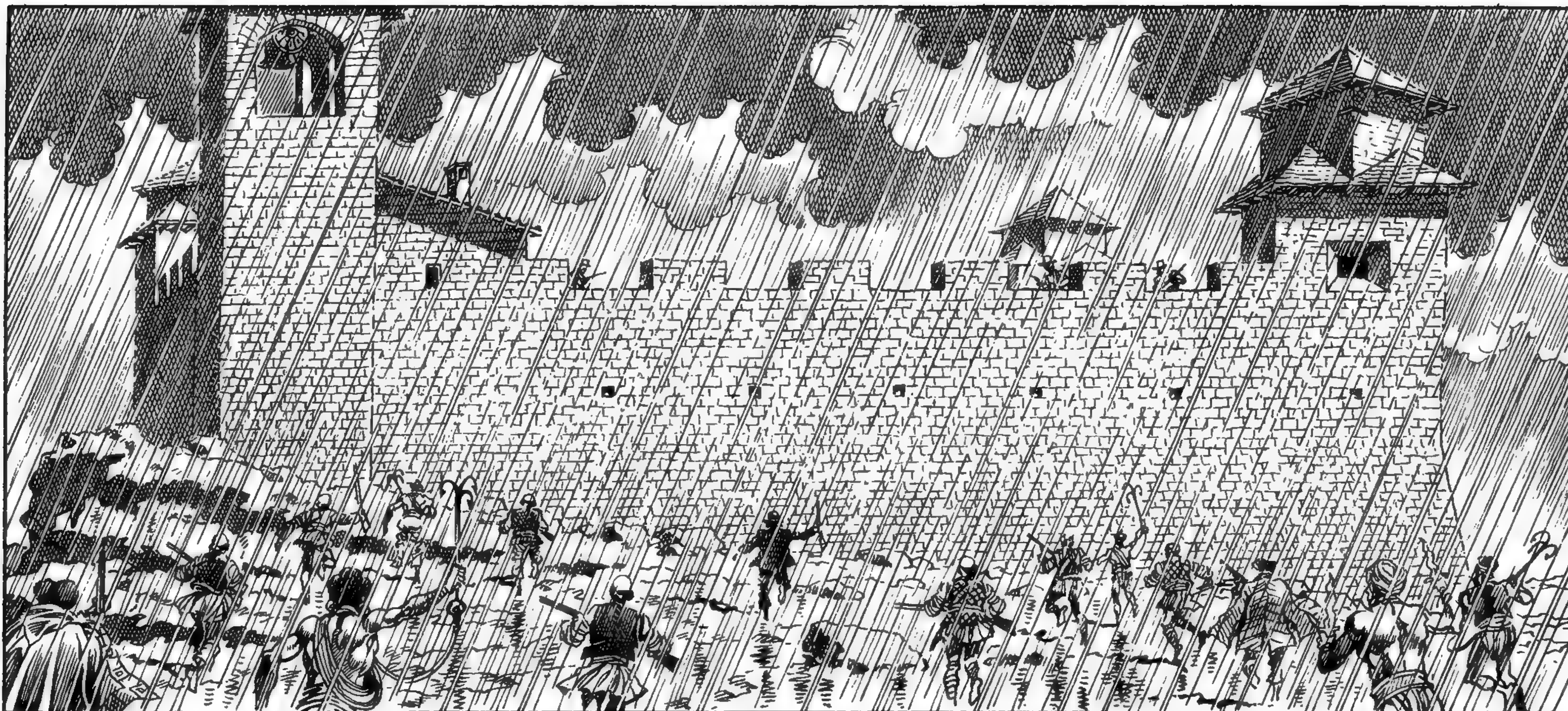

IDU UZ POTOK KAKO BI DOŠLI DO ZIDINA S JUŽNE STRANE, KOJE SU NAJNIŽE.
TI PROKLETI SINOVI KOJOTA NISU GLUPI!

ULRIH, VI I TAVAN TRČITE DO JUGOZA-PADNOG TORNJA I BA-CITE POGLED NA TE DVE STRANE. UVEK MOGU DA SE PODELE I NAPAD-NU IZ VIŠE PRA-VACA.
U PRAVU STE.

ODMAH PO-SLE TOGA IDITE NA JUŽNU STRA-NU. USKORO ĆE TAMO BITI VRUĆE!

IDEMO, KITE! MISLIM DA ĆE BITKA BITI ISPOD TORNJA SA ZVO-NOM.
I ZVONI-ĆEMO ZA SMRT... NJI-HOVU!

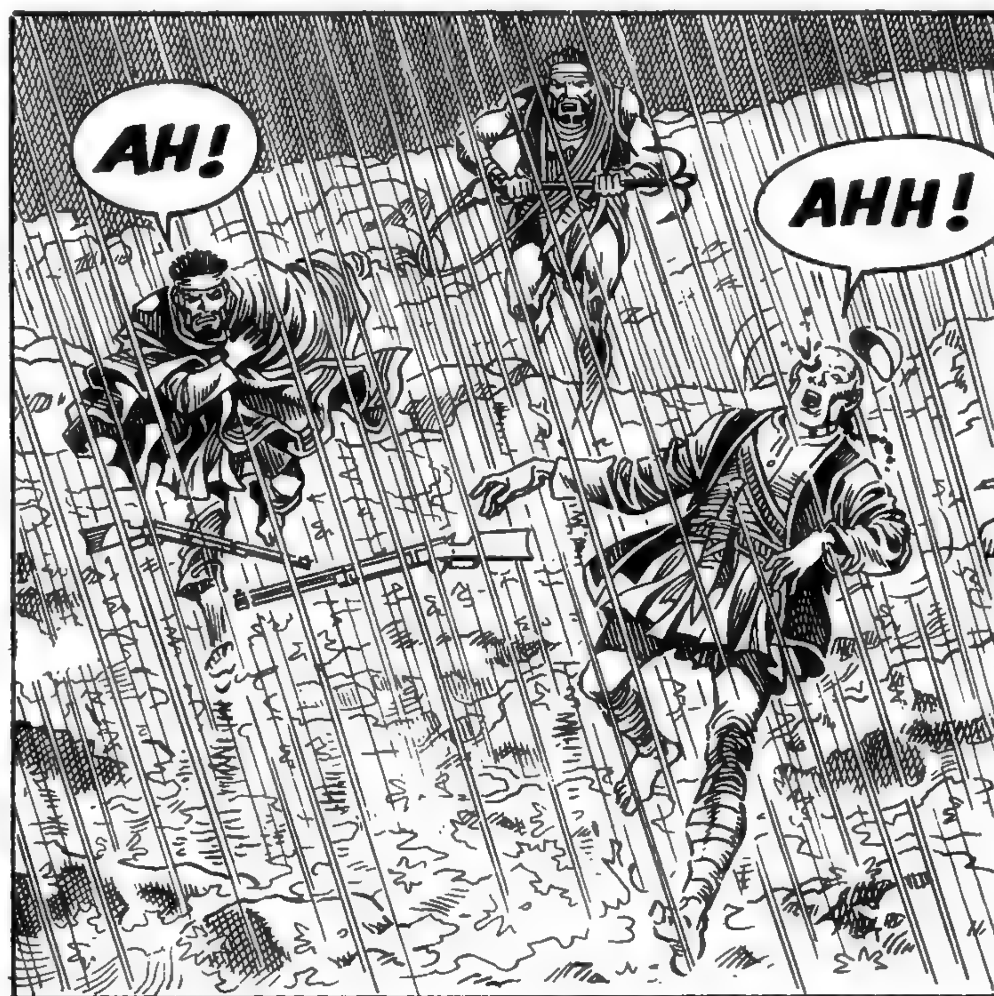
U MEĐUVREMENU...
NAPRED! IZAĐIMO NA OTVORENO!
ZA MNOM!
NAPRED!

HAJDE, STARA KAMILO, DOLAZE!

OTVORIMO PLES!
CON MUCHO GUSTO!

BANG
BANG

AH!
AHH!

LJUDI SA PUŠKAMA, NA ZEMLJU!

ODGOVORIMO NA PALJBU KAKO BISMO POKRILI NAŠU BRAĆU KOJA TREBA DA SE POPNU UZA ZID!

BANG
BANG
BANG
BANG

PAZI NA TIKVU, KITE!
ĐAVO IH ODNEO!
ZIP
ZIP
ZIP
TVIIING

BANG
BANG

DOK SU STRELCI ZASIPALI OLOVOM VRHOVE BEDEMA, OSTALI USPEŠE DA DOĐU U PODNOŽJE ZIDINA.

STO MU GROMOVA! PE-NJU SE!
NE IZLAŽI SE, KITE!
BANG
BANG

?!
ZIP
ZIP
ZIP
BANG

KAKO IDE, PRIJA-TELJI?
ZA SADA SAM ZARADIO RUPU U ŠE-ŠIRU!
ZIP
ZIP

SMRT!

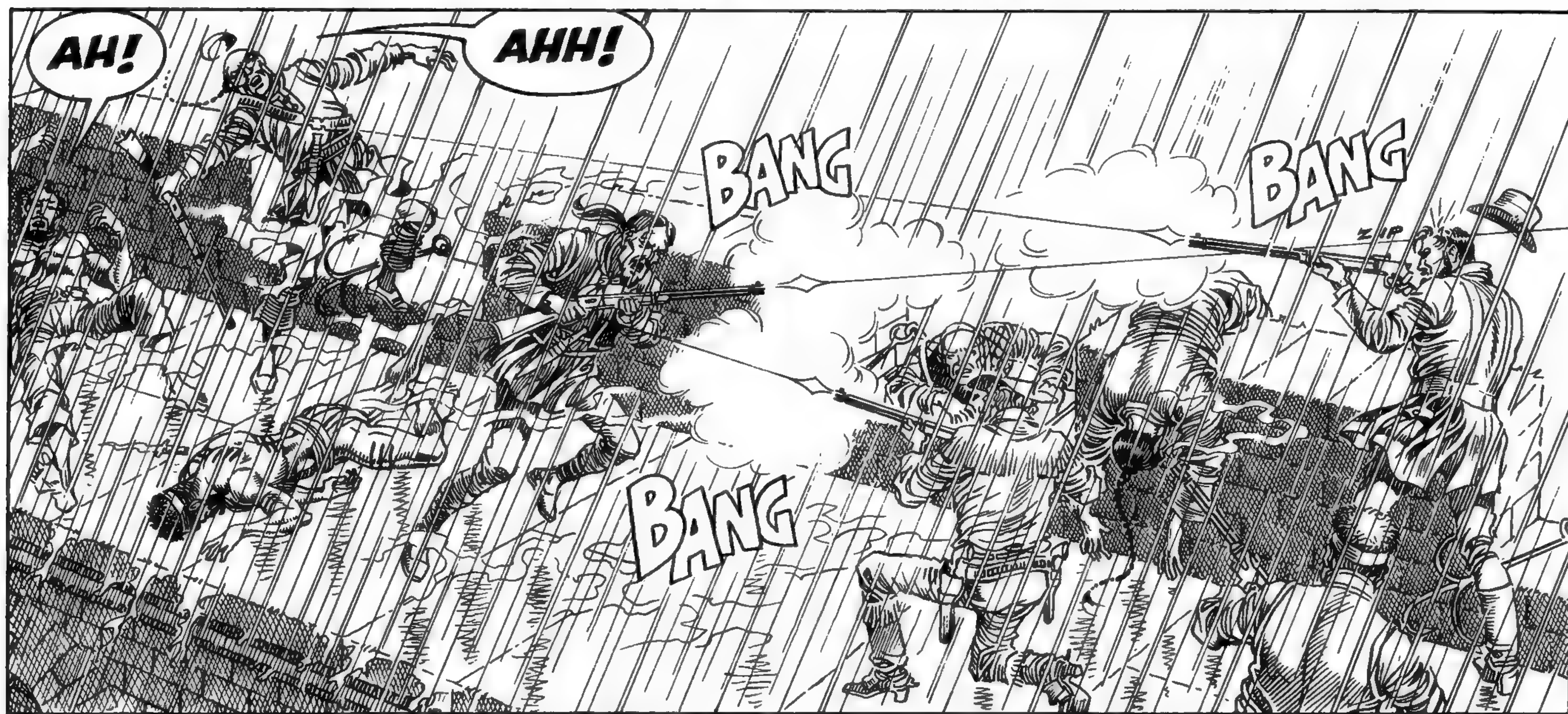

TVOJA!
BANG
AH!

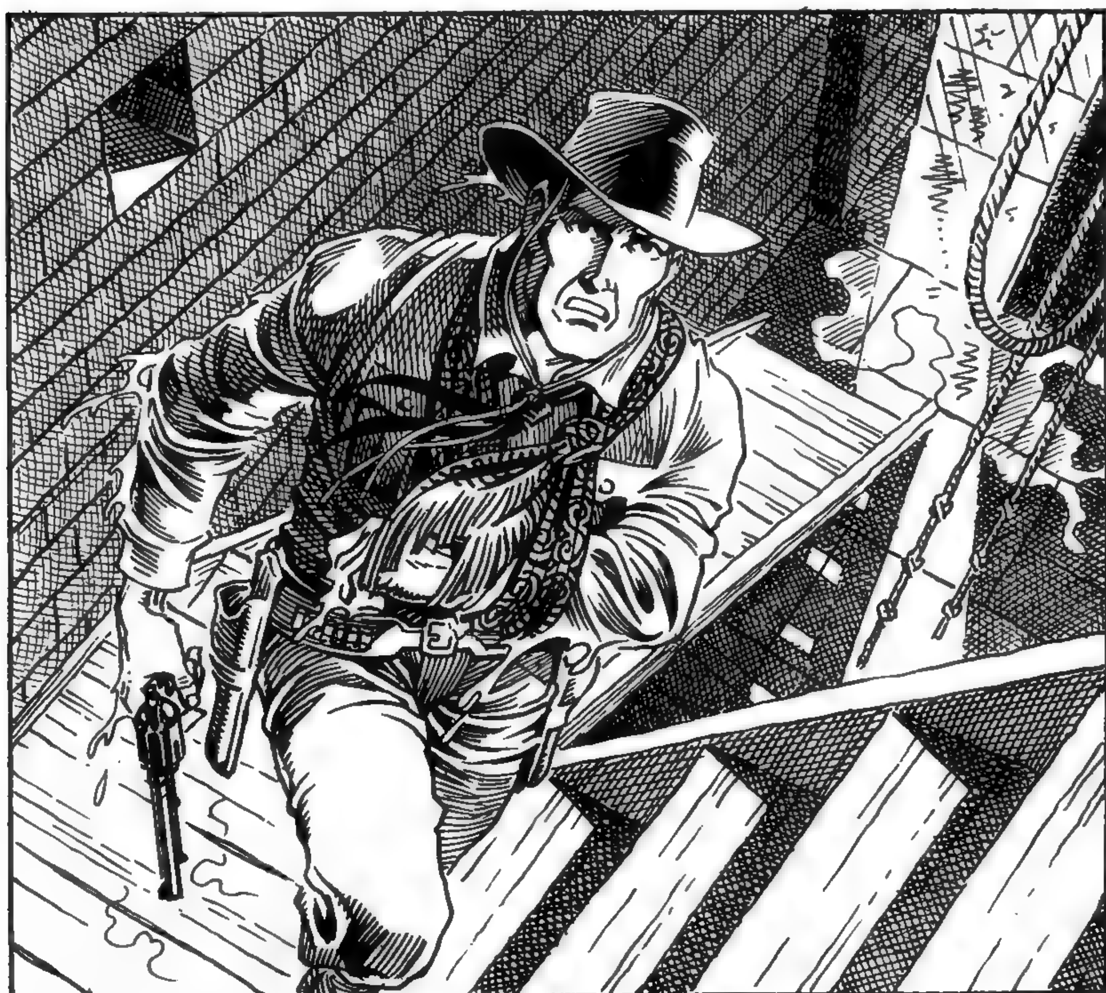

AHH!
BANG
BANG
DOBAR POGODAK, TAVANE!
ZIP

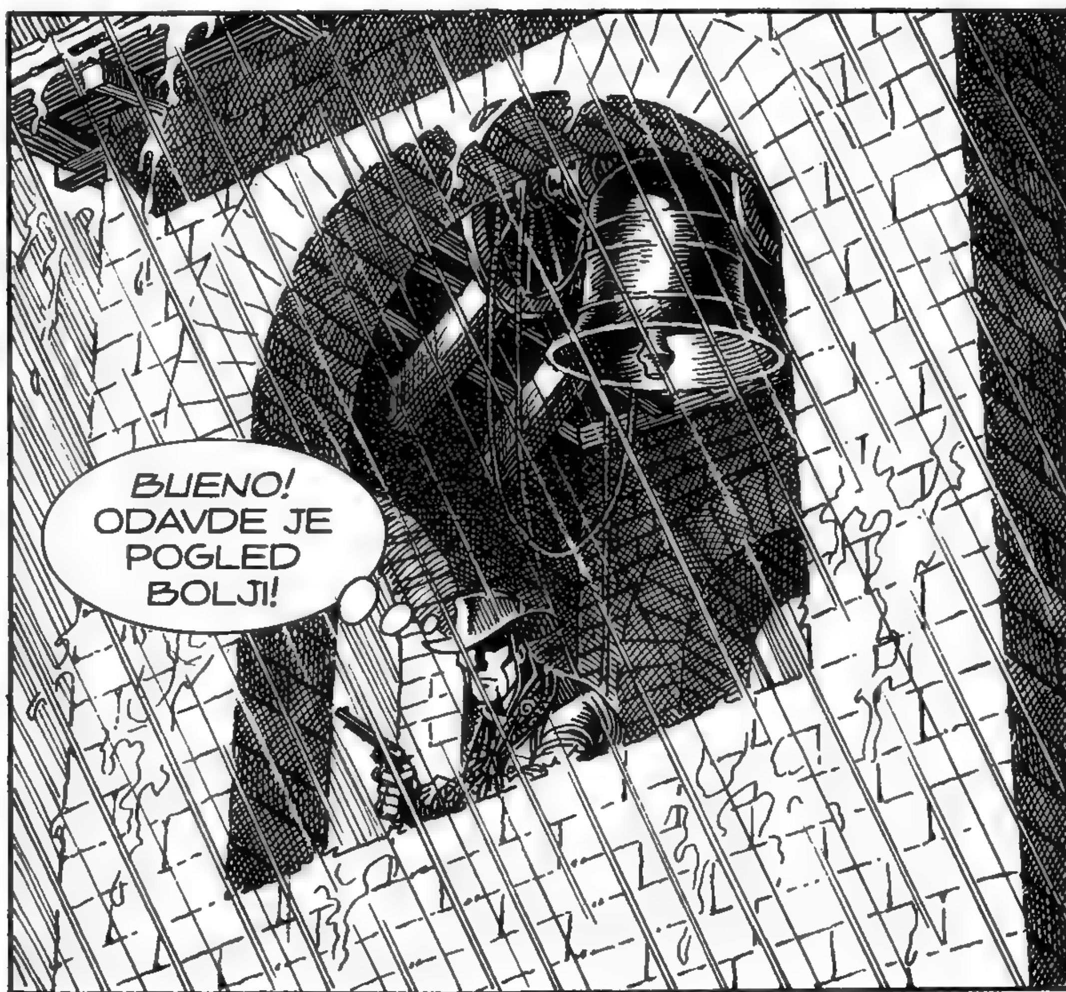

BANG
BANG
TI ĐAVOLI SE PENJU UZ KONOPCE, A MI NE MOŽEMO DA SE PRIBLIŽIMO KAKO NE BISMO BILI META ZA OSTALE... USKORO ĆE IH BITI MNOGO I NEĆEMO MOĆI DA IH ODBIJEMO!

IMAM IDEJU!

VI OSTANI-
TE OVDE I PO-
KUŠAJTE DA
IZDRŽITE!
BANG
BANG
BANG

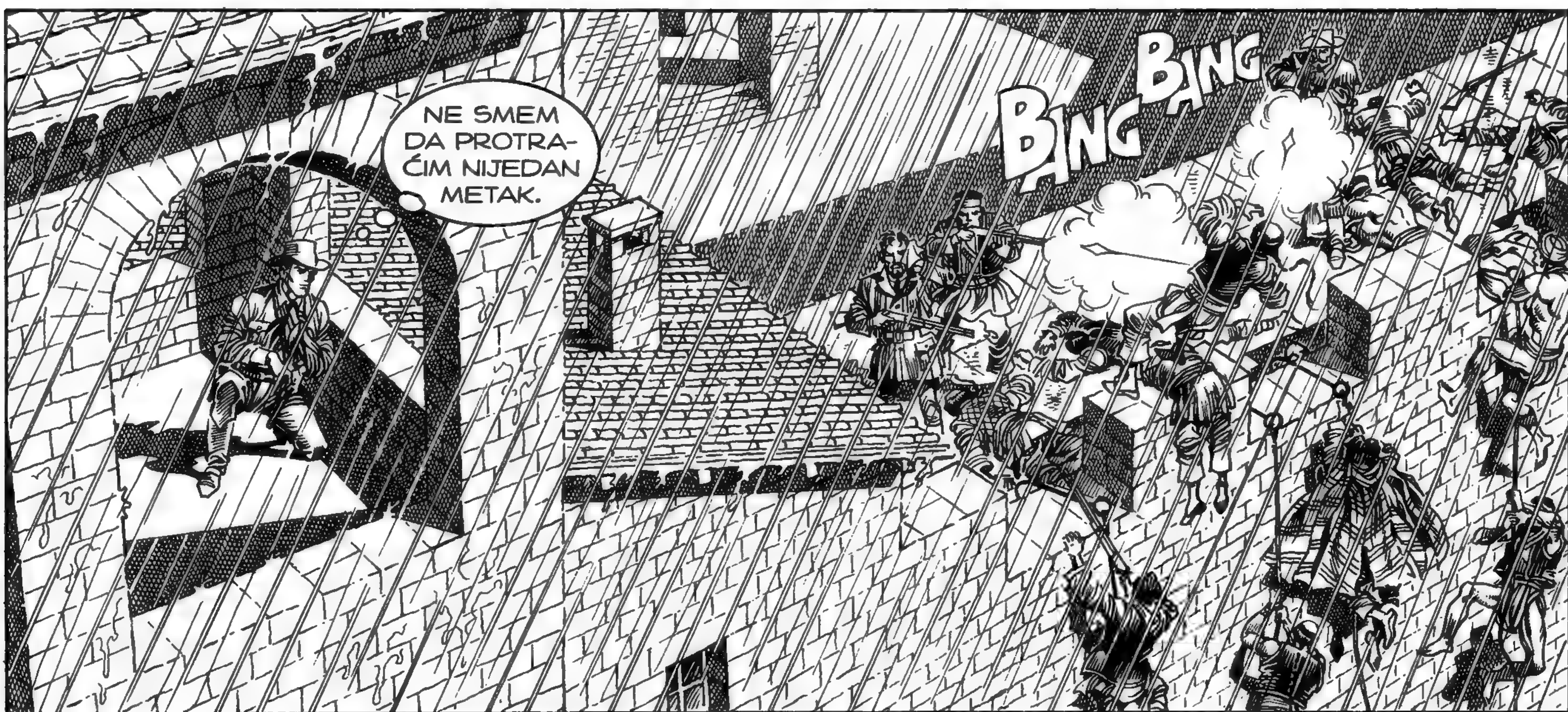

AH!
AHH!
BANG
BANG
BANG

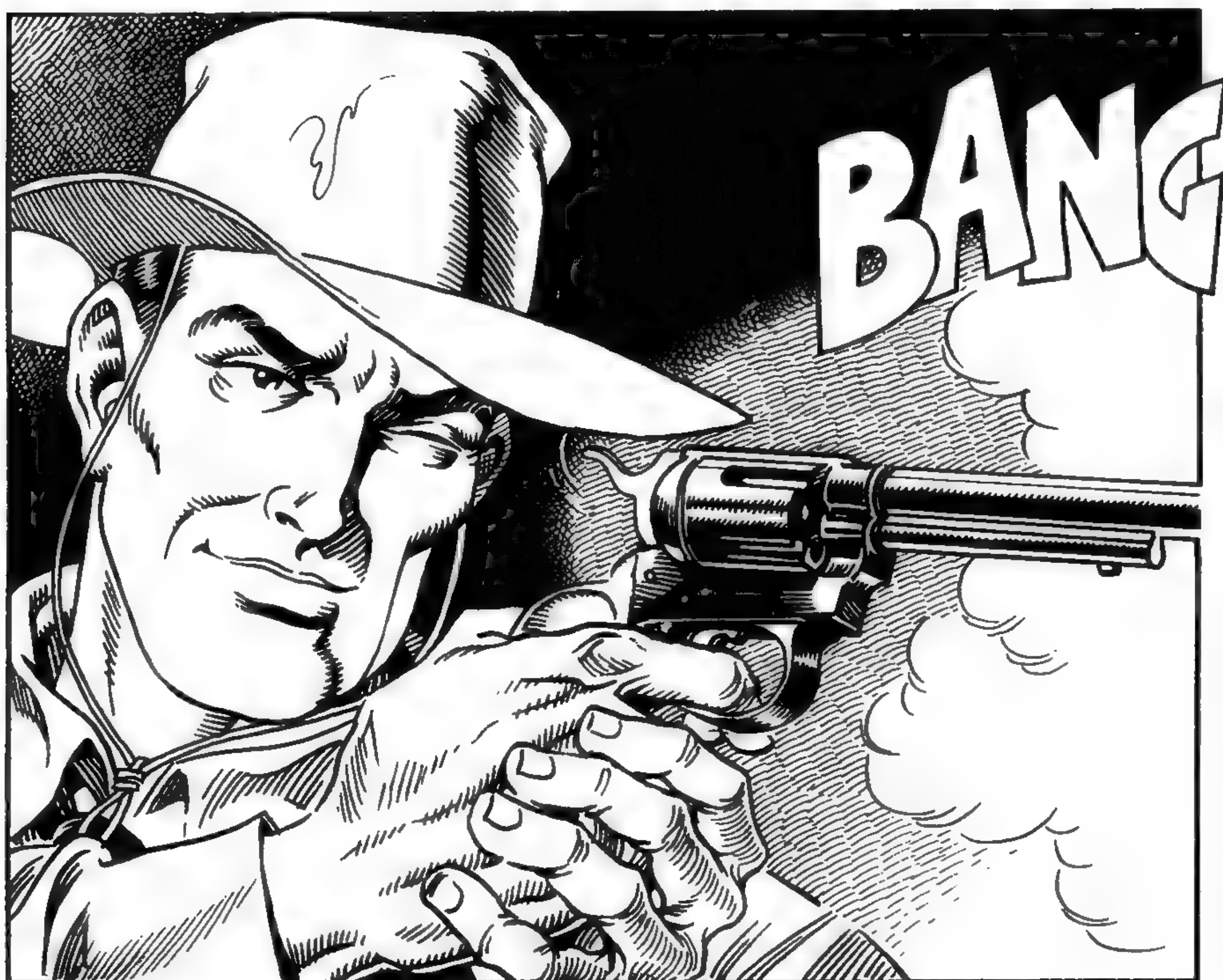

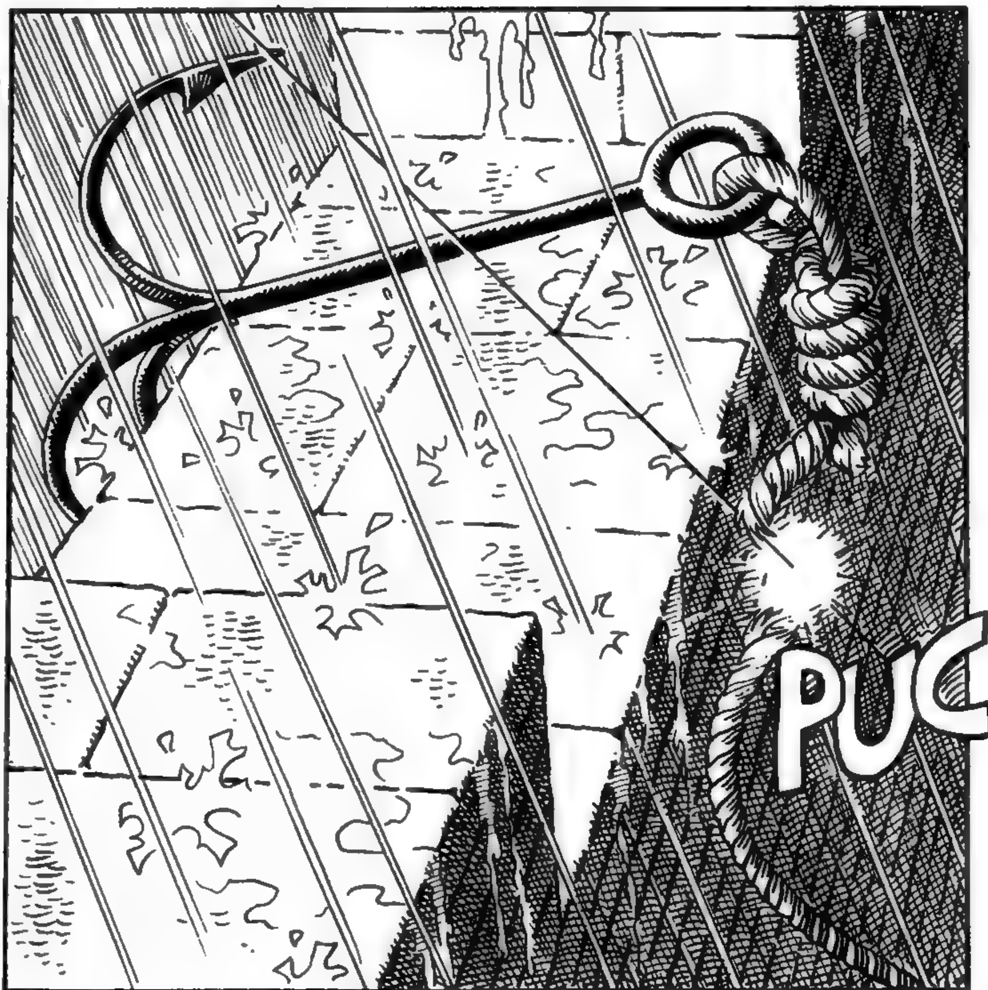

BUENO!
ODAVDE JE
POGLED
BOLJI!

BANG
AHH!

PROMENI-
LA SE PESMA,
BANDO KO-
LJAČA!

NE SMEM
DA PROTRA-
ĆIM NIJEDAN
METAK.
BANG
BANG

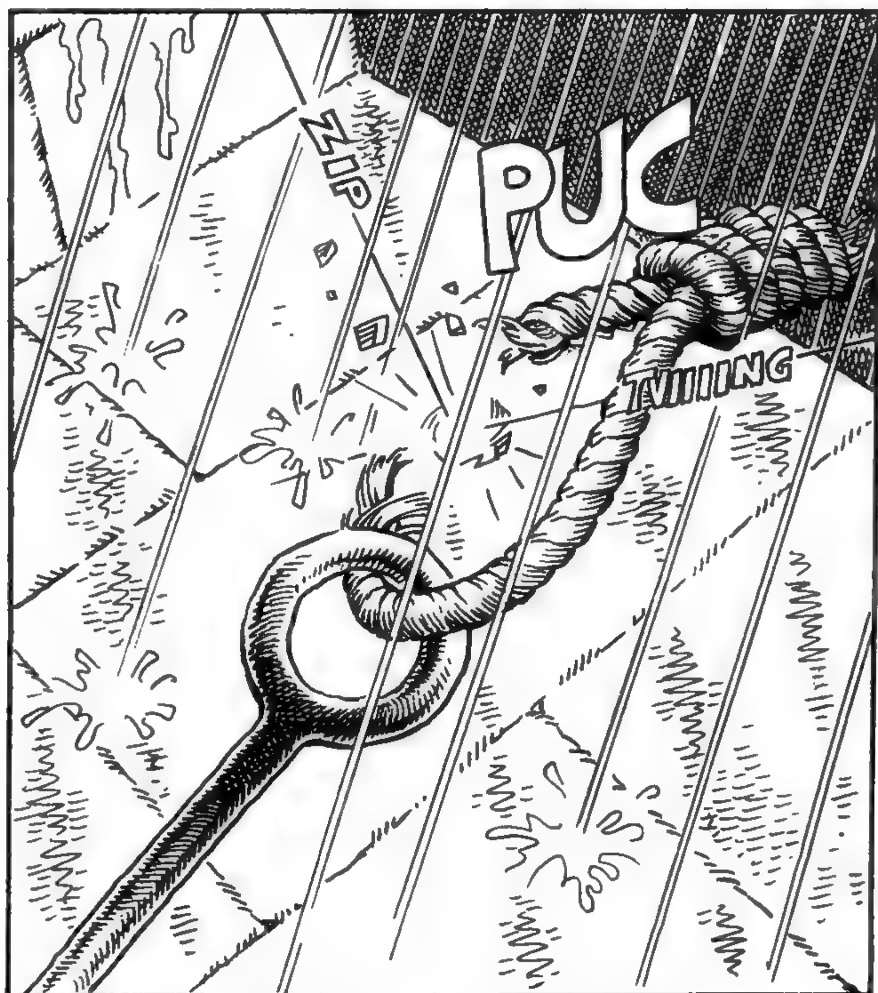

BANG

PUC

AH!
BANG
?!!
!
BANG
BANG

MUY BIEN!

PROBAJMO PONOVO.
BANG

ZIP
PUC
TVIIIING

AH!
!

GORE! OBORITE ČOVEKA NA TORNJU!

BANG
BANG
BANG
BANG

DON
ZIP
ZIP
ZIP
TWING
ZIP
SAMO SE VI IZDUVAJTE, GOLUPČIĆI!

HAJDE, ULRIH... OKOMILI SU SE NA TEKSA!
BANG
BANG

AH!

BANG
BANG

AH!
AHH!

POD HICIMA NAŠIH JUNAKA, „OSVETNICI" PODNOSE TEŠKE GUBITKE.
BANG
BANG

NASTAVITE DA SE BORITE! NE ODSTU-PAJTE!
BANG
BANG

PREVIŠE CVILIŠ, PET-LIĆU!

AH!
BANG

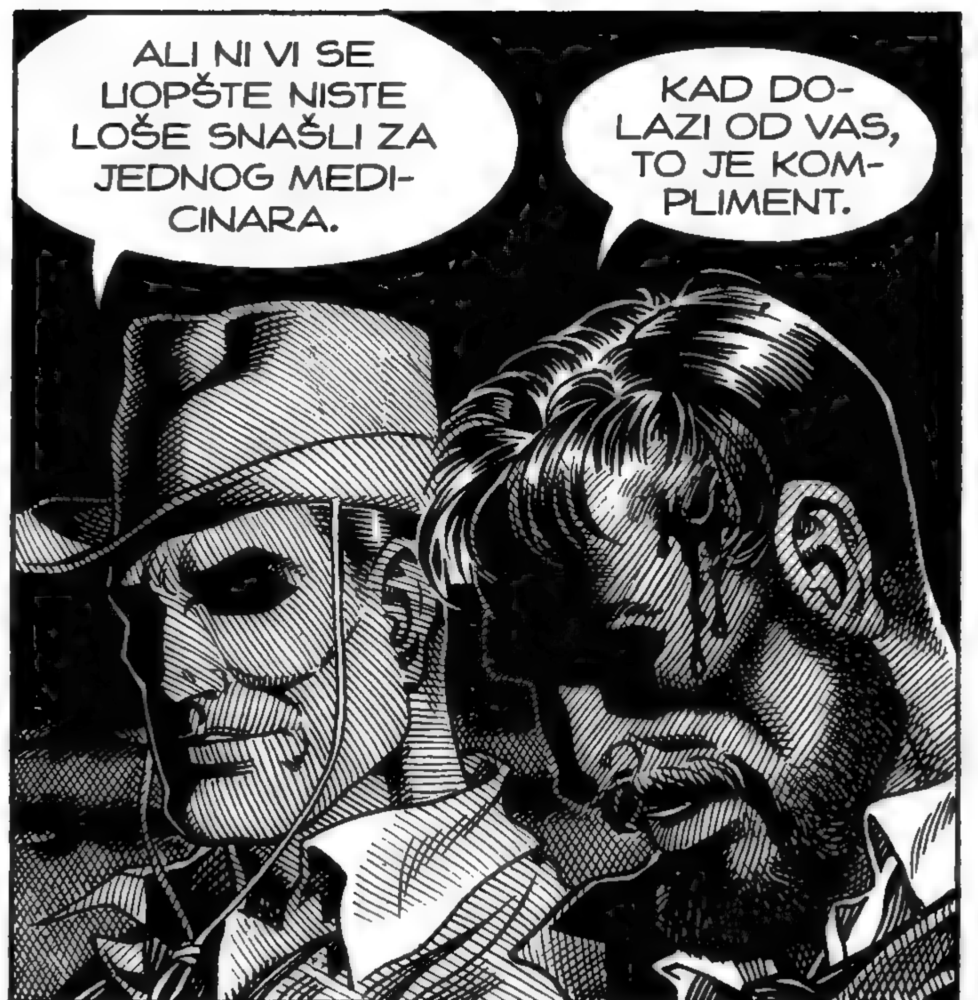

BOGOVA MI! POGODILI SU VONGA!

OSTAVŠI BEZ VOĐE, I IMPRESIONIRANI ODBRAMBENOM VATROM LJUDI SA BEDEMA, PREŽIVELI „OSVETNICI" DADOŠE SE U POVLAČENJE.
BANG

GLE-DAJTE... BEŽE!
PROKLET-STVO! NIKA-DA NISAM VIDEO ĐAVOLE PO-PUT VAS!

HEJ, TEKSE, DOĐI DA ČUJEŠ OVO LASKANJE!
KAKVO LASKA-NJE?

UPRAVO SAM GOVORIO KARSONU DA SAM ZAPANJEN VAŠIM NAČINOM BORBE...
ZNATE KAKO JE, KADA JE GLAVA U PITANJU...

ALI NI VI SE UOPŠTE NISTE LOŠE SNAŠLI ZA JEDNOG MEDICINARA.
KAD DOLAZI OD VAS, TO JE KOMPLIMENT.

MISLITE LI DA ĆE PROBATI DA SE PREORGANIZUJU I VRATE SE NOĆAS?
ŠAČICA PREOSTALIH AVETI? APSOLUTNO ISKLJUČUJEM.

BEZ VOĐE NE BI UMELI NI NOS DA OBRIŠU.

DOĐITE... IDEMO DA UMIRIMO VAŠU ŽENU...

MALO KASNIJE...

MINA...

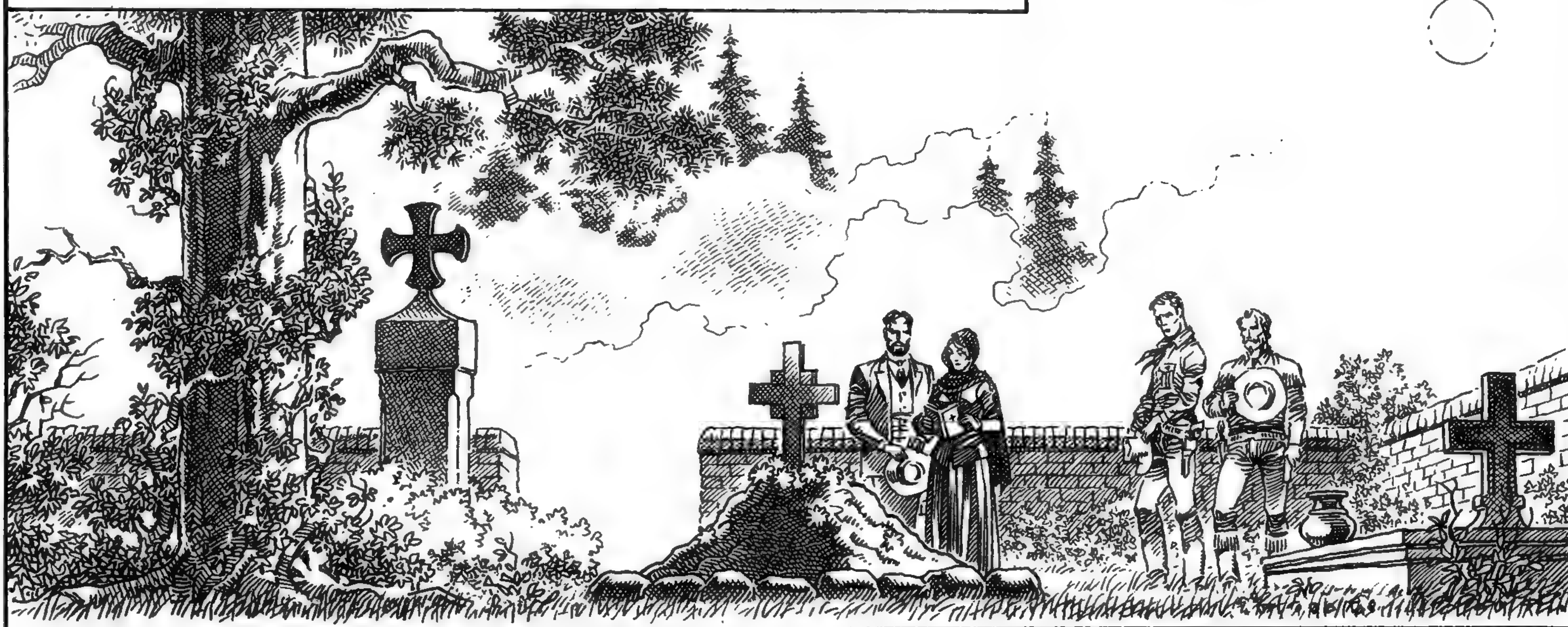
ULRIH...

BOŽE MOJ, RA-NJEN SI!
JESAM. ALI NISAM SE LOŠE BORIO ZA JEDNOG ME-DICINARA!

HTEO SAM DA TE UMIRIM, MINA. SVE JE GOTOVO... OTIŠLI SU.
HVALA NEBESIMA.

NEBESIMA, NARAVNO... ALI PONEŠTO SU URADILI I NAŠI PRIJATELJI!

MNOGO SAM VAM ZAHVALNA!
MA HAJTE.

SLEDEĆEG JUTRA, TELO VIKTORA SATERA SAHRANJENO JE NA MALOM GROBLJU U OKVIRU „SATEROVOG ODMORA".

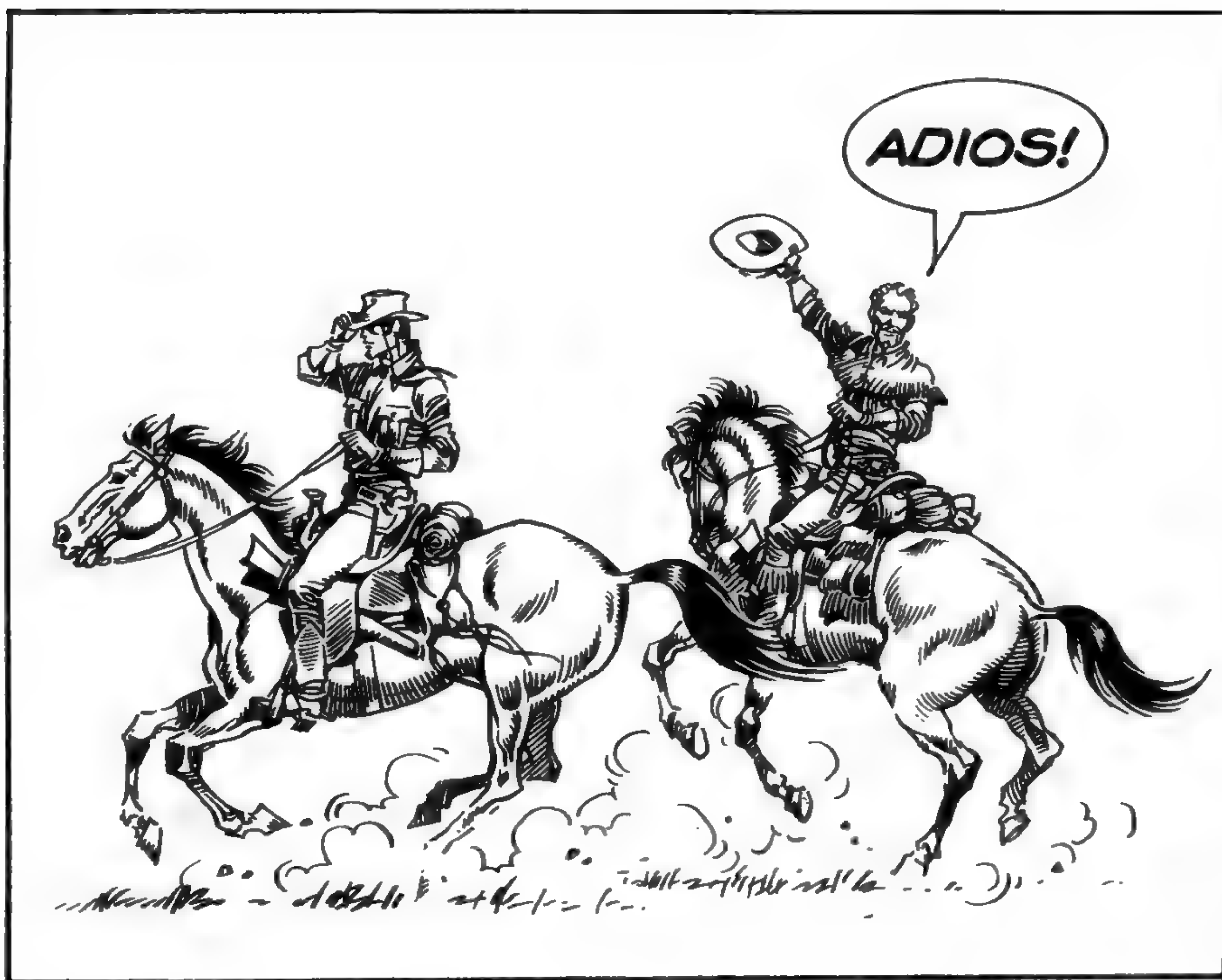

AKO SE SLAŽETE, VILERU, VOLELA BIH DA PRAVI IDENTITET LUKASA BONERA OSTANE TAJNA, I DA OVAJ GROB OSTANE BEZ IMENA...

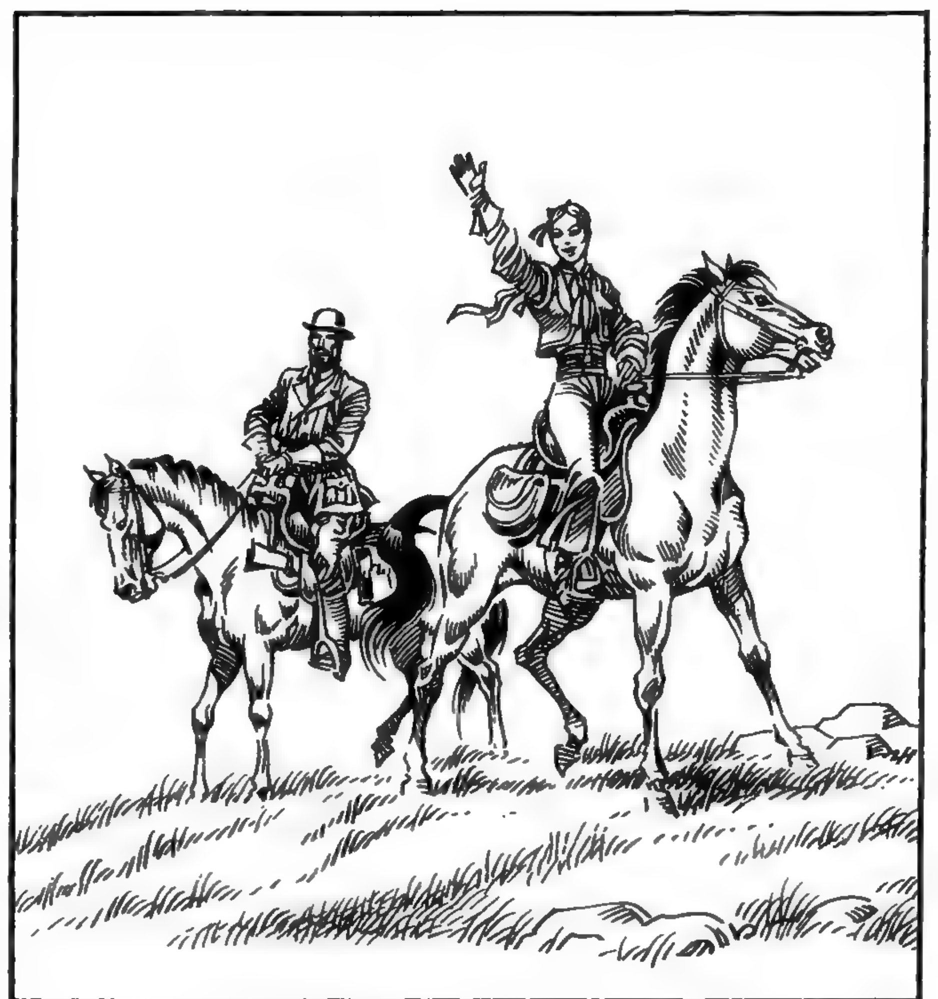

RAZUMETE? VOLELA BIH DA, IZ POŠTOVANJA PREMA USPOMENI NA MOG BRATA, SVI I DALJE MISLE DA JE STRADAO U BRODOLOMU NA „GOLDEN GEJTU"...
DOGOVORENO, GOSPOĐO. REĆI ĆEMO DA JE LUKAS BONER NESTAO.

SLEDEĆEG DANA...
MOJ TAST SE SLOŽIO DA SE PRESELI KOD NAS U SAKRAMENTO. TAKO ĆEMO MINA I JA KONAČNO MOĆI DA POVRATIMO SVOJE ŽIVOTE.
DRAGO MI JE ZBOG TOGA.

POZDRAVITE NAŠEG PRIJATELJA TOMA DEVLINA KADA STIGNETE U SAN FRANCISKO.
NE SUMNJAJTE DA HOĆEMO.

ZBOGOM! I SREĆAN VAM PUT.
HVALA!

DVOJICA RENDŽERA KRENUŠE NA SVOJE DUGO PUTOVANJE NAZAD, OSTAVIVŠI IZA SEBE TRAGIČNU DOLINU, KONAČNO OSLOBOĐENU OD „OSVETNIKA" IZ KOŠMARA.

KRAJ

Magnus

ZAŠTO MAGNUS?

KAO ŠTO STE NA POČETKU ovog izdanja saznali, sve je počelo još u jesen 1988. godine. Serđo Boneli je gotovo u šali ponudio Magnusu da crta Velikog Teksa. Da će on to prihvatiti verovao je samo donekle, jer je već bio u prilici da komunicira sa autorom povodom nekih projekata koji se kasnije nisu realizovali, a osim toga, znao je za perfekcionizam i glas sporog crtača koji ga prate. Njegova ideja očigledno je bila: „Pokušajmo, nikad se ne zna".

Maestrov pristanak je stoga bio pravo iznenađenje, ali dobivši zeleno svetlo, Boneli je odlučio da rizikuje: znao je da će rezultat biti direktno proporcionalan riziku. Kašnjenje i brige u vezi s poštovanjem rokova, kao i mogući ne baš glatki odnosi s obzirom na Maestrovu tešku narav, već su bili uzeti u obzir, mada sigurno niko nije mogao ni pretpostaviti da će se sve toliko odužiti, niti da će delo dosegnuti takav kvalitet. Zašto Magnus? Pa, sâm Boneli je dao odgovor:

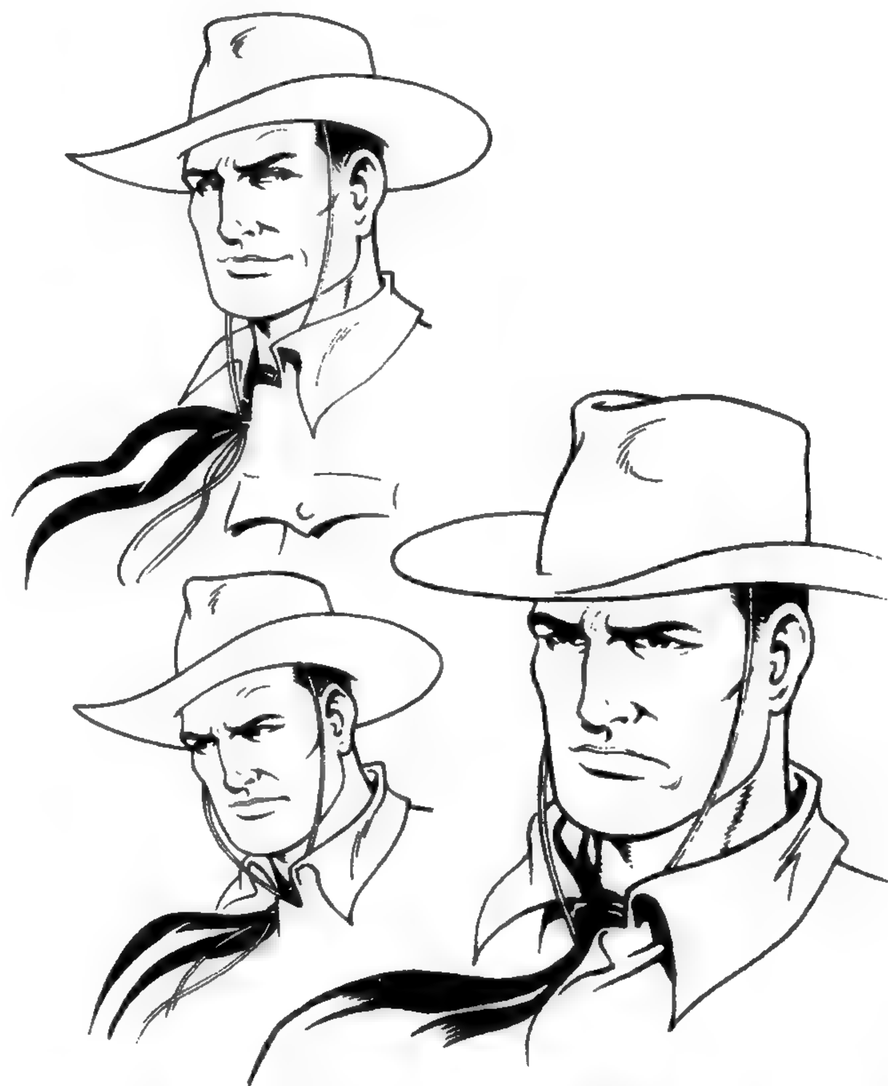
Želeo sam da osporim tu legendu – koja čak nije ni mnogo simpatična – o Boneliju koji maltretira autore. Ja eventualno mogu da požurujem profesionalce sa uobičajenim metodama rada. Ali ne i Magnusa. I to mi je bilo u redu. Jer sam želeo specijalnu „ličnost" za specijalni album.

Serđo Boneli

Za Maestra, rad na liku poput Teksa Vilera predstavljao je veoma obavezujuć profesionalni izazov. Naviknut da često i rado kadrove rešava svojim tipičnim poprsjima ili prvim planovima, shvatio je da ovde pak mora da se prilagodi drugačijem načinu crtanja – koji prioritet daje celoj figuri – a da istovremeno ostane veran grafičkim pravilima Teksa koja su uspostavili Boneli i Galepini. Štaviše, po rečima samog Magnusa, Teks mu je redovno ispadao prilično zdepasto, bar u prvo vreme. I figura junaka zahtevala je brojne studije kako bi se stiglo do pravih proporcija. Teks je bio junak koga je Maestro još u mladosti obožavao. Želeo je da pored glavnog junaka nacrta i njegovog najpoznatijeg negativca: Mefista. I tako, nakon što je zasebno nacrtao Teksovu figuru (ovo je jedna od njegovih prvih skica) i jedan galepinijevski prvi plan Mefista, složio ih je u vizuelno upečatljiv kolaž.

MAESTROV PRISTANAK

MAGNUS nije prihvatio odmah ovu ponudu. Teks je bio njegova mladalačka ljubav prema kojoj je i dalje gajio simpatije i poštovanje, dakle, tako odgovoran posao nije se mogao shvatiti olako. Stoga je, kao što bi obično i radio na početku svakog posla, počeo da proučava likove i ambijente, praveći veliki broj skica kojima pokušava da „uhvati" karakter likova. Neopterećen ugovornim obavezama, mogao je mirno da eksperimentiše i slobodno vežba. Tek kada je osetio da je uhvatio lik, odlučio je da prihvati, i o tome obavestio prvo prijatelja i saradnika Đovanija Romaninija: „Đovani, ako si za, počinjemo!" – a zatim i Bonelija. Romanini mu je, zapravo, tokom čitavog procesa stvaranja pomagao svojim dragocenim dopunskim radom, o kome će više reči biti kasnije.

I ako Nici kaže: „Borba u šumi", mi ćemo reći: „Dok pljušti, grmi i seva. I to noću". Moramo dati maksimum!

Magnus

Prva skica koju je Magnus ikada uradio za Teksa – i autor i junak pokazuju svoju zbunjenost klasičnim „UHM". Studije lika nastavljaju se bez predaha. Crtež i mastilo, između ostalog, još nisu dostigli zadovoljavajući nivo za nikad zadovoljnog Magnusa. Poneka senka, agresivnija fizionomija, i Magnus konačno odlučuje: njegov Teks je rođen, i autor može da prihvati Bonelijevu ponudu.

MAGNUS I DIVLJI ZAPAD

DIVLJI ZAPAD bio je dečja fantazija malog Roberta Raviole, kao i mnogih posleratnih dečaka, pa je logično da se kasnije, u različitim fazama svog autorskog rada, njime inspirisao za stvaranje nekoliko likova i priča. Jedna skica u stilu Albertarelija iz 1959, kao i kadrovi sa napadom na voz i Džesijem Džejmsom iz 1961. jasno ukazuju na to. Da su mu uzori bili Albertareli, Pjer Lorenco de Vita i Roj D'Ejmi (pseudonim Rinalda Damija), ali i Hugo Prat, svedoče dve table *Osvetnika* iz 1959. i pola table koncipirane kao nastavak na rani Pratov rad – „*Indian river*".

Magnus je više puta razmišljao o Zapadu, iako svoje planove nije uspeo da sprovede u delo (sa izuzetkom već pomenutog kratkog stripa *Lurid Škorpion*). U fioci je ostavio razne projekte. Jedan od njih radio je sa Romaninijem sredinom sedamdesetih godina. Bila je to vestern priča u formatu od dva kadra po tabli sa klasičnim parom junaka: jednim Meksikancem i jednim plavokosim kaubojem. Avaj, Renco Barbijeri, urednik kome je priča ponuđena, nije bio previše uveren u potencijal ovog vesterna i tako se umesto njega rodila *Družina od vješala*.

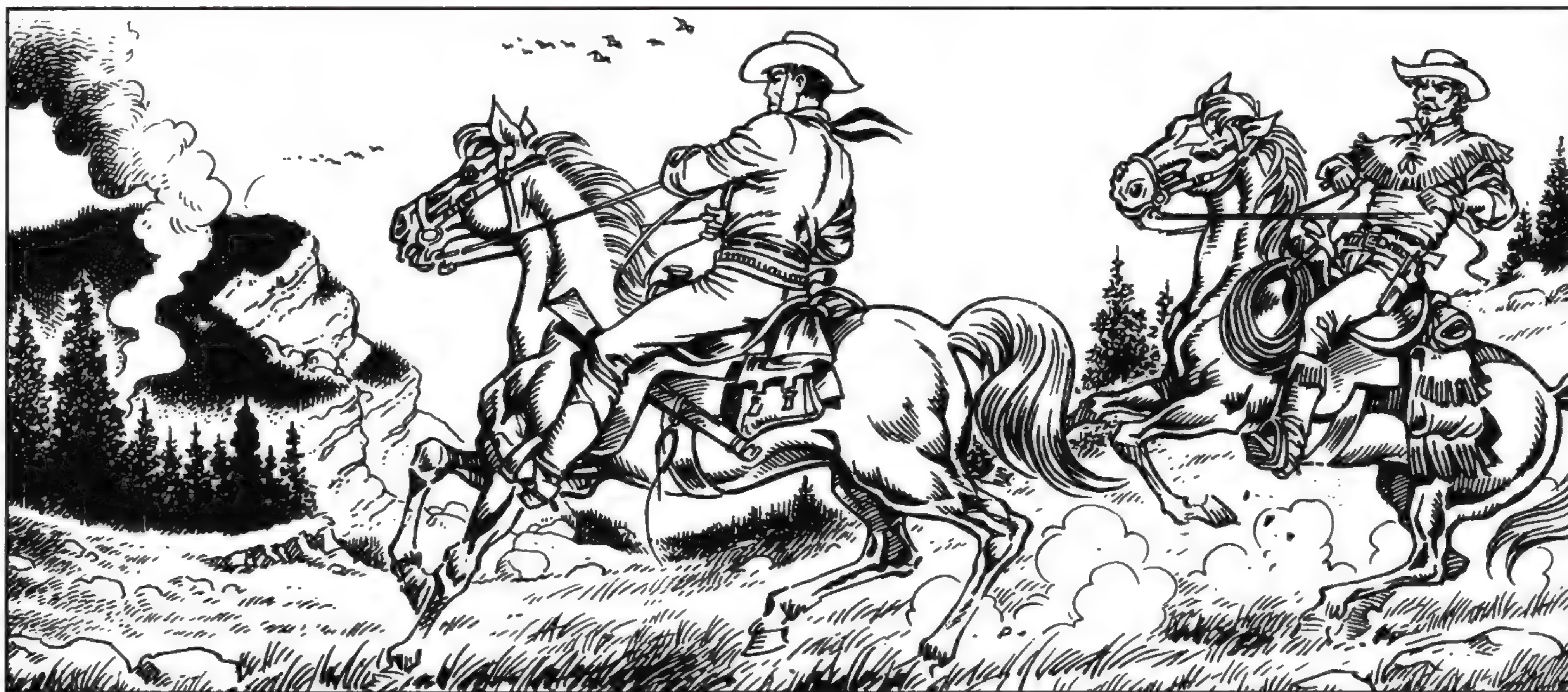
Tu je i *CROSS* iz 1977, planiran kao magazinski strip u nastavcima, takođe namenjen Rencu Barbijeriju. Magnus je čak uradio nekoliko lepih ilustracija za potencijalnu naslovnu stranu na kojima se, između ostalih, pojavljuju i Giljotina i Kvadril, protagonisti druga dva vestern serijala. Još jedan nerealizovani projekat (ovaj put iz 1980. godine) bavio se Samjuelom Natanijelom Dobsonom, šerifom koji je malo pucao, ali je „obarao" snažnim pesnicama. Bila je to previše fina ideja, smeštena u doba kasnog vesterna, u eru automobila a ne konja, koja nije otišla dalje od studije karaktera.

Dva lika skicirana na vrhu su Seven i El Puma, junaci priče koju su Magnus i Romanini bezuspešno nudili Rencu Barbijeriju. Ispod njih su dve probe vestern okruženja.

MAGNUS I TEKS: GALEP

OD KOGA KRENUTI kada je crtanje Teksa u pitanju ako ne od Galepinija? Magnus je oduvek bio njegov veliki poštovalac i zavideo mu je na brzini i prividnoj „lakoći" poteza. Zato ga je posvećeno proučavao: krenuvši od faze kada je Teks ličio na Garija Kupera, a zatim prošao kroz niz promena dok nije stigao do sinteze koja je, vodeći računa o početnom modelu, konačno bila magnusovska (što se vidi, na primer, u otvorenijim i okruglastim licima junaka). Model je menjan više puta, sve dok Maestro nije bio potpuno zadovoljan.

Kada je Galep preminuo, Magnus mu je priredio izuzetan omaž, čega čitaoci tokom čitanja nisu mogli biti svesni: strana 150 obojena je žalošću i u prvom kadru likovi su prikazani kako stoje u znak poštovanja!

Na sastanak sa Teksom, kao što rekosmo, Magnus je došao nakon duge preliminarne pripreme, sa mnoštvom skica, ali ne i samo s njima. Godine 1990. ponovo je nacrtao nekoliko stranica (pet kompletnih, dve gotovo do kraja i dve kao skice) iz epizoda „Čudan susret" (originalni broj 358, tandema Nici–Tiči) i „Zemlja nasilja" (broj 341, tandema Đanluđi Boneli–Leteri).

Galep je imao jedinstvenu eleganciju. Crtao je lice u tri poteza. Tome je težio i Roberto. Toj lakoći izraza. Žalio se da ima tešku ruku – i bio je u pravu – i da zato ne uspeva da postigne te tanke i vijugave linije, tako deskriptivne, kompletne i svedene. Da i ne pominjemo koliko mu je zavideo na lakoći kojom je realizovao te „gomile" konja... Galepini je pričama o Teksu davao jedinstvenu atmosferu. I on je imao čudovišni talenat.

Đovani Romanini

Likovi Teksa i Karsona u celosti su preuzeti prema karakteristikama koje im je dao Aurelio Galepini. I Karson je, poput Teksa, sa najvećom pažnjom proučavan; za Teksovu fizionomiju Magnus je u početku bio inspirisan glumcem Garijem Kuperom, baš kao i Galep 1948. Postavka kaiša na Galepov način predviđa bogatu upotrebu celih figura i, nažalost, podjednako obilato korišćenje konja takođe.

PRELIMINARNE STUDIJE

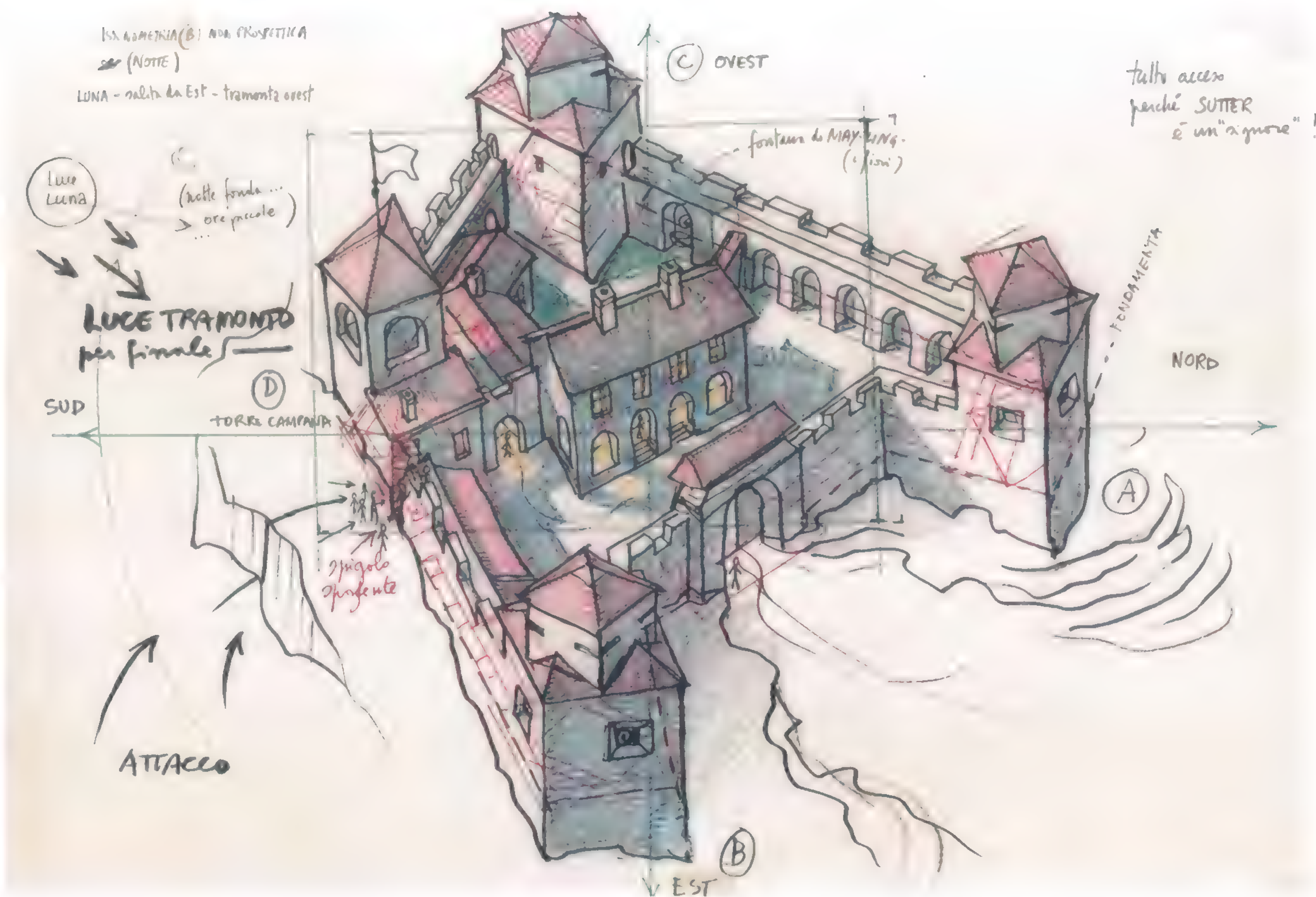
ČINJENICA koju treba naglasiti – jer drugačije nije moguće u potpunosti shvatiti šta se krije iza toliko manijakalnog rada – jeste da se tokom obavljanja čitavog posla Magnus zabavljao. I to mnogo! Nevezano za rokove i zahteve izdavačke kuće, otkrivanje, planiranje i rešavanje narativnih situacija na originalan način mnogo ga je intrigiralo. Ogromna količina pripremnih skica nastajala je prvenstveno zbog toga.

Došao je da me poseti i pokazao mi završen kaiš: „Odlično! Šaljem ga odmah na fotolitografiju!" – a on mi je odgovorio: „Ma kakvi. Pa ovo je samo proba".

Serđo Boneli

Po davno stvorenoj navici, Maestro je čitava jutra provodio „žvrljajući" i proučavajući detalje i narativna i grafička rešenja, što je često dovodilo do menjanja već urađenog, na veliko očajanje Romaninija i Bonelija, koji su posmatrali kako se u nedogled produžava vreme rada na delu. Preliminarna faza bila je toliko intenzivna i mukotrpna da je, kada se konačno završila, za Magnusa to bilo kao da je posao gotov: ostalo je samo rutina! Ali sve dok nije uspeo da postigne taj efekat svetla, tu perspektivu, nije bilo načina ubediti ga da nastavi dalje. Često je obogaćivao skice bojama (uglavnom olovkom ili flomasterom), iako je znao da to što radi nije namenjeno objavljivanju u boji. To je radio pokušavajući da pobedi ono što je nazivao „teskobom prazne stranice", koja je predstavljala poslednji stadijum, onaj „mehanički" deo posla. Dovoljna je bila obična obojena pozadina da ga uteši.

Vrsni autori poseduju pravi prtljag stečenog iskustva, koji im omogućava da bez previše teškoća razreše svaku situaciju. Uz to, većina zna koje „zanatske trikove" treba upotrebiti kako bi se posao olakšao, i kako se ne bi utrošilo mnogo vremena za realizaciju jedne jedine table. Ne i Magnus. Vreme izrade je za njega bilo u drugom planu. Pomisao na to da bi mogao da se ponovi gadila mu se, i to se vidi u njegovom odnosu prema „završenim" pričama, likovima, ambijentima – prema kojima pokazuje odbijanje, što ga vodi u konstantnu potragu za nečim novim: novim izazovima i novim ciljevima. U potpunosti se klonio rutine (i u tom smislu se može samo zamisliti koliko ga je koštao *Veliki Teks*), pokušavao da je izbegne na sve načine, uključujući i razvijanje novih tehnika crtanja ili istraživanje novih sredstava za rad: hartija u boji, sjajna hartija, flomasteri i olovke u boji, milimetarski papir, fotokopiranje, heliografija – sve je dobro dok je novo i zanimljivo. U njegovom radu su detalji toliko važni da likove ostavlja za kraj.

Nastavio je tokom šest meseci (šest meseci!) da mi prosleđuje obojene skice skela iz pećine „osvetnika". To je trebalo da bude jednostavna pećina, a on je proučavao te skele samo da bi sebi komplikovao život. Na taj moj komentar je odgovorio: „Čitalac mora da se zapanji. Moramo mu dati nešto što apsolutno ne očekuje".

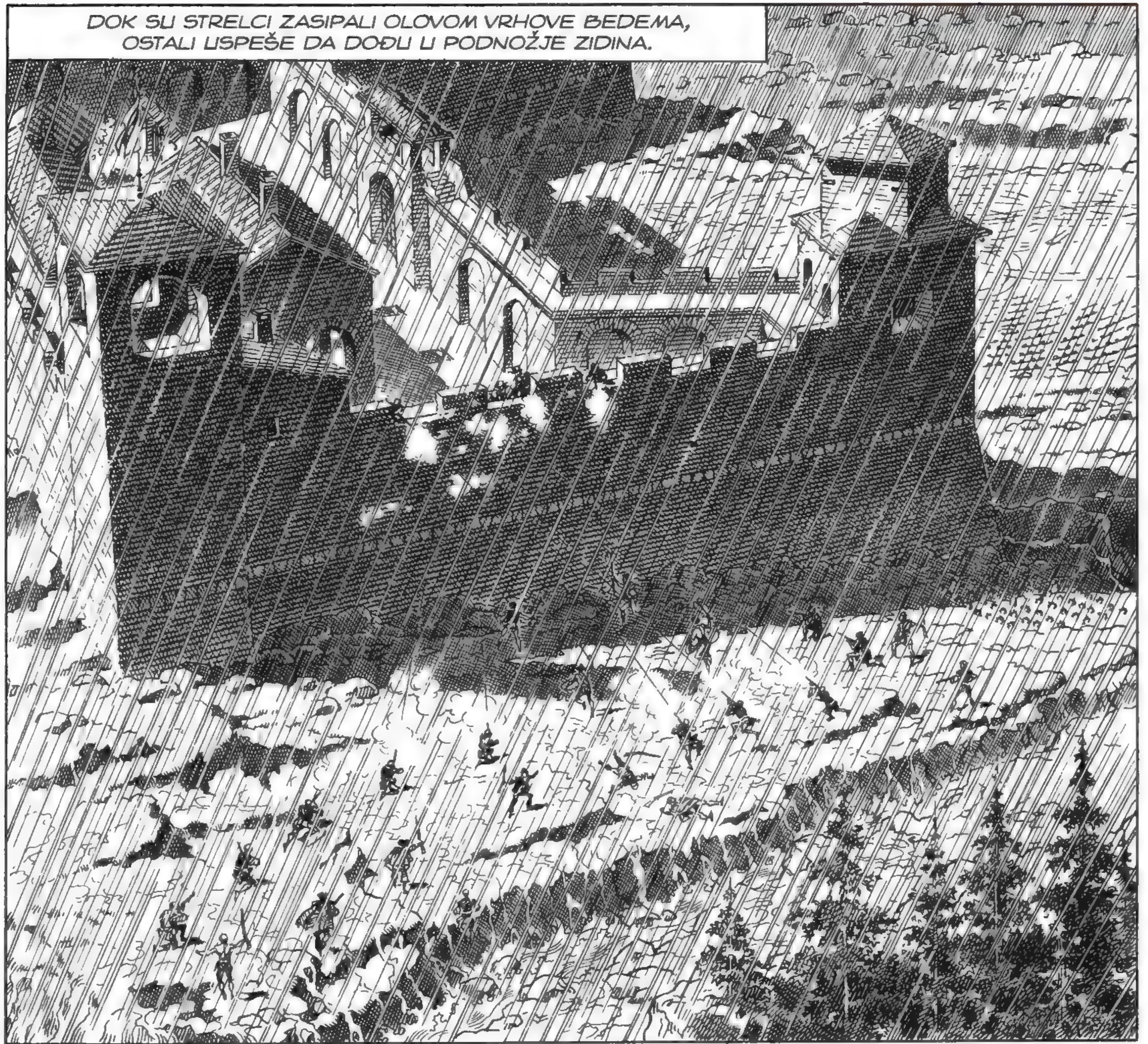
Đovani Romanini

Na prethodnoj stranici možete videti jednu od prvih skica naših junaka na konjima. Sa konja, kojima je konstantno bio nezadovoljan, Magnus je prešao na potpuno verodostojno crtanje prirode: stabala, biljaka, svetla i senki šuma Divljeg zapada.

Bio je rođeni scenograf. Za njega ambijent u kome se odvija priča ima važnost 70 procenata. Likovi su dolazili tek kasnije. U drugi plan.

Đovani Romanini

SENČENJE

Neizreciv broj laganih linija. Sve nijanse crne dobijene su gustim šrafurama. Zidine na kojima su Teks, Karson i njihovi prijatelji razmešteni u odbrambene položaje stvarane su bukvalno ciglu po ciglu!

MAGNUS JE KARIJERU započeo jasnim crtežom i bogatim senčenjem, koje je vremenom eliminisao iz potrebe za „brzinom". U početku je koristio pero i četkicu *Windsor & Newton* (koje su smatrane najboljim za senčenje), ali se kasnije uverio da ga četkica ograničava. Zato je (od poslednje epizode prve faze *Neznanca*) eksperimentisao sa različitim tehnikama, ali tako da čitaoci, čak ni oni najverniji i najstrožiji, nisu imali zamerke, mada su skice već neko vreme bile rađene flomasterom. A za tuširanje flomasterom primenjivao je (samu tehniku „izmislio" je verni Romanini) metodu koja podrazumeva obaranje flomastera „na bok" i koso sečenje tako da dobije vrh „noža" – bilo je dovoljno pravilno ga rotirati kako bi se, po potrebi, trag se proširio.

Uništim veliku količinu flomastera, ali kad uspem da doteram jedan, njime mogu svašta da uradim.

Magnus

Morao sam da proučim senčenja na svim ilustracijama od Galepinija do Moline. Shvatio sam da nikada nisu koristili potpuno crnu, već senčenje koje je rađeno tako da figure dobijaju volumen. Oni sami su takvo senčenje preuzeli iz devetnaestog veka.

Magnus

Radeći na *Teksu*, Magnus je odustao od svojih crnih tonova i „jasne linije" i vratio se šrafiranju, i to zapanjujućom tehnikom: mnoštvom „crtica", od kojih je svaka sa pažnjom izvedena, svaka prave debljine. Njegov stil – koji proizilazi iz takvog crtačkog metoda da se flomaster (ili olovka) nikada ne podiže sa papira – karakteriše zatvoren, gust trag, prilično težak, a on je želeo da postigne Galepovu lakoću. Zato je eksperimentisao sa raznim tehnikama, uključujući i manji format, ali bez zadovoljavajućeg rezultata. Onda je odjednom, gotovo slučajno, došao do rešenja: dovoljno je da ne zatvara linije, tako će pri smanjivanju kadar delovati lakše. I zaista, crtež jeste postao lakši, ali svakako ne i posao, budući da su linije morale da budu „otvorene" za likove, ali i za drveće, stene, naselja...

KONJI I OSTALO

KONJI su oduvek bili jedna od Magnusovih noćnih mora, jer ih je crtao sa neotklonjivom dozom groteske. Ali uoči zadatka koji je pred njim stajao, sâm je rekao: „Izazov će biti prihvaćen do kraja". I bilo je i konja. Da bi rešio problem, autor je kao model uzeo konje koje je crtao Tiči, a onda pozvao u pomoć prijatelja Romaninija, koji ih je crtao u skladu sa ostatkom. Bili su pravi košmar, koliko god da se trudio, uvek su ispadali groteskno.

Znači, na kraju ste sve konje praktično uradili Vi...

Da, praktično, osim onih iz Bonerove kočije na stranama 39-42, koji su njegovi. Oni su ostali jer je groteskna nota pojačavala gotički aspekt mračne i noćne scene.

Budući da nikad nije bio oduševljen crtanjem automobila i generalno tehničkih stvari, Magnus nije bio posebno spretan ni u crtanju konja: *Svi su mu ispadali groteskno* – naglašava Romanini. I upravo se Romanini, prema tačno određenom zahtevu, angažovao u realizaciji (u perfektnom magnusovskom stilu) konja i sličnog. Ispod možete videti primer studije u četiri ruke, koju su realizovali i potpisali Magnus i Đovani Romanini.

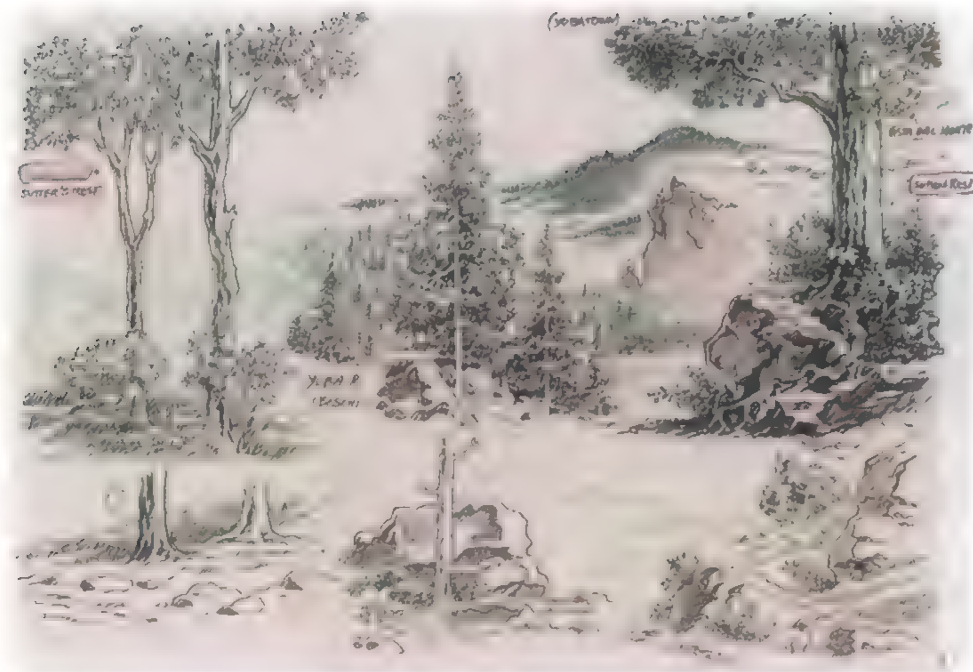
Ali niste radili samo konje...

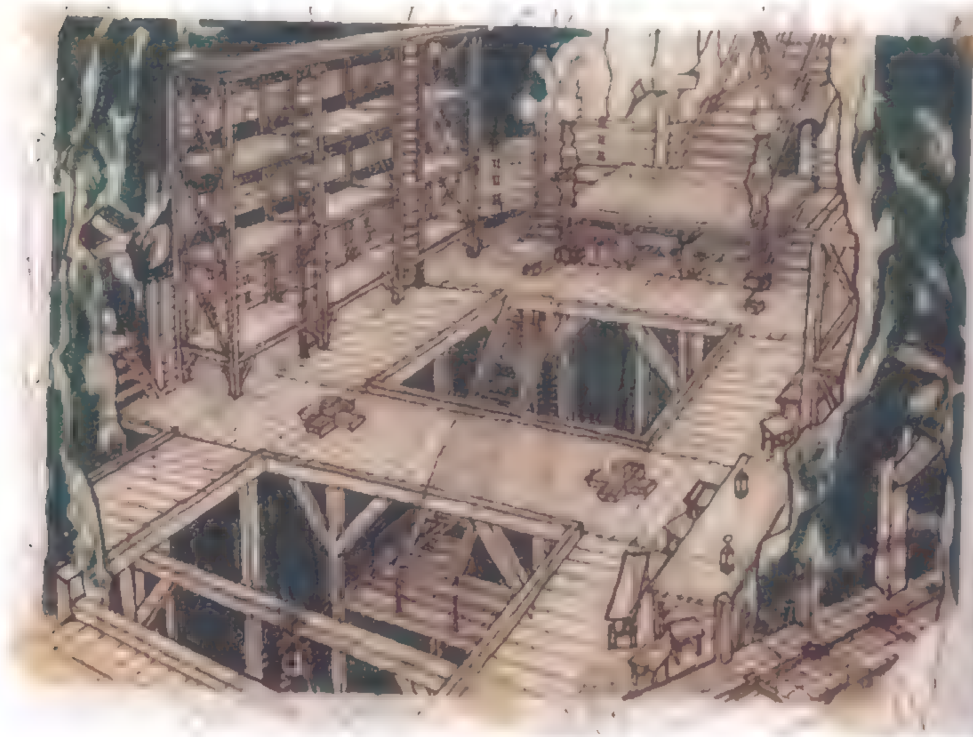
Intervenisao sam na „korisnom" nivou: ako je imao kaiš na kome su već kamenje, baraka i bor u pozadini, za njega je to bilo zgodno, jer bi ga za dan kompletirao. Inače bi se izgubio u pozadinama, koje je toliko „pretrpavao" da bi postale preteške. Učestvovao sam u mnogim stvarima, ali uvek u njegovoj režiji. Trudio sam se da se stopim sa njegovim radom, da se prilagodim kako bih se „izgubio" u njegovom izrazu.

Đovani Romanini

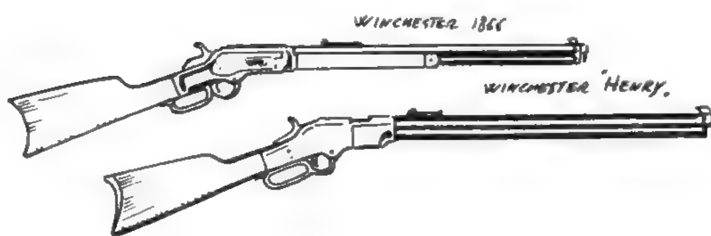
ASHER & ADAMS'

PICTORIAL ALBUM

OF

AMERICAN INDUSTRY

1876

Potraga za realizmom jedna je od Magnusovih najistaknutijih grafičkih karakteristika. U slučaju *Velikog Teksa* ta potraga graniči se sa histerijom. Maestro, ne naročito dobro opremljen u pogledu dokumentacije, tražio je i pomoć vernog Romaninija, koji je, osim što ga je snabdevao slikama, uradio i veliki niz skica po meri. Ovo su neke od njih. Iznad možete videti i crtež jedne kočije (na kome je Magnus proučavao proporcije), uzet iz kataloga *Pictorial Album of American Industry, 1876.*

DOKUMENTACIJA

MAGNUS je mnogo pažnje pridavao dokumentaciji, ključnoj osnovi za brojne studije i skice koje je radio. U tom smislu za njega je bilo kao da je pronašao blago kada mu je obožavalac poslao fotokopiju kataloga za opremanje doma (nameštaj, uređaji i slično) preduzeća *Ashley & Addams* iz 1875, koji je u potpunosti iskorišćen za enterijere u priči. I geografija scena je uvek bila rezultat pažljivog planiranja: pre početka crtanja Magnus je dugo analizirao mesta i crtao različite biljke i geografske karte, koje je radio za sebe i koje je trebalo da ostanu „nevidljive" za čitaoca:

Ali zar je baš neophodno raditi sve te studije koje se posle ne vide?

Služe mi za kretanje likova. Da ne zalutaju u tim čudnim mestima.

Postoji i kuća za Mej-Ling?!
Ali ona se vidi samo u dva ili tri kadra...

Ali svakako postoji. I zato je osmišljena, iako gotovo uvek ostaje van područja zbivanja.

Magnus

Brojni ambijenti inspirisani su okolinom Kastel del Rija; čak se i utvrđenje koje je prikazano u albumu, „Saterov odmor", najpre rodilo kao jednostavan dom utvrđen zidom, ali je zatim, verovatno inspirisan zamkom iz tog mesta, Magnus odlučio da ga transformiše u jedan mračan dvorac, kao da je hteo da pojača prisustvo pretnje sadržane u naslovu. Ipak, pobrinuo se da zadrži i njegove slabe tačke, čineći tako poslednji napad mogućim. Redakcija je za njega proučavala dokumenta iz tog vremena, mape i fotografije, ali Magnus nije mogao da ne personalizuje rad:

Ja važim za pedantnog pisca i obično ne dajem samo scenario (koji je, prema tradiciji izdavačke kuće, sam po sebi prilično detaljan), već i skice i osnovne planove koje sam napravio. Sve to je potpuno smešno pred ambijentima koje je rekonstruisao, a ponekad i od nule smislio Magnus.

Klaudio Nici

„GRUBE POSTAVKE" I MAESTROVI TRIKOVI

„GRUBE POSTAVKE", iliti preliminarni nacrti, mogu se podeliti u dva tipa: jedan za crtež i drugi za priču. U crtežu se prvo istražuje volumen (splet linija olovkom), iz kojeg potom Maestro izdvaja figuru, položaj, perspektivu, koristeći mekanu olovku (mekana olovka debelog vrha); to se onda uzima (obično na providnoj hartiji) i konačno (opet na drugačiji način) „lepo" prenosi. Kod tekstova se radi o napomenama za dijaloge, kadrove i ambijente, složenim vertikalno u „glavni tok", na koji se bočno dodaju (pričvršćene lepljivom trakom) beleške, ideje, pa čak i neka jednostavna skica.

Budući da u osnovi ima obrazovanje jednog scenografa, mesta koja je Magnus opisivao često su, kako se to kaže, postajala junaci u pravom smislu te reči. Autor ih je obično crtao pre, u kontekstu odvojenom od događaja, a u njih bi se naknadno dodavali likovi, dok se scenografija ponavljala, u potpunosti ili delimično, uvećana ili smanjena, kao pozadina za crtani film.

Tu su i razni trikovi pomoću kojih se ubrzava rad, poput blago retuširanih fotokopija kadrova i, pre svega, „reciklirani" pejzaži. To njegovo pripremanje pozadina, koje je posle kombinovao spretnošću dobrog režisera, čak i uprkos modeliranju na osvetljenoj ploči, često mu je oduzimalo mnogo više vremena nego što bi potrošio da je crtao od početka.

Ali postavljanje kompozicije ga je privlačilo, kao i radoznalost da vidi efekte završenog rada: tako je odmah čim završi jednu ili dve table išao da ih iskopira i smanji na format štampe da bi video kako izgledaju. Svežina sa kojom je radio skice, međutim, bila je delimično ugušena svim tim fazama, dok se potreba za „formalnim savršenstvom" ogledala u raznim belim nalepnicama, zalepljenim na tablama na kojima se sprovode ispravke.

Kao da je filmski režiser koji (kroz proučavanje sekvenci i kadrova) realizuje svoj rad na papiru umesto na filmskoj traci, Magnus je postavljao celu priču na storibordu flomasterom.

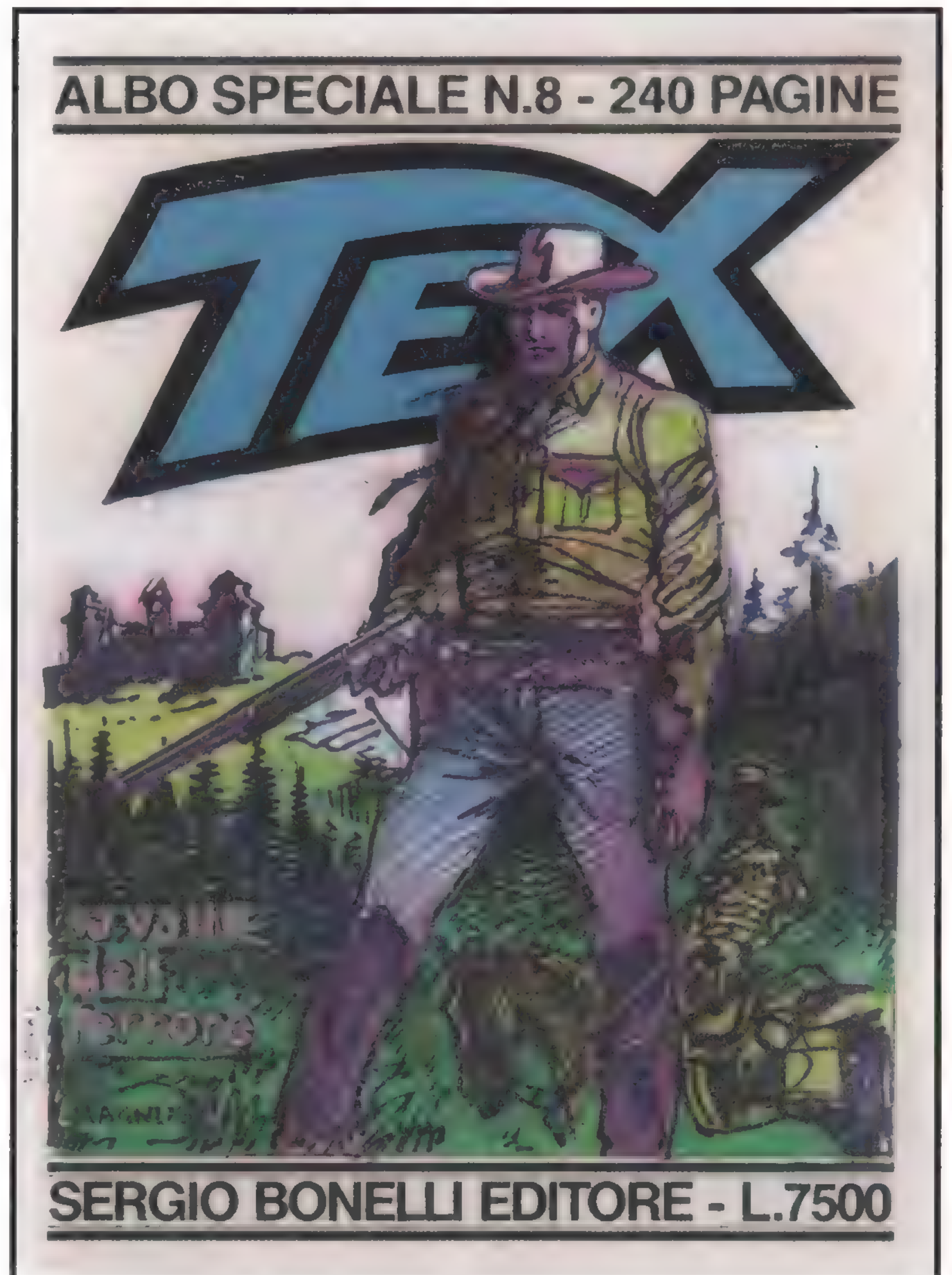

Evo jedne zanimljivosti kako bi se stekla predstava o veličini posla koji je Maestro primio na sebe: „postavke" urađene za *Velikog Teksa* dostigle su broj od 672 kaiša (a njima treba dodati i one kojima je definisao karaktere likova i ambijente)!

NASLOVNA STRANA

UMORAN i već načet bolešću, Magnus nije osećao da može da izvrši i taj poslednji zadatak, zato je zadužio Romaninija da sredi okvir i kadar, kako bi onda on nastavio. Ali nije završio. Tako je naslovna strana, s obzirom na kratko vreme koje je bilo na raspolaganju, razrešena pozajmicom jednog kadra iz stripa.

Skica koju je Magnus nacrtao za naslovnu stranu *Velikog Teksa*. Napravio ju je kao pravi pravcati kolaž, koristeći koricu prethodnog broja, uredno izmenjenu korektorom i crtežom flomasterima u boji.

Uradio sam jednu skicu sa Teksom koji stoji i drži pušku, što mu se dopalo, pa mi je dao zadatak da postavim naslovnu ilustraciju olovkom... Boneliju je to bilo u redu, zato što sam je radio verno njegovom stilu. Malo pre kraja sam otišao kod njega sa crtežom koji on treba samo malo da dotera, ali to već nije mogao. Bilo je veče i crtao je poslednji kaiš Neznanca, *onaj u kome beži u preriju smejući se. „Roberto, vidim da si uradio nacrt za još jednu epizodu!" – rekao sam mu. „Jesam, ali ova je poslednja, uveravam te." Sledećeg jutra je bio mrtav. Posle toga su u Milanu žurili da sve završe i morao sam otići da upotpunim i ispravim ponešto: negde je nedostajala jedna mala glava, trebalo je izmeniti jednu figuru jer nije bila proporcionalna, neki šešir... Ceo dan sam bio zaronjen u to more crteža i jednostavno nije bilo vremena da dovršim naslovnu stranu.*

Đovani Romanini

LIKOVI KANAKA I KINEZA

ŠTO SE KARAKTERIZACIJE LIKOVA tiče, Magnus je od Sekija naučio dragocenu lekciju: u priči uvek treba da bude pet ili šest posebno upečatljivih kadrova koje će čitalac pamtiti. Zato je sa manijakalnom perfekcijom pravio skice na koje je „pribadao" likove čiji će se karakteri ispoljiti u svoj svojoj punoći.

Znajući za Magnusovu strast prema istočnjačkim narodima i civilizacijama, Nici je ubacio u priču egzotične narode poput Kanaka i Kineza, a Maestro ih je tumačio na sebi svojstven način. Ipak, mora se priznati da sama fabula ne predstavlja nešto revolucionarno u serijalu. Teks je ranije već sreo Kanake, lovce na glave sa ostrva Samoa, i to u svojoj kući, u priči koju je ilustrovao Erio Nikolo, a koja se bavi otmicom njegovog sina Kita (originalni broj 156). Sva sreća, posle duge potere preko pola sveta, koja se okončala na Južnim morima – sve se dobro završilo. Kinezi su se pak pojavljivali u mnogim pustolovinama, što u glavnim što sporednim ulogama.

Kako bi lakše vodio tolike likove kroz događaje, Magnus je napravio šemu sa listom negativaca, od kojih je svaki dobio i broj, pošto nisu imali imena: malo-pomalo, kako bi koji zlikovac umro – tako bi bio precrtan! Svaki od tih likova, koji gotovo uvek ostaju u pozadini u kadrovima masovnih scena, snažno je okarakterisan: repić, šešir ili odeća jasno ih razlikuju. Maestro je takođe spremio i folije sa njihovim položajima na početku, za vreme i na kraju posebno složenih scena.

Pored glavnih junaka, i sporedni likovi imaju prava na pažljivo proučavanje, koje će dati definiciju prvih planova, psihologije, držanja i odeće. Naravno, Magnus ide i dalje: čak i Kanaci i Kinezi, koji se pojavljuju u malo kadrova (ili samo jednom) brižljivo su definisani: Maestro ih je numerisao jednog po jednog, brišući ih samo u trenutku njihove stripovske smrti...

Zvao me je telefonom da me obaveštava o razvoju likova: „Đovani, broj 22 je mrtav. Treba ga ukloniti."

Đovani Romanini

LIK NEGATIVKE

KINESKINJA MEJ-LING, perfidna mračna dama koja ima ulogu negativke u priči, nije prva žena kojoj je dodeljena takva funkcija. Posebno podseća na lik Majumbe iz „Tajanstvenog glasa" (originalni broj 45, koji ćemo mi, ako sve prođe kako treba, objaviti u desetoj knjizi *Biblioteke Teks*), misteriozne Malezijke koja živi u sličnom bolesnom odnosu sa gazdom, vezana za njega misterioznim i tragičnim tajnama. No, nijedna od njih nije zaista zla, iskupljuju se ljubavlju i odanošću prema svojim gospodarima, što ih povezuje u tragičnom kraju.

Radnja, dakle, sadrži elemente koji su već imali uspeha. Šta onda razlikuje ovog *Velikog Teksa* od ostalih? Način na koji Maestro tumači scenario, atmosfera koju daje svakom kadru, drvetu, steni, boravištu i svakom liku. Mej-Ling je tipična žena „po Magnusu": nije „lepa", ali pršti od karaktera. Scene u kojima pomaže umornom gazdi da ode na spavanje (i možda manipuliše njim) sugerišu nezdrav odnos, učvršćen ko zna kakvim događajima iz prošlosti („Bili su ljubavnici, ali se to ne može eksplicitno reći" – potvrđuje Klaudio Nici), na koje navodi atmosfera saučesništva. Nici je znao da će Magnus, sjajni graditelj karaktera, znati da iskoristi te nagoveštaje na najbolji način.

I nije pogrešio.

Studije lika Mej-Ling, opasne mračne dame ove epizode, uključuju ne samo grafičku definiciju lika, već i preciznu psihološku karakterizaciju. Izrazi očiju i usta, brižljivo osmišljena odeća, držanje tela i dominantna pozicija u odnosu na Lukasa Bonera predstavljaju izvanredan primer Magnusove kreativne preciznosti.

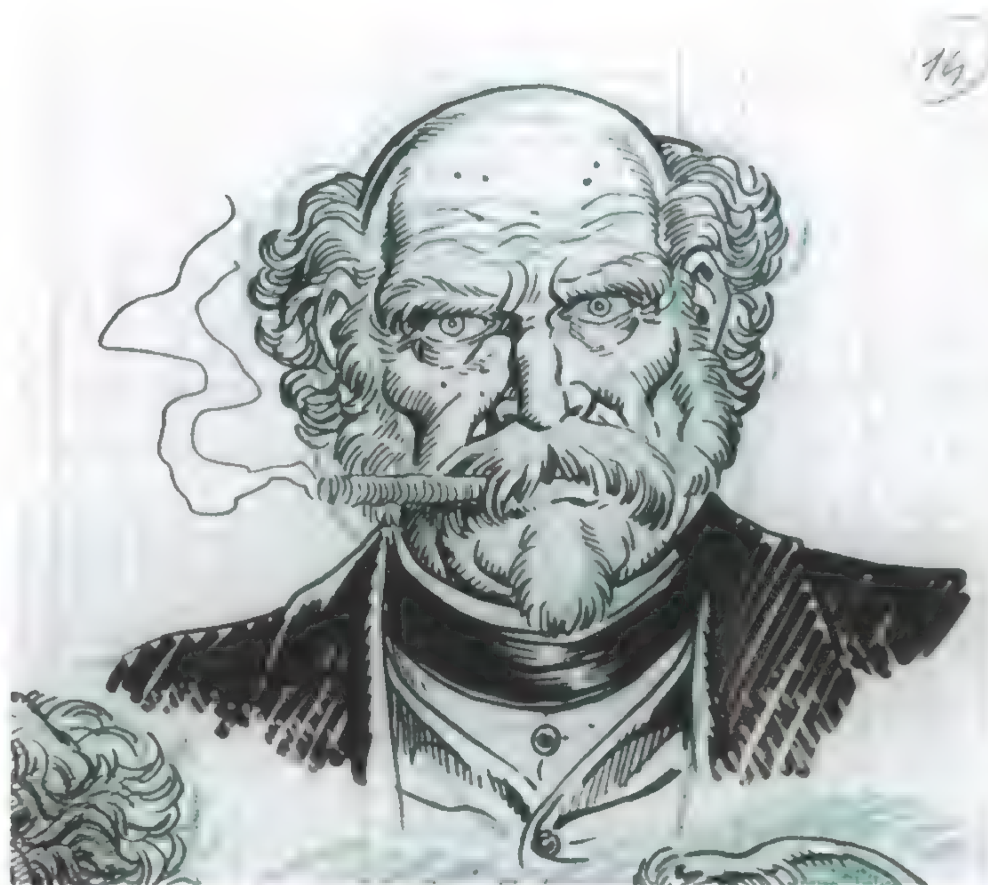

REŽISER

NAKON ŠTO JE mnogo godina bio kompletan autor, Magnus nije mogao da se prilagodi ulozi ilustratora koji je „rob" tuđeg teksta. Serđo Boneli se priseća nekih sastanaka sa njim i Klaudijem Nicijem:

Neodoljivi Magnus. Iako je poštovao naše zahteve, nije uspevao da prepusti svoju ulogu režisera. Tražio je sve te izmene teksta koje će mu, po njegovom mišljenju, omogućiti da dâ najbolje.

Serđo Boneli

Magnus je često tražio izmene u radnji, pa je tako Nici radio pedeset strana svaki put kako bi se tekst prilagodio onome što Maestro radi. Da li je Magnus, oduvek obdaren primetnim duhom kontriranja, uprkos tome mogao da se ograniči na ropsko ilustrovanje onoga što mu je dato? Odgovor je očigledan! Tako je izazvao strogu reakciju predstavivši (na strani 37) ženu koja umire otkrivenih grudi. Na margini gotove table odmah se pojavila redakcijska napomena: pokriti! No, autor im, u periodu u kom je redakcija već postala nestrpljiva i pritiskala ga da ubrza rad, nije ostao dužan:

Ako me razljute, u stanju sam da crtam tapacirung do poslednje crtice...

Magnus

RAD NA STRIPU

VRATIMO SE NA TRENUTAK u tu 1988. godinu. Jesen je, Magnus se još nije preselio u Kastel del Rio (to će učiniti dve godine kasnije) i upravo je dobio ponudu da ilustruje *Velikog Teksa*. Skice i studije su se ređale, a onda je jednog dana, kada je patnja izazvana haotičnim životom u gradu sazrela, spakovao Teksa i prešao u svoje utočište. Tamo mu je bilo toliko lepo da se preselio. Tako je rad otpočeo, ali je, kao što smo već rekli, Maestro prvo pravio gomilu skica i studija, a ne table samog stripa, pa su rokovi morali da se produžavaju. U nekom trenutku, Serđo Boneli se našao u neprilici zbog cele priče, više puta najavljivane i uvek odlagane. Predlagao mu je da ubrza rad po cenu kvaliteta:

Na izvestan način sam bio „primoran" da radim druge stvari. Nemoguće je ostati na Teksu sve vreme s obzirom na trud koji zahteva.

Magnus

Kakav je bio Vaš odnos sa Magnusom?

Dosta se govorilo o mom odnosu sa Magnusom, ali s obzirom na mnoge stvari koje sam čuo, treba reći da sam ga prihvatao bez velike ljutnje uprkos kašnjenju i sporosti. Uz to, izazov je bio veliki, on je bio osoba koja je mogla da se nosi sa mnogima, pa i sa mnom. Naš odnos nije bio pravo prijateljstvo, premalo smo se viđali, ali je postojalo uzajamno uvažavanje.

Nisam imao hrabrosti da mu stavljam primedbe, zato sam uvek prvo telefonirao Bonviju da vidim kako je raspoložen. Ako nije bio dobre volje, odmah sam odustajao, a u suprotnom bih ga pozvao i počinjao razgovore razmenom pristojnosti: „Kako si, šta radiš...", na šta bi mi govorio da upravo radi na Teksu, a ja sam se pravio da mu verujem. Mogao sam da izaberem sukob, ali to nije u mojoj prirodi i radije sam trpeo.

Bio sam spreman čak i da štampam „nedovršenog Magnusa". Mislio sam: „Stavićemo table koje su gotove, crteže u olovci, nešto skica i to je to..." Priznajem, bio sam fasciniran i pomalo uplašen njegovom ličnošću.

Znači, niste ga previše mučili?

Znao sam da može da uradi sjajan posao igrajući se crnom i belom, u čemu je bio majstor, i što je zahtevalo mnogo manje rada. U najkraćem, očekivao sam rad koji je više u skladu sa „aktuelnim Magnusom" u odnosu na ono što je ispalo. Da je radio jednostavnije table u svom brzopoteznom crno-belom stilu, opet bih mu bio zahvalan. Ja sam bio taj koji ga je terao da se štedi, da radi manje teške stvari. Iz poštovanja prema autoru uzeo bih bilo šta, ali nisam imao ni samopouzdanja, ni arogancije da dodatno insistiram.

Serđo Boneli

Ali apel da se ubrza bio je uzaludan, jer se Maestro, sada već potpuno „lud od skiciranja", više nije mogao izvući iz toga, upao je zarobljeništvo sopstvene težnje za perfekcionizmom. Pozivi na disciplinovanje izazvali su dug zastoj negde oko 130. table. Dugo nakon toga, nastavili su da pristižu novi kaiševi u olovci, ali ne i kompletan rad! Zarobljen, kao što rekosmo, sopstvenom težnjom ka perfekcionizmu, Magnus nastavlja sa radom i diktira sopstvene rokove. Sa mirnim očajanjem kome se predao, Maestro gleda kako se vremenski rokovi pomeraju i, nakon početnog perioda očajanja, odlučuje da prihvati, prema filozofiji istočnjačke discipline koju je toliko voleo, svoju karmu: ako toliko treba, toliko će i trajati. Na kraju, pod pritiskom čitalaca, Maestro je napravio koncept rada koji predviđa gotovih dvanaest kaiševa mesečno. I ovog puta se pridržavao toga.

Tokom tih godina Magnus nije radio samo *Teksa*. Kako bi se „prehranio", ili „detoksifikovao", malo promenio temu ili čak i samo zabavio, mnogi poslići izašli su na svetlo dana u tom periodu: naslovne strane za reprinte izdanja, crteži za fanove, *Lunario*, „Princ u svom vrtu", preslagivanje kadrova za poslednje albume *Družine od vješala*, kao i nekoliko specijalno naručenih ilustracija koje većina njegovih fanova neće nikada videti, *Grof Noć*, majice za decu, crteži za grnčariju i praznike, tetovaže, posteri, projekat *Miledi* (koji je trebalo da crtaju drugi), *Kapetan Ku* (ponovo sa Romaninijem)...

UMETNIČKI TESTAMENT

TEK NA SAMOM KRAJU, Magnus je shvatio da će *Veliki Teks* biti njegov umetnički testament. I samo je smrt, neočekivana i okrutna, mogla prekinuti karijeru koja bi postigla ko zna kakve još ciljeve. I zaista je okrutno što Maestro nije mogao da drži u ruci ovaj album, koji je ga koštao toliko truda i koji se toliko dugo iščekivao. Sudbina ga je prerano pozvala među velike autore koje je toliko voleo i čijem jatu sada pripada. Ogroman talenat, moćan i lični izraz, neprekidna želja da samog sebe nadmaši, napravili su od Magnusa jednog od najboljih strip-umetnika svih vremena, i mi, strastveni čitaoci, možemo biti samo zahvalni i ponosni što smo ispratili epopeju jednog autora čiji je rad doprineo učvršćenju stripa u njegovoj ulozi najmlađe i najživotnije umetnosti.

Nije tačno da nam se više neće dogoditi da otvorimo neki od Magnusovih albuma i ostanemo zadivljeni smelošću scena i nekonvencionalnim sadržajem, koji je naročito revolucionaran kada se primeni na aktuelnu stvarnost. Opet ćemo se zaljubiti u njegove heroine, uzbudiće nas njihove draži i ostaćemo zapanjeni pred pedantnošću nekih slika, nekih kadrova... Svaki put kada ponovo otvorimo Magnusov strip mi krećemo sa njim u avanturu: svako lice, svaki detalj, svako držanje čine nam se kao da ih vidimo prvi put, ponovo nas intrigiraju i iznova proživljavamo junakovu priču, i dalje zadržavajući dah dok ne vidimo kako će se završiti. Magnus nas je napustio, ali njegovo delo nije, i to je već nekakva uteha.

Na kraju, vratimo se „Dolini terora"... Iako je ušao u celu priču s namerom da napravi delo za pamćenje, Magnus ga nije koncipirao kao svoje poslednje delo, jer niko u to vreme nije mogao pretpostaviti šta ga čeka. Tim pre su rezultati koje je postigao izuzetniji: uspeo je da dâ *magnusovsku* atmosferu priči, zadržavajući pritom u potpunosti *teksovski* duh, i ponudio grafičku reinterpretaciju lika (koji je ikona italijanskog društva) izuzetno vernu originalnom duhu. Ovaj *Veliki Teks* naišao je na odobravanje kako Teksovih tako i Magnusovih fanova, i po rečima Serđa Bonelija, ovo je jedini strip njegove izdavačke kuće koji su čitaoci pre svega kupovali zbog autora koji ga je radio, a tek zatim zbog logotipa junaka koji je na naslovnoj strani. Doprineo je približavanju lika nemalom broju novih čitalaca, a to je zadatak koji može ispuniti samo velikan. Tačnije, samo Magnus!

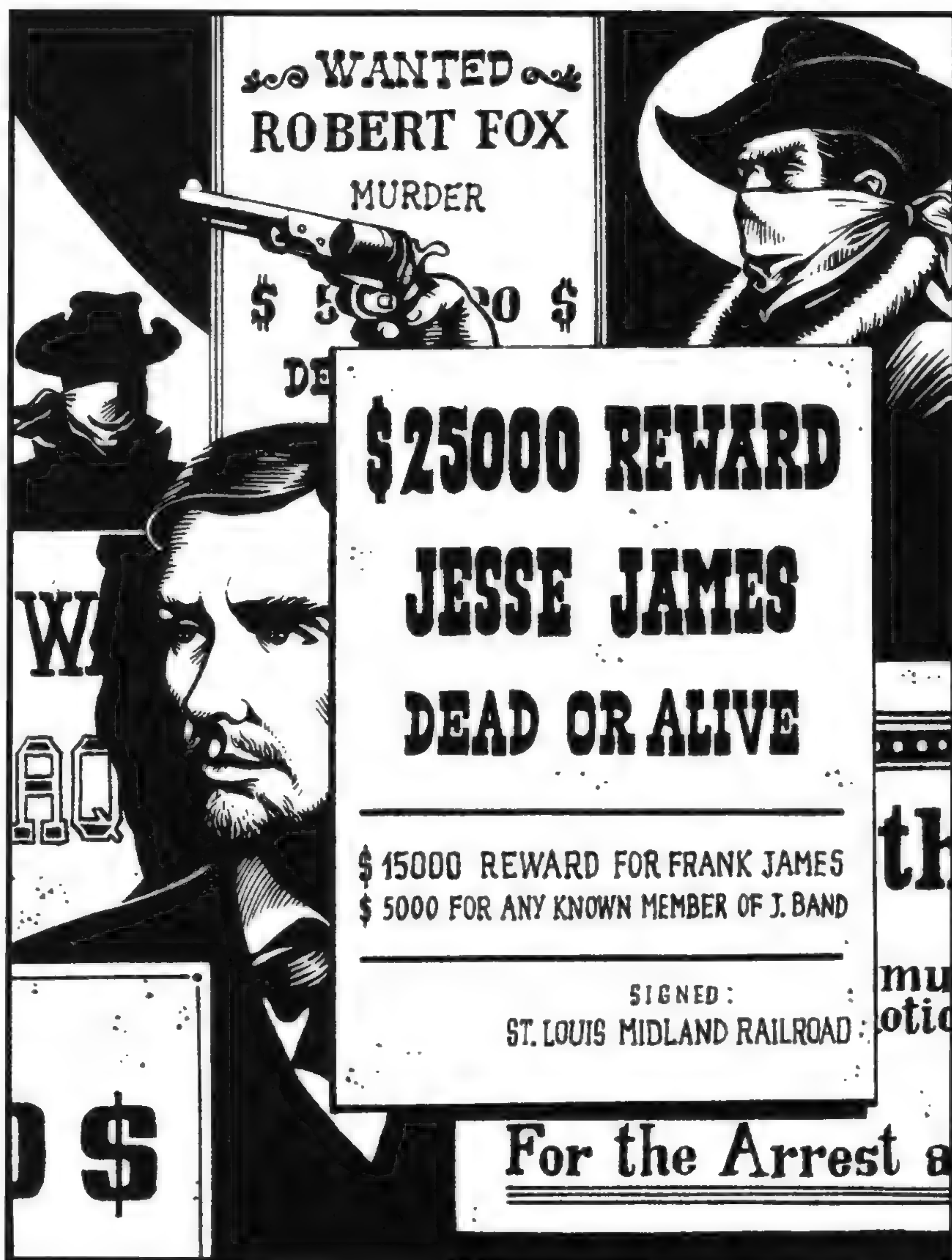
Skice nalik ovoj jasno pokazuju trud koji je Magnus uložio u studije karaktera likova: Maestro ih je crtao i crtao sve dok ne bi bio zadovoljan time kako je „uhvatio" karakter. Tek kada bi problem „kazivanja" bio rešen, on bi počeo da proučava, poput velikog filmskog režisera, njihovo pozicioniranje na pozadini koja je prethodno realizovana na drugim skicama!

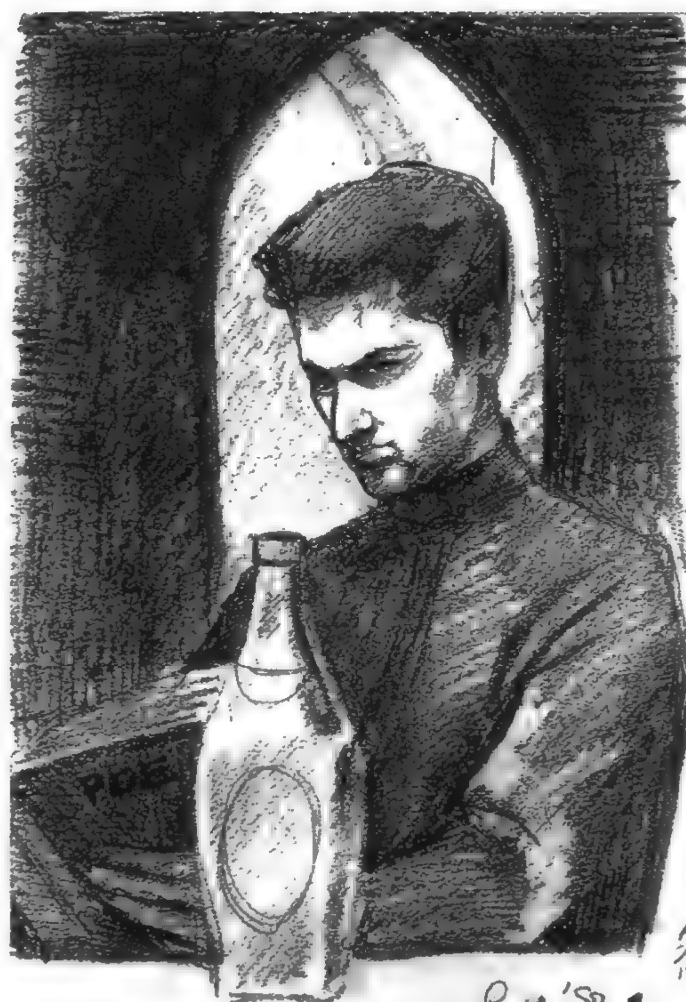
Magnus PICTOR FECIT

U KONTINENTALNOM DELU ITALIJE, na prelazu iz centralnog u severni deo, nalazi se grad Bolonja, dom najstarijeg univerziteta u Evropi i rodno mesto Roberta Raviole, brojnoj čitalačkoj publici i poklonicima *Alana Forda* poznatijeg kao Magnus. *Alan Ford* jeste institucija na području bivše Jugoslavije, međutim, u okvirima italijanskog, pa i svetskog stripa, on je samo usputna stanica jednog od najvećih imena devete umetnosti, kratak blesak u plodotvornoj karijeri dugoj preko tri decenije. Karijeri koja je za Roberta Raviolu počela na bolonjskoj Akademiji lepih umetnosti.

U istoj toj Italiji, u stripu postoji samo jedan neprikosnoveni kralj. *Teks Viler* je za Italijane više od mesečnog strip-serijala i uopšte ne čudi to što umetnici koji se ne bave mesečnim ili „popularnim" izdanjima ne propuštaju retku priliku da se uhvate ukoštac sa radom na nekom od izdanja o kauboju u žutoj košulji i plavim farmerkama, te tako ovekoveče svoje ime i na taj način. Magnus nikada nije krio da je veliki fan *Teksa*, iako nikada sebe nije video kao jednog od autora u mašineriji poznatoj kao izdavačka kuća Serđo Boneli Editore. Bežao je od masovne produkcije, rokova i prisile, težeći da razvija svoj talenat tempom koji je sam sebi nametnuo. Međutim, kada se našao pred izazovom da stvori album koji ste upravo pročitali, specijalno izdanje sa nezavisnom pričom, svesno i oprezno je odlučio da stvori grafički savršeno izdanje, koje je proizvod evolucije crteža duge više od dve decenije. I kao što već znate, proći će više od sedam godina rada do trenutka kada će italijanska javnost ugledati Magnusovog *Teksa* – strip koji je po mišljenju brojnih kritičara i još brojnijih ljubitelja najbolje nacrtana epizoda ovog junaka. To često zvuči pretenciozno, ali u ovom slučaju teško da se mogu naći zamerke. Dvadeset i četiri godine neprestanog rada na usavršavanju sekvencijalne umetnosti, i još nešto malo preko sedam godina rada na jednom stripu od 224 table. Razvoj crteža dug tri decenije, koji, kao i svaka priča, ima početak. A Magnusovi počeci u stripu, ako izuzmemo vežbe i igrarije tokom mladosti i studija, počinju susretom sa Lučanom Sekijem.

Magnus je povremeno razmišljao o vesternu, ali tek se u „Dolini terora" usudio da ispriča celovečernju priču

Raviolin autoportret iz 1958. na kom čita knjigu Edgara Alana Poa

LISICA BOB

Kažu da se đavo krije u detaljima, a mi o prvom susretu Roberta Raviole, koji tada još nije prigrlio pseudonim Magnus, i Lučana Sekija, koji je brojnom auditorijumu poznatiji kao Maks Bunker, zapravo znamo veoma malo. Ono što znamo jeste da je jedanaestogodišnja saradnja ove dvojice autora ušla u anale italijanskog i svetskog stripa kao jedan od najplodotvornijih tandema. I kao takva, ova saradnja jeste razlog tome što danas svet najviše pamti ime Roberta Raviole. On je svoje prve korake u svetu stripa napravio 1958. godine, crtajući *Doktora Kastnera* i *Osvetnika*, potpisujući table pseudonimom Lisica Bob (*Bob la Volpe*). Međutim, dane je provodio odrađujući frustrirajuće poslove u pozorištu, najčešće radeći na scenografiji, i proći će još nekoliko godina dok se konačno trajno ne okrene devetoj umetnosti.

Šezdesete godine prošlog veka bile su presudne za istoriju italijanskog stripa, prevashodno zbog pojave novog žanra – *fumetti neri* (crni stripovi, tj. stripovi za odrasle). Žanr je ustrojen stvaranjem serijala *Dijabolik* sestara Đusani 1962.

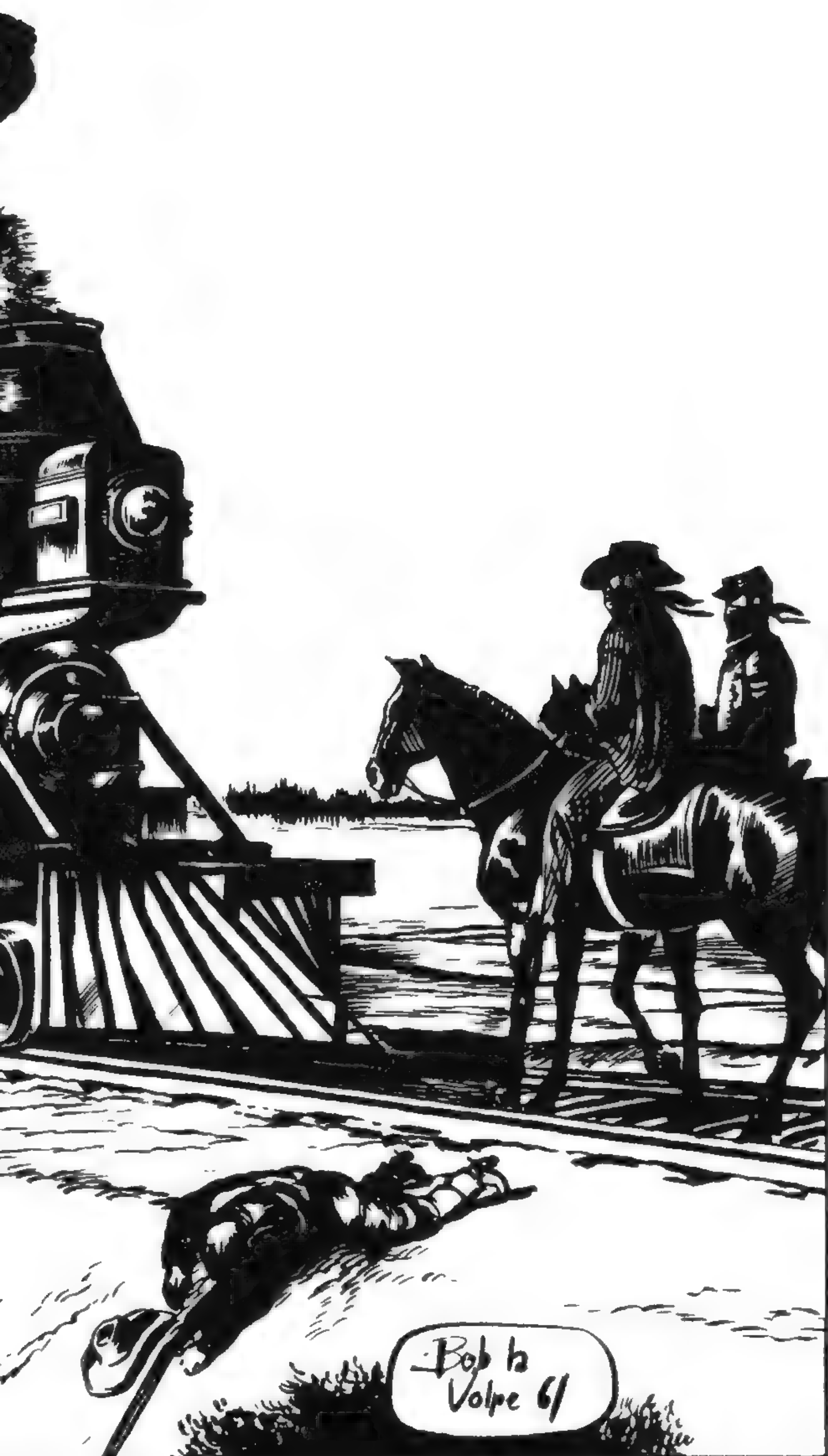

Korica Mondadorijeve zbirke ilustracija za naslovne stranice *Kriminala*

Džezebel

godine, i svojim osnovnim odlikama pružao je čitaocima novi, mračniji sadržaj, čiji su protagonisti najčešće antiheroji ili kriminalci u najužem smislu te reči. Radilo se o stripovima koji su bili ispunjeni nasiljem, erotikom i svim onim što možemo oprezno nazvati „sadržajem za odrasle". Džepna izdanja na jeftinom papiru, sa po dva kadra na tabli i okvirno 120 stranica – to je forma koja će Raviolu pratiti tokom većeg dela životnog opusa.

Raviola i Seki upoznaju se 1964. godine i prigrljuju žanr „crnih stripova", stvarajući dva serijala – *Kriminal* i *Satanik*. Dok je *Kriminal* doslovno nadograđena kopija *Dijabolika*, *Satanik* unosi natprirodne i horor elemente uz sveprisutan motiv osvete i odmazde. Oba lika tipični su predstavnici stripova u kojima su junaci antiheroji, vođeni osvetom a ne altruizmom, za čije ciljeve čitalac ipak nalazi opravdanje i razumevanje.

Tokom ranijih radova, Raviola koristi pomenuti pseudonim *Bob la Volpe*, koji u mnogome zadržava sentimentalno značenje i u kasnijim fazama rada, pre svega tokom stvaranja *Alana Forda* koju godinu kasnije, kada jednom od protagonista daje svoj lik i naziva ga Bob Rok. Takođe, povremeno možemo nazreti relikte prvog Magnusovog pseudonima, poput natpisa „Robert Fox" u prvom broju *Satanik*.

Međutim, skoro na samom početku rada sa Bunkerom, Raviola odbacuje prethodni pseudonim i počinje da potpisuje table sa *Magnus pictor fecit* (Veliki umetnik je ovo nacrtao), da bi cela fraza ubrzo bila skraćena prosto na Magnus, čime je stvoreno ime pod kojim će Roberto Raviola biti poznat do kraja života, čak i onda kada to sâm nije želeo. Za Raviolu, Magnus je bio više od pseudonima. On je predstavljao njegov umetnički identitet, podjednako koliko i grafizam koji ga je odlikovao. I danas je ime Roberta Raviole daleko manje poznato od Magnusovog, makar u krugovima rekreativnih konzumenata stripa.

Iako će svaki punokrvni Italijan, poštujući fonetiku maternjeg jezika, Magnusovo ime izgovarati Manjus, naš izgovor je daleko pravilniji ako se u vidu ima latinsko poreklo reči.

Magnus i Bunker, već uhodani tandem, stvaraju za mesečni strip-magazin *Eureka* 1968. godine serijal *Maksmagnus*, gde eksperimentišu sa otvorenim humorom i satirom u istoj meri koliko i sa levičarskim idejama u izmišljenom srednjovekovnom kraljevstvu. U bivšoj Jugoslaviji *Maksmagnus* je takođe stekao kultni status, počivajući na ramenima svog mlađeg brata *Alana Forda*.

Pored *Kriminala*, *Satanik* i *Maksmagnusa*, Magnus je radio i na *Denisu Kobu* i *Džezebel*, serijalima skromnijeg uspeha u odnosu na druge stripove ovog tandema. Inspirisan romanima Jana Fleminga i avanturama agenta 007, *Denisa Koba* stvarao je tri godine, iznedrivši 40 nastavaka, koji su u početku bili objavljivani pod nazivom *Agent SS018*. S druge strane, *Džezebel* je strip ekstremnog matrijarhalnog feminističkog SF-a sa gusarskim elementima i prstohvatom nimfomanije. Na ovom neverovatnom spoju izrasla su 23 nastavka tokom dve godine. Prve godine rada na stripu omogućile su ovom autoru da postepeno razvija svoj stil, što je proces od koga nije odustao ni tokom tri decenije duge karijere. Grafički perfekcionizam kome je težio uslovljavao ga je na neprestano eksperimentisanje i usavršavanje, iako prosečni čitalac često nije mogao ni da primeti te finese. Već tada je u stilu i talentu, koga je imao napretek, bio uočljiv lični pečat: jasno razgraničeni kontrasti crnih i belih površina, kao i igre senkama. Likovi su uglavnom u krupnom planu, najčešće prikazani do grudi ili struka, sa često detaljno oblikovanim pozadinama kadrova, koje neretko deluju poput kulisa za pozorišne predstave – direktna posledica pozorišnog iskustva koje je prezirao, ali nije mogao da ga se oslobodi. Senke su za Magnusa od izuzetne važnosti, ocrtavaju se na licima, posebno u dramatičnim trenucima priče. On hvata odsjaje na licima svojih aktera,

Raviola pre nego što je postao Magnus – korica za „Knjigu o čarobnjacima i duhovima"

Postmodernistički susret tri Magnusova serijala

modelujući ih kao da su staklene figure. Takođe, i razvoj kjaroskura – naglašavanja trodimenzionalnosti lika putem senke i igre svetla i tame – smer je u kome Magnus uspešno razvija svoj crtež.

Jedna od tabli *Maksmagnusa* na kojoj se pojavljuju noseći likovi koje će kasnije Maks Bunker eksploatisati u serijalu dugom 25 epizoda

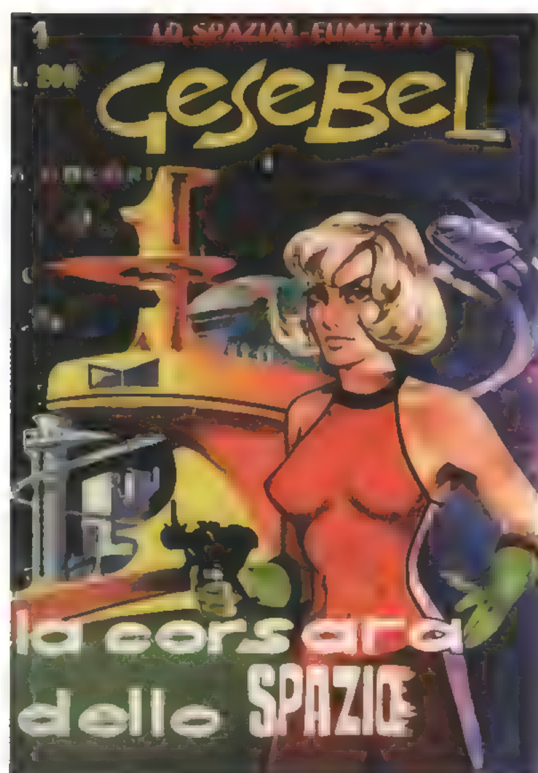

Upravo je masovna i serijska produkcija predstavljala najvećeg neprijatelja Magnusu, te se u tom svetlu mogu bolje razumeti neke od odluka i poteza koje je povlačio u svojoj karijeri. Najužurbaniji period stvaralaštva, tokom koga je Magnus bio opterećen sa čak do 500 tabli mesečno, usledio je između 1969. i 1975. godine, dodavanjem sage o Grupi TNT već krcatom stvaralačkom rasporedu Roberta Raviole.

Naslovna strana *Džezebel* iz februara 1966.

Karakteristična igra svetla i senke na licu protagonistkinje serijala *Satanik*

TRINITROTOLUOL

PRVA EPIZODA *Alana Forda* ugledala je svetlost dana 1. maja 1969. godine. Početak serijala patio je od uobičajenih dečijih bolesti, što konceptualno što u rezultatima prodaje, ali kako su brojevi odmicali popularnost je rasla. Imena Magnus i Bunker postala su brend, a *Alan Ford* je od džepnog satiričnog špijunskog stripa prerastao u fenomen političke, ekonomske i sociološke satire. Zgode i nezgode agenata Grupe TNT danas su dosta raširen kult među ljubiteljima devete umetnosti, posebno na području bivše Jugoslavije. Tome su, naravno, dodatno doprineli prevod i adaptacija Nenada Briksija i brojna reizdanja.

GORE: Tobogan koji Alana vodi u susret njegovom novom životnom pozivu – reklamni agent postaje tajni agent

LEVO: Naslovna strana prvog izdanja *Alana Forda* na hrvatskosrpskom jeziku

Magnus i Bunker su čak i ime svoje supertajne grupe agenata pažljivo odabrali. Prva epizoda nosi naslov „Grupa TNT", i kao što Šef objašnjava Alanu, naziv potiče od jednog od najjačih i najčešće korišćenih eksploziva – trinitrotoluola, koji ne treba mešati sa dinamitom. TNT je u drugoj polovini XIX veka izumeo nemački hemičar Julius Vilbrand (formula njegovog hemijskog sastava: $C6H2(NO2)3CH3$) i u početku je korišćen kao žuta farba sve dok ljudi nisu počeli da primećuju da im žute stvari povremeno nestaju u plamenu, ali i da su otrovne. Upravo se na tome temelji odluka autora da naziv TNT iskoriste u naslovu svog novog serijala. Podsetimo se da su Magnus

Barun Vurdalak kao jedan od karakterističnih negativaca iz Magnusove i Bunkerove kuhinje

Broj 1 u borbi protiv narkomanije

Grupa TNT

i Bunker osnove svoje saradnje postavili stvarajući stripove za odraslu publiku žanrovski određene kao *fumetti neri*. Međutim, u Italiji je prisutan i žanr *fumetti giallo*, u doslovnom prevodu „žuti stripovi" ili „kriminalistički stripovi" (*giallo* u italijanskom jeziku ima to dvojako značenje). Tajnoj špijunskoj organizaciji i prvom broju novog serijala Magnus i Bunker daju ime Grupa TNT, prema nazivu žutog hemijskog jedinjenja i eksploziva prvobitno korišćenog kao boja, čime označavaju žanrovski zaokret *Alana Forda* u odnosu na ranije stripove. Sada se okreću satiričnom kriminalističkom „žutom" stripu. Satirični i humoristički krimić u stripu nije naročito redak, posebno ne u Italiji. Još posle Drugog svetskog rata Jakovitijev parodični *Cip L'Arcipoliziotto* doživeo je solidnu popularnost. *Alan Ford* kreće od špijunskih i kriminalističkih osnova sa jakom dozom satire, ali se s vremenom humor i satira dodatno pojačavaju, prerastajući okvire žanra. Na udaru Magnusovih i Bunkerovih levičarskih ubeđenja naći će se svi slojevi društva, prikazani kroz prizmu grada Njujorka. Naročito bogataši, činovnici, bahati sugrađani i, iznad svega, političari. S vremenom se ustaljuje kanon Grupe TNT, karakteri i dosledna doza određenih repetitivnih i ingenioznih šala. Magnus i Bunker svoje junake takođe suočavaju i sa drugim žanrovima, pa čitaoci dobijaju njihovo viđenje i kritiku horor i superherojskog stripa. *Alan Ford* je neodvojiv deo naše popularne kulture. Njegove šale još se prepričavaju i podmlađuju, mada uglavnom među malo starijom populacijom, i on je nekako postao referenca sam po sebi. Magnus se zadržao na serijalu samo 75 brojeva, da bi mu se vratio samo još jednom, 1986. godine, za potrebe crtanja jubilarnog dvestotog broja.

PUTNIK, NEZNANAC I VEŠALA

RITAM OD 500 STRANICA mesečno, kao i nedostatak apsolutne umetničke slobode u deljenju kormila sa autorom sličnog dominantnog stava poput Maksa Bunkera, uzimao je svoj danak. Magnus je žudeo za promenom. Povremeni izleti u druge žanrove i stilove – poput serijala *Pljačkaši* (*I Briganti*), koji samostalno započinje 1973. godine – donose zadovoljenje, ali sputanost uspehom *Alana Forda*, kao i povremena kreativna i konceptualna neslaganja između dvojice autora, takođe doprinose svojevrsnoj krizi identiteta kod Roberta Raviole. Počinje da se gnuša bremena koji mu nameće toliko uspešan serijal. Počinje da oseća pritisak čak i svog pseudonima. Ime Magnus donosi mu nespokoj i teret slave koja ga primorava na jedan određen stil, serijal i put koji je s vremenom žudeo da napusti. Konačno odlučuje da spali mostove iza sebe u trenutku kada shvati da ga ne deli suviše vremena od momenta kada će se nepovratno zaglibiti u jednoj priči, jednom junaku, jednom stilu, bez

taktičkog prostora za istraživanje novih dometa sekvencijalne umetnosti. I konačno, 1975. godine, sa sedamdeset i petom epizodom *Alana Forda*, simbolično nazvanom upravo „Odlazak Superhika", Magnus raskida partnerstvo sa Maksom Bunkerom. Ostavlja mu sva prava na lik koji su zajedno stvorili i skrojili, a sa sobom nosi samo svoje umeće i ponos, kao i žudnju za novim iskustvima.

Međutim, Magnus je tražena roba. I to više nego Roberto Raviola. Izdavači su spremni da istrpe i promene stila, čak i povremene ekscentričnosti, samo kako bi ime Magnus zasijalo na koricama njihovih izdanja.

GORE LEVO:
Kadrovi iz legendarne epizode „Kad srce radi bi-bam ba-bam" koja je inspirisala kultnu pank grupu KUD Idijoti da stvori njihov najveći hit

GORE DESNO:
Skice za *Pljačkaše*

DOLE DESNO:
Neznanac

Đovani Romanini, već tada njegov verni prijatelj i saradnik, upoznaje Magnusa sa Rencom Barbijerijem, koji bez uslova izražava spremnost da njegovo ime svrsta u portfolio svojih autora. Magnus je konačno dobio mogućnost da istraži nove žanrove i grafičke pravce! Za Barbijerijevu ediciju *Edifumeto* Magnus stvara niz stripova, koji su u skladu sa izdavačkim pravcem erotike i horora. Reč je o relativno slabo poznatim stripovima, poput „Deset vitezova i čarobnjak" (*Dieci cavalieri e un mago*), „Ponoć smrti" (*Mezzanotte di morte*) i „Živa lobanja" (*Il teschio vivente*), koji mu dopuštaju da eksperimentiše sa novim motivima i grafičkim rešenjima za koje nije imao prostora u prethodnom periodu. Paralelno je nastavio rad na *Pljačkašima* (1973–1978), serijalu inspirisanom kineskim romanom sa pozornicom fiktivnog srednjeg veka.

Magnus u ovom periodu prolazi kroz sebi svojstvenu navalu inspiracije, čija će kulminacija uslediti tek nekoliko godina kasnije. Pored horora i erotike sa jedne strane, on uspeva da se fokusira na jedan od svojih najpoznatijih serijala, u koji sliva svu svoju kreativnu slobodu, zajedno sa potragom za umetničkim identitetom. Serijal *Neznanac* (*Lo Sconosciuto*) pojavljuje se na kioscima 1975. godine pod okriljem *Edizioni del Vascelo*, takođe pod palicom Renca Barbijerija. Tokom te godine, i početkom sledeće, Magnus stvara šest epizoda *Neznanca* u džepnom formatu, u koje unosi brojne naznake svoje sumnje u ispravnost puta koji je odabrao, u smer svoje umetnosti, zbog čega su serijal i njegov junak obojeni solidnom dozom depresivnih i mračnih misli, preispitivanja i balansiranja odluka. Pored sjajnog grafičkog stila, Magnus u njega unosi sopstveni scenaristički pečat, i počinje opsesivno da konstruiše scene u svrhu postizanja višeg stepena realističnosti. U pogledu crteža, donosi odluku da napusti tuš i pero u korist flomastera, koje počinje da oblikuje onoliko koliko i oni njega. Usvaja linije, uglove i položaje ruke neophodne za postizanje savršenstva novim alatom. Stvaranje lika i scenarija započinje oblikujući ih na brojnim listovima milimetarskog papira, koje potom često boji drvenim bojicama ili flomasterima. Ispituje likove iz svih uglova, a prema okolišu postupa sa još većim poštovanjem. Senke i tonove pozadine stvara uvežbanom upotrebom grafičkog rastera različitih gustina, čime postiže brojne tonove, što pokazuje značajnu kompatibilnost sa flomasterima. Ovim zaokretom još smelije počinje da manipuliše kjaroskurom, koji često dovodi do još tamnije, ekstremnije verzije sa više kontrasta – tenebrizma.

LEVO:
Neznanac ili Unknow, ne Unknown

DESNO:
Kadar iz *Neznanca* – Magnus je na svog novog junaka preneo i sopstvena osećanja u vezi sa dotadašnjom karijerom

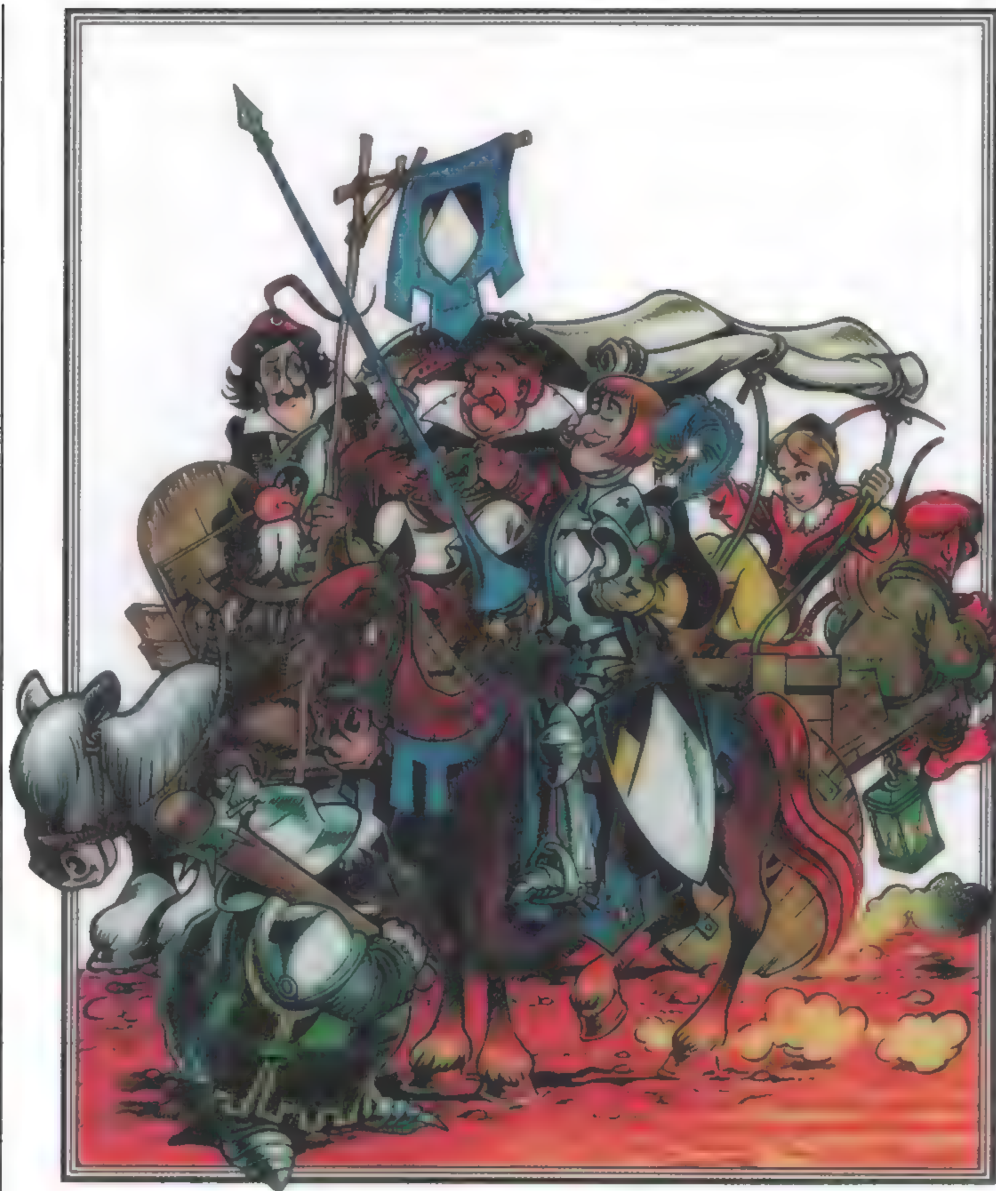
Međutim, Magnus još traga za sobom. Često je nesiguran u sebe i smatra da je trenutna faza samo usputna stanica na mnogo dužem putovanju sa neizvesnim krajem. To je element najvidljiviji u *Neznancu*, koga od prve epizode potpisuje heksagramom *lŭ* sa značenjem Putnik ili Lutalica. Magnus privremeno stavlja svoj novi identitet iznad „Velikog". On je sada Putnik na stazi prosvetljenja, *Il Viandante* koji ne želi da ga teret imena Magnus ograničava na samo prepoznatljiv stil i crtež. Ujedno pokušava da *dealanfordizuje* svoj rad, da se udalji od satiričnog stila za koji je toliko dugo bio vezan, kako u tuđim tako i u svojim očima. Primetno je da je ova potraga za identitetom namenjena više Magnusu nego publici, kao što su i u *Neznancu* prisutna preispitivanja prošlosti i onoga što nosi budućnost. Nama je lako da danas kažemo da je Putnik bio pametna odluka u Magnusovoj bogatoj karijeri, ali možemo samo pretpostaviti kako se on osećao na ivici ponora. U tom pogledu su značajne table sa početka priče „Pet draguljara" (*I cinque gioiellieri*), četvrtog stripa *Neznanca*, iz 1975. godine. Glavnog junaka zatičemo na egzistencijalnoj prekretnici, na tablama okupanim kišom i tamom, gde bira put između skoka sa mosta („Jednostavan skok u tamu...") i izbavljenja i dalje borbe („Bože... Kako sam umoran... Umoran..."). Čini se da kroz ove vinjete Magnus reflektuje sopstvene strahove i sumnje.

Neznanac je, sa istorijske distance, bio jedan od najkvalitetnijih i najznačajnijih Magnusovih ostvarenja, ali je u samom trenutku nastanka pokazao finansijsku neisplativost. Došao je previše rano, ili previše kasno, u zavisnosti od tačke gledišta. Okončan je nakon

šest svezaka („Nekoliko sati do zore" – *Poche ore all'alba*, „Trg tri pčele" – *Largo delle tri api*, „Smrt u Rimu" – *Morte a Roma*, „Pet draguljara" – *I cinque gioiellieri*, „Otmica u Sijeri" – *Il sequestrato della Sierra* i „Odmor u Zahleu" – *Vacanze a Zahlè*). Okosnica priče je bivši legionar i plaćenik Unknow, bez „n" na kraju, mučen prošlošću, bez smera i nade u budućnost – slično Magnusu. Avanture ovog atipičnog antiheroja pružaju pregršt situacija u kojima prošlost poseže za akterom i uvlači ga u situacije koje ga odvlače od želje da se metaforički utopi i nestane.

Ipak, srećna okolnost jeste što su postojali stručnjaci, poput Đankarla Berardija, istaknutog autora stripova i tvorca *Kena Parkera*, koji su verovali u „kult" *Neznanca*. Berardi je planirao da pokrene

sopstvenu strip-reviju za koju je 1981. godine znao samo dve stvari: zvaće se *Orijent ekspres* i sadržaće nastavak sage o Unknowu. Utoliko bolje, jer je Magnus već stupio na sigurnije tlo u pogledu svog umeća. Pet epizoda, nastalih u periodu od 1981. do 1983. godine („Izazovna igra" – *Una partita impegnativa*, „Let 'Laka Lemana'" – *Il volo del 'Lac Leman'*, „Vila iznenadnog buđenja" – *La fata dell'improviso risveglio*, „Pun mesec nad Denderom" – *Full moon in Dendera* i „Čovek koji je ubio Če Gevaru" – *L'uomo che uccise Che Guevara*), donose daleko zrelijeg i donekle mračnijeg Magnusa, koji više ne traga za identitetom već uspešno provocira čitaoca svojim stripovima. I danas posebne hvalospeve kupi poslednja priča iz niza, „Če Gevara", slojevita i mračna pripovest o demonima prošlosti, kokainu i krivici, koja je u delovima zasnovana na Če Gevarinim dnevničkim zapisima vođenim tokom gerilskog rata u Boliviji.

Magnus je predstavio svojevrsni epilog Unknowa tek 1996. godine, u periodu nakon što je okončao rad na *Teksu*, kratkom epizodom „U međuvremenu" (*Nel frattempo*), posvećenom Franku Bonvičiniju Bonviju. Završni kadar u ovom setnom stripu, poslednjem koji je Magnus uradio, prati Unknowa, koji, smejući se, trči po parku dok pada sneg. Sledećeg dana Magnus je preminuo.

No, hajde da se vratimo u hronološki tok nakon prve serije priča o *Neznancu*. Drugu polovinu sedamdesetih godina u Magnusovom radu obeležava inovativan serijal domaćoj publici poznat kao *Družina od vješala* (*La compagnia della forca*). Magnus i Romanini su Barbijeriju predložili humoristični serijal epske fantastike, koji je izdavač oberučke prihvatio. *Družinom od vješala* Magnus se vraća u domen humora i satire, kao da pokušava da dokaže da se oslobodio bremena *Alana Forda*. Od planiranih 25 epizoda serijal je, nažalost, skraćen na 20, zbog lošeg prijema publike. Opet, kao da je došao prekasno ili prerano. Prve studije na milimetarskom papiru sa motivima iz *Družine* nose datume iz 1976. godine, a sâm serijal izlazio je tokom 1977. i 1978. godine. Reč je o duhovitom, vrcavom i rasterećenom serijalu, koji prati podjednako rasterećen Magnusov crtež, redukovaniji od *Alana Forda* i dijametralan stilu *Neznanca*.

GORE:
Družina od vješala

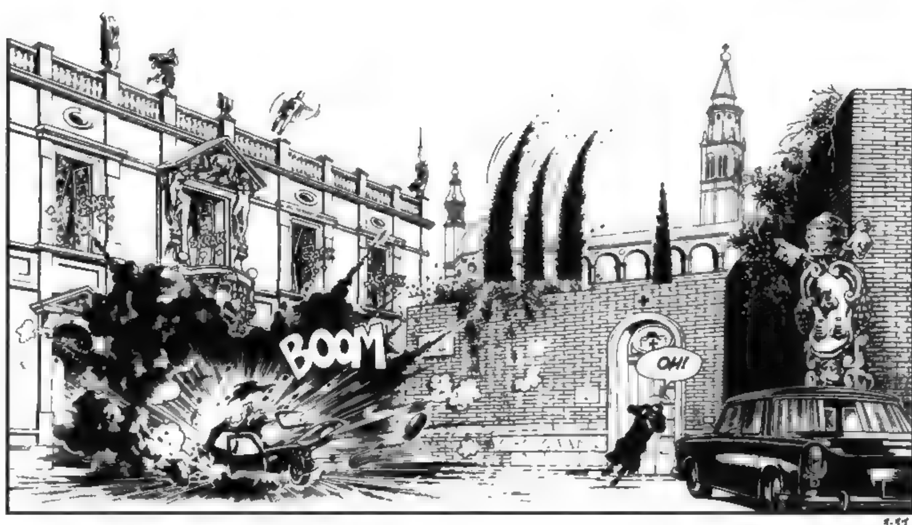
DESNO:
Poslednji kadar poslednje epizode *Neznanca*

LEVO:
Scena eksplozije na
Trgu tri pčele

DESNO:
Igra crno-belim
kontrastima u
„Osveti Makumbe"

NEKRON I AZIJATSKE KONKUBINE

OSAMDESETE DONOSE MAGNUSU još snažnije zalaženje u sferu eksperimenata. Kako crtački tako i tematski, on zadire u žanrove pokušavajući da stvori multidisciplinaran pristup slici i reči. Prve pojave ekstremne težnje ka realizmu potiču iz ove faze, iako je tu klicu u sebi nosio još dosta ranije. Setimo se *Neznanca* i epizode „Smrt u Rimu" iz 1975: za potrebe scene eksplozije Magnus je proveo brojne sate praveći trodimenzionalnu maketu Trga tri pčele, pri čemu je proučavao radijus mogućeg udara kao i rasejavanje komada automobila. Sada, tokom osamdesetih, ova strana njegove ličnosti dolazi još više do izražaja u pojedinim ostvarenjima, dok neophodni odušak nalazi stvarajući stripove slobodnijeg i manje zahtevnog grafizma. Tako u ovom periodu imamo veliki broj kontrasta koji ukazuju na to da zapravo nikada ne znamo šta možemo očekivati od Magnusa. Sve to je na posletku dovelo do stvaranja njegovog grafički najzahtevnijeg stripa – „Doline terora".

Pobrojaćemo neka od značajnijih ostvarenja iz ovog perioda. Prvo je svakako „Osveta Makumbe" (*Vendetta Macumba*), erotski horor triler sa elementima vudu magije, smešten u nepregledni i zastrašujući prostor Mato Grosa, po scenariju

Magnus

LEVO:
Miledi 3000

DESNO:
110 pilula

DOLE:
Motiv sa naslovne strane „Osvete Makumbe"

Enija Misalje. Strip je iz 1979. godine, i poseduje sve elemente neophodne da se opiše smer u kome se kreće Magnusova stvaralačka radoznalost.

Odmah na „Makumbu" naslanja se ingeniozna *Miledi 3000* (*Milady nel 3000*), objavljena u pet nastavaka u periodu od 1980. do 1984. godine. Premijerno se pojavila u magazinima *Il Mago* i *Eureka*, da bi nakon toga doživela svetsku slavu u francuskom *Metal urlanu* i američkom *Hevi metalu*. Strip je, pored sjajnog crteža, za koji bi se dalo reći da predstavlja veoma zreli stadijum Magnusovog stvaralaštva, izuzetan i sa scenarističke tačke gledišta. Reč je o sagi o grofici Paulini Cumi, u kojoj se jednako prepliću uticaji renesansnih intriga, drevne Kine i visokotehnološkog SF-a, sa jasnim omažima Aleksu Rejmondu i njegovom *Flašu Gordonu*.

Već se jasno primećuje uticaj azijske kulture na Magnusa. I ranije se u *Pljačkašima* Magnus oslanjao na azijske tekstove i likove, ali u ovom periodu ta pojava postaje sve snažnija. U svetlu toga nimalo ne čudi prusutnost Azijata u priči koju je Klaudio Nici skrojio za Magnusa.

Taj niz donekle prekida *Nekron*, serijal od 14 nastavaka (1981–1985) koji je Magnus stvarao po scenariju Ilarije Volpe (pseudonim Mirke Martini). Reč je o stripu koji spaja erotiku sa čistom pornografijom, humor sa hororom, splater sa vrcavim dosetkama. Protagonisti su luda nekrofilna doktorka Frida Boher, pride i nimfomanka, i njeno frankenštajnovsko čudovište *Nekron*, stvoreno pre svega

MESEC JE ZABLISTAO NA NEBU.
U GLAVNOJ REZIDENCIJI GOZBA SE
OKONČALA I ZAVLADALA JE TIŠINA...

JOŠ JE BUDNA!

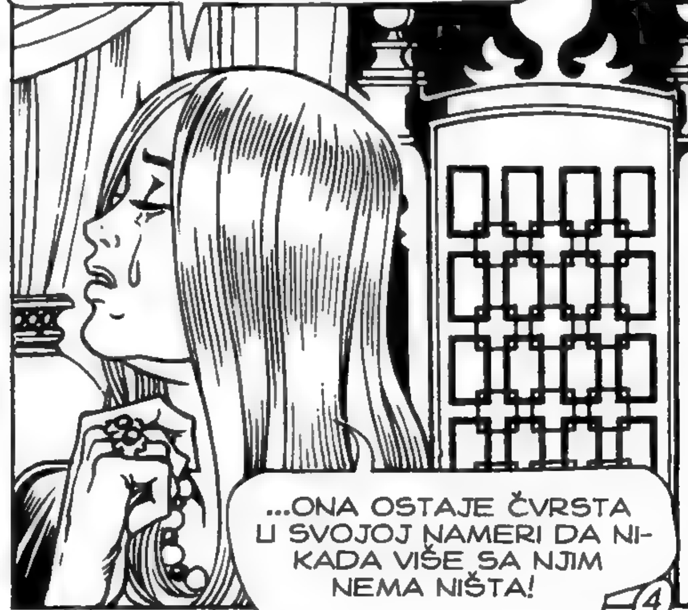

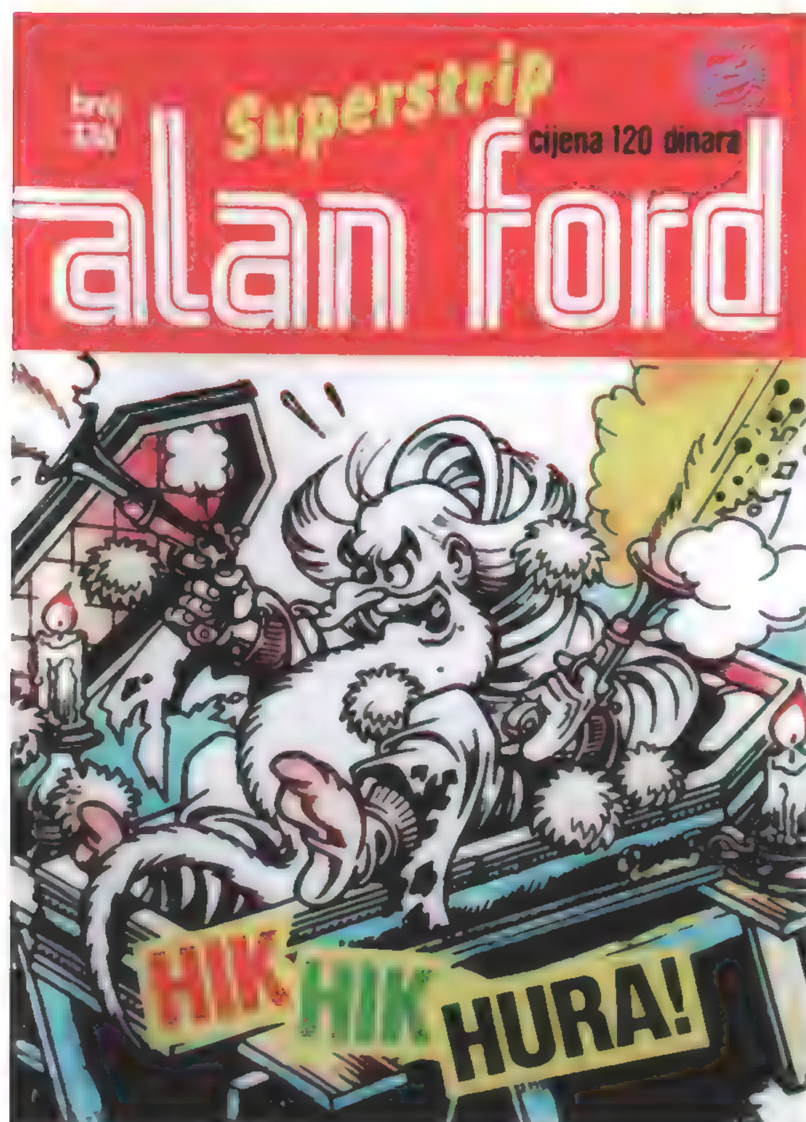

zarad telesnih užitaka. Nekron je otvorena parodija „Frankenštajna" Meri Šeli, uz jake uticaje *Ranxeroxa* Stefana Tamburinija i Tanina Liberatorea. Međutim, *Nekron* u sebi krije još jednu zanimljivost. Magnus je ovde dopustio sebi jedan mali eksperiment: opsežno je rasteretio crtež i usvojio stil *ligne claire*, poznat iz Eržeovih radova. Ovaj rasterećeni, olakšani, čistiji crtež svakako je zanimljivost koja odskače od uobičajenih vinjeta Roberta Raviole, no, ako u ovom svetlu posmatramo jubilarnu dvestotu epizodu *Alana Forda* iz 1986. („Hik Hik Hura"), jedinu koju je Magnus nacrtao nakon napuštanja serijala 1975, neke stvari nam postaju jasnije. Zagriženi ljubitelji ovog serijala često iznose stanovište da se Magnus nije naročito potrudio na ovoj epizodi, s obzirom na to da grafički odskače od onoga što je radio pre više od deset godina. Za tih deset godina Magnus je prešao dalek put. Iza njega su stotine i hiljade stranica crteža prepunih fluktuacija u stilu i tematici. A iza njega je i *Nekron*. Lagani i rasterećeni koncept kadrova *Nekrona* vrlo je uticao na odabir stila za „Hik Hik Hura", i to nije loše odrađen posao ili zbrzan strip, već svesna odluka Maestra i njegov izbor načina rada koji je smatrao primerenim tom trenutku.

GORE:
Magnusov kratkotrajni povratak *Alanu Fordu* povodom jubilarne 200. epizode

LEVO:
Tabla iz *110 pilula*

DESNO:
Motiv sa još jedne naslovne strane *110 pilula*

LEVO i DESNO: *Očaravajuće žene*

Isključivim fanovima *Alana Forda* to može biti razočaranje, ali pratiocima Magnusovog rada, pa i samom Magnusu, to je prosto bio jedan stepenik u evoluciji prebogatog stila, i stavka već dokazanog kvaliteta iz šarenolikog portfolija Roberta Raviole.

Potom se niz kineskih uticaja nastavlja sa *110 pilula* iz 1985. godine, koje su, reklo bi se, vrlo ekstremno erotsko i pornografsko delo, smelo u svim svojim aspektima, inspirisano kineskim romanom. Ovo je i delo kojim Magnus otpočinje epohu stvarne potrage za grafičkim savršenstvom. Od 1985. sva njegova ostvarenja se ne mogu više smatrati eksperimentom. Počinje da troši previše vremena izučavajući dužine senki u rasponu dana, ponašanje pozadine kadra u odnosu na aktere, rakurse i uglove scene... Za njega scena u stripu, pa makar bila i samo jedna vinjeta, postaje trodimenzionalni objekat kojem potom pristupa poput režisera, hvatajući ugao koji mu najviše odgovara. Potpuno je na putu da odbaci dvodimenzionalni prikaz, doterujući ga do trodimenzionalnosti. Prostore analizira i konstruiše do najmanjih sitnica da bi ih potom iskoristio samo u pojedinim detaljima, čime njegov crtež nadilazi stripsku formu. Scena postaje stvaran prostor, zamišljen i podrobno konstruisan u glavi majstora. *110 pilula* upravo je takvo ostvarenje: prva stanica na putu ka konstrukciji „Doline terora", u potpunosti rađenoj u tom maniru.

Nešto pre *Teksa*, Magnus je počeo rad na *Očaravajućim ženama* (*Le Femmine incantate*), kolekciji od sedam kratkih pripovesti o ženstvenosti, inspirisanih kineskim pričama, koje su grafički čak zahtevnije od *110 pilula*, i potpuno u maniru „Doline terora". Period rada na *Ženama* (1987–1991) delimično se poklapa s radom na *Teksu* i veoma je zanimljivo posmatrati ova dva ostvarenja paralelno. *Žene* i dalje nose manir kadriranja koji Magnus praktikuje od početka svoje karijere, dok je „Dolinu terora" radio dosledno kanonima izdavačke kuće Serđo Boneli Editore. Ta promena u načinu kadriranja i brojni drugi detalji koje Bonelijevi stripovi nose sa sobom bili su i najveći izazov Magnusu, koji je proveo decenije stvarajući svoj stil i pečat, čineći vrlo malo – ako i uopšte – ustupaka u svom grafizmu. Sada je krenuo na put lišavanja (malog, ali svejedno prisutnog) dela svog identiteta, ali upravo ta sinergija Magnusa i Bonelija, Teksa i azijskih konkubina, Boba Roka i Kita Karsona, čine Magnusovu (dobro, i Nicijevu) „Dolinu terora" besmrtnim i grafički savršenim delom.

VIDEVŠI APSARU PRED SOBOM, MENG JE PAO NA KOLENA!
GOSPO, U VAŠEM PRISUSTVU JA MORAM BITI OSRAMOĆEN SAMIM SOBOM!

POSTOJE, MESERU MENG, DVE VRSTE LJUBAVNOG ZAVOĐENJA: JEDNA KOJA TEŽI KA POSEDOVANJU TELA, NEZASITA U SVOM MATERIJALIZMU, I DRUGA KOJA UMESTO TOGA OČAJNIČKI ČEZNE ZA DUHOVNIM SPAJANJEM SA ŽENSKIM BIĆEM...

MENG SE PRISEĆA DA SE U TIM TRENUCIMA PREOBRAZIO!

U TVOM SVETU ČESTO POSTOJE SAMO PREZIR I OMALOVAŽAVANJE, ALI DUHOVI SU U OVOJ SFERI UPALILI U NAMA PLAMEN KOJI SE NE MOŽE UGASITI!

ALI USKORO, ZLOKOBNA SENKA SE...
...NADVILA NAD NJIMA!

APSARA OSETI STRAŠNU UZNEMIRENOST!
AH!

MORAM DA SE SAKRIJEM! DOLAZI NEKO KOGA NE MOGU I NE ŽELIM DA VIDIM!
RAMUNI! ČEKAJ! JA...
4

Plaćeni ubica iz „Trga tri pčele"

UVEK NEKI BOB

MAGNUS JE UŽIVAO U UBACIVANJU ličnih elemenata u table stripa, a među njima se posebno ističe čitava galerija magnusolikih likova, od glavnih do epizodnih uloga. Takođe, u stripovima se našao i veliki broj Magnusovih poznanika i prijatelja, ali akteri koji nose njegov lik poseban su kuriozitet, maltene hičkokovski element u stripu, ili bolje rečeno nešto slično kameo pojavljivanjima Stena Lija u Marvelovim filmovima. U *Maksmagnusu* to je jedan od glavnih likova, pohlepni i pokvareni kraljev ministar, iznogudovska kreacija. U *Alanu Fordu*, pored Boba Roka, Magnus se vidi još četiri puta. Tu su, naravno, još tri brata Rok, a zatim i nekoliko pojavljivanja samog Magnusa u satiričnom oslikavanju njegovog odnosa sa Bunkerom, prikazanog scenama međusobnog otimanja oko novca ili hrane. Naravno, tu nije kraj. U *Družini od vješala* dva lika ponela su njegove karakteristike. Prvi je Ser Kramb, vojvodin ostareli štitonoša, preko kog je Magnus prikazao sebe u poodmaklim godinama, koje, nažalost, neće doživeti. Drugi je arogantni glasnik cara, grof Mračnjak, sasvim odbojna ličnost sa neslavnim krajem.

U *Neznancu* je Magnus bio posebno darežljiv prema sebi. Prvi put se pojavljuje u „Trgu tri pčele", u liku neimenovanog plaćenog ubice španskog porekla, koji je poslat da ustreli levičarskog sveštenika, kome je, s druge strane, podaren lik njegovog prijatelja. Potom u „Punom mesecu nad Denderom" Magnus pozajmljuje lik egiptologu profesoru Filipu Šampolionu, da bi u najmračnijem i po mišljenju brojne kritike najboljem stripu iz serijala *Neznanac* – „Čoveku koji je ubio Če Gevaru" – sebe nacrtao kao bolničara ovisnika od kokaina. Ni ostali stripovi, oni kod nas neobjavljeni, nisu uskraćeni za njegov lik, pa ni *Teks* ne donosi razočaranje. Pored toga što marka sefa gospodina Meninga na strani 75 nosi njegovo ime, Magnusa prepoznajemo u liku starog rudara dugačkih gustih brkova i odrpane odeće sa škotskim tartanom preko levog ramena. On je svom liku podario čak i nekoliko rečenica, a od posebne je važnosti poslednja tabla stripa na kojoj je isti neimenovani lik prikazan kako odma-

Pohlepni ministar
Maksmagnus

Ser Kramb
Družina od vješala

I naravno, Bob (Rok)

GORE:
Tim, Tom i Tumb Rok

DESNO:
Još jedna autokarikatura

DOLE:
Magnus i Bunker, redovni gosti stranica *Alana Forda*

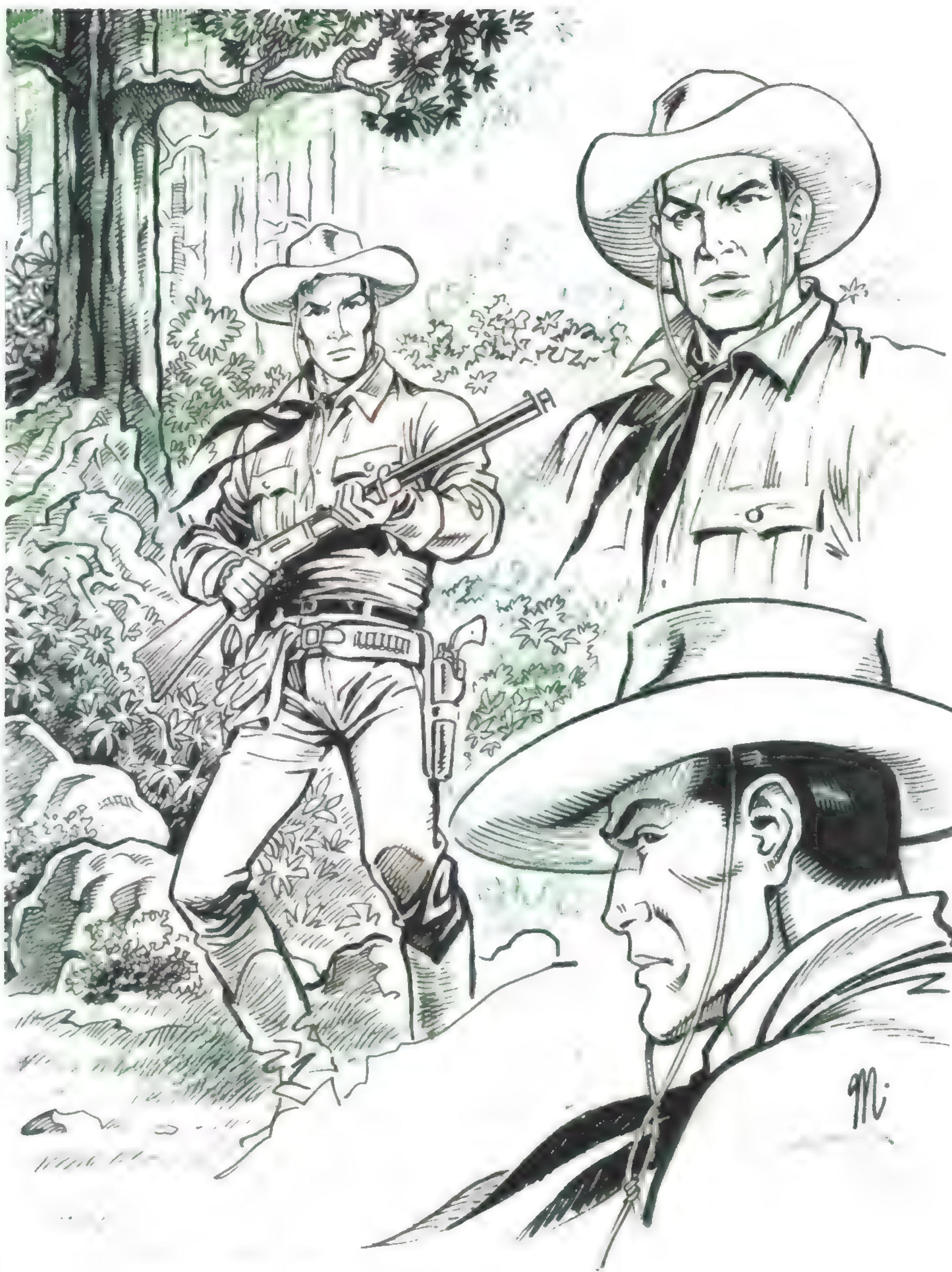

huje šeširom Teksu i Karsonu dok oni jašu ka planinama, ka metaforičkom „zalasku sunca". Magnus ovde pozdravlja junaka sa kojim je proveo više od sedam poslednjih godina života. Mesec dana nakon što je završio i predao „Dolinu terora", Magnus je povukao poslednji potez olovkom dovršivši finalnu scenu u najnovijem *Neznancu* – „U međuvremenu" (taj kadar ste videli na 280. strani), i izgubio bitku sa bolešću koja ga je nagrizala više godina. „Dolina terora" će biti kruna njegove karijere i strip koji će pobrati nebrojene pozitivne kritike, ali ga Magnus nikada neće držati u rukama, i neće ga prevazići – za to jednostavno nije bilo vremena.

Profesor Filip Šampolion

MAGNUS OPUS

TEKS JE IGRAO ZNAČAJNU ULOGU u Magnusovom životu. Nikada nije krio svoju fascinaciju Aurelijom Galepinijem Galepom i živom dinamikom njegovog crteža. Smatrao je kako mu je potrebno mnogo truda za nešto što Galep odradi instinktivno. Za njega su autori mesečnih izdanja bili pravi heroji: crtači koji se žrtvuju da isporuče sadržaj, i to 112 tabli sa kaiševima u tri reda u redovnim intervalima – nešto od čega je bežao još od vremena *Alana Forda*.

Međutim, pokretanjem edicije *Specijal* stvoren je manevarski prostor da se na ovom junaku oprobaju nesvakidašnji autori koji do tada nisu bili angažovani za rad na njemu. Iako je Magnus bio jedan od prvih sa kojima je Serđo Boneli stupio u kontakt, on najpre nije bio naročito voljan za saradnju. Ipak, Boneli je 1988. godine, verovatno po stoti put, ponudio Magnusu da nacrta jedan od sledećih brojeva i konačno u svojoj nameri uspeo! Posle nekoliko seansi na-

govaranja Magnus je pristao, i prvobitno je bilo planirano da njegova epizoda izađe za dve godine. Ono što Boneli nije znao, ali je mogao da pretpostavi, jeste da će publika sačekati solidan niz godina kako bi ugledala jedini Magnusov rad za njegovu izdavačku kuću. Magnusova neodlučnost bila je posledica izvanrednog poštovanja prema serijalu i njegovom grafičkom tvorcu, i on nije želeo da njegova verzija bude bilo šta manje od crtačkog savršenstva. Sve manje od toga bilo bi nepoštovanje prema *Teksu* i samom Galepu.

Magnus se sa *Teksom* rvao u istoj meri koliko i sa svojom bolešću. Bile su mu potrebne pauze, periodi kada nije radio na „Dolini terora", što iz egzistencijalnih što iz kreativnih razloga. Uprkos tome, strpljivo je oblikovao delo koje je neskriveno želeo da postane kruna njegove crtačke karijere – *magnum opus* likovnog razvoja dugog tri decenije. Opsednutost detaljima dostizala je krešendo i nailazila na otvoreno čuđenje okoline, što ga nije pokolebalo. Verovatno je i sâm shvatao da će ovo biti jedan od njegovih poslednjih radova i delo koje će potvrditi njegovo mesto u dvorani velikana devete umetnosti. Nije ni slutio koliko je bio u pravu za obe stvari.

Magnus

ROMANINI

Romaninijeva interpretacija
Kriminala

ĐOVANI ROMANINI je Magnusov verni saradnik, prijatelj, *sidekick*, „saučesnik u zločinu" i tihi treći partner „Doline terora", iako njegovo ime nećete videti u impresumu. Njihova saradnja otpočela je još u kasnim šezdesetim, tokom Magnusovog rada na *Kriminalu*, *Satanik* i *Alanu Fordu*, kada se Romanini pridružuje kreativnom timu. Njegova najvažnija životna odluka bila je ona kojom je u potpunosti prihvatio Magnusov crtež, lišeći se evolucije sopstvenog stila u korist Raviolinog. Nakon razlaza Magnusa sa Bunkerom, Romanini je nastavio da radi na *Alanu Fordu*. Kad uzmemo u obzir da je Magnusa zamenio sada već takođe pokojni Paolo Pifarerio, crtač osetno drugačijeg stila (zlobni jezici bi rekli i daleko lošijeg), Romaninijevo prisustvo se ispostavilo neophodnim, jer je on bio taj koji je crteže novog usaglašavao sa stilom prethodnog autora – takoreći, *magnusizovao* ih je – opet iz senke. Romanini je samostalno realizovao samo tri epizode *Alana Forda*.

No, ostao je veran Maestru. On je bio taj koji je svog mentora upoznao sa Rencom Barbijerijem, čovekom koji je Magnusu pružio prostor za objavljivanje novih autorskih radova. Udružio se sa Magnusom na stvaranju *Družine od vješala*. Redovno je sarađivao sa njim, pružao mu priče ili crtež onda kada se ovaj nalazio pred nepremostivim preprekama usled svog perfekcionizma. I bio je prvi koga je Magnus pozvao kada je odlučio da radi *Teksa*.

Bez njega, kako god to čudno zvučalo, ovaj posao ne bi bio moguć. Nije tu reč samo o manuelnoj pomoći pri postavci tabli ili kadriranju. Kao što ste u drugim tekstovima koji prate ovo izdanje već saznali, Romanini je autor skoro svih konja u „Dolini terora". Magnus, i pored svoje veličine i crtačkog umeća, jednostavno nije umeo da crta konje, što i sam nije krio. Čak je posegao za ucenom da bi Romaninija prisilio na taj zadatak: „Ili ćeš mi nacrtati konje, ili... ili ću te upucati!" – objasnio je Magnus tokom poslednjeg intervjua koji je dao. Iako ideja o ludom crtaču stripova koji ubija svoje saradnike zvuči zabavno i verno duhu *Alana Forda*, nije bilo reči o stvarnoj pretnji ili uceni. Magnus je, kao što je rečeno, često voleo da stavlja lica svojih prijatelja u stripove, i „pretnja" je bila usmerena ka ideji da će Romaninija snaći neka mučna smrt na stranicama vesterna. Setimo se opet *Neznanca* i pomenute epizode „Trg tri pčele", gde se levičarskom svešteniku, kome je Magnus podario lik svoga dugogodišnjeg prijatelja, kroji mračna sudbina. Atentator je Magnus sâm.

Bilo kako bilo, strip o Divljem zapadu, ili još preciznije strip o Teksu, kome je konj (po sopstvenom priznanju) brat, nije moguć bez, jelte, konja. Na samom početku „Doline terora" možemo videti jedini par konja koji je ostao nacrtan Magnusovom rukom. I stvarno je reč o dve groteskne prilike, skoro gotičke, mračne i izuvijane, kilometrima udaljene od skladnih životinja koje možemo videti u velikom broju scena u ostatku stripa. I ova dva konja u Bonerovoj kočiji, ogrnuta prekrivačem zbog kiše, opstala su samo zato što je Magnus smatrao da njihova groteskost doprinosi atmosferi zločina i straha koja prožima uvod. Dakle, Romanini je nacrtao skoro sve konje u stripu, doradio je brojna lica i dovršio detalje koji su ostali nedorečeni kada je smrt došla po Magnusa. Nije reč o velikom broju detalja, nekoliko lica i udova, ali je njegova uloga ipak daleko od zanemarljive.

Magnusova bolest bila je duga i iscrpljujuća, i veliko je pitanje da li bi *Teks* ikada bio i završen da nije bilo ovog vernog pratioca, koji je zadovoljavao majstorovu večitu glad za detaljima. Nebrojena količina arhivskih fotografija, kataloga, starih crteža i knjiga iz XIX veka plod su istraživačkog rada Đovanija Romaninija, na čemu mu je Magnus bio večno zahvalan.

Romaninijev omaž Magnusu

Saterova pilana kako je prikazana u stripu (LEVO) i kako je ona stvarno izgledala (DESNO)

PRIČA KROJENA PO MERI

ZA SCENARIO „DOLINE TERORA", kao što znate, zaslužan je Klaudio Nici, ljubiteljima *Teksa* poznat kao autor najvećeg broja pustolovina ovog junaka. Nici je poznat kao klasičan autor, tvorac priča sa ustanovljenim mitom Teksa i Karsona, često sa sličnim zapletima i još sličnijim raspletima. Za Magnusa je pak stvorio priču solidnog sadržaja, čija jedina mana zapravo i nije njegova krivica. Crtež „Doline" kilometrima je ispred scenarija, a Magnusov talenat je jednostavno bilo teško doseći, posebno rečima na papiru. Nici je dao sve od sebe, to mu se mora priznati. Magnusu je dao priču sa brojnim elementima za koje je smatrao da ga definišu. Kinezi, Kanaci, Azijati uopšte, čest su motiv u Magnusovim stripovima – to je i dobio. Zavere, težina atmosfere, ubistva koja stavljaju majstora na probu, sve je tu. I Magnus ih je sve iskoristio. Poznato je da je scenario više puta korenito menjan kako bi se udovoljilo Magnusovim idejama i zahtevima. Čak i rutinska scena borbe za tvrđavu, slična onim scenama koje je Nici napisao nebrojeno puta, morala je biti dovedena do realizma. Magnus bi konstruisao odbranu, a Nicijev zadatak bio je da napada junake tako da izgleda kao da stvarno pokušava da osvoji čvrsto utvrđen zamak po kiši. Svaki deo scenarija morao je da se izbori sa dozom realizma kojom bi ga Magnus zasipao. Definitivno se može reći da je ovo delo specijalno pisano i krojeno po njegovoj meri.

Najveća snaga i privlačnost Nicijeve priče jesu elementi iz stvarnog života i istorijskih događaja koji su se zaista desili. Džon Sater, nekadašnji „kralj Kalifornije", zaista je postojao – čak je istovetan grafičkom prikazu iz stripa. Rođen je kao Johan Augustus Sater 1803. godine u Kandernu (Baden, Nemačka). Živeo je u Švajcarskoj, gde se oženio i dobio petoro dece, ne četvoro kao u stripu. Domovinu je napustio zbog dugova, a karijera u Americi mu je tekla manje-više kao i u „Dolini terora". Išao je Oregonskom stazom (ruta ko-

jom su se kretali prvi kolonisti), putem od jedne do druge obale, i završio u Fort Vankuveru. Potom je preduzeo već opisane trgovačke rute, unajmljivao Kanake sa Havaja, sa kojima se dosta zbližio, da bi na kraju završio u Kaliforniji pod meksičkom vlašću. Dobio je status koji je zahtevao od guvernera Huana Batiste Alvarada, a povelju s grbom Meksika, sa orlom i zmijom, možemo u nekoliko navrata videti i u stripu, uramljenu na zidu u „Saterovom odmoru" (recimo, na strani 143). Sprijateljio se sa jednim urođenicima, potlačio je druge, gradio Novu Helveciju, koloniju blizu sadašnjeg Sakramenta, naseljavao Evropljane i pokrenuo agrikulturnu proizvodnju na kojoj mu je mogao zavideti ceo svet. U glavi je imao viziju agrikulturne i stočarske utopije, i jedno vreme je zaista bio poznat kao kralj Kalifornije.

Međutim, stvari su se odvijale baš onako kako su opisali Magnus i Nici. Džejms V. Maršal, verni saradnik Džona Satera, našao je zlatni grumen radeći u Saterovoj pilani, i taj deo istorije je verno prenet u strip. Magnus je iskoristio fotografije i dokumente da verno rekonstruiše i pilanu, pa i lik Džejmsa Maršala. Maršal je zlato pokazao Sateru, ali je trgovac i novinski izdavač Samjuel Brenan nekako saznao za priču i razglasio da je u Kaliforniji pronađeno zlato. Nastala je zlatna groznica i Džon Sater je bio finansijski uništen manje-više na isti način kao što ste to videli.

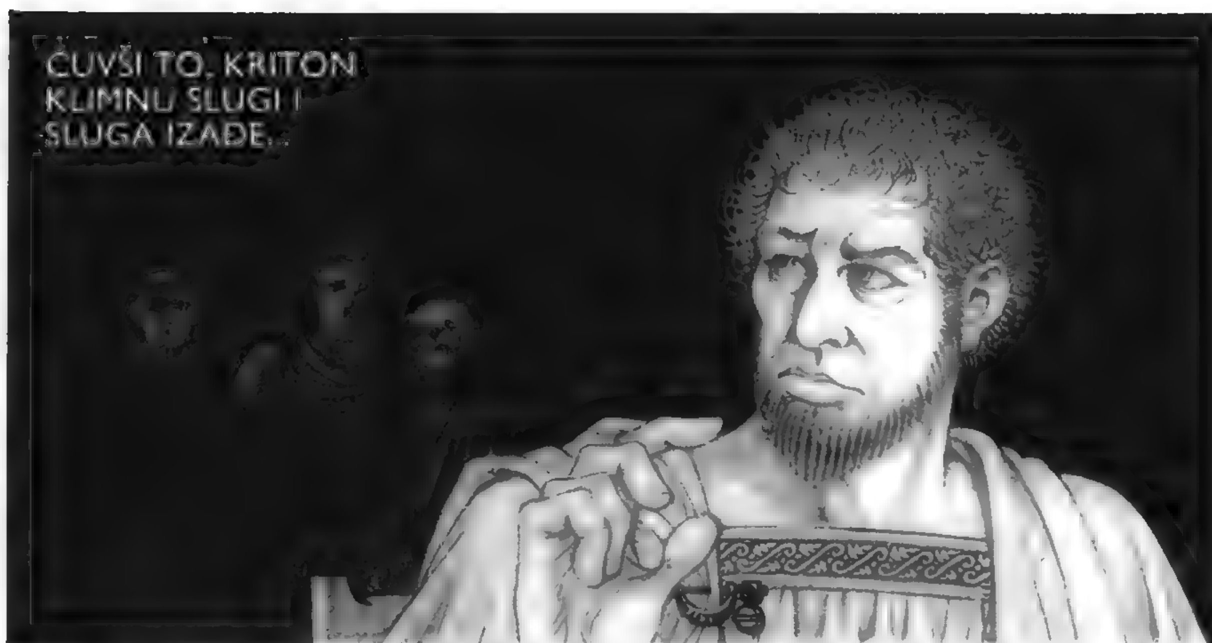
Ono što razlikuje stvarnu istoriju od stripske adaptacije jeste činjenica da porodica Džona Satera uopšte nije imala sudbinu kakvu je prikazao Nici u scenariju. Njegova supruga mu se pridružila kada je postao bogat čovek i ostala je sa njim do smrti. Nadživela ga je za šest meseci. Sater se sa promenjivim uspehom grčevito borio za svoja prava sve do poslednjeg daha, 1880. godine, ali je zbog dugova bio prinuđen da proda Novu Helveciju i veći deo imanja. Doduše, Saterov sin, Augustus Junior, vodio je poslove daleko mudrije od svog oca i uspeo da zadrži veliki deo bogatstva zahvaljujući umeću da ide ukorak s vremenom. Današnji grad Sakramento, glavni grad Kalifornije, ponikao je na temeljima koje je postavio Junior, koji mu je i dao ime. Nasleđe porodice Sater u Kaliforniji prilično je snažno, budući da se ipak radi o porodici pionira, zaslužnoj za kolonizaciju zemlje u kojoj je pre njih živelo samo 1000 Evropljana.

Dakle, Nici je iskoristio dovoljan deo stvarnih događaja da pojača dramatizaciju scenarija, i to je zaista hvale vredan podvig. Sama priča nema preteranu dozu misterije, što taman dozvoljava čitaocu da se uživi u Magnusov crtež. Detalji o identitetu zaverenika raspliću se dovoljno brzo, ali ne zbrzano, kako je moglo biti. Možda bi određena doza tajanstvenosti u pogledu Bonerovog lika bila poželjnija, ili bi se moglo prigovoriti predvidljivosti same fabule, ali ovaj strip se ionako većim delom oslanja na Maestrov crtež, i teško da bi ikakva priča to mogla da zaseni.

Narativni tok ima četiri glavna segmenta: ubistvo na početku, kada otkrivamo likove Lukasa Bonera i azijatskih ubica; potom opsežne istorijske priče Toma Devlina i kasnije Ulriha, Saterovog zeta; zatim dolazak Teksa i Karsona u dolinu reke Jube, kao i prve sukobe sa sektom „osvetnika", gde upoznajemo Satera, Mej-Ling, Minu i ostale junake; i epilog priče: konačni sukob i rasplet, koji otpočinje jutro nakon Teksove i Karsonove večere sa Saterom. Teško je izdvojiti neki segment a ne voditi se subjektivnim osećajima. Akcija je dinamična, scenario nenametljiv, likovi stvarni i karakterno dobro definisani. Ipak, kad se sve uzme u obzir, a posebno crtež koji je ovde dragulj i nosilac stripa, neki čitaoci često ističu osećaj prosečnosti kada je scenario u pitanju.

NEPRAVEDNO OPTUŽEN ZA
BEZBOŽNIŠTVO I KVARENJE OMLADINE,
SOKRAT JE OSUĐEN NA SMRT.
MORA POPITI OTROV.

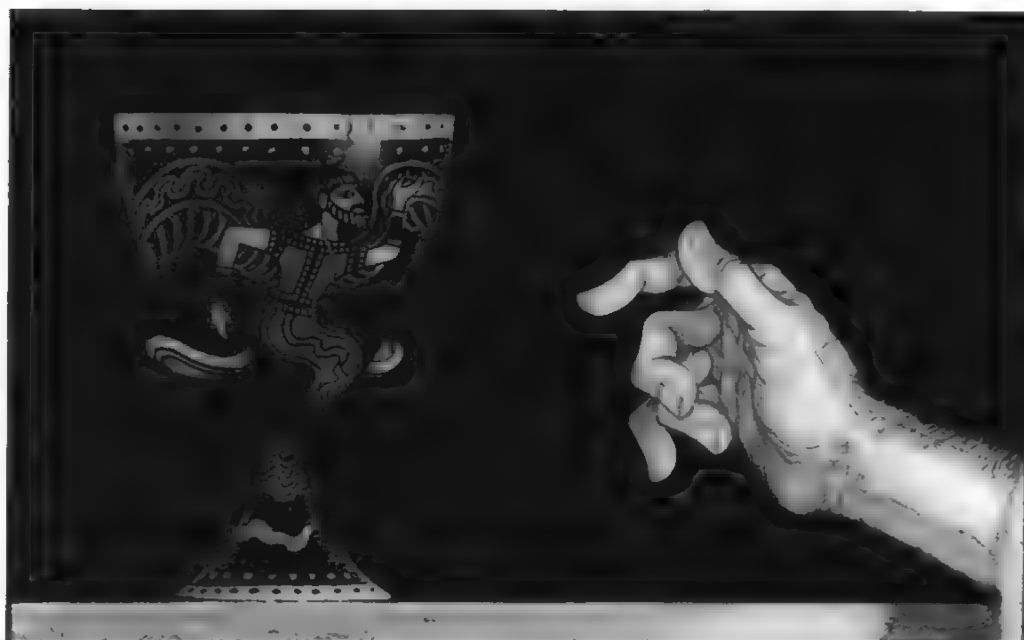

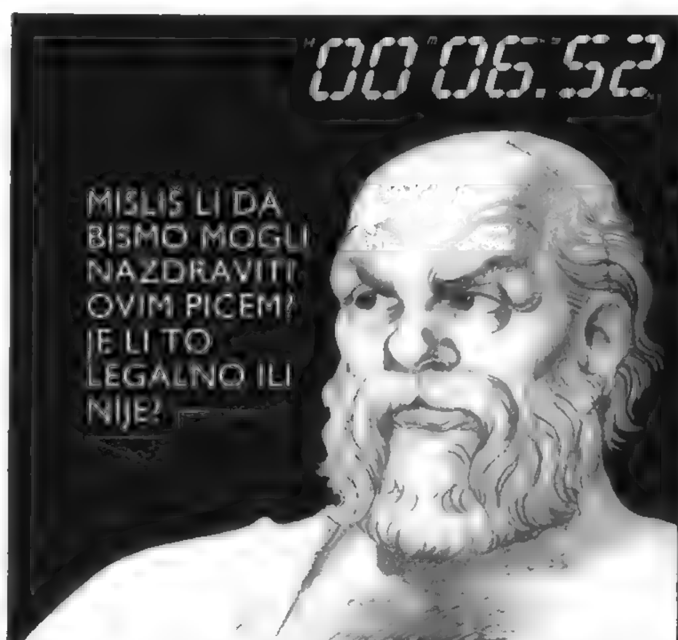

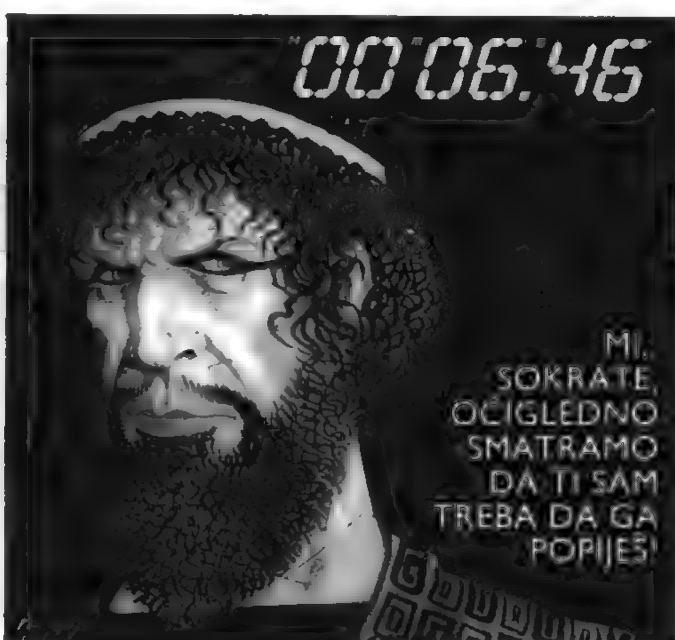

1

POSLEDNJA POČAST

TOKOM RADA NA OVOM STRIPU, Magnus je primio tešku vest – 10. marta 1994. godine preminuo je Aurelio Galepini Galep, dugogodišnji autor i jedan od tvoraca *Teksa*, umetnik kome se on izuzetno divio. Nastanjen u Kastel del Riju, Magnus se već izvesno vreme borio sa svojom bolešću i nesumnjivo kontemplirao nad pojmom smrtnosti. Gargantuovski posao koga se prihvatio predstavljao mu je veliko opterećenje i fizički napor. Za njega nije bilo neobično da kroz strip kanališe razmišljanja o smrti koliko i o erotici ili humoru. Jedno od njegovih najupečatljivijih ostvarenja sa tom tematikom jeste „Sokratovo odbrojavanje" (*Socrates count-down*), kratki strip od šest tabli iz 1982. godine. Magnus je na ovih šest stranica dramatizovao poslednjih sedam minuta u životu grčkog filozofa Sokrata, osuđenog na smrtnu kaznu ispijanjem otrova. Dok u gornjem desnom uglu kadrova odbrojava digitalni časovnik od sedam minuta pa do nule, akteri stripa, Sokrat, dželat i nekoliko učenika mirno razgovaraju. Sokrat prihvata svoju sudbinu i pomirljivo ispija otrov. Kontemplacija o životu i smrti ovde je prikazana kroz razgovor o naizgled banalnim stvarima, ali zanimljiva je pozadina celog stripa. Na vinjetama su prikazani samo likovi, dok je dekor pozadine sveden na brojčanik i crnilo koje guta sve likove kako odmiče strip, da bi zadnja scena zatekla čitaoca u potpunoj tami.

Ovde vidimo da je za samog Magnusa smrt imala i donekle poetski karakter, dostojanstven i smiren, sa tihim nagoveštajem tuge i utapanja u ništavilo. Razradu emocija nastalih usled Galepove smrti on donosi kroz jednu od tabli *Teksa*, uklopljenu u priču do te mere da ju je potrebno posebno secirati kako bi dobila značaj koji ima. Reč je o tabli na strani 150, koju je posvetio preminulom kolegi i idolu. Istrgnuto iz konteksta, na tabli vidimo sve (ehm, skoro sve) aktere na nogama kako ispraćaju Satera, koji se povlači na počinak dok ga za ruku vodi Mej-Ling i objavljuje: „Za mene je već kasno... Svima želim laku noć..." Niko ne sedi osim Saterove ćerke. Tabla je mračna, skoro gotička, sa sjajnim arabeskama senki ispod stola i na haljini Mej-Ling. Sater je očigledno Galep, koga Teks i Karson ispraćaju, dok na predzadnjoj vinjeti Vinkelrid teši svoju suprugu i, gledajući direktno u čitaoca, poručuje: „Nemoj tako, draga... Već znaš..." Poručuje nam da je došlo Galepovo vreme da se utopi u crnilo koje nas je gutalo još u vreme „Sokrata", i poručuje svima da će i Magnusovo vreme uskoro doći, te da ne treba prolivati suze zbog toga, već da je dostojanstven ispraćaj jedino rešenje. Još je upečatljiviji kadar koji zatvara ovu tablu počasti Galepu. Teks, sasvim ravnodušno, čak sa jedva primetnim osmehom na licu, pita još ravnodušnijeg Karsona: „Možda je i nama kucnuo čas da se povučemo?" Magnus postavlja sasvim validno pitanje: da li je budućnost *Teksa* nakon Galepa moguća, pa čak i primerena? Serijal koji i dalje traje, i koji ne prestaje da skuplja dobre kritike za veliki broj epizoda, pokazao je da je Magnusov strah bio neosnovan.

Međutim, život je sparing partner koji ne prestaje da deli udarce ispod pojasa. Bolest je Magnusa mučila nekoliko godina, tako da se još 1991. godine povukao sa scenarijem za *Teksa* u Kastel del Rio. Tamo je provodio vreme u društvu Franka Bonvičinija Bonvija, kolege, docimera i vernog prijatelja. Bonvi je poznat publici po *Sturmtrupenu*, stripu satiričnog karaktera, smeštenom u period Drugog svetskog rata. Bonvi i Magnus dosta su se zbližili tokom godina rehabilitacijskog egzila. Bonvi je u više navrata hrabrio Magnusa da privede kraju svoj *magnum opus*, dobronamerno ga kritikujući zbog opsednutosti detaljima. U kasnu jesen 1995. godine, kad je Magnusovo zdravstveno stanje bilo sve lošije a finansije nikada oskudnije, Bonvi odlučuje da organizuje dobrotvornu aukciju svojih crteža u Bolonji kako bi skupio sredstva za Magnusovo lečenje. Dok je prelazio pešački prelaz na putu od izložbe do studija, gde je trebalo da govori o aukciji, Bonvija je pokosio automobil marke Sitroen palas, čiji vozač nikada nije pronađen. Bonvi je izdahnuo na licu mesta, 10. decembra 1995. Nepunih mesec dana kasnije, Magnus će predati završenu „Dolinu terora" Boneliju i sledećih nekoliko nedelja crtati poslednju epizodu *Neznanca*, koju će posvetiti Bonviju. Dva meseca nakon smrti prijatelja, i mesec dana nakon što je konačno završio strip, Magnus je preminuo 5. februara 1996. Naslovnu ilustraciju, znate već, nikada nije završio. Tabla na stranici 150 jeste direktno namenjena preminulom Galepu, ali istu tablu možemo smatrati i poslednjom počašću Bonviju i Magnusu, koji isto tako nikada nisu imali prilike da vide potpuno završenu i odštampanu „Dolinu terora".

LINIJA I SENKA

MAGNUS JE STVARAO *TEKSA* sa namerom da napravi grafički savršen strip. Opsesivno je istraživao svaki detalj koji mu je bio potreban u toj nameri. Od kočija i nameštaja, do odeće, oružja i arhitekture, sve je detaljno proučeno i pripada drugoj polovini XIX veka. Magnus nije trpeo bilo kakve improvizacije na tom planu. I to nije sve. Dolina Sakramenta, posebno predeo reke Jube, detaljno je proučen i dosledan fotografijama iz tog perioda. Reč je o predelima

Tri faze Magnusovog kreiranja kadra: postavka flomasterima, crtež u olovci i finalni izgled prizor polja

divlje lepote, plodnih ravnica i krševitih planina, prekrivenih gustim četinarskim šumama. Sve je bogato rekama i malim vodopadima, koje često srećemo na crtežima. Magnus je okoliš oživeo do poslednjeg detalja, i svaka vinjeta otkriva neki predeo očaravajuće lepote. Čak je i „Saterov odmor", tvrđava u kojoj Sater sa porodicom živi u samoizgnanstvu, oživljena sa fotografija i crteža tvrđave koja zaista postoji i koja je izgrađena u XIX veku. Veliki autor se upustio u svojevrsnu rekonstrukciju svakog segmenta, pa je čak i najmanja scena bila proizvod projektovanja trodimenzionalnog predela kome je potom pristupao kao iskusni reditelj scenografiji.

Jedna od najzanimljivijih pojava u „Dolini terora" jeste ponavljanje istih pozadina u više scena. Magnus bi nacrtao neki predeo ili građevinu na velikom formatu, da bi potom dodavao nacrtane i isečene likove na nju, što bi zatim kadrirao u različitim razmerama i segmentima. Pogledajmo scenu na početku strane 88: „osvetnici" se probijaju kroz rastinje; potom, na dnu iste table, Teks kreće njihovim tragom na istoj pozadini. Svaka grančica i list su identični sa prvom slikom, osim što sada vidimo Teksa. Istu pojavu vidimo na strani 95, kada Bonerova kočija skreće putem ka ima-nju iza velike stene. Potom se na sledećoj strani kočija kreće uzbrdo duž klisure. Ove dve scene ponavljaju se na stranama 98 i 100, s tim što ovde vidimo Teksa, Karsona i Ulriha kako prolaze istim predelom. Strpljiviji čitaoci mogu prebrojavati listiće i grančice i neće pronaći grešku. Reč je o identičnim pozadinama na koje je Magnus lepio i potom fotokopirao likove. Ponekad bi Magnus promenio ili dodao senke da bi dočarao prolazak vremena u toku dana, kao što je slučaj sa pročeljem Meningove kuće na strani 77, koje se ponavlja opet na strani 134, ali ovaj put sa dužim senkama iz drugog ugla, čime je prikazan prolazak većeg dela dana. Opet je reč o istoj scenografiji, ili bolje rečeno, o istom listu papira. Sličnih primera ima na desetine u celom stripu, i strpljivo oko ih svakako sve može uočiti.

Magnus je već duže vreme koristio flomastere umesto tuša i pera, koje bi doterivao sečenjem za potrebe određenog posla. I sam je tvrdio da mu je ruka prestara za tuš i da se odvikao od njegovog korišćenja. Na *Neznancu* je obilno koristio rastere za senke i tonove, pošto u pogledu crteža za njega postoji samo crna i bela. Ne koristi, niti je ikada koristio lavirani tuš ili slične tehnike za dočaravanje nijansi sivog. U ranijem periodu za to je služila šrafura, potom je prešao na već pomenuti raster, da bi opet povremeno koristio jasnije linije redukovane težine. U Teksu, Magnus se vraća šrafurama i efekat je fascinantan. Prosto nema table koja nije ispunjena šrafurama različite gustine i različitog ugla, čime se postižu impozantni efekti senki. Koristio je ovu tehniku za četinarske šume, senke na stenama, pozadinske senke, pa čak i same likove. Prepoznatljivi odsjaji i senke, poput presijavanja na licima aktera, ovde ustupaju mesto nizu gustih sitnih linija. Pritom je neverovatno obraćao pažnju na doba dana i izvor svetlosti. Magnus je oduvek bio majstor kjaroskura u stripovima, pri čemu su mu kontrasti između svetla i senke suptilni koliko i ekstremni. Veoma često se bližio čistom tenebrizmu. I u *Teksu* je isti slučaj. Scene „šunjanja" po mraku posebno su napete. Takođe, konstrukcija skrovišta „osvetnika", ta zaboravljena okna rudnika u senkama, pokazuju Magnusovo umeće u igri svetlom i kjaroskurom.

Neke od tabli, posebno one u dvorcu, kriju skoro gotičku atmosferu zahvaljujući senkama i šrafurama koje se uvek povinuju fizičkim zakonima, što je opet jedna odlika realističnosti kojoj je težio, a što je ponekad i indikativ protoka vremena. Kada to nije bilo moguće, kao što je slučaj sa scenom u kancelariji Toma Devlina, koji tada pripoveda dugu priču o Sateru i misteriji u dolini reke Jube, Magnus je nenametljivo iznad vrata postavio sat na kome se može realno pratiti vremenski tok pripovedanja. Sudeći po Magnusu, Devlinova priča traje nešto više od sat vremena.

Za potrebe produkcije Bonelijevih stripova, Magnus je donekle modifikovao svoj prepoznatljiv stil. Lični pečat njegovim tablama daje posebno kadriranje likova, koje teži krupnijim planovima i prikazuje ih do grudi ili pasa. Radom na ovom stripu bio je prinuđen na veliki broj crteža celih figura, što mu je zadavalo muke zbog proporcija kojima nikada nije bio zadovoljan. Takođe, odluka da se koristi šrafiranjem, kao i nezavršenim linijama, u svrhu rasterećenja crteža i postizanje lakšeg, lepršavijeg stila i veće dinamičnosti, jeste svojevrsno bonelizovanje table

novom tržištu. Podjednako je značajan i uticaj starog majstora Galepa na Magnusa, koji je čak u šali govorio kako bi posegao za bilo kakvom ucenom ili potplaćivanjem samo da mu Galep nacrta koncept naslovne ilustracije koji bi on onda doradio. Možda bi u naumu i uspeo da nas Galep nije prerano napustio.

Verovatno najimpozantnija scena u stripu jeste bitka za tvrđavu. Sumrak, kiša i detaljno konstruisana tvrđava do poslednje cigle učinili su od tih tabli nešto na šta se čitalac najčešće vraća. Pritom, dinamika konačnog obračuna takođe je izvedena tako da joj se nema šta zameriti.

Posebna pojava su scene u kojima je Magnus likove lišavao pozadine, poput one u kojoj se Teks i Boner nadmudruju na stranama 106 i 108, što je posledica namere da se čitalac fokusira na tekst. Slično tome, i akcione scene u krupnom planu redukuju pozadinu kako bi pažnja čitaoca bila usmerena na brižno izvedene likove i njihovu fizionomiju.

Likovi su pažljivo konstruisani, počev od Kineza i Kanaka, pa do ostalih aktera. Jedini relikt Magnusove prošlosti, a koji je konstantno prisutan u celom stripu, jesu karakteristične duge nadlanice i povremeno teatralno držanje ruku. To je nešto čega se Magnus nije oslobodio još od perioda *Alana Forda,* i što je, na kraju krajeva, predstavljalo njegov lični pečat.

I konačno, mora se posebno istaći scena iz „okna smrti", gde hiljade gladnih pacova proždire dvojicu „osvetnika" koji su izneverili pravila sekte. Ova scena iskače iz narativa ostatka stripa i odlikuje se sjajnom horor atmosferom, što je Nicijeva direktna posveta Magnusu, koji se više puta oprobao u tom žanru. U ovom mračnom i mučnom segmentu, kao da izvire prava Magnusova priroda van ovog stripa.

Napad pacova u „oknu smrti"

GORE:
Upoznavanje
sa Neznancem

DOLE:
Nezaboravna
pokojnica Bejbi Kejt

ŽENE I HRIZANTEME

U MAGNUSOVIM STRIPOVIMA žene igraju ključnu ulogu. To nije slučaj samo u erotskim ili horor radovima, već u celokupnom opusu. A njegova predstava žene je sve samo ne dosadna. Umeo je da uhvati ženstvenost na najbolji mogući način, koji se ne može vezati samo za skup linija i senki. Njegove akterke odišu duhom ženstvenosti i pogledom i pokretom. Jedan od omiljenih eksperimenata bio mu je da ih smešta u uloge tlačitelja isto koliko i u uloge žrtve. I u tome je bio majstor – da dočara ženu negativku bez nepotrebne patetike prenaglašenosti. Za njegove žene ispunjene zlobom imamo poštovanje. Bilo da je reč o Margot iz *Alana Forda* ili Fridi Boher iz *Nekrona*.

Odlučnost i ozbiljnost s kojima je pristupao karakterima svojih protagonistkinja najbolje se ogleda u procesu stvaranja „Trga tri pčele" i „Smrti u Rimu" iz serijala *Neznanac*. U ta dva stripa, svoju junakinju stavlja u dve izuzetne situacije – prvo erotsku scenu između princeze Barbare dela Lupa i vozača, a potom

i scenu njenog grupnog silovanja. Ova druga poseduje posebnu jačinu i brutalnost, jer je Magnus, pripremajući se za nju, tokom neke večere jednoj od gošća postavio bezbroj pitanja u vezi s tim kako bi se ona ponašala u situaciji silovanja i nasilja, i te odgovore koristio da bi priča u ovoj sceni tekla što prirodnije.

Kada je reč o *Teksu*, u celom stripu imamo samo tri junakinje, ako izuzmemo nekoliko statistkinja koje se pojavljuju isključivo tokom priče Toma Devlina. Tri žene u čitavoj priči od 224 table – prilično nesvakidašnje za autora Magnusovog kalibra. No, ova brojčana redukcija direktnih učesnica nadoknađena je snažnim građenjem njihovih ličnosti, posebno kada je reč o Mej-Ling, ženi za koju se može reći da je istovremeno glavni negativac i najveća žrtva ovog stripa. Nasuprot njoj imamo gospođu Barimur, jednu od prvih žrtava u „Dolini terora", čija kratkotrajna pojava služi da pojača efekat brutalnosti sekte „osvetnika", i Minu Vinkelrid, ćerku Džona Satera i tipičnu predstavnicu slabijeg pola koja je ključna za konačni rasplet cele priče. Mej-Ling je veoma kompleksna ličnost, čiji slojevit karakter Magnus sjajno oslikava u svakom kadru. Ona je verna senka ostarelog Džona Satera, koja sa fanatičnom požrtvovanošću štiti svog gospodara. Ubrzo se otkriva kako njena umešanost u zločine sekte, tako i dominantna uloga u životu nekadašnjeg „kralja Kalifornije", pa čak i direktan uticaj na Lukasa Bonera, koga od početka stripa doživljavamo kao glavnog antagonistu Teksu i Karsonu. Međutim, odnos između Mej-Ling i Džona Satera, oslikan u pozadini glavne priče, pokazuje da je ona, i pored frapantnih zločina koje čini, zapravo samo osoba nesrećne sudbine. Prva pojava Mej-Ling otkriva mnogo, i to više zahvaljujući samom Magnusu nego rečima. Na stranici 138 prvi put vidimo Kineskinju koja će se pokazati kao ključni igrač u zločinima, i od starta nemamo sumnje u njenu kriminalnu umešanost iako ne možemo da naslutimo njenu dubinu. Zatičemo je u posebnom delu Saterove tvrđave, u odajama okruženim zasadima hrizantema, istih poput onih koje nosi na haljini blizu srca. Hrizantema je cvet koji potiče iz Kine i ime mu u doslovno znači „odsustvo osećanja". Bele hrizanteme označavaju ispravno delovanje, bez sumnje u istinitost, dok žuti cvetovi simbolišu neuzvraćenu ljubav. Hrizanteme Mej--Ling su bele ili žute, pošto bi Magnus svakako naznačio drugačiju tamniju boju šrafurama. Znači, Mej-Ling je osoba koja ne sumnja da deluje ispravno i nosi na srcu simbol neuzvraćene ljubavi. U početku nosi dva cveta na haljini da bi se već sledeći dan, nakon večere na kojoj se nasluti njena dominantna uloga, broj ustalio na tri cveta. A o kakvoj se neuzvraćenoj ljubavi radi? Sater je čovek ispunjen mržnjom i željom za osvetom prema onima koji su mu učinili nažao, ali nije direktno umešan u zločine, iako zna za njih. Pušta da Boner i Mej-Ling budu njegova oruđa osvete, naizgled bez druge emocije u srcu. Mej-Ling bi sve učinila za svog gospodara, i ubistvo je veoma nisko na toj lestvici morala. Ali ona to zapravo čini zbog slepe ljubavi prema Sateru, možda čak i platonske, jer naznake nekog erotizma ne vidimo u toku radnje, dok on nju gleda samo kao svoju vernu sluškinju koja se odvažila na osvetu koju on nije mogao sam da sprovede. Otud neuzvraćena ljubav – Magnus nam jednim prostim cvetom poručuje u kakvom je emotivnom bunaru Mej-Ling i šta je goni na sve veće zločine bez trunke kajanja: njen jedini cilj je naklonost gospodara. Odatle potiče i uloga najveće žrtve za ovu mladu Kineskinju, koju je Magnus izvajao tako da iz svake linije na papiru zrači snaga i arogancija. Mej-Ling je lepa, tu nema sumnje, iako nije ni približno slična nekoj krhkoj ženi bademastih očiju.

Superšpijunka Margot

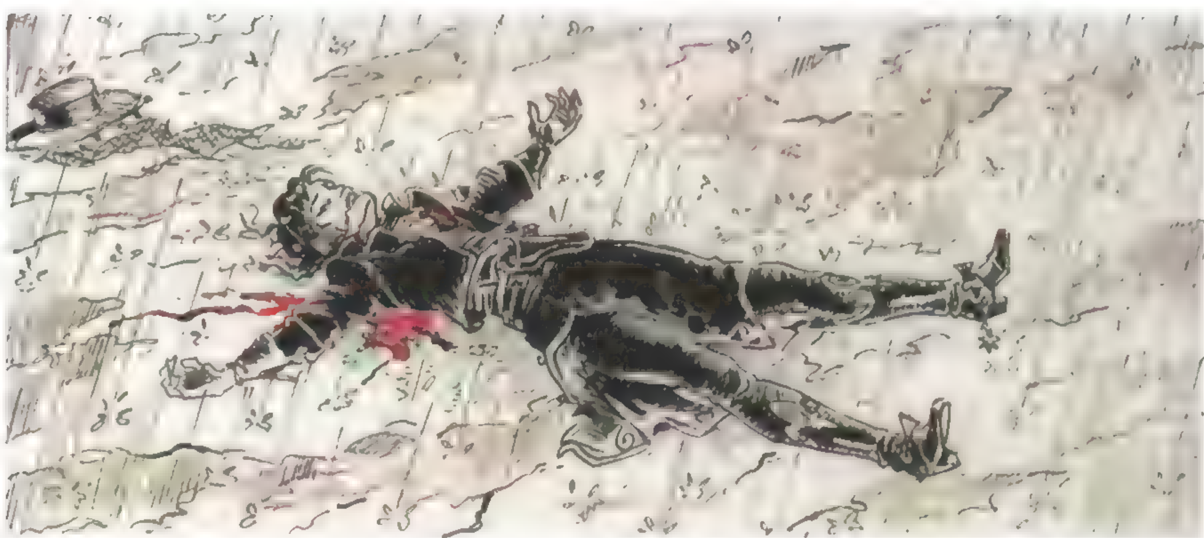

GORE: Mej-Ling i sve tri hrizanteme

DOLE: Skica scene u kojoj Mej-Ling biva smrtno ranjena

Njena lepota je gruba, zaverenička, naglašena crnom kosom, tamnim haljinama sa arabesknim šarama i neizostavna tri cveta. Ona ne preza ni od ubistva Saterovih najmilijih i najbližih, smatrajući da samo ona razume svog gospodara – a reč „gospodar" ovde ima daleko dublje značenje. Ona nema ni trunke lične slobode, jer je srcem i dušom vezana za Satera. Scena njene smrti možda je najsnažnija u čitavom stripu. Saterovo buđenje iz katatonije i zaslepljenosti osvetom jeste trenutak kada on saznaje da je upravo Mej-Ling ubila njegovog poslednjeg živog sina. To je momenat kada se rešava da okonča celu priču sa svojom sluškinjom, uz jedno tiho izvinjenje. Saterov metak pogađa je direktno u grudi, tačno u cvetove neuzvraćene ljubavi koje nosi na srcu, i dok umire, krv i suze kupaju joj lice, a latice hrizantema padaju oko nje. Poslednje reči su joj, paradoksalno: „Zašto?" I upravo dok gledamo njeno beživotno telo na maestralno nacrtanoj vinjeti, počinje kiša i poslednji okršaj junaka i „osvetnika". Mej-Ling je okončala svoju pojavu u devetoj umetnosti kao osoba koja do kraja nije shvatila svoju zaslepljenost, niti su drugi shvatali nju koja je sve činila zbog ljubavi.

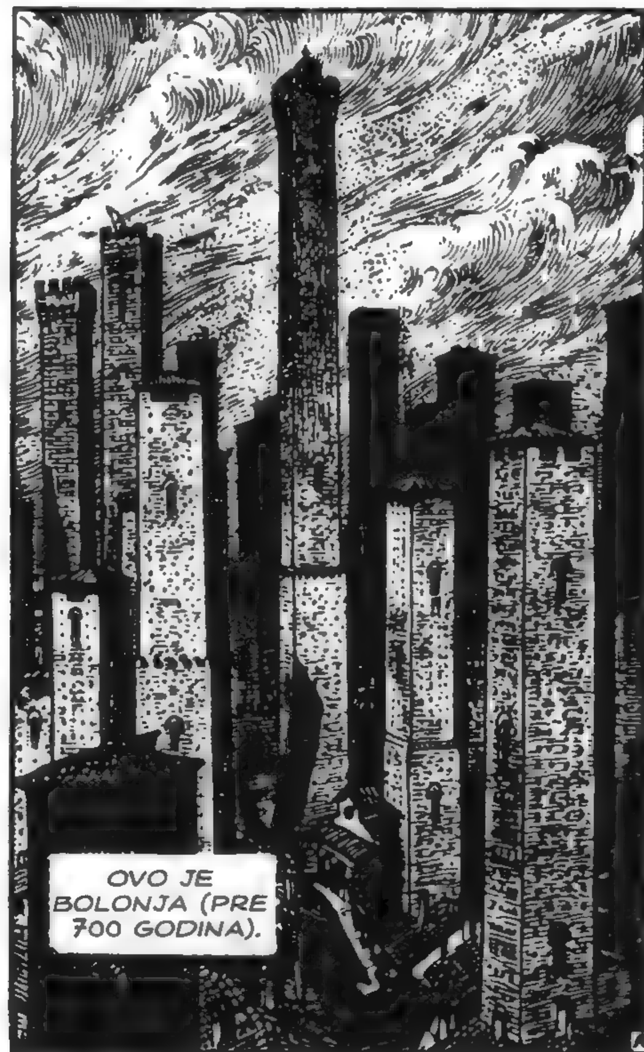

KOPIR-APARAT PUŠTEN JE U RAD:

UHMM UHUM GROAK GROK KRRR

...GOVA EKSELENC... GRK... ROĐ... U BOLONJI 31. 5. 1939. USRED VELIKE OLUJE: KINESKI HOROSKOP KAŽE DA JE TO BILA GODINA „MAČKE".

„POKISLA MAČKA DOŽIVEĆE TOLIKO TOGA!"

AUTOBIOGRAFIJA U STRIPU

by Magnus

JER 1945... KADA JE RATU DOŠAO KRAJ...

...NJ. E. RASPOLAŽE NEKOM VRSTOM ZEMALJSKOG RAJA.

TIH GODINA, U KRATKOM VREMENSKOM RAZMAKU, POJAVLJUJU SE FANTASTIČNE PRIČE, SJAJNI LIKOVI, NAJLEPŠI NA SVETU!

KAKO DA IH SVE NAVEDEM?

I ZBOG NJIH JE **NJ. E.** POSTAO POTPUNO LUD ZA STRIPOM!

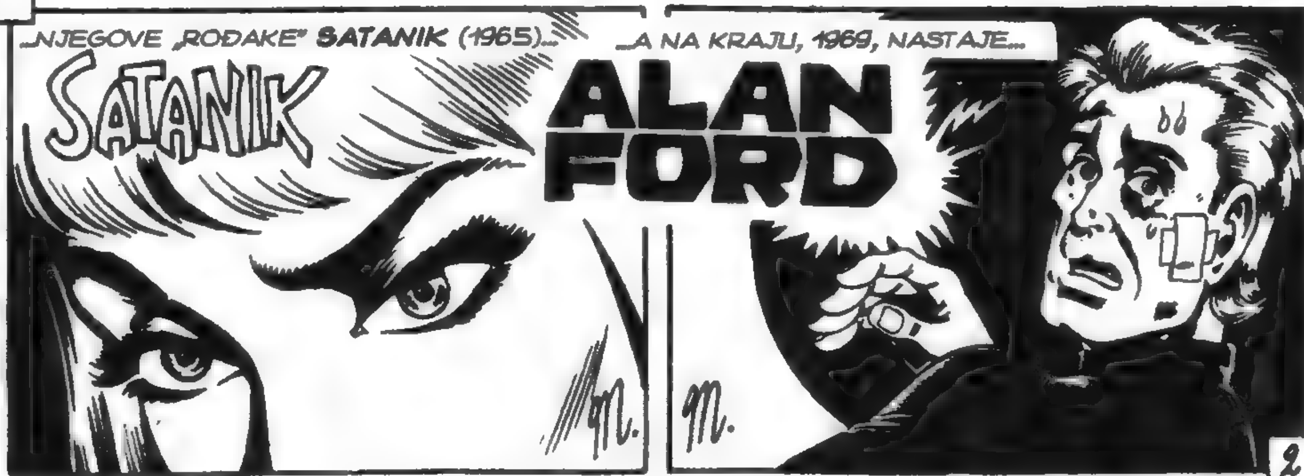
ONORE DOMIJE - „BORBA ŠKOLA" - 1855.

I DOK VREME PROLAZI, **NJ. E.** SE UPISUJE U UMETNIČKU GIMNAZIJU, A POTOM I NA AKADEMIJU LEPIH UMETNOSTI. **NJ. E.** ODATLE IZLAZI S DIPLOMOM PROFESIONALNOG „DEKORATERA"... I ZAPRAVO SE BAVI TIM ZANIMANJEM, STVARA DESETAK SCENOGRAFIJA ZA EKSPERIMENTALNE GRUPE I ZA UNIVERZITET. CRTA ILUSTRACIJE, SLIKA ULJANOM TEHNIKOM, FOTOGRAFIŠE, BAVI SE OGLAŠAVANJEM... ALI **NIJE** ZADOVOLJAN!

TADA NASTAJU NJEGOVI „MRAČNI" LIKOVI, POPUT **KRIMINALA** (1964)...

DESET GODINA KASNIJE, **NJ. E.** SE OPRAŠTA I MENJA IZDAVAČA...

NEZNANAC

„NASUKAVŠI SE" U MARAKEŠU '75, SUSREĆE „NEZNANCA"... NA KRAJU ŠESTE EPIZODE **NJ. E.** GA LINČUJE!

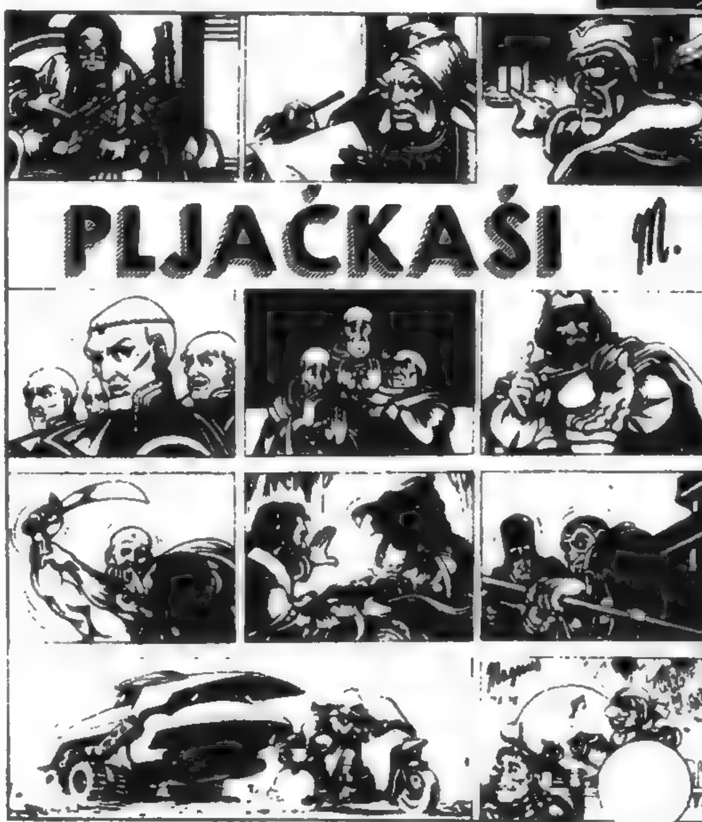

OD '77. DO '78. U MALOJ AZIJI PRATI „VELIKU DRUŽINU": **Družinu od vješala**

VEĆ 1979. GODINE LANSIRAO JE **PLJAČKAŠE** (NASTALE PREMA STAROM KINESKOM ROMANU ČIJI BI SE NASLOV MOGAO PREVESTI KAO „PRIČA NA OBALI VODE")...

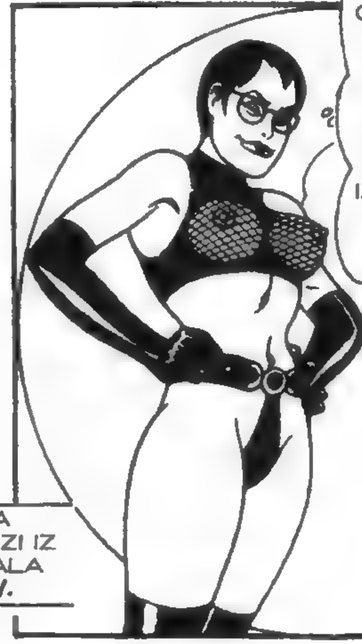
NJ. E. JE SADA UVEREN DA NIJE TOLIKO VAŽNO ZNATI KOLIKO JE LEPIH DEVA U MEĐUVREMENU **NJ. E.** OSVOJIO, ILI DA LI SE **NJ. E.** OŽENIO, A ZATIM RAZVEO. KAO NI DA LI JE NJEGOV STARI UMRO ZBOG TOGA ŠTO JE **NJ. E.** ZAGLAVIO U ZATVORU. ILI DA NJEGOVA MAJKA, SREĆOM, JOŠ BDI NAD NJIM. ILI DA SE **NJ. E.** SMIRIO SA **MARGARITOM**, DA JE DOBIO, JEDNO ZA DRUGIM, DVOJE DECE - **RIKARDA** I **FRANČESKU**. **NJ. E.** JE ZADOVOLJAN PROVEDENIM GODINAMA, KAO I OVIM TEKUĆIM, I UVEREN JE DA SVAKO OD NAS NA SVOJ NAČIN POKUŠAVA DA BUDE SREĆAN, UPRKOS TOME ŠTO ISKUŠAVA MNOGO TUGE...

MEĐUTIM, NESUMNJIVO NAJLEPŠA STVAR JESTE IMATI MOGUĆNOST ZA SANJANJE... I ONDA SANJATI OPET... I OPET... I OP...

TIK KLIK!

MAGNUS I NJEGOV SEKRETAR ČIČIOBELO

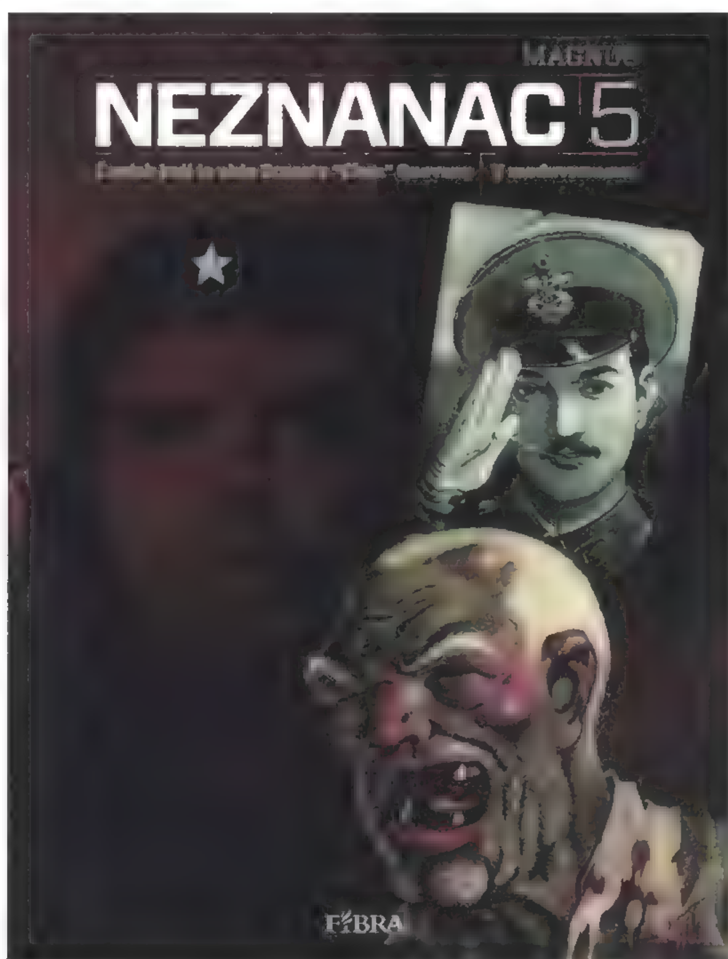

DOKTORKA BOHER DOLAZI IZ STRIP-SERIJALA **NEKRON**.

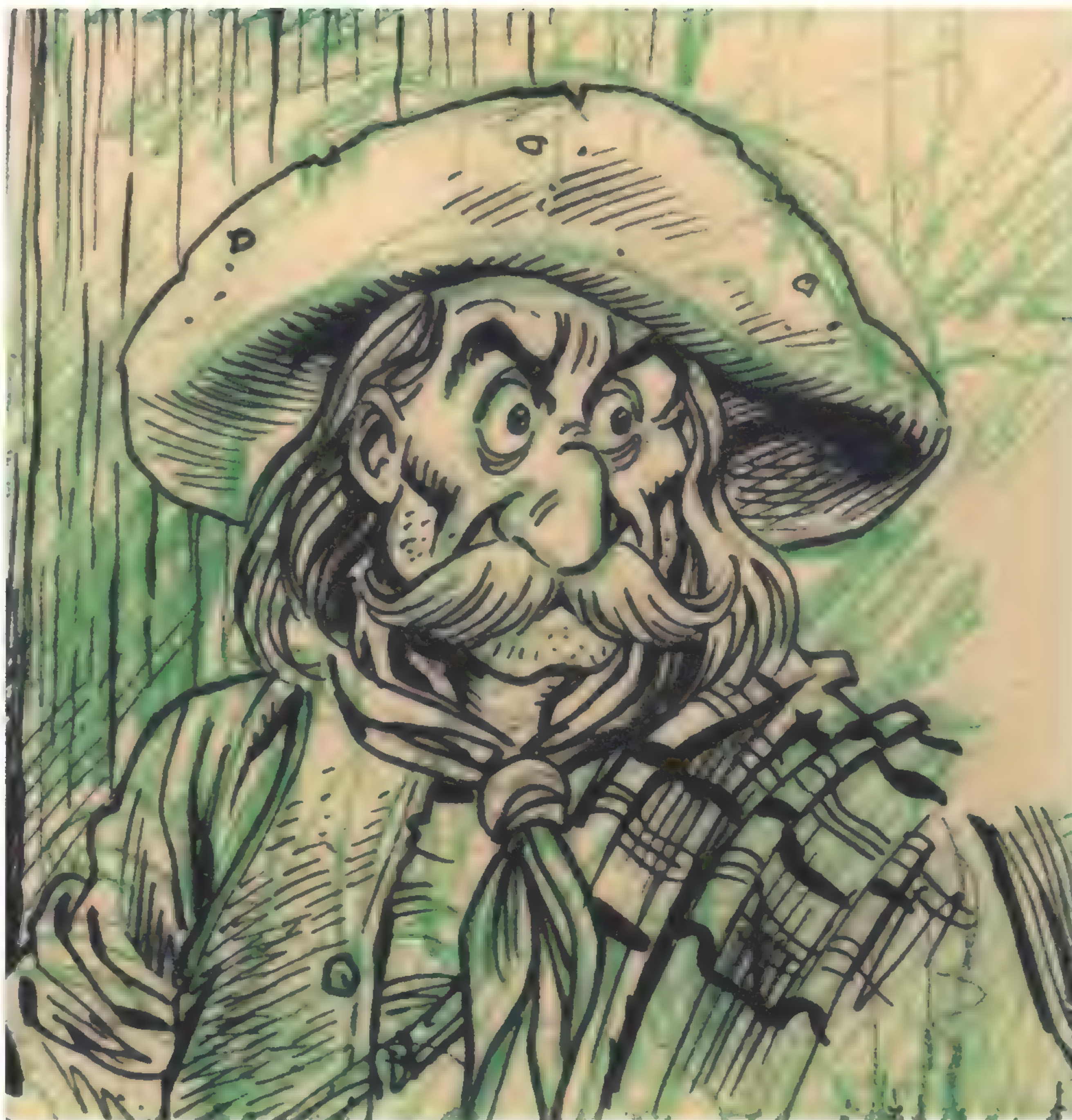
3

Neznanac

Naslovna strana Fibrinog izdanja u kom je objavljen poslednji Magnusov strip

EPITAF

VEĆINA ČITALACA MAGNUSA je upoznala zahvaljujući *Alanu Fordu*. Imena Magnus i Bunker poznata su skoro svakom detetu rođenom sedamdesetih i osamdesetih. Grunfovo „Tko leti vrijedi, tko ne leti ne vrijedi", kao i Sir Oliverovo „Halo Bing, kako brat?" postala su gesla koja i dan-danas povremeno možemo videti na majicama, bilbordima i reklamama. U život većine ljubitelja *Alana Forda* nakon toga je eventualno ušao i *Maksmagnus*, a ponekom i *Družina od vješala*.

Nakon broja 75, *Fordovi* nikada nisu mogli da se približe snazi tih početnih epizoda, ali brojne generacije su mu ostale verne. Ipak, malo ko je na našem tržištu upoznao Magnusa van ovog žanra i ta tri serijala. On je bio i ostao sinonim za dobar, sirov humor, lišen političke korektnosti, onaj što udara na slojeve društva koji tište običnog čoveka. Magnusa ispunjenog erotikom, hororom, SF-om i inspirisanog kineskim romanima retko ko je upoznao. Mnogi su iznenađeni kad spoznaju ovaj deo Magnusovog stvaralaštva, koji je, kada se sagleda u celini, zapravo dominantan. Magnus je više crtao Azijatkinje nego naivnog plavušana koji se odaziva na ime Alan. Ali malo ko je o tome nešto znao, verovatno zahvaljujući neznanju i nezainteresovanosti domaćih izdavača iz tog perioda i kasnijem krahu. Tek kada se pročulo da je Magnus kao svoje poslednje i najsavršenije delo nacrtao jednu epizodu *Teksa* – stripa kod nas izuzetno popularne Bonelijeve produkcije – širi krug ljudi saznao je da se on nije bavio samo humorom i Grupom TNT.

Kultna scena iz kultnog stripa

Alana Forda je na našim prostorima izdavao zagrebački Vjesnik u ediciji *Superstrip*. *Maksmagnusa* i *Družinu* takođe. Magnusovog *Teksa* svojevremeno je objavio Strip-agent, a ceo opus *Neznanca* izdala je Fibra. Sve u svemu, ispostavlja se da su dostupna izdanja Magnusovih stripova poreklom iz Hrvatske, iz vremena bivše Jugoslavije ili nakon njenog raspada. Zato se opravdano može potvrditi izjava sa treće strane da je „Dolina terora" prvi Magnusov strip (pored *Alana Forda*, jasno) objavljen u Srbiji. Prvi, a nadamo se ne i poslednji. Iako su na našim kioscima trenutno prisutna kolorna reizdanja Magnusovih *Fordova*, to nas ne sme zadovoljiti, jer je njegov opus do te mere šaren i obiman da bi bila prava šteta stati na tome. Ovaj strip je Magnusov epitaf, poslednja poruka svetu koji je cenio i voleo njegova ostvarenja, a bilo bi lepo da u našem slučaju bude i početak retrospektive njegove bogate karijere.

Portret umetnika u mladosti

Nikola Dragomirović

VELIKI TEKS

Magnus

veseli četvrtak

ISBN 978-86-6361-041-5

I ako Nici kaže: „Borba u šumi", mi ćemo reći: „Dok pljušti, grmi i seva. I to noću". Moramo dati maksimum!

M.